

A small green plant with several leaves is growing out of a vertical crack in a grey, textured concrete wall. The crack runs from the top left towards the bottom left. The background is the rough, porous surface of the concrete.

scarlett
wilková
když přišli
psi

motto

Když přišli psi

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

motto

Scarlett Wilková

Když přišli psi – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Tato e-kniha byla zakoupena u Vašeho dobrého knihkupce
knihydobrovsky.cz

Kupující: Nikola Kajsrlíková

Adresa:

ID 20110-2638038777562222112-410136-235

Upozorňujeme, že kniha je určena pouze pro potřeby kupujícího. Kniha jako celek ani žádná její část nesmí být volně šířena na internetu, ani jinak dále zveřejňována. V případě dalšího šíření neoprávněně zasáhnete do autorského práva s důsledky dle platného autorského zákona a trestního zákoníku.

Neoprávněným šířením knihy poškodíte rozvoj elektronických knih v České republice. Tak nám, prosím, pomozte v rozvoji e-knih a chovejte se ke knize, k vydavatelům, k autorům a také k nám fér.

Automatizovaná analýza a trénování textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU je bez souhlasu nositele práv zakázána.

scarlett
wilková
když přišli
psi

motto

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval i potom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa! Vše potřebné se dozvíte na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

© Scarlett Wilková, 2024
Cover photography © Depositphotos.com

ISBN tištěné verze 978-80-267-2699-9
ISBN e-knihy 978-80-267-2704-0 (1. zveřejnění, 2024) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-267-2705-7 (1. zveřejnění, 2024) (mobi)
ISBN e-knihy 978-80-267-2701-9 (1. zveřejnění, 2024) (ePDF)

Nehledejte konkrétní jména, skutečné příběhy. Není podstatné, jestli se něco stalo přesně tak nebo trochu jinak. Stejně si každý to, co prožil či viděl, časem vykládá po svém, něco si přimyslí, něco zatají, podle toho, jak to zrovna považuje za prospěšné. Ale kdybyste se někdy procházeli po Beskydech, dívejte se kolem sebe. Uvidíte je. Připomínky statečnosti tamních lidí. Někdy vás udeří do očí, jak jsou obrovské, až kýčovitě. Někdy to naopak bude jen obyčejný kámen s nápisem zarostlý křovím, že si ho ani na první pohled ne všimnete. Ale jsou tam a je jich hodně. Pomníčky partyzánům a lidem, kteří jim pomáhali. Nebo předstírali, že jim pomáhali. Za každým z nich je příběh, i když se už nikdy nedozvíte, zda je pravdivý, částečně smyšlený nebo třeba úplně vylhaný.

1.

Jmenovala se Živa a všichni ji litovali.

„Chudinka, jak to teď sama zvládne?“

„Má přece Slávka.“

„Ten je pořád pryč. Dům musejí prodat, neudrží ho.“

„Kam by šli? Nemají příbuzné, vždyť k nim nikdy žádní nejezdili.“

„No kdo by za její mámou jezdil.“

„Nedělej klepy.“

„To nejsou klepy. Znáš jinou ženskou, která si sama koupila barák? Však víš, co se říkalo.“

„Nech ji v klidu. Má to za sebou. Teď jde o tu mladou, ať nějak přežije.“

„Já vím, být sirotek je těžké, a navíc v téhle době.“

„No však už je velká, pěkná, vdá se.“

Živa věděla, že většinu lidí z okolí v poslední době zajímala jediná věc – jak bude dál žít? Sama ve velkém domě. Někteří se i na rovinu zeptali. Třeba pan Hošek, který jednoho dne zaklepal. Pozvala ho dovnitř, uvařila mu čaj a pak se rozloučili s tím, že kdyby se rozhodla dům prodat, řekne mu to jako prvním.

Přišel i pan Kramoliš, ten bydlel nedaleko, v dřevěnici, která se choulila na okraji řady výstavních vil a Živě vždy

připadala legrační, jako by se tam ocitla nedopatřením, jak byla malá, stará, prostá. Ptal se, jestli by nechtěla nájemníky, že se jeho dcera bude vdávat, s budoucím manželem by jim stačil jeden pokojík, na čas, než si postaví vlastní chalupu. Prý by pomohli, kdyby potřebovala udělat něco kolem baráku a tak. Říkal, že bude lepší, když se k ní někdo nastěhuje, protože Němci si mohou uvědomit, že ve městě je tak velká krásná vila téměř prázdná. Co když se tady budou chtít usadit a začít ji využívat? Však už to v mnoha podobných případech udělali. V poslední době je jich ve městě týden od týdne víc a víc.

Při usínání přemýšlela, jaké by to bylo, kdyby ve vile zase byly slyšet cizí hlasy, všechny ty kroky stejně jako před válkou, když máma pronajímala pokoje lázeňským hostům a poté lidem, kteří utíkali z území zabraného Němci. Maminka se s nimi dohadovala, když jí dávali peníze. Říkala, že nic nechce, že se mohou zdržet zadarmo, když jim domovy vzal ten hrozný Hitler. No a pak už žádné hosty neměli.

Živa propočítávala, kolik peněz by teď za ubytování nájemníků měla chtít. Kolik se tak platí za pokoj? Netušila.

„Nebojíš se tam sama?“ Tu otázku dostávala často. Vždy odpověděla, že ne. Nelhala. Nepředstírala statečnost, opravdu jí velký dům, který obývala, nenaháněl strach. Stále měla pocit, že máma jen na čas odjela, ale ráno, až se probudí, ucítí vůni kávy, čaje, uvidí ji, jak sedí u stolu pod oknem a probírá se látkami, uslyší vrčení jejího šicího stroje. Někdy se jí zdálo, že se z předsíně ozývá úplně stejný zvuk, jako když si táta oklepával na rohožce boty. Zakazovala si na něj myslet, ale přesto se jí vzpomínky na něj pořád vybavovaly.

Na samotu a ticho si zvykla tak, že usnula, jakmile zalezla do nadýchaných peřin tvořících obrovskou hroma-

du. Opravdu obrovskou, protože si do postele ke svým dučným naložila i ty, v nichž spávala máma. Tátovu peřinu i polštář spálila. Rozděkala na zahradě oheň a hodila do něj všechno, co bylo jeho – oblečení, boty, fotografie. Máminy věci, a peřiny obzvlášt, si naopak hýčkala jako vzácnost, stále v nich zůstávala její vůně, dokonce v nich našla její vlas. Položila ho na noční stolek a zatížila ho lampičkou, čímž zajistila, že ho při utírání prachu nesmete ani ho neodvane vítr.

„Co to je? Slyšíš to?“

„Co?“

„Jak můžeš tak tvrdě spát? Tebe to nevzbudilo?“

Slávek se vykláněl z otevřeného okna. Do ložnice spolu s podzimním vzduchem pronikaly zvuky, které přinutily sousedy, aby udělali totéž. Okna v okolních domech byla všechna dokořán, stáli v nich lidé v nočních košilích, zírali do temnoty a nic nedbali na to, že do jejich pracně vytopených obydlí proniká listopadová zima a vlhkost. Živa si s leknutím uvědomila, že není sama. Šlo o jednu z mála nocí, kdy bratr potichu přišel domů, když už spala.

Přehodila si přes ramena svetr a vyklonila se ven také. Otřásla se, ale nebylo to jen chladem. Ty zvuky byly neznámé, nezařaditelné, a proto je vyhodnotila jako nebezpečné. Naskočila jí husí kůže, takže se ještě pevněji zabalila do svetru po mámě. Zachvátil ji pocit, že právě prožívá moment, od kterého bude jejich život zcela jiný, než býval. Co jiného než zlo mohly ty strašné zvuky přinést?

„Co to je?“ zašeptala.

„Netuším,“ odpověděl bratr.

Ale po chvíli zakřičel: „Psi! To jsou přece psi!“

Vyklonil se z okna tak, aby viděl na souseda ve vedlejším domě, zamával na něj a zavolal co možná nejsilněji, protože v tom rámusu jeho hlas nebyl slyšet: „To jsou psi! Štěkají psi!“

Uklidnil tím sebe, Živu a všechny lidi z městečka, kteří na sebe začali volat od okna k oknu, že to je jen štěkot. K ránu zvuky zeslábly, na chvíli dokonce téměř utichly, ale zanedlouho, těsně před rozedněním vše začalo znovu.

Když Živa se Slávkem zamířili ke škole, ještě nesvívalo, městečko bylo ponořené v ranním šeru, ale podobný nápad jako oni zjevně dostali tak časně všichni ze sousedství, kdo vyhodnotili směr, odkud noční kvílení, vytí a štěkot přicházely. U školy už stáli jednotlivci, dvojice i celé rodiny. Vypadalo to, jako by se tam sešlo celé město, v němž se během noci odehrálo cosi, co všichni chtěli vidět na vlastní oči. Z jejich výrazů ale bylo jasné, že z uzřeného mají zároveň strach.

„Bože, ochraňuj nás,“ vydechla Živa.

V zahradě obklopující školní budovu byly stovky psů. Pokoušela se je spočítat, skutečně minimálně čtyři sta jich bylo. Fascinovaně na ně hleděla. Byli všichni úplně stejní. Němečtí ovčáci. Běhali, polehávali, posedávali, řvali, kvíleli, vyli. Někteří se pokoušeli protáhnout hlavy kovovým mřížovým plotu, jiní do něj kousali. Další si pozorně prohlíželi vyděšené lidi, kteří se shromáždili před školou a zírali na ně.

Živa si všimla, že mladá žena vedle ní chová v náručí dítě. Jeden ze psů se na miminko upřeně díval. Pohledy Živy a té ženy se setkaly, jako by maminka vycítila, že jí někdo na něco chce upozornit. Živa se podívala na ni a pak na psa. Matka s děsem ve tváři rychle přehodila přes malé pletený šál a začala couvat. Živa ni křikla:

„Nebojte se, nepřeskočí, ten plot je vysoký a pevný, podívejte.“

Potřebovala sama sebe ujistit, že se přece vůbec nic neděje. Němečtí vojáci se někam přesouvají se psy a na krátko se s nimi utábořili právě tady ve školní zahradě. O nic nejde, jen potřebovali oplocený prostor, kde si odpočinou. Není důvod se bát, ten štěkot nás polekal, ale teď už víme, že jde jen o několik čoklů, tak nač panikařit? Navíc si Němci potrpí na poslušnost a pořádek, takže mají všechny perfektně vycvičené, stačí jen písknout a oni je poslechnou. No prostě jen děcka nebudou chodit do školy, dokud tady budou, ale jinak to náš život nijak nepoznamená.

Hlavní je nepřemýšlet nad tím, proč Němci na jedno místo přivezli hordu psisek, z nichž každé vypadá, že čeká na povel, aby se na někoho vrhlo.

Co kdyby ten plot nevydržel?

Nebo co kdyby právě teď některý z těch nácků otevřel bránu?

Živa se podívala do očí jednoho z nich. Připadaly jí ještě hrůzostrašnější než oči psa, který zíral na malé dítě. Ve tváři vojáka zaznamenala ironický úsměšek. Pochopila, že má legraci z jejího strachu, který byl zřejmě velmi dobře rozpoznatelný. No jistě, on ví, na co myslím, co mě teď napadlo. Cítí můj strach a baví se.

Začala couvat stejně jako před chvílí mladá maminka vedle ní.

„Jdeme,“ hlesl v tu chvíli Slávek, objal Živu kolem ramen a otočil ji zády k plotu. Nechala se vést. Až když za sebou zavřeli domovní dveře, přestaly ji pronásledovat představy, že se k ní zezadu jeden ze psů blíží, vyskakuje, zakusuje se jí do zátylku, do ramen, sráží ji na zem, rve ji na kusy.

Doma bratr nalil do dvou sklenek nadměrně velkou dávku slivovice a jednu jí podal. Nikdy neviděla, že by sobě nebo jí nalil alkohol. Tu lahev otevřel ještě táta, od té doby stála v kredenci a oni se jí nikdy nedotkli.

„Zvládneš to tady sama?“

Slávek se jí tak ptal pokaždé, když se chystal pryč. Opa-koval to tak ode dne, kdy zůstali v domě sami.

Živa často slychala: „Čas všechno zahojí. Musíš být silná. Ty to zvládneš.“ Postupně si vytvořila žebříček nejpitomějších vět, v němž první místo obsadila: „Však máma se na tebe pořád dívá.“

Jednou zašla její význam zkonzultovat s panem farářem. Uspokojilo ji, že se jí nesnažil vymluvit podezření, že jde o naprostou hloupost. Nesnažil. Naopak jí sdělil, že podle jeho mínění jde o snahu lidí zbavit ji stesku, utěšit ji. Ale na přímou otázku, zda její maminka sedí nahoře v nebi a vidí vše, co dcera dělá, po chvíli přemýšlení odpověděl: „Milá Živo, ono je to celé mnohem složitější.“ Tehdy se ujistila, že mladý pan farář, o kterém všichni říkali, že je divný, a vzpomínali na předešlého starého pana faráře, byl jeden z mála lidí, se kterým se dalo mluvit.

Další pitomost, kterou slychala, byla: „Však máš ještě bratra, buď ráda, nezůstala jsi sama, teď si budete oporou.“

Nedovedla si představit, v čem by jí Slávek mohl být oporou. Zatím neudělal jedinou věc, která by naznačovala, že je něco takového ve výhledu.

„Kdy přijdeš?“ zeptala se ho. Byla to stejně automatická a zbytečná otázka, jako když se jí ptal on, zda to doma sama zvládne. Pro oba se ty dvě věty staly jakýmsi rituálem v jejich společné samotě. Jinak spolu moc nemluvili. Neměli o čem. Bratr s o rok starší sestrou neměl mnoho společných témat, zejména když její největší radostí bylo

čtení knížek, šití dalších šatů, dle jeho mínění nepotřebných, a poflakování se v lázeňském parku, zatímco středobodem jeho světa byl les. To, že ho táta po dlouhém naléhání a matčině zoufalém protestování přestal nutit do studia a dovolil mu stát se pomocníkem hajného, byla věc, za kterou bude nadosmrti vděčný.

Objali se.

Vždy se před Slávkovým odchodem objali.

On už v tu chvíli myslel na to, jak dobře mu bude, až ho opět obklopí ticho lesa. Až se potom zaposlouchá, jak mu pod nohama křupe spadané zlaté listí posypané čerstvě napadaným sněhem, který mění svou bílou barvu podle toho, jak se na obloze pohybuje slunce. Někdy přemýšlel nad tím, zda i ostatní lidé vědí, že existuje tolik odstínů bílé, nebo je rozpoznává jen on sám. A tolik odstínů zelené na jaře, zlaté a rudé na podzim, zkrátka všech těch barev, které Beskydy mají.

Ona v tu chvíli myslela na to, jak dobře jí bude, až bratr vypadne a ona si sedne k šicímu stroji. Zkusí na světle modrou halenku našít žlutý lem. Vytáhne pytel se zbytky látek, které maminka pečlivě shromažďovala, všechny je vysype na stůl, vybere nějaký kousek žluté a pak se bude těšit na jaro, na dny, kdy rozkvetou stromy, lidé se zase budou procházet v parku podél řeky Bečvy, bude tam hrát hudba, přijedou hosté a ona si vyjde ven v té nové blůzce. Snad už do jara válka skončí a všechno bude jako dřív.

Zima se Živě zdála mimořádně dlouhá. Možná to bylo tím, že spolu lidé mluvili čím dál méně a většina z nich vůbec nevycházela ze svých domovů. Jednoho večera si uvědomila, že už s nikým nepromluvila více než tři týdny.

Třeba úplně mluvit přestanu, ztratím schopnost tvořit slova, skládat věty, vyslovovat je, napadlo ji. Přestože nikdy nepatřila mezi dívky, které rády tráví čas klábosením, předpadl jí pocit, že jestli s někým ještě pár dnů nepromluví, zblázní se.

V posledních měsících jako by se městečko ponořilo do oparu tvořeného tichem a strachem. Když už se lidé potkali, nedávali se do řeči. Tak divně se všichni chovali od toho dne, kdy se ve škole usídlili Němci se psy, a chovali se tak i poté, kdy už dávno zmizeli.

Zvykla si na ticho, na samotu. Když se jí občas někdo zeptal, jestli něco nepotřebuje, vlastně ani nevěděla, co by jí mělo scházet. To, co si mohla pořídit na přidělové lístky, jí stačilo, protože jedla málo. Oblečení měla dost, navíc jí zůstalo všechno po mámě. Krásné šaty, kabáty, boty. A stejně je teď neměla kam vzít.

Občas jí sousedky daly vajíčka. Přinesly jí i vápennou vodu a poradily jí, aby je do ní naložila, že déle vydrží. Už na podzim jí daly rady, co a jak dělat, aby jídlo přes zimu uchovala, například že mrkev má dát do bedny s pískem a jablka zabalit do sena. Dříve se o takové věci vůbec nezajímala a co tak pamatovala, maminka taky moc ne. Prostě šla na trh nebo na náměstí a v obchodech koupila, co bylo třeba, však před válkou bylo všeho dost. A jak to u nich ve vile vonělo, když máma pekla pro hosty. Živa si vybavila vůni a chuť teplého másla roztékajícího se po švestkovém nebo makovém vdolku a steskem po mámě jí začaly téct slzy.

Možná by měla říct panu Kramolišovi, že jí dochází dříví. Několikrát se jí ptal, jestli má čím topit, a nabízel, že nějaké přiveze. Ale teď, když město jakoby zemřelo a nikdo nevycházel ven, už ani jeho dlouho nepotkala.

Nakonec jí ale ještě zůstalo trochu dříví, které kdysi přivezl, nasekal a uložil do úhledných hromádek. Už topit nemusela. Sníh ten rok roztál mimořádně rychle, během pár dnů. Zanedlouho okolní kopce vypadaly, jako by na nich byly rozházené kopečky bílé a růžové zmrzliny, přesně takové, jakou kdysi maminka kupovala na promenádě a pak nadávala, že se jí Slávek vždycky pobryndal. Srovnání se zmrzlinou Živu napadalo pokaždé, když rozkvétaly jabloně, třešně, hrušně, trnky a v kontrastu se svěže zelenými lístky ostatních stromů vytvářely ve slunečních paprscích nádherné barevné divadlo.

Konečně bylo opravdové, vonící jaro, ne ten sychravý studený mezičas, kdy se jí babky v krámě uštěpačně ptaly, jestli jí není zima, když je jen tak nalehko, a pak opakovaly ta svoje pitomá pořekadla jako: březem za kamna vlezem, duben ještě tam budem. Také říkaly, že když je studený máj, bude ve stodole ráj, za což by Živa nejraději nakopla ty široké černé sukně v místech, kde se dle jejího odhadu nejpravděpodobněji mohla vyskytovat jejich stará vrásčitá kolena, protože jí bylo úplně jedno, jestli bude ve stodole ráj nebo ne, neboť žádnou stodolu nikdy neměla.

Teď byl přesně takový májový den, v jakých s ní maminka vyrážela nahoru na louky. Živa si při obdivování rozkvetlých stromů uvědomila, jak nechala zpustnout kout zahrady, který máma měla nejraději. Místo u plotu vzadu za domem, pod starou divokou třešní, které tvořil temně zelený koberec barvínku, jenž se každé jaro měnil v koberec fialový. Když fialové kvítky uvadly, těsně vedle se rozvinul koberec blankytně modrý. Maminka jí kdysi vysvětlila, že barvínek, pomněnky ani třešň tam nenasadila, že tam vše už rostlo, když dům koupila.

„Tak krásně by to totiž nikdy žádný zahradník nevy-myslel, to umí jediné příroda. Ta stará zahrada byl jeden z důvodů, proč jsem se do toho domu zamilovala, proč jsem ho koupila,“ říkávala Živě, když na zahradě společně pracovaly.

Nepodařilo se každý rok, že vše kvetlo v tytéž dny, někdy už třešň odkvétala a pomněnky se teprve rozvíjely, ale jiné roky se vše seběhlo tak, že k bílé a modré barvě ještě přibyla červená, to když právě současně rozkvetla i kdouloň. Právě v tomto roce kvetlo vše ve stejný čas, takže kout zahrady hrál barvami a voněl, až se k němu slétali včely a čmeláci ze širokého okolí. Jenže barvínku i pomněnek bylo méně než dříve, protože jejich místo čím dál agresivněji zabírala tráva. Jakmile přijdu, všechn plevel tam vytrhám, slíbila si Živa, protože jí bylo naprosto jasné, že pokud bude k zahradě ještě pár let přistupovat tak jako dosud, mamčin magický kvetoucí kout bude zanedlouho minulostí pohřbenou pod bršlicí kozí nohou a dalším plevelem.

Během těchto úvah došla Živa na náměstí. Před úřadem stáli lidé. Někteří z budovy vynášeli nábytek, psací stroje, další vše nakládali na povoz. Všichni se pohybovali rychle, nervózně, spěchali. Kousek od nich stála malá holka v modré sukni. Živa na ni zamávala, poznala ji, byla to Evička, její rodiče si v jedné z vil na nábřeží každý rok pronajímali pokoj na celé léto, protože dívka dělal horský vzduch dobře, na rozdíl od její rodné Ostravy, kde se prý celý rok dusila, kašlala a trpěla všemožnými dalšími nemocemi. Živa tohle všechno věděla, protože se s nimi jednou dala do řeči. Byli to Němci, ale mluvili dobře čes-

ky a tehdy říkali, že by se do Beskyd rádi přestěhovali natrvalo.

„Nevíte, jestli tady není na prodej nějaký dům? Ideálně blízko náměstí nebo parku, podobně pěkný, jako je ten váš?“ ptali se jí tehdy. Podivila se, proč se ptají jí, věděla, že se přátelí se starostou, který byl taky Němec, stál v čele radnice od začátku války a určitě velmi dobře věděl, který z domů by bylo možné získat. Ale byli jí sympatičtí a jejich Evička se jí moc líbila. Zamávala jí. Holčička ji poznala a zvedla obě ručky nad hlavu. Mávaly jedna druhé.

Živa pozorovala, že podobně jako ji vylákal jarní den z domovů mnoho lidí. Náměstí bylo po dlouhé době zase jednou zaplněné, rušné, aspoň trošku podobné tomu, jak si ho pamatovala z dětství, z doby, než přišli Němci. Konečně. Snad už bude zase život aspoň trochu normální, když bude teplo.

Najednou zazněla rána. Živa cítila, že letí vzduchem. Bokem jí projela bolest. Ležela na zemi, natlačená na zeď domu. Podívala se směrem, odkud cítila nesnesitelné horko. Vůz před radnicí byl rozmetaný na kusy a z toho největšího šlehalý plameny. Nějaká žena křičela. Lidé se zvedali ze země. Živa si uvědomila, že stejně jako ona popadali či o kus dál odlétli téměř všichni, které před chvílí na náměstí zahlédla. Někteří leželi v podivných pozicích a nehýbali se, jiní se na zemi svíjeli, další utíkali do okolních ulic. Zadívala se na to, co leželo uprostřed náměstí. Modrá sukýnka, dětské nožky. Jenže nad sukýnkou už nebylo nic. Jen kaluž krve.

Zavřela oči a přitiskla tvář na chodník. Cítila úder. Zvedla hlavu a viděla bývalého spolužáka Tonda, který jí právě přeskočil, přitom do ní kopl a teď sprintoval směrem k uličce mezi domy. Vždycky dobře běhal, uvědomila

si. Jenže se k ní v tu chvíli blížilo něco dalšího, mnohem většího. Zem se chvěla. Živa si vybavila podobný pocit, který měla, když ji jednou máma vzala na přehradě na lodičku a udělaly se velké vlny. V tu chvíli ji těsně minul kuň. Kopyto se jí ocitlo pár centimetrů od tváře. Všimla si, že jezdec měl na zádech pláštěnku, která za ním vlála tak mohutně, že z ní až k její tváři doletěl nepřijemný zápach.

„Rus! To byl Rus! Jsou tady!“

Chtěla se podívat, kdo to křičí, ale ozvala se další rána, další křik, další nárek. Slyšela troubení hasičského auta. Rozběhla se směrem domů. Cítila, že jí z nosu teče krev. Když proběhla uličkou, uviděla hořící řadu vojenských aut a povozů. Vždyť to jsou ti vojáci, kteří na ni před chvílí pokřikovali a hvízdali, když šla na náměstí. Říkalo se, že to jsou Maďaři a že se teď budou stahovat spolu s Němci, protože vědí, že Rusové už jsou blízko, že už osvobodili Ostravu a že je jen otázkou dnů, kdy válka skončí. Už před pár dny zaslechla, jak jedna sousedka říká druhé, že Němci brzy vypadnou, prý už se šikují a jen čekají, až k nim dorazí dodávka potravin, a pak konečně potáhnou. Potřebují odsud co nejdříve zmizet, a to je dobře, velké štěstí, protože tudy nepůjde fronta, to každý ví. Takové řeči se už pár dnů vedly, lidé už nešeptali a nemlčeli jako celou zimu.

Teď ti vojáčci, kteří na Živu před chvílí pokřikovali a ona nevěděla, zda se na ně má usmát, nebo ne, leželi kolem rozmetaných aut a povozů jako rozházené kusy dříví. Jeden sténal, plazil se směrem k ní, natahoval k ní ruku.

Rozběhla se opačným směrem, pryč od něj. Pak v panice o něco zakopla a upadla. Ležela na panu Hoškovi. Poznala ho podle saka i podle krásného barevného šát-

ku, který nosíval elegantně uvázaný na krku. Byl otočený hlavou k zemi a zpod břicha mu vyčníval jakýsi balíček. Kousek látky byl odhrnutý, uvnitř se něco třpytilo. Živa po látce sáhla. Jenže břicho pana Hoška tu věc přimáčklo hodně silně, takže jí dalo dost práce, než se jí podařilo vytáhnout. Musela silně škubnout, aby přetrhla šňůrku, protože zjistila, že ve skutečnosti šlo o nějaké látkové pouzdro zavěšené kolem krku.

Přitiskla si ho na prsa a znovu se rozběhla, aby byla doma co nejrychleji.

Na ulici před vilou stála skupina vojáků, několik aut a dělo. Minula je, proběhla zahradou, zabouchla za sebou vchodové dveře a zpoza záclony sledovala, co dělali.

Nechápala smysl jejich snažení. Bylo to moc divné. Dva vojáci vlekli svého kolegu. Ten se vzpouzel, takže ho táhli, mladíček se nohama snažil udržet na místě. Živa se mu dívala do tváře, byl to ještě chlapec a vypadal hodně vystrašeně. Stejná scéna se odehrávala vedle něj, další dva Němci táhli jiného vzpouzejícího se německého vojáka. Nakonec byli ti dva dotaženi k dělu, a zatímco další vojáci vlekli směrem k nim jiné dva mladé chlapce, ostatní začali první dva k dělu přivazovat řetězem. V tu chvíli se opět ozvala ohlušující rána, stejná jako ta, kterou slyšela, když byla na náměstí.

Živa měla pocit, jako by se celý svět právě rozpadal na kusy. Pak pochopila, co právě vidí. Němečtí vojáci na útěku se rozhodli obětovat několik svých kolegů. Dostali za úkol držet pozici u děla a střílet směrem, odkud přilétaly střely ruských vojáků, zatímco ostatní vojáci skákali do aut a odjížděli. Aby ti vystrašení mladí kluci, z nichž jeden stále křičel něco, čemu nerozuměla, neutekli, velitelé je k dělu připoutali. Bylo rozhodnuto. Jejich životy skončí

právě tady, v malém podhorském beskydském městečku počátkem května, v krásném dni roku 1945, kdy okolní kopce kvetly růžově a bíle. Zemřou, protože měli smůlu. Ocitli se v tuto chvíli na tomto místě a jejich velitel jim vylosoval smrt. Ano, vojáci losovali. Živě došlo, proč si těsně předtím navzájem ukazovali nějaké papírky. Losovali, kdo dostane šanci utéct a kdo jim k útěku pomůže a tím bude obětován.

Najednou bylo ticho. Živa šla ke dveřím, otevřela je. Jeden z vojáčků na konci ulice si toho všiml a začal na ni mávat. Kroutil hlavou ze strany na stranu, něco křičel a gestikuloval rukama.

Živu nenapadlo, že osvobození malého města sevřeného horami zákonitě musí probíhat tak, že dobyvatelé nejdříve zaujmou s děly pozice na stráních a z nich se budou snažit zlikvidovat místa s děly okupantů. Tedy že je zaměří a zničí. Opravdu nepřemýšlela nad tím, že když jedno takové dělo stojí na konci ulice, kde se ona právě nachází, znamená to jedno jediné – a je jen otázkou, jestli se to stane za pár minut, za pár sekund nebo právě teď.

V tu chvíli se v ulici objevil pan Kramoliš, táhl za sebou krávu, snažil se jít co nejrychleji, ale nešlo to, protože obrovské zvíře za ním se sunulo pomalu. Podíval se na Živu a křikl: „Uteč! Nebo se schovej do sklepa. Schovej se! Copak je nevidíš?“ Řval z plných plic a ukazoval na vojáky.

Živě jako by se před očima odehrával podivný sen, v němž jevy postrádaly logiku a vše se zpomalilo. Vnímala vyřeštěné oči mladých kluků přivázaných silnými řetězy k dělu a klidné oči krávy, která pomalu, důstojně kráčela kolem nich. Ozvala se další rána. Ulice se otřásla. Zpoza domu byl vidět oheň a dým. Tichá chvíle skončila, z okolí se znovu začala ozývat střelba, křik, řev.

Živa vběhla do domu. Ve sklepě se usadila k okénku a dívala se. Všechno se chvělo, oblak dýmu pronikl až k ní. Když se rozplynul, viděla, že místo, na němž stálo dělo, zmizelo. Zela tam díra v zemi. Vybavily se jí oči vojáčka, který na ni mával. Už tam nebyl. Nebylo tam nic.

Najednou se před ní objevily jiné oči. Lekla se tak, až od okénka odskočila. Přímo před sebou měla tlamu přišer-
né feny pana Hoška. Pokaždé když ho s ní potkala, napadla ji otázka, proč má někdo psa, který vypadá tak hrůzostrašně. Jednou viděla, jak ji líbal na čumák. Několikrát je pozorovala, když se spolu váleli na trávníku. Bylo zábavné vidět majitele zlatnictví, vždy pečlivě upraveného, důstojně a nepřístupně vyhlížejícího, jak se kutálí po zemi s tím obrovským psiskem. Maminka říkávala, že ta fena je tak ošklivá, až je krásná, že prý jde o křížence německého ovčáka s kdovíčím obrovským. A že pan Hošek velmi dobře ví, proč ji má, protože díky takovému psovi si nikdo nedovolí jeho zlatnictví vykrást. Na což tatínek vždy namítal, že v jejich městě nikdy nikdo nic neukradl, protože tady odedávna žijí samí slušní lidé, kteří se navzájem znají. A maminka poté vždy poznamenala: „To si jenom myslíš, krade každý, kdo má příležitost.“

Teď fena stála přímo proti Živě, dívaly se vzájemně do očí, čumák měla prostrčený mřížkami sklepního okénka, ve kterém už nebyly skleněné tabulky, protože je vyrazil výbuch.

Cítila zápach zvířete, které jí dýchalo přímo do obličeje. Pochopila, že se fena na zahradě položila tak, aby do sklepa co nejlépe viděla, proto má hlavu v úrovni té její, když ona stojí ve sklepení na špičkách a pokouší se hledět z okénka ven. Vždyť ta fenka je stejně vyděšená jako já, uvědomila si. A tak vyběhla ze sklepa, otevřela vchodové

dveře, nechala zvíře vejít dovnitř a pak obě znovu seběhly do suterénu. Fena se rozhlédla a pak se silně nadechla. Vydala zvláštní kvílivý zvuk. Očíchala vše, co se ve sklepe nacházelo. Očíchala Živu. A pak se uložila u jejích nohou.

Zbláznila jsem se? Pustila jsem si do domu cizí obrovskou bestii, které se všichni z okolí bojí. Co když na mě zaútočí? Vždyť mě tady může prokousnout jako hadrovou hračku.

Tyto myšlenky ale vzápětí zmizely. Živa měla pocit, že už jí nohy neudrží. Dolehlo na ni vyčerpání z toho, co viděla v uplynulých hodinách. Sedla si na zem, položila feně ruku na hlavu a přemýšlela, jestli ví, že její pán leží mrtvý na ulici nedaleko odtud. Vycítila to? Rozběhla se ho hledat? Jak je vůbec možné, že pobíhala sama, že došla sem? Vždyť pan Hošek ji měl vždy zavřenou v oploceném výběhu uvnitř zahrady, pokud si ji nevedl na vodítku vedle sebe na vycházku. Proč přišla právě ke mně? Proč se mi tak upřeně dívá do očí? Přece nemůže vědět, že jsem se pana Hoška dotýkala, že jsem... Ví, že je tady něco, co mu patřilo? Cítí to? Proto přišla?

2.

Jmenovala se Dita a všichni se jí báli.

Když se někde objevila, většina lidí přešla na druhý konec ulice. Mnozí sklopili zrak, dívali se do chodníku, protože se kdesi doslechli, že se to v takové situaci tak má dělat.

Když se ocitli těsně vedle ní, hodně blízko, tak po ní naopak pokukovali. Byli ve střehu, připraveni zareagovat, chránit se, kdyby bylo třeba. Mnozí dávali ruce do kapes, protože měli pocit, že jejich prsty jsou jí vydány napospas, když čouhají z rukávů, odhalené, bezbranné, přesně ve výšce její hlavy, jejich zubů, jejich očí, všeho toho, co je děsilo.

Nikdy se jí nikdo cizí nedotkl, nepohladil ji, neusmál se na ni.

Nikdo kromě něho. On se jí dotýkal, hladil ji, usmíval se na ni, ale vždy jen tehdy, když spolu byli sami.

Často chodili do parku. Hrála v něm hudba, scházelo se tam hodně lidí a Ditu bavilo, jak se jí všichni snažili vyhnout, když s ním kráčela po cestičce. Muži ho zdravili a zlehka se přitom dotýkali svých klobouků, někteří je mírně nadzvedávali. Ženy se na něj usmívaly, některé nenápadně, jiné vyzývavě, a dívaly se mu přitom přímo do

očí. Působilo to, jako by byli nejdůležitější ze všech lidí, kteří parkem procházeli tam a zpět, posedávali na kovových židličkách, postávali ve skupinkách, pokyvovali hlavami, povídali si.

Měla ty vycházky moc ráda, připadala si při nich silná, významná, i když věděla, že takovou pozici má jen díky němu. Prostě měla velké štěstí, že si vybral právě ji. Protože právě to je v životě nejdůležitější – aby si vás vybral dobrý člověk.

Za nejkrásnější chvíle považovala rána. Každý den ve stejnou dobu k němu přišla. Sklonila se k jeho ležícímu tělu, aby mu viděla do očí a mohla se dotknout jeho nosu. Některá rána býval otočený tváří kde zdi, takže měla před očima jeho vlasy, dotkla se jich, nejdříve jen lehce, po chvíli silněji, aby to cítil, aby se obrátil, aby se jejich tváře ocitly těsně vedle sebe, aby se setkali pohledem. Pak špičkou jazyka olízla jeho nos. Vždycky se hned rozesmál, objal ji, přitáhl si její hlavu ke své. Bylo to tak příjemné. Nikdy nic takového nedělali, když nebyli sami. Věděla, že je to něco, co není vhodné ukazovat cizím lidem. Usoudila tak z toho, že vždy, když byl v jejich blízkosti někdo jiný, choval se k ní jinak. Pamatovala si chvíle, kdy na ni zakřičel, třeba proto, že šla příliš rychle, nebyla pozorná a nevnímala tempo jeho chůze. Uložila si ty situace do paměti, aby na ně nezapomněla a nikdy se už nedostala do pitomého, trapného rozpoložení, kdy na ni křičel, protože něco dělala špatně.

Podobně krásné jako začátky nového dne jí připadaly večery, kdy sedávali na zahradě. Tehdy mívala chuť se rozběhnout, lehnout si na záda, převalovat se ze strany na stranu, třít hřbetem o zem a cítit hrubost hlíny, hebkost trávy, pak vyskočit do výšky a snažit se chytit všechno, co

se rychle pohybovalo kolem ní a vydávalo zvuky. Někdy to udělala, ale jen tehdy, když vycítila, že je to vhodné, že se na ni přitom bude dívat, rozesměje se, vstane, lehne si k ní, bude se také válet v trávě a nechá ji, aby mu olizovala tvář.

Míval i úplně jinou náladu. Býval tichý, smutný a zdálo se, že vůbec nevnímá, co se kolem děje. Snažila se cítit stejně jako on, takže jen tiše ležela a dívala se na něj tak dlouho, až se okolí rozmazalo, zvuky utichly, vůně zmizely. Pak ji vždy pořádně polekalo, když vstal. Zareagovala na to se zpožděním, zkrátka nevyskočila a nestála hned po jeho boku, ale zcela nevhodně a hloupě chrápala.

Chvil, kdy byl smutný a tichý, v poslední době přibývalo. Vlastně už to nebyly chvíle, ale dny, týdny. Pochopila, že když se bude snažit upoutávat jeho pozornost, nezmění ho to, nebude takový, jaký býval. Několikrát to zkusila a pak usoudila, že nejlepší, co pro něj může udělat, je, že bude jen tak potichu ležet, jako by nebyla. Ale bude u něj, vždy bude u něj. Bude blízko, co nejbližší, bude se ho dotýkat, ale tak jemně, že vlastně ani nepůjde o dotek, aby nerušila.

Ten den cítila zvláštní neklid. Nemohla spát, nemohla předstírat, že není, nerušit, nešlo to. Tak zvláštně jí nebylo od té strašné noci, kdy jedinkrát v životě měla chuť od něj odejít, opustit ho. Tehdy se až sama sebe polekala, protože poznala něco, o čem do té doby neměla ani tušení. Touhu následovat ty zvuky, vůně, přidat se ke všem těm psům, kteří se najednou ve městě objevili a po pár týdnech zase zmizeli.

Tentokrát byl ale její neklid jiný, tíživý a nesnesitelný. Protože on ráno odešel a nevrátil se. Neklid se proměnil ve strach. A ten jí dodal tolik odvahy, že dokázala narážet

do branky tak dlouho a tak silně, až ji vyrazila. Dala se do běhu. A pak ho ucítila. Slabě, lehce, chvílemi si nebyla jistá, zda ho skutečně cítí, ale šla za ním. Nenašla ho. Našla jen tu, která se na ni někdy usmívala. Jedinou ze všech, která před ní nepřecházela na druhou stranu chodníku, neuhýbala pohledem, nedávala si ruce do kapes. Tu, která ji kdysi dokonce pohladila. Pamatovala si to stále, i když to bylo hodně dávno, tehdy byla ještě mladá. Šli na procházku, potkali ji a ona se ho zeptala, jestli si ji může pohladit. On řekl, že ano. Bylo to tak milé, příjemné.

Asi je to v pořádku, že se ocitla u ní. Měla pocit, jako by tady byl i on. Nebyl, a přesto se jí zdálo, že ho slabě cítí, že něco málo z něj tady je.

A ona ji zase pohladila, stejně jako tenkrát dávno. Až dosud by ji nikdy nenapadlo, že by se mohla přitulit k někomu jinému než k němu. Možná je to něco, co se dělat nesmí. Ale přesto to udělala. Položila hlavu na její nohy, nejdříve zlehka, ale po chvíli silněji, potřebovala se stát její součástí, tak jako dříve bývala součástí jeho. Zůstane u ní tak dlouho, dokud se on neobjeví.

3.

Jmenoval se Slavomil a všichni říkali, že je lehkomyšlný spratek.

Nevěděl o těch řečech. A to bylo dobře, nic takového by si nenechal líbit. Nesnášel pocit, že lidé neberou vážně, co říká, a nedělají, co on považuje za správné a důležité. Maminka si ho v dětství dobírala, říkávala často: „Slávek je náš malý vztekloun.“ Ta slova ho vždy ujistila o tom, co dávno věděl – matka má raději Živu než jeho. Nechápal proč, když on je lepší, chytřejší. Bylo přece jasné, že má před sebou velké věci, zatímco jeho sestra je jen pitomá holka, která přemýšlí výhradně nad tím, co si oblékne na promenádu v parku. Bylo to tak nespravedlivé, že ať udělala cokoli, mámě to nevadilo, ale na něm pořád viděla nějaké chyby: „Podívej se na Živu, tak se má jíst zmrzlina. Lízej rychle a do stran a tady na okraji, rychle, ať to neteče. Slávkou, ty mě zničíš, tu máš kapesník. Tak proč jsi tu zmrzlinu chtěl? Zmrzlina není k tomu, abys ji držel v ruce a koukal na ni jako tele.“

Někdy ho ty řeči dováděly k zoufalství. Měl pocit, že mu pukne hlava, a pomáhalo jedině, když do něčeho tloukl pěstí. Někdy si přitom poranil klouby na prstech tak, až mu z nich tekla krev, a pak nevěděl, jak to doma

vysvětlit. Máma i táta se ho neustále vyptávali, jak se mu to stalo, jestli se někde popral nebo upadl, nebo co vlastně dělal.

Byl přesvědčený, že ženy nejsou schopné rozeznat, co je a není důležité, a je jedno, jestli jde o mámu, sestru nebo o některou z těch pitomých hus z okolí, které se umějí akorát tak hloupě usmívat a natřásat se ve valašském tanečním kroužku. Mnohem důležitější pro něj bylo, aby na něj byl hrdý táta. Jenže i on měl raději Živu. Měl ji mnohem raději než jeho, o tom byl Slávek skálopevně přesvědčený. Táta málokdy něco řekl, pořád jen něco dělal kolem domu, pracoval i na dalších domech v okolí, a když už si výjimečně sedl na zahradě, na Živu se díval s úsměvem, zatímco na něm pořád jen viděl nějaké chyby.

Teď by ale na něj táta hrdý byl. Nastala totiž doba, kdy se projeví, kdo má v životě před sebou důležitý úkol a kdo je naopak bezvýznamná nicka. Na koho se zapomeně a kdo bude jednou v budoucnu oslavovaný, vážený, a lidé budou dělat to, co jim řekne.

Tátovi by se možná mohl svěřit s tím, co teď dělá. Mámě by to nejspíš bylo jedno. A říkat teď něco sestře? Proč? K čemu by to bylo? Vždyť ona se chová, jako by se život vůbec nezměnil. Ale je třeba uznat, že mu nikdy ani náznakem nevyčetla, že ji nechává samotnou, že se domů vrací jen občas, že jí s domem nepomáhá. Vlastně ho překvapilo, že nefňukala, nebyla na obtíž. Až bude po válce, postará se o dům, o všechno. Teď je ho třeba jinde. Ostatně, dělá to i pro ni, pro všechny. Jednou si ho za to všichni budou vážit.

Na partyzány původně narazil náhodou. Když na to později vzpomínal, přemýšlel, kdo byl více vyděšený, zda on, nebo oni. Vždyť to byli mladí kluci, jeden z nich vypadal jako dítě. Ten druhý měl aspoň bradku, která ho dělala starší, ale i jeho oči prozrazovaly, že se polekal.

Prostě se najednou ocitli naproti sobě na lesní stezce, kde člověk rozhodně nečeká, že někoho potká. Mířili na něj. Tak to ne, takoví spratci na mě mířit nebudou, pomyslel si v první chvíli, ale pak se za nimi objevil ještě třetí muž. Slavomil vyhodnotil, že nejlepší bude zvednout obě ruce nad hlavu. Ten třetí se mu totiž líbil. Byl vysoký, urostlý a v jeho očích nebylo po strachu ani stopy. Tak nějak by partyzán měl vypadat, takhle si je představoval, už když o nich slyšel poprvé.

„Co tu robíš?“ vyštěkl ten vousáč.

„Pracuju tu. Jsem z hájovny,“ odpověděl Slavomil a začal vysvětlovat, že jde na samotu ke Tkačíkům domluvit, aby pantáta Tkačik přijel pomáhat stahovat dříví, že popadalo hodně stromů a je třeba pomoci. Pantáta má dva silné koně a vždy chodí pomáhat...

„Tý se znáš s Tkačikem?“

Slavomil přikývl.

„Chodíš tam? Chodíš k němu?“

„Ano.“

„Jak se jmenuješ?“

„Slávek Pavlica.“

„Běž. Jestli někde něco řekneš, najdeme si tě.“

„Co bych měl říkat? Kdybyste něco potřebovali, dejte vědět.“

Když Slavomil v následujících dnech pomáhal se stahováním dříví, zařídil to tak, aby pracoval co nejbližší Tkačika. Chlapů, kteří měli koně, se tam sjelo několik,

ale rozhodl se, že se bude držet právě v pantátově blízkosti.

„Mohl bych po vás poslat vzkaz?“ zeptal se ho Slavomil hned poté, co si k němu přisedl pod strom, když viděl, že se pantáta chystá jít.

„Jaký vzkaz? Komu?“ podivil se Tkačík.

„Potřeboval bych jim vzkázat, že pro ně něco mám.“

„Komu?“

„Však víte.“

„Nevím. Nevím, o čem mluvíš, ogare.“

„Oni mi řekli, že vás znají, a že když pro ně budu mít vzkaz, mám to říct vám.“

„Nerozumím ti.“

Tkačík chvatně dojedl, vstal a odešel.

Slávek později zlostí bodal nožem do kmene stromu tak dlouho a tak silně, až ho jedna z třísek zranila natolik, že mu z dlaně tekla krev. Ale to bylo, až když se po několika hodinách všichni chlapi rozešli a on se procházel lesem sám. Tu situaci si ale stále vybavoval jasně, jako by se stala před vteřinou. Na chvíli, kdy s ním někdo nejednal s respektem a úctou, nezapomínal. Takhle svrchu, s nedůvěrou s ním přece nikdo mluvit nemůže. Ani Tkačík, ani nikdo jiný. Ponižovat se nenechá od nikoho. Vždyť by mu měl děkovat, vážit si ho za to, že chce pomáhat.

Jakmile Slávek poprvé slyšel o tom, že se v horách objevili chlapi, kteří pořádně škodí Němcům, začal se zajímat o každou novou zprávu o tom, co provedli. Případlo mu to vzrušující. Když poslouchal, jak se chlapi šeptem v hájovně bavili o tom, že kdesi partyzáni vyhodili do povětří železniční trať, a tudíž Němcům ztížili zásobování posádek, jinde přepadli četnickou stanici, a tudíž získali zbraně, a kdesi dokonce nějaké Němčoury postříleli, tou-

žil být po jejich boku. Slovo *partyzán* se mu začalo líbit. Spojil si ho s hrdinstvím, romantikou, obdivuhodnými činy. Když chodil sám po lese, často si potichu opakoval: *partyzán, partyzán.*

„Zná někdo z vás Slávka Pavlicu? Říká vám něco to jméno?“

Tyto otázky za pár dnů položil Jura Tkačík prvnímu z mužů, který mu přišel pomoci vykládat věci z pytle plného krmiva pro zvěř. Stačilo však do vaku zabořit ruku, trošku seno prohrábnout a nahmatat cigarety, sirky, dvoje opravené boty od ševce, teplý svetr, sklenici kysaného zelí, obvazy a mast na rány, kterou poslala paní lékárníková.

„Pavlica? Takový mladý synek se světlými vlasy? Toho znám,“ řekl mladík, který stál opodál a otázku zaslechl.

Jura pokývl hlavou, zamířil za velitelem, aby se dohodl, co nejnnutnějšího by příště měl přivézt, a odešel.

To byla největší chyba, jakou v životě udělal. Odešel totiž v přesvědčení, že partyzáni Slávka Pavlicu znají. Stačila mu k tomu jedna jediná věta jednoho jediného mladíka. Neptal se ho, co výrazem „znám“ míní. Vyjadřoval tím, že to jméno kdesi zaslechl, jeho nositele kdesi zahlédl, ale nic víc o něm neví, nebo zda o něm naopak ví hodně, věří mu a spolupracuje s ním? Jeho mysl přijala informaci, že ten kluk ví o partyzánech a oni vědí o něm. To znamená, že jim také pomáhá. Možná něco společně chystají. Třeba ho právě proto tehdy při svačině v lese nenápadně kontaktoval. No jistěže, chtěl mu dát najevo, že mu může věřit, že je jedním z nich, že si mohou být nápomocni.

Zastyděl se, že se k tomu mladému chlapci choval nedůvěřivě, neslušně a podezřavě. Ale co už s tím, pomyslel si. Člověk musí být v těžké době opatrný, už tak riskuju,

a kdyby žena věděla, že jsem zase byl u nich, zbláznila by se, není s ní v poslední době k vydržení, jak se pořád bojí.

Nedivil se jí. Od doby, co Němci začali vyrážet do hor s hordou psích bestii, se lidé klepali strachem a v mnoha chalupách se našli takoví, kteří tvrdili, že by se partyzánům pomáhat nemělo, že všechno jen zhoršují, že Němce rozdráždili, a proto jsou teď krvelační stejně jako ti jejich čokli. Obyvatele samot a vesnice pod horami zachvátil strach. Ženské prosily svoje chlapy, aby se do ničeho nepletli, jeden soused přestával věřit druhému, lidé se už pomalu ani nenavštěvovali, protože nevěděli, jak před druhým mluvit.

Jura Tkačík měl vždycky jasno, že chce dělat to, co je správné, věděl to už od začátku války, když začal pomáhat mladým mužům dostávat se přes hory do Polska, odkud se pak vydávali na Západ. Obdivoval je za to, že nechtěli žít jako berani v protektorátu pod německou nadvládou a rozhodli se proti Němcům bojovat zvenku. Dostali se do Británie a odtamtud byli své okupované vlasti platní více než všichni ostatní, kteří zůstali, sklonili hlavy, uzamkli svá ústa.

Jura Tkačík jim záviděl a styděl se, připadal si zbabělý, že nešel s nimi. Nemohl si to ale dovolit, měl ženu, dcerky, chalupu, koně, krávu. Tak teď dělal alespoň to, co mohl. V rámci možností zajišťoval jídlo a oblečení pro muže, kteří na rozdíl od těch, které v počátku války převedl pryč, v jejím průběhu přišli sem – uprchlí zajatci, bojovníci z různých zemí, kteří se postupně objevovali v Beskydech, vytvářeli menší či větší skupinky, ukrývali se na mnoha místech a čím dál intenzivněji škodili německým okupantům. Tak intenzivně, až sem byli z rozkazu samotného Hitlera posláni posily se psy s jasným cílem vyčistit

hory od partyzánů a všechny místní, kteří jim pomáhají, exemplárně potrestat, to znamená zavraždit a pak je mrtvé vystavit pro zastrašení. Nechat je mrtvé někde ležet, viset, a to co nejdéle, aby je vidělo co nejvíce lidí.

A to se v poslední době dělo. Jeho kamarád četník – no ano, hodně lidí mu mělo za zlé, že zůstal u policie, že tak vlastně spolupracuje s Němci, ale co měl dělat, taky měl ženu, děcka, Jura mu to nevyčítal, však věděl, že to hraje na obě strany – tenhle kamarád mu vyprávěl, že do Beskyd přijelo přes třináct tisíc německých vojáků, že se tam dokonce ubytoval sám nejvyšší nácek, státní ministr Frank, který osobně dohlížel, aby partyzáni a jejich pomocníci byli pochytáni. Nabádal Juru, že má být opatrný, teď už mimořádně opatrný, že jde do tuhého, že si Němci přivezli stovky psů, kteří mají lidi ukryté v horách vyčechat a ulovit.

Slávek se s Jurou seznámil právě v té době, tedy ve dnech, kdy si Jura Tkačik přestával být jistý, že to, co dělal, bylo správné. Už věděl o popravených lidech, kteří pro výstrahu ostatním viseli na stromech déle než týden, i o takových, které Němci někam odveklí a od té doby o nich rodiny neměly žádné zprávy. Ale nejvíce mu začalo vadit, že si partyzáni zvykli získat od něj vše, o co si řekli. Přestali děkovat, začali poroučet.

Ne všichni, jen někteří, ale cítil, že se mezi nimi zvyšuje nervozita, únava, beznaděj. Partyzáni se prali sami mezi sebou kvůli banálním neshodám tak zuřivě, že velitelé občas měli co dělat, aby mezi nimi udrželi aspoň nějakou morálku. Pili. A on jim nosil lahve. Co měl dělat? Chtěli je po něm. A jídlo, pořád chtěli jídlo. Jenže jak dlouho jim bude moct jídlo shánět, vždyť doma už neměli pomalu co do huby. Nedivil se ženě, že zuřila, když

viděla, jak dával jiným, zatímco jejich Liduška měla hlad. Ještě že ostatní dvě dcerky byly pryč z chalupy, tři holky by už neužil.

Čím dál častěji si říkal, že už udělal dost: Je dobře, že jsou do celé té šlamastyky zapojeni i jiní místní chlapi, mnohem mladší, bez rodin, bez dětí, takoví jako ten mladý Pavlica. Ale stejně, kdo by do něj řekl, že bude mít odvahu? Vždyť ani není z hor, je z města, prý pochází z jedné z těch krásných vil na nábřeží, vypadá nedomrle, nemastný neslaný, celý bledý a hubený, ale se sebevědomým a drzým pohledem. No jo, mladý ogar, stejně jako ti chlapi z bunkrů v lese, všichni jsou tak mladí, a proto stateční, odvážní. Bude to dobrý, skromný kluk, když vyměnil život v pohodlí za práci v horách, když přespává v hájovně, ve společné místnosti s chlapy, kteří od pondělí do pátku dělají v lese, a vůbec mu to nevadí. Má rád hory, les a takoví lidé bývají dobří.

Jura Tkačik byl spokojený, když si ověřil, že partyzáni Slávka Pavlicu znají.

Slávek Pavlica byl spokojený, když si partyzáni ověřili, že ho Jura Tkačik zná.

Když pak schovával u krmelce pytel s teplou dekou, vestou z berana a lahví pálenky, partyzáni, kteří si na to místo chodívali přebírat věci, věděli, že to je ten kluk, co o něm Jura Tkačik mluvil. To znamená jeden z místních, kteří jsou prověřeni. Jak jinak by tu skrýš znal? Když tam něco zahrabával, pozorovali ho z úkrytu. Když tam byl za pár dní znovu, ukázali se mu, dali se do řeči. A pak ho vzali i výše do hor, tam, kde se schovávali. Neukázali mu, kde přímo mají základnu, ale Slávek hory dobře znal, a tak mu došlo, že se ukrývají v místě, kterému se říkalo Čertovo stavení, protože lidé z okolí po staletí vyprávěli, že roz-

hodně nejde o dílo přírody, že tak obrovské balvany mohl na sebe nastavět jen samotný ďábel.

Když pak jednou Slávek šel po stráni těsně podél lesa, v místě na dohled od Tkačkovy chalupy, všiml si, že na něj od ní kdosi mává. Začal váhavě sestupovat ze svahu. Už byl blízko tak, že viděl Tkačikovi do tváře. Pohled toho nesnesitelně sebevědomého pantáty byl tentokrát jiný, vlídnější.

„Nechceš se trochu ohřát? Dneska je takový studený vítr.“

„Rád,“ souhlasil Slávek a zanedlouho už seděl v chalupě a děkoval Ludmile, Tkačikovici holce, za teplý čaj ze sušeného malinového a borůvkového listí. „Takový mi vždycky dělala máma,“ zavzpomínal a usmál se na ni. Napadlo ho, že holku s tak tupým výrazem ještě nikdy neviděl. Kdyby teď zabečela, vsadil by se, že je křížená s ovcí, ale ona nevydala žádný zvuk, otočila se a z místnosti utekla. Tkačík se nahlas rozesmál a Slávek krátce poté taky. Bylo to příjemné, sedět tady po boku chlapa, kterého si lidé v okolí vážili, a smát se s ním, jako by si byli rovni. No však si rovni jsou. Slávek se cítil dospělý a silný.

Když nazítří časně ráno vyšel z hájovny, uslyšel za zády zvuk auta, které ho vzápětí předjelo, vyskákali z něj němečtí vojáci a obstoupili ho, dospělý ani silný si už nepřipadal. A když vzápětí jeden z vojáků povolil ovčákovu vořítko tak, že se pes dostal jen pár centimetrů od něj a cvakal zuby kousíček od jeho rozkroku, roztrásl se.

Další voják mu strhl batoh a rozevřel ho. Ještě ani nestačil vyndat jeho obsah a ze Slávkových úst zaznělo: „Řeknu vám, kde jsou partyzáni.“

Byli to řadoví němečtí vojáci, kteří měli to štěstí, že už více než rok patřili ke členům posádky v pěkném podhorském městečku. Každý den děkovali Bohu, že nemusejí

bojovat na frontě. Už znali poměrně hodně českých slov, význam Slávkovy věty pochopili ihned, ani se nemuseli vzájemně dohadovat, všichni měli ihned jasno, že tenhle roztřesený mladíček jim může zajistit dovolenku nebo povýšení. Vždyť se teď nemluvílo o ničem jiném než o partyzánech, kteří byli drzejší a drzejší, a akce proti nim nepřinášely takové výsledky, jaké byly očekávány. Od doby, co se o Beskydy začal zajímat dokonce sám vůdce v Berlíně, byla rozhodně jakákoli aktivita žádoucí. Stačí, aby toho kluka odvezli na gestapo, tam z něho něco dostali, a pochvala je nemine.

Gestapáci Slávka ani nemuseli moc mlátit, stačilo rozhodně méně, než byli u jiných chlapů z hor zvyklí. Chtěl mluvit, problém byl jen v tom, že neměl o čem. Zmínil proto místo plné velkých kamenů, kde by se partyzáni mohli schovávat, řekl, jak to tam vypadá, z kterých stezek se tam dá dostat, kterým směrem je z toho místa vidět a odkud je naopak dobře vidět na něj.

Ale netušil, kolik chlapů se tam skrývá, jaké mají zbraně, kdo z místních jim pomáhá a jak.

Jediné, čím si byl jistý, bylo, že jim pomáhá Jura Tkačík.

4.

Jmenovala se Ludmila a všichni se chovali, jako by neexistovala.

Připadala si nudná, ošklivá, jak jinak by bylo možné, že si jí nikdo z těch mladíků, kteří se u nich doma střídali, nevšímal, nedíval se na ni, nepromluvil k ní. Věděla, že mladí muži se k dívkám chovají jinak. Tedy k dívkám, které nejsou nudné a ošklivé. Několikrát si toho všimla ještě v době, kdy se dole ve vsi v hostinci pořádaly zábavy. Táta ji občas brával níž do údolí, až do městečka, třeba na májovou slavnost, na tržiště, jednou dokonce i na koncert.

Chodívali spolu po promenádě podél řeky, kolem velkých nádherných domů v zahradách plných barev, míjeli spoustu cizích lidí, které zvědavě pozorovala. Necítila se však dobře. Místní ženy a dívky byly krásné, oblečené úplně jinak než ona, prý se takové šaty nosily ve velkých městech, však taky většina z nich z velkých měst přijela.

Věděla, že existují dva světy. Ten daleký, jehož obyvatelé přijíždějí do městečka, to znamená do lázní, do parku, na promenádu, a ten její, který tvořila chalupa, stodola, kráva, dva koně, pět slepic a kocour. Svět, ve kterém zvířata byla důležitější než ona. Táta měl rozhodně raději koně

než ji. To bylo jasné, protože s nimi mluvil, hladil je, česal jim hřívky. K ní se nikdy tak pěkně nechoval.

Až v době, kdy se říkalo, že je válka, si jí začal všimát více než dříve. Zapřáhl koně, posadil ji k sobě dopředu a jeli s povozem do hor. Když vyjeli poprvé, cestou jí vysvětloval, že o tom, co se za chvíli bude dít, nikdy nikomu nesmí říct. Byla překvapená, bylo to poprvé, kdy s ní tatínek mluvil, jako by byla dospělá, přesněji řečeno kdy s ní vůbec mluvil. Do té doby jako by byla na světě jen proto, aby čistila chlív, nosila koním seno, drhla podlahu, sušila byliny, vařila, okopávala brambory, prostě aby dělala to, co dělala její máma, její starší sestra i její mladší sestra. Ovšem tím, že jí táta jednoho dne řekl, že si spolu vyjedou na výlet, se její život změnil.

Poprvé se lekla, když se za nimi na voze najednou z hromady větví, dříví a pytlů s krmivem pro zvěř začal vyhrabávat mladý muž. Bylo to po asi dvou hodinách jízdy, už byli hodně vysoko v horách, v místě, kde terén začínal být pro koně nevhodný. Vůbec netušila, že někoho vezou. Jak se tam dostal? Jak to, že si ho nevšimla? Mladík podal otcí ruku a zmizel mezi stromy. Na ni se ani nepodíval.

Jeli pak ještě několikrát. Tatínek s ní při každé cestě mluvil víc a víc. Vyprávěl jí o stromech, o ptácích, o zvířatech. Když projížděli místy, odkud byl pěkný výhled, popisoval jí, jak se který kopec a která stráň nazývá. Když viděli chaloupku, říkal jí, jak se jmenují lidé, kteří v ní žijí, a vysvětloval, zda jsou hodní, nebo ne: „To znamená, jestli se na ně člověk může obrátit s prosbou o pomoc, když je v nouzi. Rozumíš, co tím myslím?“

Kývala hlavou, že rozumí, ale nic moc konkrétního si pod těmito slovy představit neuměla. Proč by měla někoho prosit o pomoc? Kvůli čemu?

Když se ocitli na nějakém rozcestí, táta se jí ptal, kudy by se vydala, a vždy spokojeně přitakal, když ukázala správným směrem. Už věděla, že nejedou sami. Nikdy nejeli sami. Neptala se táty, proč ty mladé muže vozí, ani kam. Tušila, že je součástí něčeho důležitého, tajného, a vážila si toho, že si táta pro tohle dobrodružství vybral právě ji.

Nechápala, jak se ti mladíci do jejich vozu dostávali, proto dávala celé dny pozor, jestli v okolí chalupy nebo ve stodole nějakého uvidí, jak tam leze, ale nikdy se to nestalo. A tak přijala jako samozřejmost, že čas od času se na ni táta spiklenecky usměje, řekne jí, že bude výlet, vyjedou a pak v lese z jejich vozu vyskočí nějaký mladík a zmizí. Pamatovala si jejich tváře, postavy. Někteří byli nevýrazní, někteří naopak tak hezcí, až se červenala.

Po čase už nikoho nepřeváželi, ale na výlety jezdili stále. Rozdíl byl v tom, že zastavovali na různých místech a tam do houští schovávali pytle. Jednou se táty odvážila zeptat, co v nich je. Vysvětlil jí, že to jsou věci pro lidi, kteří je potřebují.

„A nikdy o tom nikomu nesmíš říct, rozumíš?“

S nadšením plnila všechny úkoly, které jí táta dával. Například si do copu zapletla papírek a s ním se pak vydala na určené místo, kde si ho vyndala a vložila ho do dutiny stromu. Třetí smrk za rozcestím to byl a tu dutinu měl přesně tam, jak jí to táta popsal. „Kdybys potkala německou hlídku, jen je pozdrav a běž dál. Kdyby tě chtěli prohledávat, nebraň se. Cop ti rozplétat nebudou, tak se nemáš čeho bát,“ řekl jí.

Jednou, když máma nebyla doma, protože odešla navštívit nejstarší dcerku, táta s nějakým mužem odněkud přivedli krávu v botách. Ludmila se smála, kdo to kdy viděl, aby kráva měla na nohách velké mužské holínky.

Táta jí vysvětlil, že takto směšně obutou ji vedou do hor, a protože trochu nasněžilo, hrozí, že by německé hlídky viděly její stopy. Ty by je dovedly tam, kde se skrývají ti hladoví muži, kterým musejí dovést svoji krávu. Oni si ji tam v horách porazí, vnitřnosti zakopou a z masa budou dlouho žít.

Ludmila nikdy nezapomněla, jak se tehdy cítila být důležitá, zasvěcená do tajemství, které znalo jen několik dospělých mužů a ona. Nikdo jiný na světě nevěděl, že krávy nosí boty a proč tomu tak je.

Byla zvyklá, že se táta s mámou v poslední době hádali. Z jejich chalupy se ozýval křik, který zpravidla končil tím, že táta udeřil do stolu nebo do dveří a pak následoval poslední mámin výkřik: „No jen si ulev, já vím, že bys raději praštil mě.“ Tu větu říkala v různých obměnách, ale její podstata byla pokaždé stejná. Pak vždy přišla další rána. To táta třískl dveřmi a rychlým krokem odešel do lesa.

Ten den však hádka probíhala jinak. Máma s tátou se hádali potichu. Ludmila je vůbec neslyšela, přestože je pozorovala ze svého oblíbeného místa, odkud bylo vše dobře slyšet, a navíc měla výhled na vše, co se u nich a v okolí dělo, přesněji na nic, protože kromě občasných rodičovských hádek se u nich nedělo opravdu vůbec nic. Od doby, kdy se starší sestra vdala a odstěhovala se do vedlejšího údolí a mladší sestra začala pracovat jako pomocnice v rodině z Ostravy, která se přistěhovala do městečka, život v jejich chalupě byl ještě nudnější než dříve. Ludmila původně namítala, že pracovat přece měla jít ona, protože je starší než Tonka, ale táta jí vysvětlil, že ji potřebuje doma. Částečně jí lichotilo, že jí táta dává důvěru, že ji asi má raději než mladší sestřičku, ale pokaždé když pak seděla na stráni, hrála si se stéblem trávy a pozorovala veverku oží-

rající šišku, záviděla Tonce, neboť tipovala, že určitě pozoruje věci mnohem zajímavější. Tentokrát ji však upoutalo to, co dělali rodiče. Že šlo o hádku, poznala pouze z jejich výrazů a gest. Neprovozel je křik, hlasitá mluva, rány. Máma s tátou se hádali potichu, což ještě nikdy neviděla. A nehádali se uvnitř, nýbrž za domem, u stodoly, což také nebylo obvyklé. Máma si klekla na kolena, objala tátu kolem nohou a s hlavou zvednutou vzhůru mu něco naléhavě říkala. On si klekl k ní, objímal ji, hladil ji po hlavě. A jak se tak Ludmila ze všech sil snažila zaslechnout něco z toho, co si šeptali, dolehla k ní mámina slova: „Všichni to odneseme. Vždyť nás všechny zabijou. Tak myslí aspoň na Lidušku. Prosím tě, na kolenou tě prosím, aspoň kvůli ní to už nedělej.“

Ludmila nechápavě sledovala ten obraz. Přestože probíhal v tichu a poklidu, byl mnohem horší než scény, které jí zůstaly v mysli z jiných rodičovských hádek. Ta chvíle byla tím nejdůležitějším, co ve svém životě dosud viděla a slyšela.

Najednou utichl vítr. Les přestal vydávat zvuky, na které byla zvyklá. Veverka zmizela, na zemi po ní zůstala jen ohlodaná šiška. Ludmile začala být zima, přesto dál seděla ve svém úkrytu na rozhraní louky a hustého temného lesa. Nechtělo se jí jít domů, protože nevěděla, jak se má tvářit a co má říkat, aby rodiče nepoznali, že sledovala tu podivuhodnou a nevysvětlitelnou scénu, v níž hráli.

Když pak další den šla zalít záhon vodou, která zůstala v lavóru od ranního mytí, slyšela, jak máma křičí:

„Lidunko, utíkej! Uteč! Zadem. Musíš utéct zadem!“

„Ne. Musíš dolů! Tam zůstaneš,“ volal táta a za chvíli už Ludmilou smýkal kolem zdi chalupy tak rychle, až cítila, jak si o ni odírá rameno. Pak ji strčil do sklípku ve

stráni. Do toho, ve kterém dříve ukrýval pytle s jídlem, které vozili do lesa. Ludmila v něm nikdy nebyla, ale věděla, že díra v zemi, zpevněná několika silnými trámy, u jejich domu existuje. Když se ocitla uvnitř, zjistila, že je tak nízká, že se v ní dá pouze sedět. Z malého otvoru byl výhled na protější kopec. Po jeho nejnižší mýtině právě sestupovali vojáci se psy. Byla jich spousta a všichni vypadali naprosto stejně. Tolik stejných psů pohromadě Ludmila nikdy neviděla. Překvapeně na ně zírala. Napadlo ji, že vypadají, jako by šlo o desítky kopií jednoho jediného psa. Přemýšlela, kolik jich může být. Sto? Dvě stě? Štěkot se odrážel od okolních svahů, jako by se hory proměnily v jednu jedinou řvoucí psí bestii mající jeden jediný cíl – doběhnout co nejrychleji k jejich chalupě a tam rozervat na kusy vše, co jim přijde do cesty.

Ludmila věděla, že musí být zticha, ale přesto vykřikla, když viděla, jak jeden z vojáků, kteří už obestoupili jejich dům, odepnul psa z vodítka, ten se vrhl na její mámu stojící ve dveřích, stáhl ji na zem a zahryzl se do ní. Mámin křik nebyl ve štěkotu slyšet, Ludmila si ho jen domýšlela, když se dívala na její bolestí zkřivenou tvář. Až po chvíli k nim voják přišel pomalými kroky, odtáhl psa a znovu mu připnul vodítka. Sténající mámu pak další dva vojáci postavili na nohy a odvěkli ji ke stromu. Něco na ni křičeli. Ludmila jim nerozuměla, ale i kdyby uměla němecy, stejně by nebyla schopna vnímat význam slov, protože nedokázala spustit oči z toho, co zbylo z máminy nohy. Máma klesla na kolena, vojáci ji znovu postavili, ona se znovu skácela k zemi. Pak jeden z nich namířil pistoli na její hlavu a vystřelil.

Ludmila z úkrytu neviděla na dům. Z místa, kde stál, se valil hustý dým. Štěkot psů na chvíli přehlušil jiný zvuk.

Strašnější nikdy neslyšela. Došlo jí, že je to řev jejich krávy. Nebylo to obvyklé bučení, byl to nářek zvířete, které zaživa hořelo.

Ludmila začala zvracet. Měla ušpiněnou halenku, sukni i boty, jak se tak choulila a v úzkém nízkém prostoru se nebyla schopná předklonit.

Viděla, že někteří vojáci odepnuli z vodítek další psy. Jeden se rozběhl směrem k ní. V otvoru se jí před okem, které na něj měla přitisknuté, střídavě objevoval a zase mizel, jako by neběžel přímo, ale kličkoval ze strany na stranu, ale pokaždé když se ocitl v jejím zorném poli, byl výrazně blíž. Už viděla jeho oko, jeho tlamu, jeho zuby, jeho sliny.

Nekřičela. Zakrývala si pusu a nos dlaní tak silně, že téměř nemohla dýchat. Polykala zvrátky a měla pocit, že přichází o vědomí, že vidí méně ostře, že méně jasně vnímá, co se děje, a že to je dobře, protože tak možná bude méně cítit bolest, až se do ní pes zahryzne. Snad ztratí vědomí co nejdříve. Tiskla si ruku na nos a ústa čím dál silněji. Výhled jí už úplně zastřel dým, který byl čím dál hustší. Pes najednou nebyl vidět. Jako by se v tmavém oblaku ztratil, rozpustil, zmizel. Sklípek se naplnil kouřem. Ludmila už neviděla nic. Dusila se. Panebože, prosím, ať zemřu teď, rychle, ať ztratím vědomí, jen ať necítím, jak mě ten pes začne vyhrabávat, táhnout ven, trhat na kusy...

V přibližně stejnou chvíli, kdy omdlela, se pes vracel ke svému pánovi. Pomalu, schlíple a nejistě, protože v kouři a dýmu zapomněl, co ho původně tolik lákalo jít právě tam, tím určitým směrem. Teď byl naprosto zmatený a dezorientovaný, a tak volání jeho pána bylo spásou, protože konečně věděl, kam běžet zpátky, kterým směrem se pustit, aby se dostal tam, kam patřil.

Trvalo dlouho, než se dým z údolí zvedl a rozplynul mezi okolními kopci, celá chalupa i stodola shořely, utichl řev krávy, která se v ohni zaživa upekla.

Když na místo dorazili čtyři mladí muži, oheň už jen doutnal. Viděli nehybnou ženu v roztrhaném oblečení, s kulkou v hlavě a s krvavým pahýlem, který už ani nepřipomínal lidskou nohu. Že je mrtvá, pochopili ještě dříve, než se k ní rozběhli a přesvědčili se, že se nemýlí. O tom, že mrtvý je i muž visící na větvi na stromě, také nebylo na první pohled pochyb. Bylo jim to jasné hned, ještě než se po dlouhém rozvažování rozhodli, že už je bezpečné vystoupit z lesa a dojít na samotu, které se po staletí říkávalo u Tkačků. Slyšeli odtud řev psů a sledovali dým stoupající vysoko nad okolní kopce.

Muži pochopili, že jsou na místě zcela zbyteční a že nejlepší bude co nejrychleji zmizet. Stejně se sem dříve či později vypraví někdo z okolních usedlostí. Zpráva o tom, že Němci Tkačika pověsili a Tkačikovou zastřelili, se už určitě dostala do městečka, beztak sem míří četníci, které Němci v takových případech posílají po sobě uklízet. Možná už o tom Němci dávají všem náležitě vědět, vždyť to ostatně bylo cílem – ukázat všem, že pány jsou tady oni, že mohou cokoli. Ten dým muselo být vidět daleko, lidé z okolí už nepochybně tuší, odkud vycházel. Ale co když Němci čekají někde v úkrytu, co když místo stále sledují?

Nemuseli si nic říkat, všichni věděli, že jediná rozumná věc, kterou musejí udělat, je ihned zase zmizet v lese. Už v něm téměř byli, ale jeden z nich si uvědomil, že mrtví jsou jen dva. Kde je Tkačkových dcera? Děvče, které několikrát z úkrytu sledoval, jak tátovi pomáhalo v lese vykládat zásoby. Jednou, když od Tkačika něco přebíral,

se ho dokonce ptal, proč holku vozí s sebou, a pantáta mu odpověděl, že takto je to bezpečnější, protože kdyby potkal německé vojáky, vždy bude působit důvěryhodněji táta s dcerkou než samotný mužský. Tak kde je ta holka teď? Měla štěstí a náhodou tady právě nebyla? Kde by byla? Pořád tady přece něco dělala kolem chalupy. Utekla? Skrývá se někde v okolí? Znovu se rozhlédl, jestli ji někde neuvidí mrtvou, zraněnou. Neměli by zajít dovnitř, do trosek domu? Podívat se, jestli třeba ještě nežije?

Rozhodl se vydat k místu, o kterém věděl, že tam Tkačík pro ně, pro partyzány, schovával zásoby, ale svého času i několik zbraní. Sám si tam pro ně v noci občas přišel. V létě byl otvor do země krytý keřem, ten byl teď opadaný, přesto by nikoho nenapadlo, že se ve svahu za ním skrývá umně vybudovaný sklípek.

Když muž keř odhrnul, přikrčil se a namířil do díry zbraň, okamžitě mu bylo jasné, že instinkt ho ani tentokrát nezklamal. Dívka byla tam, i když ji v šeru díry téměř nebylo vidět. Seděla na bobku, její oči ve tmě téměř svítily. Nehýbala se. Nereagovala na jeho slova. Nepodala mu ruku, nedotkla se té jeho, kterou k ní napřáhl. Neudělala žádný pohyb naznačující, že by se chtěla pokusit vylézt ven.

Ksaku, na tohle není čas, musíme ji vytáhnout a rychle zmizet. Tak se nasunul téměř až do díry a nějakým záhadným způsobem dokázal vytáhnout dívku ze stísněného prostoru ven. Vůbec se nehýbala, tak řekli nejmladšímu, aby ji vzal do náruče a nesl ji. Bylo znát, že se mu do toho moc nechce. Po chvíli si stěžoval, že je těžká jako prase, a ještě k tomu páchne zvratky.

Zima se Ludmile zdála být ten rok mimořádně dlouhá. Nejhorší bylo, že na ni ti lidé stále mluvili a že byli tak hodní.

Začalo to, jakmile ji ti muži přinesli do jejich stavení. Poznala ho, byla to jedna z těch malých chaloupek schovaných v údolích tak, že byly vidět jen z určitého bodu, stačilo popojít kousek dál a už byly znovu očím skryté, takže by člověka vůbec nenapadlo, že na tak odlehlém místě někdo žije. Chaloupka byla nízká, její hnědá střecha na jedné straně sahala téměř k zemi a Ludmilu pokaždé, když ji s tatínkem mýjeli, napadlo, že spíše než lidské obydlí vypadá jako o svah opřené, staré, dávno neobydlené mraveniště.

Ti mladí muži s ní vtrhli dovnitř, jako by tam byli doma. Otevřeli dveře tak zprudka, až staříčká paní, která byla uvnitř, vyjekla leknutím. Staříček, který se vynořil kdesi z temnoty, řekl: „Neřvi a pomoz jim.“

Ludmilu překvapilo, jaká uvnitř byla tma. V jejich chalupě byla okna mnohem větší a slunce se po celý den točilo v údolí kolem ní, takže od rána do večera na chalupu z různých směrů dopadaly sluneční paprsky a částečně okénky pronikaly dovnitř. Ale tohle obydlí jí připomnělo díru, ve které se nedávno skrývala. Najednou se jí před očima vybavilo to, co na chvíli vytlačily mdloby a únava z toho, jak ji nějací mladí muži táhli vysokou do kopců. Celá se roztrásla a začala vzlykat. Udělalo se jí znovu špatně. Paní jí rychle přistrčila nádobu a ona znovu zvracela.

Mladíci se starým mužem zmizeli. Stařík se zanedlouho vrátil a začal stařence něco šeptem vysvětlovat. Ta se křížovala, mumlala modlitby a pak si přisedla k Ludmile usazené na židli, objímala ji a hladila ji po vlasech.

Ludmila strávila následující noc a den v posteli. Nevyležala z ní jednak proto, že si neměla co obléknout, protože

paní vyprala vše, co měla na sobě, a teď prádlo sušila na šňůře natažené přes světnici, ale také proto, že cítila slabost v nohou, snad by ji ani neunesly. Nedovedla si představit, že zase někdy udělá krok, natož že něco sní nebo se něčeho napije. A tak jen ležela se zavřenýma očima.

Jednou, když už nebylo zbytí a začalo jí být trapné, že po ní ta stařenka ráno vynesla mísu, vypravila se ven, na záchod. Zjistila, že je schopná pár kroků udělat, nicméně si řekla, že když nadále nebude nic jíst ani pít, nebude nutné vstávat a bude moct dál jen ležet a předstírat těm dvěma hodným lidem i sama sobě, že spí.

Stará paní na ni často mluvila. Hladila ji po tváři, říkala jí „děvenko moje milá“ a nabízela jí misku sušených trnek. Jako by věděla, že právě trnky má Ludmila nejraději a že jim letos doma už dávno došly, protože je tajně všechny snědla už v listopadu a máma vůbec netuší, že o Vánocích tudíž žádné mít nebudou, takže se na ni bude zlobit... Nebude. Máma se už na ni nikdy nebude zlobit. Už nikdy nebudou Vánoce. Nic nebude. Už vůbec nic nikdy nebude.

V noci slychávala, jak si stařícci potichu povídají. Zpočátku to nevnímala, ale časem se snažila zachytit, o čem mluvili. Jednou ji v noci přepadl pocit, že do chalupy přišel někdo další. Zaslechla jiný hlas, jiné kroky.

Stařenka jí řekla, že vše jednou skončí, že se zase uvidí se sestrami. Ludmila přemýšlela, jak ví, že má sestry, ale hlavně co si představit pod slovy, že jednou vše skončí. Vždyť už přece všechno skončilo. Život, jaký znala, pro ni rozhodně skončil.

Ale pak skončila i zima. Ludmila už v té době jedla a pila, takže chodila na záchod za chalupou a přitom si všímala, jak se sněhové závěje snižují, přestávají křupat,

jsou měkčí a měkčí. Občas poslouchala, co si o ní stařečci vyprávějí, protože se už naučila zachytit i jejich nejtišší šepot.

„Měla by vycházet ven, podívej, jak je bledá.“

„Raději ať nevychází.“

„Myslím jen kolem domu, na vzduch. Ať si sedne na lavičku.“

„Co kdyby někdo šel?“

„Nehledají ji. Kdyby věděli, že tam byli tři, tak by dopadla jako oni. Nikdo ji nehledá. A už to všechno brzy skončí.“

„To nikdy neskončí.“

„Skončí.“

„Jak to víš? Od nich to víš? Slíbil jsi mi, že se s nimi už nebudeš vídat. Nechci, aby tu chodili.“

„Jsou tu, aby nám pomohli.“

„Akorát všechno zhoršují.“

Ludmila si vybavila podobnou scénu, kterou viděla nedávno. Mámu, jak podobně prosila tátu. Přetáhla si peřinu přes hlavu a snažila se neslyšet psí štěkot, který se jí v tu chvíli znovu rozezněl v hlavě.

5.

Živa ještě nikdy neviděla, že by na náměstí bylo tolik lidí. Jak se smáli, jak byli šťastní. Poznala Anku, Máňu, Fanku a další dívky z tanečního kroužku. Točily se v kruhu, výskaly. Lidé stáli kolem nich, tleskali, zpívali. Jak to dokážou? Jak je možné, že se všichni baví, copak se jim nevybavuje před očima to, co jí? Vždyť mnozí z nich v tom hrozném dni také byli na náměstí, v okolních uličkách, také museli vidět roztrhané tělíčko malé Evičky. Živa stále slyšela rány, cítila kouř, na chvíle, kdy městečko osvobozovali rudoarmějci a přitom omylem místo sídla německé posádky za potokem rozstříleli náměstí a přilehlé uličky, nedokázala zapomenout.

Uplynulo od něj jen pár dnů a lidé se chovali, jako by se nic z toho nestalo. Jako by za sebou neměli nekonečně dlouhý podzim, kdy se okolní hory otřásaly psím štěkotem, a zimu, kdy se báli mluvit a vycházet ven. Jas a teplo jarních dnů dokázaly vymazat z paměti vše, co se dělo uplynulé válečné roky.

Živa věděla, že by měla mít radost, že jejich dům přečkal jen mírně poškozený, což se dalo považovat za zázrak, vždyť okolní stavení byla poničená daleko víc a mnoho chalup na druhém konci městečka shořelo.

Jenže se radovat nedokázala. Teprve nyní se dozvíдалa to, o čem v zimě neměla ani tušení. Najednou všichni mluvili o všem, a tak už věděla, proč se na podzim objevilo tolik německých vojáků se psy, že se v okolních lesích skrývali partyzáni, že tam došlo k přestřelkám, že někteří lidé z městečka a okolí zmizeli, když Němci vyhlásili noční zákaz vycházení. Ani to tehdy pořádně nezaznamenala, stejně večer, natož v noci, nikam nechodila. Ale teď se dozvíдалa, že Němci sebrali každého, kdo se s z nějakého důvodu vyskytl venku, jako třeba mladého Kramoliše. Sousedé to viděli z okna, kluk nesl babičce něco k jídlu, potkala ho německá hlídka, naložila ho do auta a od té doby ho nikdo neviděl. Nikdo netuší, kam ho odvezli, kde je, zda se ještě někdy objeví doma. Pochopila, že už nikdy neuvidí Růžu, bývalou spolužačku. Měla prý jít za družičku kamarádce na svatbu, tak večer vyšla z domu na louku za chalupou natrhat květiny, že si z nich uplete věneček. Vojáci ji zahlédli, jeden z nich vystřelil, však tam neměla co dělat, byl zákaz vycházení. Ležela tam mrtvá až do rána, rodiče ji nesměli odnést, protože by je taky zastřelili.

Stejně dopadl i jeden pantáta, ten vyběhl kus od své chalupy, protože z okna uviděl, jak se jeho malý vnuk vydal po cestičce směrem k lesu, capart krátce předtím začal chodit a nebyl k udržení, někdo zrovna nezavřel dveře, tak si to malý maširoval venku. Když se děda vydal za ním, zaznělo několik výstřelů. Kulky zasáhly oba, dědu i vnuka.

Živa poslouchala jeden příběh za druhým a chvílemi měla pocit, že nemůže dýchat. Jako by se lidé předháněli, kdo přispěje větší hrůzou, kdo více šokuje tím, co slyšel, co viděl, co zažil.

Už věděla, že mladinká pomocnice v domácnosti advokáta z Ostravy, který s rodinou celou válku trávil ve vile na nábřeží, se zhroutila. Prý doslova přišla o rozum. Dokonce s ní museli jet někam daleko k doktorovi, chudinka se pomátla, když se dozvěděla, co se stalo její rodině. No ona je přece dcerka od těch Tkačků, co jim Němci vypálili chalupu. To nevíte? No jistě, Tkačík přece pomáhal partyzánům, dodával jim jídlo, oblečení, prý se znal dokonce s jejich velitelem. Tkačíka Němci pověsili a jeho ženu nechali roztrhat psy.

Živa poslouchala a čím dál více jí docházelo, že uplynulé měsíce prožila v jakémsi vakuu. A tak se teď stavěla k hloučkům lidí a poslouchala jejich hovory, snažila se ke jménům, jež slyšela, přiřadit konkrétní obličej, udělat si ve všem pořádek.

Na hřbitově přibýlo mnoho nových hrobů. U jednoho sedával mladý ruský voják a hrával tam každý večer na housle.

Vybavily se jí koncerty na promenádě v parku, na které kdysi chodila s maminkou, tam také zněla tak krásná hudba, dokonce si vzpomněla, že stejnou melodii, kterou hrál ten ruský voják, slyšela často i tam. Zastavila se u plotu, dívala se na vojáka a poslouchala. Zrovna šel kolem pan farář. „Pochovali jsme tam jeho dívku. Byla vojačka, seznámili se během války, společně došli až sem, chtěli se vzít, až všechno skončí. Zastřelil ji Němec, tamhle u potoka, krátce předtím, než definitivně všichni utekli, padla tady jako poslední. Ten chlapec jí teď tady každý večer hraje. Nedá si říct, nenechá se odvést. Ty housle jsou moje, dal jsem mu je, říkal, že před válkou hrával ve filharmonii. Poslouchej, je to znát, hraje opravdu výjimečně.“

Živa se v těch dnech často procházela venku. Lidé se na ni dívali, protože ji všude doprovázela Dita. Dita vždy vzbuzovala pozornost. Už bydlely spolu. Jakmile bylo bezpečné vycházet ven, Živa zašla do domu pana Hoška. Vchodové dveře byly vyražené, stejně jako okna. Vzala z předsíně kožený pásek, na kterém pan Hošek Ditu vždy vodil, její pelech i její misku. S úsměvem si uvědomila, že hadrová panenka, která tam ležela na zemi, také zřejmě patří tomu obrovskému psisku. Komu jinému, vždyť tam žádné dítě nežilo. Když panenku přinesla, Dita ji radostně vzala do tlamy a začala s ní běhat po zahradě.

„Co s tím psem budeš dělat?“ ptali se jí sousedé.

Živa krčila rameny. To by taky ráda věděla. Co ale asi tak měla dělat, když se od ní fena téměř nevzdalovala, doprovázela ji na každém kroku, a kdykoli si někam sedla, oddané jí položila hlavu na kolena?

Pan Hošek už byl také pochován. Měl na hřbitově prostý hrob s jednoduchým dřevěným křížem se svým jménem, stejný, jakých se tam v minulých dnech objevily desítky. V tu chvíli bylo úplně jedno, kdo byl zlatník, tedy jeden z nejbohatších lidí v městečku, kdo pasák krav a kdo vojačka kdesi z ruské stepi, kterou tady vůbec nikdo neznal a její jméno ani lidé neuměli přečíst. Všichni teď na tom byli stejně.

„Zůstaly jsme obě úplně samy,“ řekla jeden večer Živa Ditě. Bylo příjemné, že zase po dlouhé době doma slyšela svůj hlas, že měla ke komu mluvit, a tak s fenou rozmlouvala den ode dne častěji, vyprávěla jí o mámě, o tom, jak žila před válkou.

Jednoho dne brzy ráno se rozletěly vchodové dveře a do domu vešel Slávek. Živa ještě spala, a tak se polekaně posadila v posteli. Dita dlouhým skokem překonala místnost

a s vyčeněnými zuby přistála Slávkovi u nohou. Z jejího výrazu bylo naprosto jasné, že pokud návštěvník udělá jakýkoli pohyb, ty zuby se do něj zakousnou. Zírala mu upřeně do očí a vrčela.

„Hodná, hodná, to je v pořádku, Dito, v pořádku,“ šeptala Živa a pomalým krokem šla k nim. Slávek vypadal tak vyděšeně, až se jí chtělo smát. Nevydržela to, opravdu se zachichotala. Pak si klekla ke zvířeti, objala ho kolem krku a začala ho hladit. Cítila, jak Dítě povolují napjaté svaly, jak se z bestie zase stává přítulné zvířátko.

„Co to je?“ zeptal se Slávek podivně přiškrceným hlasem. Byl špinavý, zarostlý a páchl.

„To je Dita. Od Hoška.“

„To jsem poznal, tak hnusný pes je jen jeden jediný.“

„Starám se o ni. Hošek zemřel.“

„Snad ji nemáš tady doma? To snad nemyslíš vážně, že ten čokl je tady uvnitř.“

„Jsem moc ráda, bratříčku, že jsi přišel domů, že tě zajímá, jak se tvá sestřička celou dobu měla, jestli nepošla hlady, zimou a tak.“

„Pojď ke mně,“ řekl Slávek a objali se.

Dita zavrčela a nepřátelsky se na něj dívala.

„Psst, to je dobré, hodná,“ zašeptala Živa.

Dita vzala do tlamy hadrovou panenku a odešla s ní na zahradu.

Vlastně se nic nezměnilo. Živa se cítila stejně osamělá jako během války. Slávek byl doma, ale nemluvil s ní. Ovšem očekával, že mu bude prát a vařit. Zabral si postel rodičů, ve které dosud Živa spávala, takže se přesunula do svého bývalého dětského pokoje.

Uvědomovala si, že se jí Slávek snaží každým svým gestem či výjimečně vyřčenou větou dávat najevo, že pánem domu je on.

Problém byl tom, že Živa si během své válečné samoty zvykla, že se musí postarat sama o sebe, vyjít s potravinovými lístky, přesně si promyslet, na jak dlouho jí vydrží polévka z kvaky, kolik má ještě ve sklepě brambor a naloženého zelí. Naučila se štípat dříví a topit jen v jednom pokoji, aby jí zásoby vystačily na celou zimu. Několik posledních měsíců, tedy od října až do květnového osvobození, po celou dobu, kdy se Slavomil doma neukázal, si zvykla vstávat a usínat, kdy se jí chtělo, což znamenalo, že si někdy četla do jedné ráno a vzbudila se až kolem deváté či desáté. A teď se jí rozhodně nechtělo v sedm ráno bratříčkovi chystat snídani a pak být celý den připravená, aby mu nachystala jídlo, kdykoli vkročí do dveří. Natož poslouchat jeho výtky, že doma není nic pořádného k jídlu.

„A co si tak představuješ? Pečená holoubátka a ořechový dort se šlehačkou?“ zeptala se ho.

„Stačilo by, abys nedávala lepší žrádlo psovi než mně.“

V jejich domě se začali scházet nějací muži. Některé znala, jiné v městečku nikdy neviděla. Vždy obsadili večeř kuchyň, diskutovali, hádali se, někdy tam vysedávali až do ranních hodin. Často se přitom opili. Občas k nim do kuchyně dorazili i někteří sovětští vojáci, kteří v městečku zůstávali.

Živa poslouchala za dveřmi, protože ji bratr vždy poslal pryč s tím, že ženská na schůzi nemá co dělat. Ji ale zajímalo, o čem se baví, proč se začali scházet právě v jejich kuchyni. Jednou pootevřenými dveřmi sledovala, jak bratr vyskočil, chytil pod krkem jednoho z místních mladíků, kterého znala, protože také tančil ve valašském kroužku,

a řval: „Mladý? Já že jsem příliš mladý? Co ty jsi dělal, když já jsem bojoval proti fašistům, když jsme mrzli v leších? Na to jsem mladý nebyl? Kde ty jsi celou válku byl, ty zalezlá kryso?“

Jindy sledovala, jak po odchodu mužů bratr bodal nožem do stolu, až do něj udělal díru. Vypadal přitom tak děsivě, že vůbec neměla odvahu za ním jít, říct mu, ať přestane.

No a pak tady byl ten problém s Ditou.

Slávek ji nesnášel. Přesněji, bál se jí. Ovšem to Živa nemohla vyslovit, jen jednou řekla něco ve smyslu, ať vydrží, že si na ni zvykne, že pozná, jak je hodná a poslušná, a přestane se jí bát.

„Já že se jí bojím? Zbláznila ses? Já že se bojím nějakého čokla? Až se rozhodnu, že tady nebude, zbavím se jí jedním šmahem, to si buď jistá.“

Živa svého bratra nepoznávala. I dříve býval prchlivý, hádavý, urážel se kvůli maličkostem, ale co se s ním dělo teď?

S vypětím všech sil dotáhla na svou zahradu ze zahrady pana Hoška původní Ditin výběh, to znamená železné sloupky, drátěné pletivo, všechno to znovu sestavila, dovnitř dala misku s vodou, misku na jídlo, hadrovou panenku. Pak se s pocitem studu dívala Ditě do očí plných smutku, které ji sledovaly pokaždé, když vyšla na zahradu. „On si na tebe zvykne, zatím buď tam, protože se tě bojí, ale to bude dobré, snaž se být na něj milá,“ říkala fence. Brala ji často na dlouhé procházky, aby jí tak vynahradila čas, po který musela být zavřená v kotci. Cestou přes městečko ji měla na vodítku, ale když došly na okolní stráně a do lesů, pouštěla ji na volno a s úzkostí čekala, zda se vrátí, když se jí na chvíli ztratila z očí. Ale Dita se vždy vrátila

a šla pak opět po jejím boku, těsně u ní, tak těsně, až se jí otírala o sukni.

Jednoho dne do domu pana Hoška přijeli nějakí lidé. Když přes plot viděli Ditu, šli za Živou, oznámili, že jsou Hoškovi příbuzní, a chtěli Živě dát nějaké peníze za to, že se o Ditu bude starat.

„Takový velký pes něco stojí, vždyť potřebuje hodně žrádla, máte pro ni, slečno, vůbec kde brát maso? Bratr byl do ní celý zblázněný, my jsme to nikdy nechápali, ale je pravda, že se díky ní nemusel nikdy bát zlodějů. Nestýchejte se, slečno, tady máte, ať pro ni máte na maso, my jsme rádi, že jste se jí ujala, co bychom s ní dělali, museli bychom ji nechat utratit, s námi žít ve městě nemůže. Dům časem prodáme, kdybyste věděla o někom, kdo má zájem, dejte vědět, napíšeme vám naši adresu. Zlato je všechno pryč, s tím jsme počítali, asi to někdo všechno ukradl během osvobození nebo potom. Chudák Jirka, takový hodný chlap to byl.“

Živa se před nimi styděla. Jistě, žádné zlato v domě nezůstalo. Asi tam někdo vlezl, prohledal ho, vzal to, co našel. Asi někdo cizí, v posledních době bylo ve městečku hodně cizích lidí, vojáci, partyzáni. Nikdo z místních přece zloděj není, tady se nikdy nekradlo.

Tak nějak jim to řekla a ti lidé pokyvovali hlavami, že to je jasné, že vědí, že se všude rabovalo, s tím už nikdo nic nenadělá. Pěkně se s ní rozloučili a odjeli. Radost z toho, že nemusejí řešit problém, co si počít s Ditou, na nich byla více než patrná.

Někdy v noci si brávala do postele balíček, který vytáhla zpod mrtvého pana Hoška, rozbalila ho a probírala se nádhernými blýskavými prsteny, náušnicemi a náhrdelníky. Jedna souprava byla zdobená kameny zelenými

stejně jako břízy v těch několika málo jarních dnech, kdy se jejich lístky rozvinou. Živu sytá světlá zeleň fascinovala, v kombinaci s bílými malými kamínky a zlatem jí připomínala barvy jarní louky poseté sedmikráskami. Pro koho asi taková krása byla vyrobena? Kdo a kam ji nosil? Nebo ji ještě nikdo nenosil a teprve čekala, až někomu udělá radost, ale už se toho nedočkala?

Znovu, znovu a znovu si kladla otázku, proč tehdy ten balíček vzala. No jistě, viděla, že z látky ležící pod tělem vyčnívalo něco blýskavého. Ale proč to tam nenechala? K čemu jí to teď je? K čemu je v této době zlato? Copak si ho na sebe může vzít? Přece se nebude procházet poničeným městem plným pobořených a vyhořelých domů ověšená šperky. Vždyť by se na ni každý díval, lidé by se divili, kde je vzala. Co když někomu patří? Co když je pan Hošek opravoval nebo vyráběl na zakázku? Však pracoval jen pro paničky z města, které sem přijížděly za zdravým horským vzduchem, za vycházkami v parku. Kdo z místních by si asi tak nechal vyrábět šperky? Nanejvýš nějaký jemný snubní prstýnek, a ani to ne, ten se zpravidla v rodinách předával z generace na generaci. Zdejší ženy, zvyklé pracovat na polích, ve stodolách, tvrdě dřít v domácnostech nebo v textilce, rozhodně zlato nenosily.

Třeba to všechno jednou prodám, a díky tomu budu moct odsud odejít, žít nový život bez vzpomínek na mámu, napadlo ji. Nebo vyplatím bratra, aby se z domu odstěhoval, a budu tady zase žít sama, hezky jako během války. Paradoxně měla období války spojené s příjemným klidem, samotou, tichem velkého domu a poznáním, že je schopná se sama o sebe postarat.

Občas se jí někdo zeptal, jak chce tu bestii uživit. Když si Ditu nechala, vůbec nepřemýšlela nad tím, že pes potřebuje žrát. A že čím větší pes, tím více potřebuje žrát.

Válka skončila a začal chaos. Za potravinové lístky se nic nevydávalo, tržnice nefungovala, obchody byly zavřené. Avšak sehnat maso paradoxně nebyl problém.

Živa si nedovedla vysvětlit, čím pan Hošek to velké zvíře krmil v době války, kdy nic k sehnání nebylo, ale teď, po osvobození bylo masa dost. V uličkách leželi mrtví koně. Za městem spadla bomba do stodoly s krávami. Všechny bylo třeba rychle odklidit, zpracovat, aby se maso nezkažilo, aby bylo k užítku. Rusové vařili obrovské kusy masa ve velkých kotlích, které měli rozestavěné na školní zahradě, v parku i na kolonádě kolem řeky. Stačilo je poprosit a dali jí, smáli se na ni, nabízeli jí i pití, ale Živa se jich trochu bála, jen si vzala kus uvařeného masa, děkovala a rychle šla zpátky domů. Zeptala se také u řezníka, jestli nemá zbytky, a ten jí ochotně nabalil takovou hromadu odřezků, že když ji pořádně rozporcovala, zavařila do sklenic a uložila ve sklepě, bylo jasné, že s Ditou hladem neumřou. A taky kosti jí řezník dal. Udělala z nich velký hrnec vývaru a pochutnaly si s Ditou obě.

Jak dobře jim spolu mohlo být, kdyby se Slávek nevrátil domů.

6.

Ludmila si překvapeně prohlížela růžový dům. Tady Slávek žije? Tahle vila je jeho? Vždyt říkal, že je sirotek, že už mámu a tátu nemá, jen sestru. To přece není možné, že někdo bydlí v tak nádherném domě.

Vybavovala si, že když byla v městečku s tátou před několika lety, ještě před válkou, mnoho domů jí tam připadalo neuvěřitelně krásných. A uvědomila si, že jeden z těch, které míjeli, byl růžový, stál ve velké zahradě plné barevných květin, kolem ní byl černý kovový plot, celý pokroucený tak, že tvořil podivuhodné ornamenty, na které se tehdy překvapeně dívala. Byl to tento dům? Čím dál silněji byla přesvědčená, že ano.

Co když je to osudová náhoda, znamená, že to, co se právě teď děje, jí bylo už dávno přisouzeno, že všechna ta hrůza se stala proto, aby se se Slávkem seznámili, aby se dostala sem, na místo, které teď změní její život, umožní jí poznat nový svět, krásný svět, protože pokud člověk dostane možnost vstoupit do takového domu, znamená to, že jeho život přece od té chvíle musí být jiný, lepší, zajímavější.

„Tý bydlíš tady?“ zašeptala.

Slávek se spokojeně usmál. „Pojď, Živa nás už čeká. Seznámím vás konečně.“

Ludmila se zhluboka nadechla a silně zařála pěsti. Když se jí nehty zarývaly do dlaní, měla pocit, že stejně jako má sílu vyvinout stisk, má i sílu zvládnout nadcházející chvíle, tedy setkat se s nějakou nafintěnou slečnou s podivným jménem Živa a nevyvolat v ní opovržení, soucit, případně údiv nad tím, proč si Slávek přivedl domů právě ji, obyčejnou nehezkou děvčicu, která nemá vůbec nic. Ani věno, ani dědictví, ani rodiče, ani domov, jen sny, které ji v noci budí a ona pak celá zpocená křičí ze spaní, protože se jí zdá, že k ní běží velký pes.

Kovová branka tvořená obrazcem znázorňujícím růžový keř silně zavržala, když ji za nimi Slávek zavřel. Ve stejnou chvíli Ludmila viděla, jak k ní běží velký pes. Byl to on, ten, který se jí znovu a znovu zjevoval v děsivých snech, úplně stejný německý ovčák. Ale tentokrát to nebyl sen. Pes byl skutečný, možná ještě větší, ještě děsivější než ten ze snu. Jeho tlama byla otevřená. Viděla v ní zuby, jazyk, sliny.

„Ksakru,“ uslyšela Slávka. A najednou si uvědomila, že z druhé strany k ní běží ještě jeden pes. Podobný, s krutýma očima a děsivou tlamou, jen ještě větší než ten první.

Když se probírala, ležela v posteli na hebkých naducaných peřinách, tak voňavých, jemných, chladivých, příjemných, jaké ještě nikdy neviděla a necítila. Skláněla se nad ní dívka, která řekla: „Je mi to tak líto. Je to moje chyba. Měla jsem je zavřít. Ale oni jsou hodní. Nechtěli ti nic udělat, vítali tě.“

Co se stalo? Omdlela jsem? Asi už omdlím pokaždé, když uvidím psa. Teď jde o to, abych se pokaždé i nepozvracela, pomyslela si.

Nejraději by se v peřinách úplně ztratila, rozplynula, bylo by to lepší než se nějak vypořádat s takovou ostudou. Tolik se setkání se Slávkovou sestrou obávala. Určitě to bude městská slečinka, která se na děvče z hor bude dívat shora. Bude hezky oblečená, a proto jí budu připadat směšná v těch starých přešitých hadřících, které mi donesla sestra. Určitě bude mít krásné vlasy, učesané tak, jak se nosí ve městech, to znamená volně rozpuštěné, zastřižené po ramena a nakadešené, ne zapletené do copů. Ludmila byla připravená na to, že se při seznámení se svou budoucí švagrovou bude cítit nejistě, ale že skončí v její posteli třesoucí se strachem, to ji opravdu nenapadlo.

„Neboj se, ti psi půjdou z domu,“ uklidňoval ji Slávek.

Ludmila sledovala, jak se na něj jeho sestra v ten moment podívala. Ale neřekla nic, jen Ludmilu pohladila po ruce a zeptala se jí, jestli je schopna vstát. Ludmila se vymrštila z postele tak rychle, až téměř shodila lampičku z nočního stolku.

Motám se tu jako ožralá, ještě něco poškodím, ach bože, větší nemehlo, než jsem já, snad není. Horší to být už nemůže, táhlo jí hlavou.

Ale Živa ji už jemně držela za paži, směřovala ji do pokoje, tam ji posadila ke stolu, na kterém byl prostřený bělostný ubrus s vyšitými růžovými květinami a hrnečky se stejně růžovými květinami. Takovou krásu Ludmila nikdy v životě neviděla. Začala přemýšlet, jak šálek uchopí, když je jeho zlacené ouško tak jemné a tak malinké.

Ludmila, zvyklá na plechové hrnky, pevné nádoby se silnými stěnami a stůl, jehož dřevěná deska byla na omak drsná, se v Živině světě vůbec necítila dobře. Hlavně měla strach, že jí něco ukápně na ten bělostný ubrus, to by bylo

škody, taková látka musela být určitě neuvěřitelně drahá. Tak tady Slávek vyrůstal? Na toto je zvyklý? Na tak krásné drahé věci?

Válka z něho udělala chlapa, který přespává v horách a nebojí se ničeho, ale teď, když je po všem, se zase vrátí do svého světa a já, holka z chalupy, tady mám být po jeho boku? To nepůjde. To je celé nějaký omyl. V této zkoušce neobstojím.

„Nezlob se. Já se bojím psů. Kdybych předem věděla, že tu budou, tak bych tak nebláznila. Ale strašně jsem se jich lekla,“ vysvětlovala Živě.

„Ale já to přece chápu. Měla jsem je uvázat. Oni jsou hodní, jen vypadají jako bestie. Ale jsou opravdu hodní. Však uvidíš, zvyknete si na sebe.“

No to určitě, pomyslela si Ludmila. Představa, že se každý den v její blízkosti vyskytují dva němečtí ovčáci, jí znovu téměř zvedla obsah žaludku až do krku. Znovu ucítila pach kouře, ohně, krve. Pach dne, kdy naposledy viděla svůj domov, který už zřejmě bude cítit vždy, když uvidí jakéhokoli čokla.

Přemýšlela nad tím, proč jí Slávek předem neupozornil, že jeho sestra má dva psy. Vždyt přece věděl, co zažila. Jemu jedinému popsala pocit, že v té díře ve svahu umírá, a doufala jen, že umře dříve, než ji tam německá bestie vyčenicíh a roztrhá na kusy. Copak na to zapomněl? Nepovažoval to za důležité? Poslouchal ji tehdy vůbec, zajímalo ho to? Vyprávěla mu o všem, když tehdy za ní přišel ke staříčkům poprvé ode dne, kdy ji tam přinesl. Bylo to za několik měsíců, až na jaře. Byl celý ušpiněný, zvalený, podivně ustrojený, s puškou přes rameno, s velkou dýkou za pasem a ve dveřích jim oznámil, že válka skončila, že město je osvobozené, že už jsou v něm rudoarmějci. Dodal, že

ještě mají být opatrní, protože se v lesích můžou pohybovat prchající Němci, ale že je brzy pochytají.

Připadal jí tehdy statečný, obdivuhodný, a když si s ní sedl a začal se jí vyptávat, jak se jí daří, uvědomila si, že je jediný člověk na světě, který se jí na něco ptá, kterého zajímá. To stačilo, aby pocítila něco, o čem se domnívala, že je to láska. Pak za ní přicházel v dalších dnech. Sedávali na stráni, do které se opíralo slunce, a vyprávěl jí, jak těžký byl život partyzánů, líčil jí hrdinské činy svých kamarádů, říkal jí jejich divná, exoticky znějící jména a divil se, že o nich neslyšela. Ludmila se zatajeným dechem poslouchala příběhy o tom, jak se kdosi z jeho kamarádů zastřelil, aby se nedostal do rukou Němců, jak si další sám v jakési lesní skrýši nožem vyřízl náboj z nohy a jiný se sám střelil do hlavy, když se Němci dostali do domu, v němž se raněný ukrýval. Slavomil mluvil o statečných dívkách, které bojovaly stejně jako muži a stejně jako oni zemřely v přestřelkách nebo mučírňách. Ludmilu chvílemi jeho vyprávění unavovalo, protože hovořil hlasitě a zdlouhavě. V některých momentech mu nevěnovala pozornost, protože se její myšlenky vracely k mámě a k tátovi.

Přemýšlela nad praktickými věcmi. Co s ní bude dál? Kde bude bydlet? Jejich rodinná chalupa není. Nechtělo se jí zůstat na samotě u těch starých lidí. Přece jim nemůže zůstat na krku. Má se zeptat starší sestry, jestli by se nemohla uchýlit k ní? Nesmysl. Sestra má tři děcka, čeká čtvrté, sotva by se do jejich dřevěnice všichni vešli. Možná by si mohla najít práci ve městě stejně jako mladší sestra, sloužit u nějakých bohatých lidí nebo raději u sedláků v některé z okolních vsí, to by jí možná šlo lépe, vždyť je taková neohrabaná, nemotorná, nehezká, beztak by ji nikdo do pěkného domu jako služebnou nechtěl.

Zimu prožila ve stavu, který ze všeho nejvíc připomínal bezvědomí. Teď nasávala každou novou informaci o tom, co se za tu dobu událo. A Slávek byl jediným zdrojem těch informací, takže se v jejích očích stal středobodem světa, hrdinou, který všechno ví, všechno zná, všechno zařídí.

Občas ji napadlo, že se trochu vychloubá, protože mluvil, jako by právě on byl nejdůležitější osobou mezi partyzány, a vždy si přitom vzpomněla na tátu. On se s nimi přece také znal a nikdy o tom nevyprávěl. Jenže pak sama sebe přesvědčila, že je hloupá, když podceňuje Slávkovy zásluhy o konec války. Jistě, táta nic neříkal, protože to tehdy bylo nebezpečné. Když lesy křižovali Němci se psy a nikdo si nebyl jistý, kdo je s nimi a kdo proti nim, Slávek o tom tehdy jistě také nikomu nevyprávěl. Ale teď se potřebuje vypovídat, svěřit se, a ona má být hrdá na to, že si k tomu vybral právě ji.

Vždyť nebyť jeho, kdo ví, co by s ní bylo? Poslední, co si pamatovala z nekonečného času, kdy se skrývala v té díře v zemi, byla blížící se psí tlama. Pak to, že ji nějaký cizí muž vytahoval z díry, předal ji dalšímu a ten ji pak v náručí nesl do lesa. Celou cestu ji držel pevně a přitom jemně, cítila jeho dech, tlukot jeho srdce, jeho teplo. Nikdy předtím žádnému muži nebyla tak blízko, takže se styděla. Navíc byla špinavá, pozvracená. A on ji přesto nesl, jako by byla něco cenného, něco, co bylo třeba zachránit.

Ano, Slávek ji z toho hrozného místa odnesl, a proto se pro ni stal princem z pohádky. Když se jí zeptal, jestli by s ním chtěla mít svatbu, vykřikla, že ano, a objala ho. Kdykoli si na to vzpomněla, červenala se, styděla se. Taková ostuda. Co si o ní asi tak pomyslel? Jenže tehdy se neovládla, tak velkou radost měla, ale copak ji napadlo, že to znamená, že ji Slávek přivede do růžové vily, ve které

mají hrníčky tak titěrná ouška, že jimi normální člověk nemůže prostrčit prst, a po zahradě se tam prohánějí dvě bestie?

Kdo to kdy viděl? Copak je to normální, mít ve městě a v tak krásné zahradě dva tak velké a hnusné psy?

7.

Živa věděla, že mít dva psy je naprostá hloupost. Rozhodně neplánovala, že si k Dítě pořídí dalšího. Ale co měla dělat?

Ten den Dita štěkala jako pominutá. To nikdy nedělala. Když se někdo blížil k jejich brance, měla ve zvyku tiše číhat za vzrostlým tisem a pak najednou vyběhnout, až se každý vyděsil. Když šlo o někoho, kdo jen procházel kolem plotu, zpravidla sklopil zrak a snažil se co nejrychleji zmizet. Když se ale k brance blížil někdo, kdo šel za Živou, i když takových lidí nebylo mnoho, zůstal za plotem a volal. Vstoupit do zahrady se rozhodně nikdo neodvážil.

Živě to tak vyhovovalo. Ve dnech po osvobození se v městečku začali objevovat lidé, které nikdo neznal. A navíc se v něm usadili rudoarmějci. Nevěděla, co si o nich myslet. Smáli se na ni, pokřikovali, vypadali přátelsky a mile. Ale jednou se jich pět opilo v krčmě tak, až hospodská běžela na jejich velitelství a prosila důstojníky, aby s nimi přišli udělat pořádek. Skočili do auta, vzali ji s sebou, a když přijeli, uviděli jenom, jak dva vojáci drželi za ruce děvče, které pomáhalo v kuchyni, třetí se z ní pokoušel servat blůzku. Důstojníci je vyvěkli ven. Jeden z těch vojáků něco nadával a vzpíral se. Velitel ho na místě zastřelil.

Opilí byli v těch dnech často i místní mladíci. Ne snad, že by šlo o něco nezvyklého, po zábavách se odjakživa stávalo, že mládež skončila spící pod stoly, ve stodolách a podobně, ale teď šel z některých opilých mužů strach. Jako by se snažili alkoholem zahnat obavy a beznadějí válečných let. Za každou cenu chtěli předstírat sami sobě i všem ostatním, že svět je zase místo určené k zábavě, k lásce, ke zpěvu.

Jednou kdosi Živě v noci bouchal na okno. Když k němu celá vyděšená přiběhla, stál tam mladík, kterého znala od vidění, a dva vojáci. „Je tam sama, vím to, v celém tom domě je jenom ona,“ blábolil ten kluk. Stejně jako on byli opilí i ti vojáci. Tehdy stačilo, že odhrnula záclonu a vedle ní se v okně objevila Dita. Všichni tři v tu chvíli zmizeli v temnotě.

Mít Ditu bylo opravdu užitečné, a Živa ji proto hýčkala čím dál víc. Dita trávila noci vedle její postele a ráno ji budila tak, že se lehounce dotýkala čumákem jejího nosu, tak lehce, jako by šlo o dotek motýlích křídel. Když to udělala poprvé, Živa se polekala. Ale pak se rozesmála. Ta příšerná tlama byla milimetr od její tváře, cítila z ní zápach, a přesto to bylo příjemné.

Ditin naléhavý a nepřetržitý štěkot ovšem nikdy neznamenal nic dobrého a tentokrát byl mimořádně pronikavý. Když Živa přišla na zahradu, uviděla ležet u plotu psa. Tak trochu druhou Ditu, jen s tím rozdílem, že to byl německý ovčák, zatímco Dita měla z té rasy jen část a o původu jejích dalších předků se dalo domýšlet, že asi byli ještě větší, statnější. Pes měl v boku ošklivou, velkou krvavou ránu. Dita ležela vedle něj a kňučela. Děлил je plot a vypadalo to,

jako by se ho snažila packou přes mezery v něm dotknout, povzbudit ho, dodat mu sílu.

Živa vyšla ven a pokusila se psa nadzvednout. Nešlo to. Zaběhla pro pana Kramoliše. Vzali deku, podstrčili ji pod něj a pomalu, opatrně ho dotáhli do domu. Nekňučel, neštěkal, nevrčel, jen střídavě zavíral a otevíral oči, těžce dýchal.

Pak Živa běžela pro doktora.

„Víš, kolik je tu raněných lidí? Vždyť já v posledních dnech ani nespím. To nemyslíš vážně, že mám jít ošetřovat nějakého cizího čokla? Já nejsem zvěrolékař.“

„Co s ním mám dělat? Já vůbec nevím, co s tím jeho zraněním dělat. Co když mi v kuchyni umře?“

Pozdě večer se pan doktor objevil. Živa věděla, že přijde. Přátelil se s mámou, dříve občas chodíval večer posedět na zahradě s jejími rodiči. Když máma umřela, na pohřbu řekl Živě, že kdyby cokoli potřebovala, má se na něj obrátit.

Teď potřebovala udělat něco se psem, který ležel u ní doma s obrovskou krvavou ránou, funěl, ale přestože byl zesláblý, vzbuzoval respekt, a Živa si nedovedla představit, že by na něj sáhla, že by mu tím třeba nechtěně způsobila bolest. Určitě by po mně vyjel, kouzl by mě, byla přesvědčená.

„Ty sis nevšimla, co má na obojku?“ zeptal se doktor, když ho ošetřil.

Živa si prohlédla kovovou placičku, na které bylo cosi napsáno v němčině.

„Je to jeden z těch německých vojenských psů. Asi se jim ztratil, když utíkali. Zranila ho střepina, zřejmě se kdesi toulal a pak mu došly síly.“

Vynikající. Tak já mám v kuchyni bestii, která patřila esesákovi a je cvičená na zabíjení lidí, pomyslela si Živa. Třeba je to zrovna ten, který se na mě na podzim tak upře-

ně díval na školní zahradě a těšil se, až mě zakousne. Co budu dělat, až mu bude lépe? Určitě je zvyklý na povely, na pevné velení. Mě poslouchat nebude.

„Jak je chceš oba uživit?“ zeptal se pan doktor, když se přišel po více než týdnu podívat, v jakém stavu je rána. „Zvládnou to,“ ujistila ho Živa.

Co měla dělat? Dita právě ležela na zádech, její dlouhé nohy trčely k obloze a pes jí očichával břicho, přičemž otáčky jeho ocasu dosahovaly neuvěřitelné rychlosti. Pak se převalil na záda také, společně se váleli na trávě a něžně se navzájem dotýkali čumáky.

Živa i doktor se při pohledu na ně rozesmáli.

Ten pes se choval jinak než Dita. Nikdy se nepřišel s Živou pomazlit, nepoložil jí hlavu na kolena, když seděla. Pozorně ji sledoval, takže se jí zdálo, že je stále ve střehu. Jídlo od ní ovšem přijímal a ani jednou na ni nezavrčel, nepokusil se otestovat svou pozici v jejich domácnosti. Na její pokusy o přivolání zpočátku vůbec nereagoval, a tak Živa po večerech přemýšlela, jaké má asi jméno. Nakonec mu začala říkat Hund. Připadalo jí to vtípné, prostě se pes německy řekne *hund*, tak to bude Hund. Protože to slovo používala pokaždé, když ho lákala k misce plné zbytků od řezníka, bestie s krutýma očima brzy pochopila, že na toto oslovení je výhodné přiběhnout.

Ano, poválečné dny v růžové vile na nábřeží byly opravdu pěkné. Škoda že netrvaly dlouho. Zatímco většina lidí slavila a těšila se na budoucnost, Živa začala chápat, že její budoucnost dobrá nebude.

Nejenže se Slávek vrátil a zdržoval se doma, on se navíc ještě zbláznil. Nijak jinak si nedokázala vysvětlit to,

že si přivedl tu příšerně tupou holku a chce se s ní oženit. Proboha proč? Vždyť se tváří jako ovce a stejně tak páchne.

První setkání s ní bylo směšné. Spadla na zem jako pytel, jen co zahlédla psy. Vždyť oni si hráli, běželi k ní vesele, vůbec z nich nešel strach, o tom byla Živa přesvědčená. Když skončily ty trapné minuty, kdy ovci křísila, ta nebožačka se postarala o další rozpaky – čučela na stůl, jako by nikdy neviděla hrneček a talířek. Jakmile ji Slávek kamsi odvedl a vrátil se, začalo peklo. Řval na Živu, že Ludmile nacisté vyvraždili rodinu, že ji málem roztrhal německý pes.

„Zatímco ty sis tady šila hadříky a chodila na promenádu, po které se producírovali Němci, tak my jsme bojovali za svobodu, za vlast, za tvůj život. Ona je hrdinka, rozumíš? Díky ní jsme my partyzáni přežili, nosila nám jídlo, zprávy, léky. Místo abys jí děkovala, abys byla vděčná, abys ji obdivovala, tak ji tady schválně strašíš těmi čokly, ale to bylo naposledy, to ti říkám. Doba, kdy jsi se tady sama roztahovala, je pryč.“

Když jí pak Slávek oznámil, že budou mít oba dva svatbu ve stejný den, zpočátku vůbec nebyla schopna pochopit, co se jí pokouší sdělit.

„No já si vezmu Ludmilu a ty Karla, uděláme obě svatby najednou. Bude to velká slavnost. Oslava osvobození, nového života. Přijedou filmaři z Prahy, budou nás fotit.“

„Tobě se v hlavě něco pomotalo. Proč bych si měla brát nějakého Karla?“ rozesmála se Živa.

„Jak nějakého Karla? Copak jsi úplně zhloupla? Přece Karla. Tancovali jste spolu.“

Živa měla pocit, že se každou chvíli musí probudit ze snu, a tím skončí tento rozhovor, který postrádá smysl a logiku. Zнала více ogarů jménem Karel. Jestli je řeč o Kar-

lovi, se kterým tančila, tak ano, byl to její kolega z valašského tanečního kroužku. Před válkou chodívala tančit ráda. Pak se členové kroužku scházet přestali, Němci stejně všechnu zábavu zakázali, nikdo neměl náladu tancovat a lidé se pobavili, jen když byla svatba, oslava narozenin, křtiny, ale to se nedalo se zábavami před válkou srovnávat, protože se všichni báli pořádně se opít, aby neřekli něco, z čeho by byly potíže. A tak se jen sedělo, mlčelo a vlastně o žádné pořádné zábavy nešlo.

Ale ne, není to sen, zpět do reality. A realita je taková, že její bratr sedí v kuchyni u stolu naproti ní a zcela vážně jí oznamuje, že budou mít svatbu ve stejný den, že on si vezme Ludmilu a ona Karla, kterého ani pořádně nezná. Vlastně ho vůbec nezná.

„O co ti jde? Proč chceš dělat potíže? Pamatuju, že jsi říkala, jaký je Karel dobrý tanečník. Všechny jste s ním vždycky chtěly tancovat a hleděly jste na něj jako na svatý obrázek. Už jsme domluvili termín. Chci se ženit co nejdřív. Bude lepší, když co nejdřív budu mít ženskou a děcko, aspoň pořád nikdo nebude plácát o tom, že jsem moc mladý, že nemám zkušenosti. Už je to domluvené. Karel souhlasí, však se tu vejdemo všichni pohodlně. Jemu se to hodí, teď nemá kde být, spí u příbuzných v seníku, když jeho barák Němci vypálili.“

„Němci ho nevypálili, to Rusové špatně zaměřili a místo do Němců stříleli do našich chalup, proto jim shořel,“ namítla Živa.

„Co to meleš?“

Živa si uvědomila, že tak nenávistný pohled u svého bratra ještě nikdy neviděla. Výborně, takže zatímco všichni lidé oslavují, že se už nemusí nikoho bát, já sedím doma a třesu se strachem před svým vlastním bratrem. Před

mladším bratříčkem, kterému jsem utírala z brady zmrzlinu a z něhož se stal muž s krutým pohledem a oblibou bodat nožem do stolu či do dveří. A Karel souhlasí se svatbou? Skvělé. Jak šlechetné, že si mě chce vzít. No počkej, však já mu to vytmavím, já nejsem kus dobytka, aby se takto beze mě domlouvali.

Byla to jedna z chvil, kdy si Živa citelně uvědomovala, jak moc jí chybí máma. A vlastně i táta, i když si na něj zakázala myslet. Kdyby bylo všechno jako dřív, kdyby tu oba rodiče byli, Slávek by si nikdy nedovolil se k ní takto chovat, takhle ji ponižovat, rozhodovat za ni, dokonce jí dohazovat ženicha.

Nenapadlo ji, kam jinam jít než za panem doktorem. Uvažovala, že by zašla do kostela, ale pak si řekla, že farář má v posledních dnech hodně práce, vždyt byl jeden pohřeb za druhým, už se mezi lidmi začínalo proslýchat, že na hřbitově nebude místo pro další nebožtíky, a tak se jedná o tom, kde bude zřízený hřbitov další. Jednou faráře viděla, jak seděl za kostelem na schodech a hlavu měl v dlaních, vypadalo to, že si otírá slzy. Ne, nebude ho otravovat, zajde za doktorem, ten jí přece tolikrát opakoval, ať přijde, kdyby něco potřebovala.

Vyslechl ji. Pak jí vysvětlil, že válka mnoho mužů změnila. „Jestli byl tvůj bratr u partyzánů, zažil věci, které si nedovedeš představit. Jeho hlava se teď trápí tím, co viděl. Němci dělali v okolí strašné věci, Živo, buď ráda, že se tě to nedotklo, že jsi to nepoznala. On se uklidní, spraví se. Teď se mu v hlavě všechno motá, ale to se zlepší, až bude mít ženu, děti, domov, práci. Přijde na jiné myšlenky, zas bude mít ze života radost. Pomoz mu.“

Živa se zastyděla. Je to tak, zatímco ona žila v bezpečí jejich vily, bratr spal jako zvíře v mrazu, ve sněhu v jakýchsi

skrýších, které prý partyzáni měli v horách, hladový, špinavý, statečný. Rozhodla se, že na něj bude hodnější, bude se ho snažit pochopit. A uvaří mu kyselicu, tu má rád, a trochu zelí ještě od zimy ve sklepě pořád ještě zbylo.

No ale ten nápad s tím Karlem je nesmysl, s tím ona rozhodně souhlasit nebude, i kdyby Slávek vzteky zešílel.

8.

Jmenoval se Karel a všichni říkali, že je nejlepší tanečník.

Povídalo se, že je dobrý i v jiných činnostech. Děvčata si o tom mezi sebou šeptala.

Když se ho Slávek zeptal, jestli si nechce vzít jeho sestru Živu, rozesmál se. „To myslíš vážně?“ odpověděl.

Živa byla jedno z mála děvčat z tanečního kroužku, které zůstávalo vůči jeho šarmu chladné. A přitom právě v jejím případě by byl rád, kdyby tomu bylo naopak. V podstatě ho už totiž zájem žen unavoval. Jistě, bylo příjemné, že se po každé zábavě našla nějaká, která se s ním ráda pomilovala v seníku nebo na palouku pod lesem. Znal tam místočko, na které nebylo z žádné strany vidět, ovšem výhled z něj byl parádní, takže bylo prakticky vyloučené, aby ho tam nějaký náhodný chodec překvapil. Válka udělala dívky přitulnější, uvolněnější. Někteří mladíci jeho věku museli odejít na nucené práce do Německa, někteří prostě zmizeli, dívek najednou bylo více než mužů, a tak Karel byl ještě žádanější než dříve, kdy konkurence bývala větší.

Měl štěstí, že mohl zůstat doma, protože pracoval v papírně a ta spadala pod vojenskou výrobu. Všichni věděli, že majitelka byla moc šikovná a podařilo se jí u Němců vyjednat, že během války bude její podnik vyrábět jakési

lepenkové podložky, které pak putovaly do jiné továrny a tam se údajně používaly při výrobě munice. V podstatě nikdo přesně nevěděl, co vlastně dělá, ale podstatné bylo, že zaměstnanci získali potvrzení, že jsou odborníky nepostradatelnými ve válečné výrobě, a nikdo je neposílal na práci jinam.

Karlova maminka se každý den modlila, aby to tak zůstalo, a pokaždé když potkala majitelku papírny, pokoušela se jí políbit ruku za to, že Karla zařadila na seznam pracovníků nezbytných pro vojenskou výrobu německé říše. Dá se proto říct, že Karel prožil válku v bezpečí. Na to, že byl mladý zdravý muž, v neuvěřitelném bezpečí.

Živa ho zajímala. Byla jiná než děvčata, která mu příjemné válečné roky dělala ještě příjemnější. Vždycky mu připadala nepřístupná, až nafoukaná, a nic se nezměnilo ani poté, co v jejich rodině došlo k té hrůze, o které mluvilo celé městečko. Zůstala uzavřená a zdála se mu být stále stejně pyšná, i když přišla o rodiče a Slávek se na ni během války vykašlal. Hodně se o ní mezi lidmi mluvilo. Málokdo věřil, že sama zvládne ve velké prázdné vile přežít.

Zvládla. Dokonce si během války našla práci v textilce. Dva roky cosi našívala na rukavice, které se vyvážely do Německa. A říkalo se, že je tak šikovná, až vedení továrny přestalo spolupracovat s několika jinými ženskými a dávalo jejich práci jí, což nadělalo další zlé řeči. Pravda je, že kdykoli Karel procházel kolem jejího domu, zněl z něho i pozdě v noci zvuk šicího stroje, takže došel k závěru, že líná slečinka asi není.

Říkalo se, že její bratr je divný. Poflakoval se někde po lesích, zatímco jeho sestra zůstala sama ve velkém baráku, kde ani neměla čím topit. Však i hajný o něm vyprávěl, že se k práci moc nemá a nejraději ze všeho popíjí po

večerech s chlapy, kteří v hájovně přespávají, když dělají se dřevem vysoko v horách a nestojí jim za to vracet se do svých domovů.

Karel Slávka odjakživa neměl rád, i když vlastně nevěděl proč. Kdyby ho měl popsat jedním slovem, napadal ho výraz *křivý*. Tak jeho staříček označoval lidi, kteří byli nenápadní, při pozdravu se nepodívali do očí, a když už při nějaké příležitosti museli někomu podat ruku, dotyčného zarazilo, jak byla měkká, hladká, upoceně slizká.

V kroužku se Slávkem moc děvčat tančit nechtělo, říkalo se, že je nemešlo a že dává pracky tam, kam nemá. Naopak s Karlem chtěla tančit každá.

Karel byl proto vedoucím vděčný za to, že k němu kdysi přiřadil právě Živu, a tak často tančili spolu v páru. Do kroužku chodila většina děvčat a chlapců z okolí, ale Živa nebyla z prosté chalupy jako oni. Byla jiná, a to nejen proto, že bydlela ve vile na nábřeží. Karel se vždy těšil, jak se jí bude moct dotknout, jak ucítí její pevné, štíhlé, drobné tělo, když ji uchopí za pas a zvedne co nejvýš, jak ho sekne přes tvář její silný cop, když ji roztočí dokoła, jak zahlédne její nohy, když se jí modrá sukně v kruhu nadzvedne vysoko, příliš vysoko. Když Živa tančila, působila jinak, než když ji potkával v městečku. To mu vždy odpověděla na pozdrav, usmála se, ale měl pocit, že ho přitom nevnímá, že se tak usmívá na každého, koho mívá. Povýšená slečinka z nábřeží.

Při tanci měla jiný výraz. Občas si při něm dokonce zavýskla. Dýchala zhluboka, a to si ji pak Karel představoval takto uvolněnou a šťastnou v situaci, kdy spolu provádějí poněkud jinou činnost, snil o tom, že se jí dotýká jinak, jinde. Časem došel k závěru, že mu tanec s Živou připadá mnohem více vzrušující než milování s některými z čet-

ných kamarádek, pokud se tedy muchlání s nimi v trávě vůbec dalo milováním nazvat. Byly všechny stejné. Zarudlé, ochotné, páchnoucí stodolami, seníky, zatuchlinou starých chalup, z nichž pocházely.

Slávkovu otázku, zda by si nechtěl vzít jeho sestru Živu, tedy Karel považoval za velmi pozoruhodnou.

Když mu o pár dnů později vedoucí tanečního kroužku vysvětlil záměr nového vedení radnice oslavit osvobození velkou dvojitou svatbou, čímž se městečko stane slavné po celé zemi, protože do něj zavítají filmaři a reportéři a půjde zároveň o poděkování osvoboditelům, pochopil, že by nebylo dobré odmítnout. Přesněji že bude výhodné, když to bude mít na nové radnici dobré. Slavomil se totiž stal jedním ze členů nového zastupitelstva. Nikdo nevěděl jak, protože žádné volby neproběhly, prostě se chlapi domluvili, kdo bude na radnici sedět, což bylo znepokojivé, neboť Slávek kudy chodil, vedl řeči o tom, že zatímco jedni nasazovali životy tím, že pomáhali partyzánům, jiní se zašívali v papírně a pracovali pro nácky. A že když se teď bude na výboru rozhodovat o tom, kdo dostane peníze na opravy domu či stavbu nového, mělo by se hledět na to, co dělal během války. Dokonce prý na jedné schůzi zazněla věta: „Ti, co pracovali pro nácky, by neměli mít nárok na nic.“

Karel přespával v seníku. Chalupa, ve které žil s mámou, během osvobozování shořela, protože do ní Rusové omylem střelili z děla. Matka přebývala v chalupě u sestry, ale bylo tam málo místa, tak na Karla zbyl jen seník. Nevadilo mu to, však bylo teplo a výroba v továrně teď stála, takže nemusel vstávat ráno do práce. A tak se dlouho do

noci bavil s děvčaty, posedával pod lesem a někdy tam pře-spal, když ho pohled na hvězdnou oblohu unavil tak, že se mu nechtělo vstát, vracet se a zalézat do sena.

Ale co dál? Co až skončí teplé noci prozářené reji sva-tojánských mušek? Léto pomine, přijde chlad, pak sníh. Měl by se pustit do oprav chalupy? Vůbec se mu do nich nechtělo, vždyt by šlo o celou stavbu, strašně moc práce, ze skromného dřevěného domku zůstaly po požáru jen základy. Ještě štěstí, že se matce podařilo utéct a že on sám se v té chvíli skrýval ve sklepení papírny.

Někteří ze sousedů se už do oprav pustili. Nemůže dál žít jako tulák bez střechy nad hlavou. Musí se rozhodnout, co dál. Jenže rozhodnutí bylo to, co Karel dělal nerad. Vlastně to ani moc dělat neuměl.

„Jde o to, aby to byli lidé, které válka připravila o domo-vy. Karle, tobě shořela chalupa. Ludmile Tkačkové taky, navíc přišla o rodinu. Slávek Pavlica byl u partyzánů. Jste mladí a hezcí, to je dobré, protože vás budou fotografo-vat. Bude to poděkování našim osvoboditelům, velká lido-vá slavnost. Naděje do budoucna. Nový začátek, nový ži-vot, rozumíš?“ vysvětloval mu vedoucí tanečního kroužku.

Karel mlčel. Představa, že si vezme Živu, se mu líbila. Představa, že se stane loutkou v nějaké organizované slav-nosti, při které na něho budou čučet luftáci z města a lidi z nového národního výboru povedou trapné řeči o vděč-nosti rudoarmějcům, kteří mu rozstříleli domov a teď se ožírají jako dobytek a děvčata se jich bojí, se mu líbila už méně.

Nevěděl, co má dělat. Rozhodování opravdu nikdy ne-patřilo k jeho silným stránkám. Vlastně se nikdy v životě rozhodovat nemusel. Co má dělat doma, mu říkala máma, co dělat v práci, mu říkal mistr a tak mu to vyhovovalo.

Začal však mít obavu, aby Slávek nenašel pro svou sestru jiného ženicha. To, že radnice uspořádá tu komedii v podobě dvojnásobné svatby a bude se přitom děkovat osvoboditelům, už evidentně bylo rozhodnuto. Teď šlo jen o to, najít pro to divadelní představení čtvrtého herce. První tři byli jasní – Slávek, Ludmila a Živa. Karel si uvědomil, že když nebude rychlý, klidně se může přihodit, že Živa nakonec bude stát u oltáře s někým úplně jiným.

Promluvil si o tom s matkou. Řekla mu, že by si to měl dobře rozmyslet, ne nadarmo se říká, že když si mužský vybírá ženu, má si dobře prohlédnout její mámu.

Karel se usmál, protože si jasně vybavoval, jak Živina máma bývala krásná. Jenže matka pokračovala: „Víš, co se o ní říkalo. A co se tam v rodině stalo. Na to nezapomínej. Nikdo neví, co tam bylo, proč se to stalo. A jak jednou do rodiny vstoupí zlo, je tam napořád. Třeba je dlouho schované, ale jednou vyleze. Pamatuj, že pěkná tvářička a barák není všechno. Ta děvčica beztak neumí vůbec vzít za práci. A k čemu pak taková roba je?“

9.

Živa sledovala z okna, jak za sebou Karel zavírá branku do její zahrady. Se zájmem se opřela o rám a přemýšlela, zda se ukáže, že je posera, nebo ne. Dita a Hund se k němu rozběhli. Jak bylo jejich zvykem, předtím potichouнку číhali za vzrostlým tisem a stejně jako pokaždé, když někdo za sebou zavřel branku a udělal pár kroků po cestičce k domu, vyletěli směrem k němu jako dvě střely. Živa se vždy bavila reakcemi nebožáků, kteří zůstali stát s vytržštěnými očima, ale Karel se mezi ně nezařadil. Zastavil se, napřáhl ruce s dlaněmi otočenými vzhůru ke psům a vzápětí Dita olizovala jednu a Hund druhou. Živa na tu scénu nevěřičně koukala. Ve chvíli, kdy vycházela na zahradu, Karel už drbal Ditu i Hunda za ušima a oba spokojeně vrtěli ocasy.

Živa samozřejmě nemohla tušit, že si předtím promnul ruce špekem a kousíčky si vložil do kapes, protože lidé často mluvili o tom, že mladá Pavlicová se úplně zbláznila, když si nechala ty dvě bestie. Jak je chce uživit? No dobře, tu Hoškovu fenu znala, asi ji lituje, ale co ten druhý čokl? Kde ten se u ní vzal? Prý je německý. Takže ona se stará o bestii, kterou sem Němci přitáhli, aby zabíjela naše lidi? No to přece není normální. To psisko už měl

dávno někdo odstřelit. Karel všechny ty řeči znal, tak se připravil.

Živa sledovala, jak psi projevovali nezměrnou radost nad tím, že tenhle cizí chlap vešel do její zahrady. Proboha, proč aspoň neštěkají? Jindy se můžou zbláznit, jen když jde někdo cizí kolem. A dovnitř by se nikdo cizí vejít neodvážil, když je vidí. Bylo to znamení? Ani si neuvědomovala, že se na Karla začala usmívat. Ale když se usmíval on na ni a přitom nepřestával drbat za ušima Ditu a Hundu, pomyslela si, že je bezkonkurenčně nejhezčí mužský, jakého zná. Už dříve si to několikrát říkala, ale samozřejmě mu to nikdy nedala najevo, k tomu by se nikdy nesnížila.

Pak seděl v jejím obývacím pokoji a pil čaj. Tehdy jí poprvé nepřípadal sebejistý jako obvykle. Působil téměř vyplašeně. Sledovala, že se mu lehce zachvěla ruka, když se nemotorně snažil vyprostit silný prst z malého ouška zlatem zdobeného porcelánového šálku a pokoušel se ho položit na miniaturní talířek. Připadalo jí to směšné, stejně jako to, že se po pokoji rádoby nenápadně rozhlížel.

V prostředí, v němž žila, Karel nebyl sebevědomý ogar, se kterým chtěly tančit všechny děvčice. Jeho hnědé oči se teď sice upřeně dívaly do těch jejích, ale chyběla v nich dřívější vyzývavost. Řekl, že se přišel zeptat, zda by se stala jeho ženou. Tak prostě a jasně se zeptal.

„Protože ses na tom domluvil se Slávkem?“ namítla.

„Protože by mě dříve nenapadlo se tě na to zeptat. Na to bych neměl odvalu. Ale nikdy bych se s ním nedomluvil, aniž bych věděl, jestli bys o mě stála,“ odpověděl.

Pak natáhl ruku, položil ji na její, která spočívala na stole. Nebylo to nepříjemné, neodtáhla se. Nikdy předtím se jí žádný muž nedotkl jinak než při tanci. Považovala za

přirozené, že ji chlapci z kroužku brali kolem pasu, zvedali téměř až nad hlavy, a když ji roztáčeli, dotýkali se její sukně, ale že by někdy byla s nějakým mužem sama v místnosti a on ji chytil za ruku? To prožívala poprvé.

Živa byla ve věcech lásky nezkušená, za což mohla nejen skutečnost, že uplynulé čtyři válečné roky trávila převážně sama ve svém domě, ale i to, že ve městě měla pověst nepřístupné slečinky z růžové vily, kterou se obyčejní mladíci z dřevěnic neodvážili pozvat na procházku do lesa.

Což ovšem Karlovi nevadilo. Čím více se rozhlížel, tím více si byl jistý, že bude lepší se nastěhovat sem, než se dít při stavbě chalupy. Co by asi tak postavil? Novou dřevěnici, ve které bude zase chodit pro vodu na dvůr a poslouchat matčiny řeči, že by se měl oženit? Plahočit se na malém políčku, které matce patří a bývalo jejich zdrojem obživy? Počítat každý zemák a žrát je zase celou zimu? Kdyby přece jen postavil novou chalupu na místě staré, je jasné, že se tam matka hned nastěhuje. Ovšem sem, sem si netroufne ani přijít na návštěvu, pokud ji výslovně nepozvou. Tak to v městečku chodilo, ženy z prostých chalup se nepřátelily s těmi z vil na nábřeží, byly to dva rozdílné světy, které se navzájem respektovaly, ale neměly důvod se prolnout.

Ve vilách, jako je tahle, prý dokonce uvnitř mají koupelny a záchody, údajně je to tak v barácích na nábřeží běžné. Karel o tom slyšel, docela rád by to viděl, ale nikdy v žádném takovém nebyl, tak si ani nedovedl představit, jak to může fungovat.

Další den přišel znovu. Přinesl velkou kytici lučních květin. Ruce si předtím znovu namazal špekem, až se leskly.

Tedy se Živa rozhodla. To, že ho psi tak milují, opravdu nemůže být náhoda. Je to osud? Znamení? Jestliže má

Karel psy rád a oni jeho, aspoň v něm bude mít spojení, až zase Slávek povede pitomé řeči o tom, že se ta jeho ovce psů bojí, a že by proto měli jít z domu.

Na svatbu se sjelo pět tisíc lidí. Lemovali uličky od radnice na náměstí až ke kostelu a byli namačkaní téměř na silnici, takže když Živa s Karlem jeli na žebřináku, měli jejich obličejy ani ne dvacet centimetrů od těch svých. Bylo ukrutné horko, slunce pražilo už od časného rána, všichni byli zarudlí a zpocení. Živa se také potila. Dívala se na Slávka a Ludmilu, kteří seděli naproti ní, a přemýšlela, co jejího bratra vede k tomu, aby si vzal tak nanicovaté děvče.

Ludmile stékal pot z čela, a jak si ho pořád kapesníkem utírala, měla pokožku napuchlou a plnou skvrn. Živa sledovala, že natekly i její nohy, které vyčnívaly ze sukně. Připadalo jí, jako by Ludmila místo nohou měla dvě silná bílá polena.

Slávkovi to ve valašském kroji docela slušelo. Nejvíce to ovšem slušelo Karlovi, to si Živa uvědomovala a potvrzovaly to pohledy všech děvčat, které míjeli. Když v davu lidí ze žebřináku zahlédla jejich tváře, připadaly jí zapšklé a závistivé. Neuvědomovala si, že mnohé pohledy spočívaly i na ní. Hnědé vlasy zapletené do dvou copů se jí leskly a její zelené oči ve slunci získaly tak výraznou barvu, že ladily s ostře zeleným lemováním její červené vestičky. A její nohy vykukující z modré sukně s drobným bílým vzorkem na rozdíl od těch Ludmiliných nevypadaly jako polena, nýbrž na nich se zalíbením spočívala většina přítomných mužských očí.

Proč jedeme na tom zatraceném žebřináku? přemýšlela. Nejenže na ni pražilo slunce, ale seno ji píchalo do

zadku a sukni už měla celou zvalenou. Jak bude vypadat, až pak bude stát v kostele? A vůbec, je pitomá, že přistoupila na všechny podmínky, klidně si mohla sama ušít krásné svatební šaty a nemačkat se v kroji.

Jenže předseda národního výboru trval na tom, že svatba musí působit co nejvíce jako tradiční valašská lidová slavnost a žebříňák se bude filmařům z Prahy víc líbit, než kdyby snoubenci přijeli v kočáře. A že by měla bílé svatební šaty? Vyloučeno. Obě nevěsty musely mít kroj, to už prý bylo dávno dojednané. Pak už ztratila sílu oponovat a vyjednávat.

„Vejrají na nás, jako by jel cirkus,“ poznamenala a Karel se rozesmál.

„Nikdy jsem cirkus neviděl,“ řekl.

„Já jo, nás kdysi jednou máma vzala do Ostravy. Pamatuješ, Slávku?“

„Co je to cirkus?“ zeptala se Ludmila.

„To je takové představení, na které se lidé chodí dívat na cvičená zvířata.“

„Aha. A kde jsou tady zvířata?“

Obřad byl dlouhý a podstatnou část pan farář musel dvakrát opakovat, protože se filmařům něco pokazilo na kameře a chtěli si to natočit znova. Pak dlouho mluvil někdo z národního výboru, po něm nějaký komunista, kterého nikdo z místních neznal, protože přijel z Ostravy. Hovořil i velitel zbytku Rudé armády, která ještě v okrese zůstávala, ale většině toho, co říkal, nikdo nerozuměl, protože mluvil rusky.

Poté došlo na Slávkovo vyznamenání. Rus a komunista mu připnuli na kroj řád, dlouho se s ním objímali a pak řečnili o tom, že Slavomil Pavlica je hrdina, partyzán. Pak připnuli řád Ludmile. Následovala hostina, která spočívala

v tom, že si páry a vybraní hosté sedli k dlouhému stolu před kostelem a filmaři je točili, jak jedí a pijí.

Začalo lehce pršet. Živa si dala tři panáky slivovice a akce jí začala připadat snesitelnější. Déšť zesílil tak, že se všichni rozprchli a natáčení skončilo. Živa a Karel si vzali trochu zbytků jídla do krabice a vydali se sami pěšky do vily. Přišli úplně promočení. Dali si další slivovici, ale přesto mezi nimi zavládlo rozpačité ticho. Déšť se změnil v silnou bouřku, takže Živa zašla na zahradu a pustila Ditu i Hunda do domu. Dita neomylně zamířila do její postele a Hund se uložil těsně u ní na zem. Karel se rozesmál, řekl, že by byl s Živou o svatební noci přece jen raději sám, a oba psy odvedl do předsíně.

Živa cítila čím dál větší nervozitu. O tom, co se děje mezi mužem a ženou o svatební noci, měla informace jen od zkušenějších kamarádek z kroužku lidových tanců, ale v podstatě šlo jen o náznaky, nedořečené věty přerušené chichotáním, takže ve skutečnosti nevěděla, co by měla dělat, a už několik dnů ji provázel strach, aby se před Karlem nějak neztrapnila. Díval se na ni, usmíval se, popošel k ní.

„Půjdu do koupelny,“ řekla.

Když do ní vešla, lekla se. Na vaně seděla Ludmila a brečela.

„Vy už jste doma? On ti něco udělal?“ zvolala Živa.

„Ne, to ne.“

„Tak co je?“

„On chce, ať zítra ráno jedeme k nám.“

„Kam k vám?“

„No k nám, ke mně domů, na samotu. Chtějí mě tam fotit. Ale já tam nechci. Nezvládnu to. Nemůžu se tam vrátit. Nevydržím to. Nechci tam...“

Živa si sedla k ní. Objala ji. Proboha, proč by chuděra měla jezdit na místo, kde jí Němci zavraždili rodiče? Na místo, kde býval její domov a teď je tam prý jen spáleniště? O tom, co se stalo na samotě u Tkačků, se Živa dozvěděla až po osvobození. Další důkaz toho, že válku prožila v jakémsi sladkém nevědomí. A přestože na své nové švagrové Ludmile neshledávala jednu jedinou věc, která by jí byla sympatická, často myslela na to, jakou hrůzu musela prožít. Vždyť obě přišly o rodiče, Živa věděla, jak jí je, jak osamělá se musí cítit.

Představila si ji, jak se schovávala před Němci v nějaké díře, a litovala ji. Nebýt Slávka a dalších partyzánů, kteří ji našli, kdo ví, co by s ní bylo? Muselo to být strašné, když viděla, jak psi trhali její maminku. Tak proč by se na to místo měla vracet? To je přece nelidské chtít po ní něco takového. Co Slávek zase blbne?

„To bude nějaké nedorozumění. Prostě tam nepojedeš.“

„Slávek říkal, že musím.“

„Nebreč. To se vysvětlí. Kdo mohl vymyslet takovou pitomost? Proč by sis tu hrůzu měla připomínat? A teď jdi, chci se umýt,“ řekla Živa a vzlykající, opuchlá a zarudlá Ludmila odešla do ložnice za svým novomanželem.

Živa si s úsměškem pomyslela, že vypadala, jako by se jí tam vůbec nechtělo. A že bratrovi takovou svatební noc přeje. Co si vybral, to má.

Po chvíli slyšela z jeho ložnice v prvním patře křik a vzápětí bouchnutí.

„Nepůjdeme tam?“ zeptala se Karla.

„V žádném případě. To je jejich věc. Přece tam nepolezeme o jejich svatební noci. A nebudeme si kazit tu naši.“

Za několik hodin už Živa spala. Karel se na ni díval a říkal si, že ho dosud nic lepšího v životě nepotkalo. Vlastně

mu nikdy s žádnou dívkou nebylo tak hezky. Přitom byla nezkušená, ostýchavá, ale zároveň uvolněná, zvědavá, učenlivá. Karel byl velmi spokojený a umínil si, že udělá vše, aby byl tím nejlepším manželem na světě.

Když se Živa ráno probudila, umínila si, že bude tou nejlepší manželkou na světě. Představa, že manželské soužití obnáší to, co s ní Karel prováděl v noci, se jí docela zamlouvala. Byl něžný, ohleduplný, stále jí říkal, že je krásná. Líbilo se jí i to, že jí až v posteli navlékl na ruku prstýnek. V kostele si žádný nedali, se Slávkem a farářem se tak domluvili. Žádný totiž nebyl k sehnání. Od doby, co v městečku přestalo fungovat Hoškovo zlatnictví, se v širokém okolí nedaly žádné šperky koupit a stejně by neměli za co. Ale Karel nechal tajně udělat prstýnek z německého desetifeníku, vyrazil mu ho kamarád, který dělal ve zbrojovce. Živa si ho nechala na prstu přes noc a ráno měla kůži pod ním zelenou. Kdybys tak tušil, co se tady v domě skrývá, pomyslela si. Usmívala se, když si vybavila nádherné soupravy šperků zabalené do hadru, ke kterému Dita ještě stále čichala pokaždé, když spolu do sklepa zašly.

Další den brzy ráno stálo před domem auto s filmaři a fotografem. Slávek do něj nastoupil s fnukající Ludmilou. Jeli do hor, pak auto odstavili u lesní pěšiny v místech, kde už cesta začala být neprůjezdná, a šli pěšky až na Tkačickou samotu. U spáleniště, které z ní zbylo, se nechali natočit a nafotografovat. Objevili se pak ve filmovém týdeníku v kinech i v novinách po celé zemi.

Po čase do města přijel nějaký muž a požádal je, jestli by je nemohl malovat. Řekl, že potřebuje detaily jejich tváří, protože je sochař a připravuje památník na počest partyzánského odboje v Beskydech, a že by bylo moc

dobře, kdyby sousoší mělo tváře konkrétních lidí, kteří proti Němcům bojovali.

„Jste ideální mladí soudruzi, kteří se stanou vzorem pro všechny mladé lidi,“ vykřikoval nadšeně, když se pokoušel zachytit jejich tváře zepředu, zleva, zprava a pak i detaily očí, nosu, úst, takže nakonec byla celá zahrada růžové vily poházené velkými papíry s jeho skicami.

10.

Ludmila věděla, že by měla být šťastná, protože všechny dívky, které znala, po svatbě říkaly, že jsou šťastné. Jenže nebyla. Případlo jí to zvláštní, co víc by si mohla přát? Co lepšího jí mohlo potkat než to, že si ji vzal Slávek, že s ním bydlí ve vile na nábřeží, že jí jeho sestra ušila několik halenek a sukní, že je na ni hodná? Měla by být nejen šťastná, ale i hrdá. Velmi dobře si uvědomovala překvapení svých sester a jejich údiv nad tím, jak teď žije, když je pozvala do svého nového domova.

Ta mladší sice znala prostředí lidí, kteří bydleli ve vilách, protože v jedné takové sloužila, ale o to víc Ludmila vnímala její téměř nábožnou úctu pramenící ze zjištění, že se v takovém domě dá žít nikoliv jako služebná, nýbrž jako paní domu. Ano, dobře, jako jedna ze dvou paní domu, ale to je jedno.

Ovšem starší sestra se ukázala být prachsprostě závislivá. Když prošmejdila dům jako hladová myš, podívala se na Ludmilu, sjela ji pohledem od hlavy k patě a prohlásila: „To je divné, že si vzal zrovna tebe.“

„Jak to myslíš?“

„Tak, jak to říkám. Všichni říkají, že to je divné.“

„Proč je to divné?“

„Prostě je to divné.“

Ludmila si na ta slova čas od času vzpomněla. Najednou, z ničeho nic se jí vybavila a marně se je pak snažila vyhnat ze své mysli přesvědčováním sama sebe, že sestra jí závidí, protože teprve teď zjistila, že ne všechny ženy okopávají v horách políčka, z nichž stejně nevzejde nic jiného než pár brambor malých a tvrdých tak, že by se hodily jenom jako broky do flinty, jak s oblibou říkával jejich táta, když úroda brambor byla mizerná, tedy v podstatě každý rok. Sestra, ač byla jen o pět let starší, vypadala v tmavé jupce a s černým šátkem na hlavě jako stará bába, protože poslední roky, co byla vdaná, její život nevyplňovalo nic jiného než snaha z kamenité půdy okolo rozpadající se chalupy svého muže vydolovat cokoli, co by uživilo ji, jeho a jejich děti.

Ludmila se naopak v poslední době naučila dívat se na sebe do zrcadel. Dříve žádné neměla, ale teď patřilo k jejím nejoblíbenějším činnostem zhlížet se v nich v oblečení, které jí ušila švagrová. Na rozdíl od sester už nenosila vlasy spletené do copu ani prosté oblečení žen žijících v horách. Před časem poprosila Živu, ať jí vlasy zastříhne po ramena, aby vypadaly stejně jako ty její, a po jejím vzoru si také každou noc namotala pramen nad čelem na papírek, takže ráno tam vepředu měla vlnku.

Mrzelo ji, že na fotografiích pořizených na spáleništi jejího rodného domu a otištěných v novinách měla ještě starý účes, tedy vlasy stažené z čela dozadu, a byla oblečená v nevzhledných šedých šatech, které jí vůbec nepadly. Na snímcích vypadala napuchlá, ubřečená, vystrašená. Bála se, že se na nich Slávkovi nebude líbit, že se za ni bude stydět. Omlouvala se mu, že se tehdy při focení rozplakala, protože se jí znovu před očima vybavili psi trahající

její mámu, dým, zápach hořícího domu a zvířat. Nedokázala být na tom místě, dívat se na strom, na který Němci pověsili tátu, ani na díru v zemi, v níž byla přesvědčená, že dozajista zemře. Když se nyní na paseku vrátila, měla pocit, že se uduší, omdlí nebo tak něco, prostě se cítila stejně, jako když tehdy seděla v té díře.

„Nezlobíš se na mě?“ ptala se na místě, kde skončilo její mládí, svého manžela, který ji měl v tu chvíli obejmout, políbit, utěšit a říct, že už se nikdy ničeho bát nemusí. Jenže on jen pokrčil rameny, zapálil si cigaretu a otočil se k ní zády.

Časem čím dál častěji vzpomínala na chvíli, kdy sestra vyřkla větu: „To je divné, že si vzal zrovna tebe.“ Vybavovala si ji zejména, když pozorovala švagrovou Živu. Její Karel se jí často dotýkal. Občas ji pohladil, chytil za ruku, jen tak, pro nic za nic, třeba když sklízela nádobí ze stolu a brala jeho talíř, lehce se otřel o její paži, podíval se jí do očí, usmál se na ni, ona se usmála na něj.

Ludmilu bolelo, že její muž se k ní takto nechová. Slávek si na něžnosti nepotrpěl. Nedotýkal se jí, nedával jí polibky. Zpočátku jí to nepřipadalo zvláštní, protože o tom, jak se muži chovají k ženám, toho moc nevěděla. Přesněji, nevěděla nic. Jediný pár, který znala, byli její rodiče a jejich soužití jí rozhodně inspirací ve věcech týkajících se lásky být nemohlo. U nich doma se mluvilo převážně jen o tom, co je třeba udělat, ale že by se rodiče jeden druhého dotýkali a usmívali se na sebe? To ne.

Od svatby uplynuly dva roky, ale Ludmila se stále nepřestávala podívat, v jakém prostředí se ocitla. Zároveň vzpomínala na chalupu na samotě, na chlév, na krávu,

kteřá byla nejdůležitějším členem rodiny, protože bez ní by nebylo mléko, maso, hnůj na pole, tudíž ani úroda. Vybavovala si, jak s tátou chodívala v létě do města prodávat maliny a borůvky a za utržené peníze kupovali petrolej, aby doma měli čím svítit.

Ve snech se jí zjevovalo, jak v zimě přicházela domů celá promočená, protože sněhové závěje jí sahaly až po pás, a jen co se vysvlékla a rozvěsila oblečení po světnici, zalezla pod peřinu na pec, ve které krátce předtím máma upekla chleba. Přímo cítila tehdejší pach vlhkosti a temnotu zmírněnou jen malým světýlkem petrolejové lampičky a nechápala, proč se jí po tom prostředí stýská, když se teď má výrazně lépe.

Její dny prostoupila nuda, a to bylo něco, co neznala. Slávek řekl, že má počkat, až se obnoví výroba v textilce, že jí tam pak zařídí dobré místo. Nebyla si jistá, co se pod tím výrazem skrývá, ale představa, že bude každý den chodit do fabriky, jí nelákala. Přemýšlela, že by se poptala u některého ze sedláků, jestli nepotřebují výpomoc, ale když se o tom nápadu zmínila Slávkovi, zeptal se, jestli se zbláznila.

„Moje žena nebude nikde posluhovat. A už vůbec ne u sedláků. Však stejně brzy sami poznají, co to je práce,“ řekl.

Ludmila pak nad jeho slovy dlouho přemýšlela a připadala jí divná, vždyť dcery ze sedláckých rodin, co znala, doma dřely až moc.

Každý den chodila tam a zpět po zahradě a divila se, jak je možné, že se tam všemu, co Živa obhospodařovala, tolik dařilo. Byla zvyklá na kamenitá neúrodná políčka, ale takový prostor plný zeleně, barevných květů a jejich vůní viděla poprvé. Dotýkala se těžkých lístků pivonek, zářivě žlutých zvonců denivek, s údivem se nakláněla k rů-

žím, když se začaly rozvíjet a předváděly všemožné barvy a tvary. Zahrada byla jediným tématem, které měly se švagrovou společně. Živa jí vyprávěla, jak měla její maminka zahradu nádhernou, a tvrdila, že to, jak vypadá nyní, je nesrovnatelné s tím, jak si ji pamatuje z dětství. To Ludmile připadalo neuvěřitelné. Jak by mohla být ještě krásnější? To už přece nejde.

V části, která lemovala levou stranu domu, společně založily zeleninové záhony. Vše, co do nich zasadily, se rozrostlo s obrovskou energií, takže Ludmila žasla nad velikostí kvaky, zelných hlávek, mrkve, cibule, křenu. Fazole byly tak rozdivočené, až si představovala, že porostou celý plot až k domu, vyšplhají se po něm do oken, prostoupí jimi a jednou v noci ji ovinou a zadusí. Vůně ze záhonu majoránky a kopru byla také tak omamná, že ji cítila až v ložnici.

Potíž byla v tom, že toto prostředí stále ještě nepovažovala za svůj domov. Necítila se v něm jistě, nevěděla, co má dělat, čím naplnit minuty, hodiny, dny, týdny. V chaloupce bývalo pořád plno práce. Ale žít v městečku bylo něco úplně jiného. Sice ho z velké části tvořily dřevěnice podobné té, v níž vyrůstala, jenže mělo i druhou tvář, tvořenou krásnými vilami, jejichž obyvatelky zřejmě byly dříve zvyklé nedělat vůbec nic, nanejvýš pečovat o zahrady. Alespoň tak to Ludmile připadalo. Pozorovala, co dělá Živa. Zjistila, že se sice každý den chvíli před Karlovým příchodem z práce otáčela v kuchyni, ale připravovala jednoduchá jídla, zpravidla jen polévky z toho, co dala zahrada. O sobotách a nedělích kuchtil Karel, což Ludmila nechápala – nikdy ji nenapadlo, že by muž mohl zastávat ženské práce. Jenže on sám vždy něco připravil, Živa pěkně prostřela, dala na stůl vázu s květinami, u jídla pak seděli dlouho a povídali si.

Ludmila nevěděla, co, jak a kdy má vařit Slávkovi. Přicházel a odcházel v různých hodinách. Někdy se zlobil, že není nic nachystáno, jindy, když navařeno bylo, si jídla ani nepovšiml, nepočkal, až mu ho Ludmila přihřeje, a hned usnul. Jednou, když dala na stůl vázu s velkou kyticí, stejně jako to dělávala Živa, vztekle ji odsunul tak rázně, až se málem převrhla.

Někdy nepřišel domů několik dnů. Jako funkcionář národního výboru čím dál častěji jezdil po okolních obcích a městech, měl spoustu povinností, ale nikdy Ludmile nevyprávěl, v čem přesně spočívají, co celý den dělal, co se mu podařilo, co ho trápí.

Jednou pro něj připravila moc dobrou bryju. Sušené hrušky a jablka rozkrájela na kousky, povařila v troše vody, přidala cukr, kousek másla a maličko soli. V hrníčku mléka rozmíchala lžičku mouky, udělala závrtku, tu nalila k ovoci a vše ještě chvíli znovu vařila. Vzpomínala, jak se sestrami a tátou byli rádi, když jim maminka bryju připravila. Dělávala ji v zimě z ovoce sušeného, v létě z čerstvého a oni se vždy přeli o to, která varianta je chutnější. Ludmile se zdálo, že se jí podařila stejně jako mamince, tak volala Živu a Karla, ať přijdou okusit, a potěšilo ji, že ji moc chválili.

Slávek přišel pozdě večer a nevezal si ani trošku. Ani neochutnal. Řekl, že není zvědavý jíst rozvařená jablka, že to je jídlo akorát tak pro chudáky z hor.

Těhdy se Ludmila neovládla, zlost převážila nad její nejistotou a nedůvěrou v sebe sama a zakřičela: „Řekni mi, proč sis mě vzal! Řekni mi konečně proč, když mě nemáš rád!“

„Říká se, že i na hnoji někdy vyroste kvítí. Ovšem poznal jsem, že to není tvůj případ,“ odpověděl.

Její manželství nebylo dobré. Už to věděla. A došla k závěru, že právě proto stále nečekala děcko. Děcka se rodila z lásky, o tom byla ve své nezkažené duši stoprocentně přesvědčená, a protože ji Slávek nemá rád, děcko nepřijde, i když spolu občas dělají ty věci, které ke vzniku dětí vedou. Jenže je dělají bez lásky, Pán Bůh to ví, a proto jim dítě nedává.

Nikdy dříve by ji nenapadlo, že se může stát, že žena, která se vdala, nemá děti. Všechny, které znala, hned děti měly, i její sestra krátce po svatbě byla těhotná a pak znovu a zase znovu. Věděla o chalupách, v nichž měly ženské i třináct dětí. Vybavovala si, jak maminka vyprávěla o tom, že to na ni přišlo, když zrovna orala na poli, tak si jen tak čapla do brázdy a sestra byla na světě. Když rodila podruhé, tedy ji, Ludmilu, tak prý zrovna sázela chleba do pece, spěchala proto, aby těsto nekleslo, protože pecny už byly připravené, bylo je třeba do pece co nejrychleji vyskládat. Tak prý rodila tak rychle, že ani porodní babku nemuseli volat, pupeční šňůru ustříhl a uvázal tatínek. Porodní babku nestihli zavolat ani potřetí, když přišla na svět další sestra, sami to s tátou zvládli, protože to už měli nazkoušené.

Ludmila proto netušila, že žena může zůstat bezdětná, a když se jí to stalo, byla zmatená, nejistá, prohlížela si své břicho a přemýšlela, jestli s ním něco není v nepořádku. Souběžně den co den smutně sledovala, jak Živino břicho bylo naopak čím dál větší, až dosáhlo takových rozměrů, že Živa přestala vycházet z pokoje. Jednoho večera Karel běžel pro doktora, který bydlel nedaleko, a za několik hodin se růžovou vilou začal rozléhat dětský křik.

Ludmila tehdy udělala něco, co ještě nikdy v životě ne. Vzala jednu z lahví pálenky, jichž měl Slávek bezpočet, a několikrát se z ní napila tak hodně, že pak o sobě

nevěděla. Vzbudila se až další den téměř v poledne, kdy na ni Karel klepal a ptal se, jestli se chce jít podívat na malou Margaretu.

Kde přišli na takové divné jméno, pomyslela si, ale to už Karel vysvětloval: „Pojmenovali jsme ji po Živině mámě, víš?“

Od toho dne se Ludmilino přátelství se Slávkovými lahvevi pálenky prohlubovalo. Prohlubovalo se také Slávčino přátelství se slečnou Martou, která na národním výboru pracovala jako sekretářka. Jezdila s ním na služební cesty, na schůze v okolních vesnicích, při kterých Slávek přesvědčoval lidi, že jediným správným krokem je volit komunistickou stranu, protože ona jediná zařídí, že lidé už nikdy nepoznají válku, bídu, hlad. Ze schůzí bylo třeba dělat zápisy a to Marta uměla. Uměla i mnoho jiných věcí, a tak se časem mnoho obyvatel města dívalo na Ludmilu s více či méně skrývaným soucitem.

Ludmila byla měsíc od měsíce objemnější, tvář i nohy měla čím dál napuchlejší, ale příčinou stále nebylo těhotenství, nýbrž zvyšující se spotřeba slivovice a vodky. Slávek o tom nevěděl. Lahve dostával při nejrůznějších příležitostech a vzhledem ke své vytíženosti je neměl doma čas konzumovat, jen se u nich čas od času sešel s ostatními soudruhy, a to jich pak hodně ubylo, ale nepočítal kolik a kdy přesně, protože mu bylo úplně jedno, co jeho žena sama doma dělá. Ludmily si tedy nevšiml vůbec nikdo, protože Slávek byl stále pryč a Živin a Karlův svět zcela zaplnila malá Margareta.

Ludmila je časem začala nenávidět stejně jako ty dva smradlavé čokly, kteří měli vymezenou pravou část zahrady. Karel v ní udělal velký výběh, z něhož se nedostali, takže nehrozilo, aby s nimi přišla do kontaktu. Ale stačí-

lo, že je viděla, slyšela, že tam byli. Už jen to bylo pro ni nesnesitelné stejně jako křik té malé a to, jak se z ní Karel a Živa mohli zbláznit.

A tak zatímco ze zahrady a z přízemí se ozývalo dětské halekání, psí štěkot, hlasité řeči a smích, byt v patře prostoupilo ticho a vůně kořalky.

11.

Živa byla šťastná. Ne snad že by nad tím, jak se cítí, přemýšlela, že by pro to hledala slova, to ne. Prostě se těšila na každý další den.

Když večer usínala, usmívala se. Když se ráno probouzela, usmívala se zase. Neuvědomovala si, že se na ni Karel dívá a v duchu děkuje osudu, že získal ženu, která je krásná, hodná, usměvavá, a navíc má barák. Sice napůl s nesnesitelným bratrem, ale s tím se už nedá nic dělat.

Živa chodila téměř každý den na dlouhé procházky. Zpočátku vyjížděla s kočárkem, ale nebavilo ji chodit stále dokola po náměstí a v přilehlých uličkách, protože do kopců se s ním vyjet nedalo. A tak si začala Margaretku vázat do šátku, stejně jako to vídala u žen z horských samot, které občas přicházely do města něco vyřídit. Zjistila, že je to pohodlné. Dcerka jí na bříše spokojeně podřimovala a Živa se tak mohla vydávat na dlouhé cesty. Nejraději měla tu, která vedla alejí kaštanů a lip až na kopec Hradisko. Říkalo se mu tak podle zříceniny středověkého hradu, z něhož už zůstaly jen polorozpadlé zdi. Stála tam hospodářská usedlost tvořená rozlehlým dvorem a několika budovami. Živa si pamatovala, jak tudy před válkou chodila s maminkou. Alej bývala plná lázeňských hostů, kteří

svižným krokem kráčeli k Hradisku a pak zase zpátky k lázeňskému domu, ve kterém jim personál servíroval hrnky ohřáté žinčice. Kvůli tomu nápoji, který Živě vždy připadal odporný a nepoživatelný, se tam sjížděly tisíce lidí ve víře, že je spolu s horským vzduchem zbaví nejružnějších zdravotních potíží, od těch skutečných až po ty způsobené nudným životem v pohodlí a blahobytu. Trasa měřila asi tři kilometry a Živě vždy přišlo legrační, jak se mnohé městské paničky při jejím zdolávání snažily předstírat, že je procházka baví, protože bylo moderní jít svižně alejí a pak si dát žinčicu, ale ve skutečnosti byly zpocené, zadýchané a místo té odporné syrovátky by si raději daly griotku nebo víno.

Teď byla alej prázdná. Živa většinou na svých procházkách nepotkávala vůbec nikoho. Válka městečko změnila k nepoznání a jeho původní podoba se nevracela. Nejen proto, že spousta jeho budov byla zničená a stále je nikdo neopravil, ale především proto, že ztichlo, lidí v něm výrazně ubylo. Lázeňští hosté tvořili jeho přitažlivost, výjimečnost, útulnost, prosperitu. Teď tam nebyli. Lidé po válce měli jiné starosti než vymýšlet, kam pojedou na dovolenou, procházet se po kopcích a popíjet žinčicu.

Živa si myslela, že uplyne rok a zase přijíždět začnou. Nebo dva roky. Jenže nepřijížděli. Netušila, že životy mnohých z těch, které každé léto vídala, skončily v koncentračních táborech a jiní naopak byli po válce donuceni se odstěhovat do Německa. Podobně jako během války byla i po ní uchráněna od poznání, jak hodně se svět změnil.

A tak při procházkách s Margaretkou stále urputně přemýšlela, v čem všem začne podnikat, až se městečko znovu stane rušnými lázněmi, kam se budou sjíždět bohaté dámy lačné zábavy, jídla, pití a nakupování. Věřila, že se

to stane, a plánovala, že pronajme část zahrady nějakému fotografovi, tak jak to dělávala její máma. Před válkou si fotografové z měst pronajímali zahrady u chalup a vil, zřizovali tam venkovní ateliéry a zvěčňovali v nich lázeňské hosty. Prý měli tolik zájemců, že do městečka přicházeli stále další a další fotografové, každý se snažil odlišit, být výjimečný, nabízet jiný druh portrétování.

Jeden byl proslulý tím, že zachycoval dámy v zahradě plné růží. Jiný je naopak fotil ležící v trávě. Další přesvědčil místní stařenku, aby mu pronajala sad u chalupy, půjčila mu svůj кроj a fotil městské paničky, které se do něj s nadšením oblékaly a pózovaly. A jeden vsadil na fotografování dam v prostých venkovských šatech. Dámy si přes své umně vyrobené kudrlinky uvazovaly šátky, stavěly se k nůším se senem, některé obzvláště odvážné na snímku hladily kozu.

„Hlúpaně hlúpé, takové pěkné šaty mají a zvěčnit se nechají v hadrách a s kozlem,“ komentovaly to se smíchem místní ženy.

Právě zahrada růžové vily bývala mezi fotografy žádaná, protože se honosila krásnými rozkvetlými zákoutími s bíle natřenými kovovými lavičkami a modrými dřevěnými altánky s vyřezávanými valašskými motivy.

To všechno bylo dávno pryč, ale Živa byla přesvědčená, že se zábavná podoba jejího rodného města vrátí a o zahradu u růžové vily se fotografové opět poperou. Umínila si, že zjistí, jak se zadává inzerát do novin tak, aby vyšel v celé republice. Napíše do něj, že vila opět pronajímá pokoje stejně jako před válkou. S Ludmilou se domluví, že by mohla pro hosty péct vdolky. Obstará pro ni valašský кроj, možná jí dá svůj, ten, ve kterém tančila, vlastně ne, ten by jí byl těsný, no to se nějak vyřeší.

Zkrátka, oblékne ji do kroje, postaví jí stánek u promenády a všichni budou zírat, jak půjdou vdolky na odbyt. Ludmila bude beztak ráda, však se stejně nudí, chodí od ničeho k ničemu, potřebuje zaměstnat, když děťátko nemá a Slávek na ni kašle.

Vždycky se při tom přemýšlení zastavila, když došla ke kříži. Pamatovala si z mamincina vyprávění, že ho tam nechal vztyčit jakýsi uherský hrabě jako poděkování za to, že se jeho bratr díky zdejšímu léčivému vzduchu a žinčici uzdravil, přestože mu předtím lékaři vůbec nedávali naději na přežití, tak špatné to s jeho srdcem a plícemi bylo.

Nebýt toho, že Margaretka občas projevila přání pít nebo trošku zakňourala, Živa by při svém přemýšlení o budoucnosti klidně šla ne tři, ale pět i deset kilometrů. Cítila se silná, svěží, a když se pak po dlouhé vycházce objevila doma, usmívala se na Karla ještě více než obvykle. A když pak spolu večer seděli na zahradě nebo leželi v posteli a vdechovali vůni zimolezu, který se plazil téměř až do výšky okna, mluvila o tom, co všechno budou dělat, až do městečka zase začnou přijíždět tisíce lázeňských hostů.

Karel ji poslouchal rád. Obdivoval její nadšení, nápady. Všechny dívky, které dosud znal, mu proti ní připadaly tupé a nudné. Chlapi sice říkali, že po svatbě časem začne být i ta nejhezčí a nejmilejší žena protivná, ale Karlovi připadala Živa naopak čím dál obdivuhodnější a přitažlivější. Sice si občas říkal, že je třeba její nápady trochu krotit, například když začala plánovat, že si vezmou půjčku na zakoupení automobilu, který bude lázeňské hosty převážet z nádraží do centra městečka, ale přesto se chápavě usmíval, držel ji za ruku a pokyvoval hlavou.

„Kdo by nám, prosím tě, dal půjčku na automobil?“ zapochyboval.

„Můžeme ručit domem. To bychom dostali peněz, že by za ně byly dva automobily. Jeden budeš řídit ty, ke druhému najmeme šoféra. Však teď tady žádné taxi nefunguje, před válkou jich bylo několik. Tak s tím musíme začít, než to napadne někoho jiného. Musíme být připraveni na to, že sem lidé zase začnou jezdit.“

Lidé jezdit nezačali. Rok po válce se sice v létě objevilo několik dam z Ostravy a Olomouce, na které si Živa pamatovala z dětství, ale následující sezonu už ne. Neotevřely se žádné stánky, penziony, krámy, nepřijeli hudebníci. Když na toto téma jednou začala mluvit se Slávkem, rozešmál se a řekl, že tak je to přece dobře.

„Teď není doba na válení se a špacírování po promenádě. Ty vyžírky už mají jiné starosti. Stejně sem jezdili jen samí zloději.“

Pokaždé když Živa slyšela v nějaké souvislosti slovo *zloději*, vybavila si den, kdy Rusové začali ostřelovat město. Znovu viděla souseda Hoška ležícího na zemi, sebe, jak zpod jeho velkého těžkého břicha tahá ten balíček...

Proboha, co ji to tehdy napadlo? Jako by ji něco nutilo podívat se, co to tam leží. Ale proč, vždyť vůbec nemohla tušit, co se tam skrývá? Jako by jí k němu něco táhlo, vedlo. A k čemu jí to bylo? Šperky, které ukradla, nemohla nikomu ukázat a jejich krásou se těšila jen výjimečně, když byla v domě sama, jistá si tím, že nikdo nepřijde, nepřekvapí ji, nepřistihne. I tak jí ty věci pálily v rukách. Zlodějka. Je zlodějka. S tím rozdílem, že zloději asi mají z toho, co ukradli, radost, užitek, zisk, ale ona nic, jen starosti a strach.

Kdyby se aspoň mohla s někým poradit, jakou to má cenu. Ve špercích se vůbec nevyznala, ale tyto jí připadaly

tak nádherné, že určitě nešlo o bezcenné cetky, zejména když je měl u sebe zlatník. Jak ráda by si je někdy dala na krk a do uší třeba tu soupravu ze zelených kamíneků a šla se projít, podívat se, jak drahokamy vypadají, když se jejich lesk setká se slunečními paprsky a odrazí se v nich obloha.

Místo takové radosti měla jen starost, kde balíček schovat tak, aby ho někdo náhodou nenašel. Měla ho ve sklepe zasunutý za krabicemi, ale jednou s hrůzou zjistila, že právě na tom místě Ludmila cosi hledala, prý nějakou bednu, do které chtěla uložit nepotřebné nádoby. A když pak balíček přemístila do jedné z plechových dóz na polici v kuchyni, Karel ji z nepochopitelných důvodů málem otevřel, protože hledal cosi, do čeho by si mohl přesypat hřebíky.

Nakonec vyhodnotila, že nejlepší skrýš bude Ditin pelech. Nikdo se k němu neodvažoval přiblížit, a přestože Karel vycházel s Ditou nadmíru dobře, pelech zásadně čistila jedině Živa. A tak část pelechu odpárala, udělala v něm jakousi kapsu, do ní vzácný poklad zasunula. Zdálo se jí, že Dita pak na tom místě často měla položený čumák. Je možné, že by v té látce svého někdejšího pána stále cítila? Nebo je to nesmysl po tak dlouhé době? Říká se, že psi mají mnohem lépe vyvinutý čich než lidé, dokonce mají smysly, které se zdají být nevysvětlitelné. Ať už to bylo jakkoli, od chvíle, kdy šperky našly své místo v Ditině pelechu, byla Živa klidnější.

Ale občas, když byla doma jen s Margaretkou a věděla, že Karel, Ludmila ani Slávek zrovna nepřijdou, vyndala ze skrýše tu zelenou soupravu. Jen ji, jiné šperky z balíčku ji tolik nefascinovaly. Nasadila si náušnice, na krk si pověsila náhrdelník a představovala si, že s nimi jednou vyjde ven, na večerní slavnost do parku. Koupí Karlovi pěkný oblek,

Margaretce ušije krásné šaty, budou se procházet, poslouchat promenádní koncert.

Ozdobená šperky někdy doma o samotě vařila, poklízela, ale kdykoli šla ven, zase je pečlivě schovala, připnula si jen prosté stříbrné náušničky, které jí kdysi dávno koupila máma, a přitom nepřestávala věřit, že se svět zase stane radostným místem, v němž ženy nosí pestré šaty a blýskavé ozdoby, jak si to pamatovala z doby před válkou. Proč by tomu mělo být jinak?

Živa byla optimistka, šťastný typ, který v jakékoli těžké době přežívá se skálopevným přesvědčením, že jde o přechodnou mizérii a zanedlouho se zase vše obrátí k lepšímu.

Nikdy se mámy nezeptala, proč jí dala neobvyklé jméno Živa, a tak se nikdy nedozvěděla, že si její maminka přála, aby z ní vyrostla právě taková žena, jakou nyní je. Životaschopná, silná, soběstačná. Jak by mohla tušit, že největším přáním její mámy bylo, aby její dcerka nemusela být nikdy závislá na žádném muži, aby se mohla sama rozhodovat, jak bude žít. A to jméno jí připadalo nejvýstižnější, přinášející naději, že její malá holčička bude silná, živá.

Což se stalo a po válce se to projevovalo právě tím, že Živa měla plno plánů a představ o budoucnosti. Tak proč s ní o tom nikdo nechtěl mluvit? Proč měla pocit, že takhle přemýšlela jen ona sama? Copak ostatním lidem nevádí, jak městečko zešedivělo? Oni se v něm nenudí tak jako ona? Jim takový život vyhovuje? Ani s Karlem na toto téma nemohla mluvit. Vždycky jen krčil rameny a říkal, že obyčejní lidé nic nezmožou, že se musí přizpůsobit. Zanedlouho došla k závěru, že jí v podstatě na manželovi nic nevádí, jen tyhle jeho řeči. To, že nemá sny, nemá plány.

Textilka, pro kterou za války šila rukavice, byla od konce války zavřená a nyní se v ní znovu rozjížděla výroba. Její původní majitelé zmizeli, řídil ji nějaký muž, který prý přijel z Brna. Když se u něj objednala, od prvního pohledu jí byl nesympatický. Zeptala se ho, jestli nepotřebuje švadlenu, která by pracovala z domova, ukázala mu jedny z rukaviček, které dříve zdobila rozkošnými paspulkami zpracovanými tak precizně, jako to žádná jiná ženská široko daleko nedokázala. Ten chlap se na rukavičku v podstatě ani nepodíval, ovšem Živu neomaleně sjížděl pohledem odshora dolů a pak se rozesmál. „Takové nesmysly už tady nevyrobíme. Zanedlouho nám přivezou stroje a fabrika se zaměří na výrobu ponožek a látek na pracovní oděvy. Budou tady místa pro obsluhu pletacích strojů, tak se přihlaste na osobním oddělení a můžete být zaškoleni. Už brzy budeme rozjíždět práci na směny, příležitostí ukázat, co jste schopná se naučit, teď bude až až.“

Začala chápat, že její představu, která Karel rozváží nabýskaným automobilem z nádraží hosty chtivé fotografování v její zahradě, se v dohledné době nepodaří uskutečnit. Lázeňský dům zchátral, park zarostl plevelem, mnoho obchodů na náměstí od války ještě stále neotevřelo, domy, které byly zničené, opravil málokdo, některé vily byly prázdné, majitelka papírny se odstěhovala hned po válce a provoz v podniku stál. Když se tomu Živa divila, Karel jí vysvětlil, že je dobře, že majitelka odjela: „Byla Němka, stejně by ji odsud vyhnali, tak zmizela raději sama.“

„Vyhnali? Vždyt se říkalo, že lidem během války pomáhala. Ty sám jsi říkal, že jsi díky ní nemusel jít pracovat do Německa.“

„To ano, ale teď byl problém, že je Němka.“

Zatímco mnoho místních lidí zmizelo, začali se objevovat lidé noví. Cizí. Přistěhovali se z různých míst země, protože získali práci v textilce.

Když se Živa potkala v krámě s kamarádkou, podivila se, že jí neodpověděla na pozdrav.

„Máňo, copak mě nevidíš?“ zasmála se. Jenže dívka, se kterou chodívala do školy i do tanečního kroužku, se jí zadívala do očí a pak si před ní uplívla.

„Co? Co to děláš?“ zakoktala Živa a přihloupale se přitom usmívala.

Máňa se otočila a odešla pryč. Ostatní ženské v krámě si něco šeptaly. Živa celá rudá odešla a vůbec, ale vůbec si nedovedla vysvětlit, co se stalo.

Když to doma vyprávěla Karlovi, řekl: „Je našťvaná, že k nim domů nastěhovali tu rodinu z Ostravy. Jsou tam teď jak sardinky. A navíc jsou to divní lidé, mají čtyři děcka, ty dělají binec.“

„Tak proč ty nájemníky nevystěhují, když se neumějí chovat?“

„To nejsou nájemníci. Přidělil jim je tam výbor. Všichni, kdo mají velké domy, se teď musí uskromnit a část jich poskytnout lidem, kteří přišli za prací.“

„Tak jestli dobře platí, tak proč se na nějakou dobu neuskromnit, to nemusí být špatné.“

„Nikdo jim nic neplatí. Vždyť ti to vysvětluju. Ty lidi rozděluje do domů výbor. Jinými slovy Slávek a ti jeho poskokové.“

„Copak někdo může někomu jen tak někoho nastěhovat do baráku, když nechce?“

„Může. Jsou na to normy, podle velikosti domu a podle toho, kolik v něm žije lidí. Když máš nadměrně velký ba-

rák, musíš se o něj podělit. Stará paní lékárníková teď má jen jeden pokoj a zbývající část bytu byla rozdělena mezi dvě nové rodiny. Žila sama, takže přišla o tak velkou část. Musí se teď s cizími dělit o kuchyň, o záchod. Prý tam bydlí dva páry a celkem pět děcek,“ vysvětloval Karel.

Živa si vybavila, jak do lékárny chodívala s maminkou. Křehká bělovlasá dáma jí vždy dávala velkou skleněnou dózu s bonbony a ona se v nich dlouho přehrabovala, protože nevěděla, který si vybrat. Ta milá paní že teď musí žít v jednom pokoji a sdílet kuchyň s nějakou hordou cizích spratků? Živa už dříve měla pocit, že lidé, kteří se v městečku objevili, neměli vychování. Nezdravili, ženy nenosily hezké šaty, děti běhaly, pokřikovaly, trhaly ovoce v cizích zahradách, a když je někdo napomenul, drze se smály.

„Co když se nějaká taková tlupa bude chtít nastěhovat sem? Jak se tomu dá zabránit?“

„Neboj, to by Slávek nedopustil. Cpe ty chudáky všem ostatním, ale sám se bude vždycky rozvalovat s Ludmilou v těch čtyřech velkých pokojích nad námi. Takže proto si Máňa před tebou uplivla, už chápeš?“ rozesmál se Karel.

12.

Slávek nebyl šťastný. Nebyl ani spokojený. Vše se vyvíjelo tak, že by měl být, ale nebyl. Pocit, že si lidé dostatečně neváží toho, co dělal, se prolínal s chvílemi naprostého blaha, kdy měl naopak dojem, že je respektovaný, důležitý, obdivovaný. Jenže on toužil po tom, aby blaho bylo nepřetržité.

Proto tak rád odhaloval válečné památníky. Zařizování pamětních desek a pomníků se jmény těch, kteří během války zemřeli nebo beze stopy zmizeli, se stalo jeho nejoblíbenější činností, protože za ni slyšel slova díků a uznání. Lidé v zármutku ze ztráty blízkého byli rádi, že někde zůstane aspoň jeho jméno jako důkaz, že nepřišel o život zbytečně.

Slávek se cítil spokojeně pokaždé, když u nějakého památníčku hovořil, zejména v případech, kdy na slavnostní odhalení přijeli reportéři z Ostravy nebo z Olomouce, několikrát dokonce až z Prahy. To pak pózoval, držel plachtu, která pomník přikrývala, pomalu ji stahoval, díval se přitom upřeně do objektivu a dychtivě plnil všechny pokyny, které mu fotograf dával, klidně stahoval plachtu několikrát, pomalu, znovu a znovu tak, aby byl záběr co nejlepší.

Největší sláva byla, když odhaloval pomníček Tkačkovým. Jen kdyby Ludmila byla schopná se sebou něco udělat. Uvažoval, že požádá Živu, ať přiště dohlédne na to, jak se jeho žena vystrojí. Ať jí poradí, učeše ji nebo půjčí něco svého, čert ví, co se sebou všechno ženské dělají, přemítal a čím dál více mu vadilo, že Ludmila většinou vypadala upocená, pomuchlaná, nosila dle jeho mínění nehezkou sukni a halenku, pod níž se výrazně rýsovala její obrovská ňadra, která mu kdysi připadala pěkná, ale teď se mu nelíbilo, jak se živelně pohybovala nahoru, dolů, ze strany na stranu a při každém pohybu přitahovala pozornost většiny mužů v okolí. Nejvíce byl Slávek naštvaný, když Ludmilu viděl na fotografiích. Zdálo se mu, že na nich vypadala ještě hůř než ve skutečnosti.

Kdykoli se podíval na Martu, sekretářku z výboru, říkal si, o co lépe by se vedle něj vyjímala. Zároveň si však uvědomoval, že Ludmila v pozici manželky je přesně to, co potřeboval, a rozhodnutí si ji vzít nikdy nelitoval. Naopak byl na sebe čím dál pyšnější, jak dobrý nápad tehdy měl, neboť jeho příznivé důsledky se projevovaly ve stále větší míře.

O Ludmile vyšel článek v týdeníku *Partyzán*. Mluvil se o tom po celém městečku. Její příběh dojal čtenáře v celé zemi. Časopis, který po válce začalo vydávat Sdružení českých partyzánů, četl Slávek rád, protože se v něm psalo o partyzánech jako o hrdínech, nikdo si v něm nedovolil jejich zásluhy zpochybňovat a bylo tam často zdůrazňováno, že mají dostávat přednost při obsazování míst ve Sboru národní bezpečnosti, v armádě, ve státní správě, na úřadech, mají dostávat speciální stipendia, aby mohli ihned začít studovat vysoké školy.

„Tak, tak, přesně tohle říkám,“ komentoval vždy články, pokyvoval spokojeně hlavou, dělal si výstřižky a slečna

Marta je pak umísťovala na nástěnku před vchodem do národního výboru.

Ludmila se objevila dokonce ve dvou vydáních *Partyzána*. Poprvé nějaký novinář popsal její příběh, podruhé přijel další s tím, že se soudružkou partyzánkou udělá rozhovor.

„Nejsem partyzána. Jenom jsem chlapům nosila do hor nějaké věci. Vždyť jsem dělala jen to, co mi táta řekl.“

„Takhle nemůžeš mluvit. Jsi členka Sdružení českých partyzánů, tak na to buď hrdá. Odpovíš jim na otázky. Tady je máš sepsané. A tady máš odpovědi. Redaktor přijde zítra,“ řekl na to Slávek.

Ludmila už neměla odvalu ani sílu se zeptat, proč tedy redaktor přijde, když je rozhovor vlastně hotový.

Titulní stranu pak zdobila její velká fotografie. Tedy, Ludmila by slovo *zdobila* rozhodně nepoužila. Co se tehdy naplakala. Tak hrozně přece nevypadám, vzlykala doma a Živa ji ujišťovala, že ne, že ten fotograf byl divný už od pohledu, že vůbec fotit neuměl. „Až tě budou fotografovat příště, učeš tě a obléknu,“ slíbila jí.

„Žádné příště. Už nikde šaška dělat nebudu.“

V časopise *Partyzán* se však objevila její fotka ještě dvakrát. Vyšly tam totiž rozhovory i se Slávkem a fotografové trvali na tom, že je třeba vyfotit manžele Pavlicovy společně.

Ludmilu začali zvat ředitelé škol, aby o svých zážitcích z války přišla vyprávět žákům a studentům. Nejdříve odmítla, ale když jí Slávek vynadal, souhlasila. Ovšem pod podmínkou, že on jí připraví podklady pro vyprávění. Což s radostí udělal.

Ludmilino jméno se stalo známé po celé zemi. Najednou všichni mluvili o dívce z Beskyd, která jako jediná

přežila řádění německých psů. A to, že se pak stala ženou partyzána, jednoho z těch, kteří ji našli a zachránili, bylo krásným vyvrcholením pohádky. Lidé odjakživa chtějí slyšet pohádky. Po válce je nahradily příběhy, které se točily kolem zvěrstev páchaných Němci, kolem hrdinských činů statečných vlastenců, takové, které přinášely naději, že život jde dál, pohádky s dobrým koncem. Slávek a Ludmila se stali symboly té naděje, přesně tak, jak to naplánoval vedoucí tanečního kroužku spolu s dalšími soudruhy.

„Takové mladé lidi, jako jsi ty, potřebujeme,“ prohlásil jakýsi vysoce postavený komunista, který zavítal na odhalování jakéhosi pomníku, a to byla jedna z nezapomenutelných chvil, kdy se Slávek cítil doceněný.

„Kdyby to slyšela máma, ta by hleděla,“ říkal si. V poslední době si na ni občas vzpomněl. Dříve si takové myšlenky zakazoval a v podstatě se mu je podařilo úplně vyhnat z mysli, ale nyní přemítal, jestli by si ho matka konečně vážila. Teď by konečně viděla, že to někam dotáhl. Kdo ví, jak by to brala? Zastyděla by se, že ho stále jen podceňovala, kritizovala? Tolik ji nesnášel. Tu její přezíravost, nespokojenost se vším, co udělal, to, jak dávala najevo, že má Živu raději než jeho. Všechno se doma točilo kolem Živy, on byl vždycky ten druhý.

Už nikdy ten druhý nebude.

Soudruzi z Ostravy a z Olomouce ho začali zvat na schůze, na nichž se mluvilo o tom, že je třeba být neustále ve střehu a dávat pozor na osoby, které by byly rády, kdyby svět zůstal takový, jaký býval před válkou, na kolaboranty, kteří stále ještě nebyli odhaleni a potrestáni. Lichotilo mu, když byl pochválen za to, že přivedl do komunistické strany hned třicet mladých soudruhů a soudružek najednou. Dostal za to diplom, odznak a poplácání po

zádech od tajemníka krajského výboru strany. Přitom to bylo snadné, stačilo zajít na zkoušku tanečního valašského souboru a slíbit chlapcům a děvčatům, že když vstoupí do strany a při každém vystoupení vystaví na pódium rudou hvězdu, komunisté zařídí, aby soubor dostal svůj vlastní autobus a mohl tak jezdit bez problémů na vystoupení po celé republice. Do té doby se tanečníci pořád někde štrachali vlakem nebo byli závislí na tom, kdo jim autobus půjčí. „Tož to by bylo výborné,“ řekli a všichni hned přihlášky do komunistické strany podali.

Slávka rozladilo jedině to, že podobnou ochotu neprojevil jeho švagr. Právě Karel, pro kterého tolik udělal – dohodil mu Živu, díky čemuž se teď roztahuje v jejich domě –, se k jeho práci stavěl vlažně, jako by se ho všechno dobré, co dělal, netýkalo, jako by to nevnímal. To se změnil, rozhodl se Slávek. Jednoho dne usedl s Karlem na zahradě a s vážným výrazem se ho zeptal, proč dosud nevstoupil do strany.

„Tož mě ti politika nějak nezajímá,“ zněla odpověď.

Těhdy Slávek začal mluvit o tom, že místo vedoucího výroby v papírně, která byla zkonfiskována německé majitelce a nyní se v ní zase rozjede výroba, může obsadit jen komunist, protože je třeba mít záruku, že je to člověk slušný, pevných mravních zásad, a v tom, kdo ho obsadí, budou mít velké slovo lidé, kteří nyní vedou národní výbor.

„Tož já to podepíšu, když je to tak,“ svolil Karel po chvílce přemýšlení.

Slávek si s uspokojením pomyslel, že švagr konečně pochopil, co je třeba dělat, ale stále měl v paměti nepříjemnou situaci, kdy ho těsně po osvobození požádal, aby mu podepsal potvrzení, že byl členem domácího protifašistic-

kého odboje. Připadalo mu to naprosto přirozené. Koho jiného požádat než švagra, příbuzného, rodinu?

Lidé si takto navzájem potvrzovali, že během války stáli na správné straně. Bylo to nutné, protože ministerstvo národní obrany zřídilo oddělení, které vydávalo osvědčení partyzánům. Ten, kdo ho měl, získával různé výhody, třeba práci ve státní správě, na nějakém úřadu, to znamená v kanceláři, ne ve fabrice. Nebo mu národní výbor přednostně přidělil byt, případně dostal majetek po odsunutých Němcích, klidně celý dům, statek, pole, záleželo na tom, jaké kdo měl zásluhy, jak je dokázal prokázat, potvrdit.

Však Slávek tehdy několika chlapům takové dobrozdání, že byli u partyzánů, napsal. A ti, na rozdíl od Karla, si toho uměli vážit. Od té doby věděl, že se na ně může ve všem spolehnout, že jsou věrní a oddaní soudruzi. Jeden díky tomu odjel do pohraničí a tam dostal na starost rozdělování německých usedlostí. Slávek ho jel navštívit a hodně se nasmál, když viděl, že ty nejlepší si rozebrali jeho příbuzní, však se v té době z Valašska do Sudet začalo stěhovat hodně lidí, když se rozneslo, jak snadno tam lze získat domy, pole, louky. Když měl chlap potvrzení, že byl partyzán, bylo to výhodnější než vlastnit kus zlata. Jenže Karel, místo aby byl rád, že ho Slávek poučil, co bude nejlepší udělat, se na začátku všech poválečných změn tvářil jako jelito a předstíral, že neví, o čem je řeč. Aspoň tak to Slávkovi připadalo.

„Jaké potvrzení?“

„No podepiš mi svědectví, že jsem byl za války v odboji.“

„Proč já?“

„Proč ne? Potřebuju podpisy, svědky, čím více, tím lépe. Vyřizuju si osvědčení na ministerstvu národní obrany.“

„A ty nemáš jiné svědky?“

„Mám. Ale je lepší, když jich je víc. A ty přece víš, že jsem byl v odboji.“

Těhdy se Slávek se opravdu rozzuřil. Byla to jedna z těch chvil, kdy měl chuť do něčeho třískat, bodat, mlátit, kdy cítil, že se přestává ovládat, že není schopen pochopit, proč zase musí čelit nějakému opovržení, nepochopení, ponížení. Karel totiž odpověděl: „Tož nevím, kde jsi byl. Však jsi byl celou dobu někde pryč, tak jak mám vědět, co jsi dělal?“

Slávek byl schopen reagovat až po chvíli: „No a proč jsem byl pryč? Protože jsem byl s partyzány. Chceš snad říct, že o tom nevíš?“

„No nevím, já tam s tebou nebyl.“

„Protože jsi pracoval ve fabrice pro wehrmacht. Zatímco my jsme nasazovali krk a bojovali proti nacistům, tak ty jsi bral peníze za to, že jsi pro ně dělal.“

„Neřvěte! Když už se musíte hádat, tak zalezte dovnitř, nemusí to být slyšet až na Radhošti,“ zavolala na ně Živa z okna kuchyně.

Nakonec Slávkovu hrdinskou odbojovou činnost Karel svým podpisem potvrdil. Potvrdila ji i Živa a Ludmila. A Ludmile ji potvrdil Slávek. A Karel s Živou taktéž. Začali to tak dělat téměř všichni obyvatelé městečka, okolních vesnic a horských osad. Všichni pochopili, že jde o přátelskou službu, výpomoc, do které se každý rád zapojil. Protože kdo se nezapojil, byl podezřelý. A stejně už bylo v podstatě úplně jedno, co za války dělal. Už byla nová doba. Doba, ve které potvrzení s razítkem bylo důležitější než paměť.

Dobrý pocit Slávkovi kazila vdova z jedné samoty vysoko v horách. Pamatoval si, že když k ní jednou přišel během války do chalupy, nechtěla nic dát. Tvrдила, že nic nemá. Vybavoval si to moc dobře, protože to byl jeden z mála dnů, kdy ho partyzáni vzali s sebou, když obcházeli stavení a snažili se získat něco k jídlu. Tehdy jí Slávek přiložil pistoli k hlavě, ale jeden z Rusů po něm skočil, shodil ho na zem a řval, že takhle se k místním lidem chovat nesmí. Křičel na něj, že se k nim má chovat slušně, protože je potřebují.

Že by ho ta ženská poznala? Je možné, že si to pamatovala? Vybavoval si její rozpadající se chaloupku. Později když chodil po lesích, ji ještě několikrát mýjel. Vždy u ní seděla na lavičce a pozorně ho sledovala. I tenkrát, v ten hrozný den, na který se snažil zapomenout, a proto i teď zahnal myšlenky, které mu přicházely na mysl.

Nyní ho sledovala znovu, vypadala přitom zase jako tehdy, jako vrána s pichlavýma očima usazenýma hluboko ve vrásčité tváři. Teď pozorovala, jak mu usazená máma partyzáanky, které právě odhaloval pomníček, třásla rukou. Pamatoval si na dívku, z jejíhož pomníčku právě sňal prostěradlo. Tvořil ho velký kámen, na něm kovová deska s jejím jménem a nápisem *Čestně žila, čestně zemřela, zde položila život za vlast.*

Božena se jmenovala. Byla taková dychtivá. Když ji viděl poprvé, vůbec ho nenapadlo, že jde o ženskou, protože byla oblečená jako chlap, přes rameno měla pušku a vlasy nosila skryté pod vojenskou čapkou. Partyzáni ji měli s sebou jako zdravotnici, prý byla družkou jednoho z nich. Němci ji zastřelili tehdy, když... No tehdy, v den, na který si zakázal myslet.

Slávek rozhodl, že na rozcestí, které vede ke kamenům, bude mít Božena pomníček. Její máma, která se až po válce

dozvěděla, co se stalo dcerce, která v roce 1944 zmizela a nechala doma jen dopis, že odchází tam, kde je jí potřeba, byla za vzpomínku na dcerku tak vděčná, že přijela na slavnostní odhalení odněkud zdaleka, neustále plakala, děkovala a Slávka se pokoušela objímat.

„Beskydské lesy šuměly vám stále,
když fašistické vetřelce jste bili,
beskydské lesy necht' vám šumí dále,
neb padli jste, by jiní žili.“

Ludmila odříkala básničku a několik desítek shromážděných lidí zatleskalo. Fotograf požádal Slávka a Ludmilu, aby u pomníku zapózovali. Slávek si s uspokojením uvědomil, že jeho intervence u Živy, aby dohlédla, co si jeho žena obléká, byla účinná. Ludmilina velká prsa ten den neprováděla bujné pohyby jako obvykle. Vše bylo důstojné, tak jak má být. Byl by to pěkný den, nebýt té báby, která ho neustále sledovala.

Za několik týdnů se za ním v kanceláři zastavil jeden soudruh z okresního výboru komunistické strany. Upozornil ho, že v následujících měsících bude muset být mimořádně obezřetný, protože někteří lidé začínají zpochybňovat význam komunistů v partyzánském hnutí. Kdesi prý dokonce úřady začaly prověřovat, jak je možné, že osvědčení o činnosti v partyzánském odboji dostalo čtyřicet lidí z jedné obce, přičemž obyvatelé okolních vesnic tvrdí, že tam za celou válku žádného partyzána neviděli a žádné sabotážní akce proti Němcům nezaznamenali.

„Je to jasná snaha přísluhovačů imperialistů zpochybnit zásluhy komunistů odbojářů, dokonce jsme odhalili případy, kdy obyvatelé některých obcí tvrdí, že se k nim sovětský partyzáni chovali hrubě, že jim kradli jídlo, že se jich báli. Tak dávej pozor, kdybys něco takového zaslechl

i tady, dej vědět. Jedná se o útok na nás všechny, na naši budoucnost.“

Slávek příkyvoval a ujistil ho, že si rozhodně pozor dávat bude. Nelhal, nesliboval nic, co by nemohl splnit. Být ve střehu bylo už delší dobu přirozenou součástí jeho života. Všímal si, jak se lidé tváří, předem hledal v jejich očích a úsměvech podlost, neupřímnost, nepřátelství. Napadlo ho, že by si přál být nějakou pohádkovou postavou se schopností číst ostatním myšlenky, tolik mu záleželo na tom, jaké mínění o něm je v městečku, okolních osadách i na úplných samotách rozesetých po horách. Tak strašně moc chtěl, aby všichni věděli, kolik dobrého dělá, aby si ho vážili, aby ho měli rádi.

13.

Jmenoval se Ondráš a všichni říkali, že určitě zemřel.

Jeho rodiče se trápili, nevěděli, co se s jejich jediným synem stalo, neměli o něm žádné zprávy, ale zároveň se navzájem utěšovali, že to je dobře, protože nevědět tehdy bylo lepší než vědět.

Ale přes to všechno tak trochu tušili, že Ondráš jednoho podzimního dne roku 1944 v bunkru vysoko v horách, sedící na bobku v kruhu špinavých a zarostlých chlapů, odříkal tyto věty: „Přisahám na vše, co je mi svaté, že v boji za osvobození Československa nebudu litovat ani svých sil, ani svého života. Nemilosrdně budu mstít všechna muka a slzy našich matek a sester, zavražděné vlastence, všechny zločiny spáchané německými a maďarskými barbary na Čechách, Slovácích, Karpatských Ukrajincích. Dobrovolně jsem se přihlásil do řad partyzánských bojovníků a slibuju, že budu vždy poslušen rozkazů svého velitele a svého oddílu a budu je bez odmluvy plnit. Svěřené tajemství budu posvátně chránit a své druhy a oddíl nikdy nezahlásím, byť bych byl vystaven sebevětším mukám. Kdybych však svůj oddíl zradil nebo nesplnil jeho příkazy, necht' mne stihne přísný trest z rukou mých kamarádů. Můj oddíl bude mi rodinou, moji kamarádi mými bratry. Bude-li raněn můj

druh nebo upadne do těžkého postavení, budu mu nápomocen a nedopustím, aby se dostal do rukou našich nepřátel v boji za svobodu. V tomto boji neustanu, dokud poslední cizák nebude vyhnán z naší půdy, dokud Československá republika nebude opět svobodná. Mým heslem bude: Smrt fašistickým okupantům! Svobodu národům Československa. Tak přísahám.“

Když za více než rok poté vystoupil z vlaku, podíval se na vrcholy hor a vydal se směrem k místům, o nichž byl svého času přesvědčený, že už je nikdy neuvidí, upoutal jeho pozornost velký pomník, který tam dříve nebyl. Tvořila ho socha mladého muže v dlouhém zvlněném plášti. Byl vyobrazen klečící na kolena, jak puškou míří v dál, kam směřuje i jeho pohled. Socha byla obrovská, v nadživotní velikosti, navíc stála na asi dva metry vysokém podstavci, takže když přišel těsně k ní, musel zaklonit hlavu, aby si bojovníka mohl prohlédnout zblízka. Dotkl se rukou kamenné desky, na níž bylo zlatým písmem napsáno: *Památník brdinům partyzánského odboje.*

Tak aspoň že to všechno k něčemu bylo. Lidé nezapomněli.

Je dobře, že jsem se konečně odhodlal k návratu, ujistil sám sebe. Bylo zbabělé a nezodpovědné tak dlouho přemýšlet, zda to udělat. A tak teď, u toho památníku měl poprvé od chvíle, kdy se vydal na cestu domů, pocit, že se rozhodl dobře.

Přesto se ale cítil zvláště. Jako by mu na tomto místě něco vadilo. Nedokázal si vysvětlit, proč socha přitahuje jeho pohled. Jako by ho z nějakého důvodu znepokojovala. Zkoumal tvář té obrovské kamenné postavy a měl pocit, že... Jaký měl vlastně pocit? Nervozity? Možná.

Ta socha mu prostě byla nesympatická. Když si to uvědomil, zasmál se pod vousy – copak socha může být nesympatická nebo sympatická? Co je to za divné myšlenky? Co se mi to v hlavě motá? Konec otálení, je třeba konečně jít co nejrychleji domů, ať už tam čekají jakékoli zprávy.

Když ho Němci zavřeli, nepřál si nic jiného než se vrátit domů. Když válka konečně skončila a on byl volný, vůbec se mu domů vracet nechtělo. I teď se mu vybavovala Christinina tvář, která se v minulých měsících stala středobodem jeho nového života. Udělal dobře, že od ní odešel? Panebože, už se tou otázkou zase trápí.

Když se přiblížil k osadě tvořené šesti chalupami a na dohled už měl tu, ve které se narodil a vyrostl, začalo mu docházet, že se opravdu vracet neměl.

Něco bylo špatně. Na místě jejich chalupy stála jiná, nová dřevěnice, bylo vidět, že je postavená nedávno, dřevo vonělo novotou. Tam, kde bývala stáj a chlívěk, zůstala jen kamenná podezdívka. Nejbližší stromy byly černé, ohořelé. U dveří stály dětské dřeváčky. Prádlo, které se sušilo mezi jabloněmi, neznal. Nepatřilo jeho mámě. Nepatřilo jí ani oblečení, které mezi ním plovávalo, to bylo zcela jistě od nějaké mladší ženské a od dětí. Něco bylo hodně špatně.

A pak vyšla na zápraží Anka, jeho sestřenice. Dívali se na sebe, a přestože rozpřáhla ruce a udělala k němu pár kroků, z jejího pohledu cítil nejistotu, rozpaky, překvapení. Nemilé překvapení. Vypadalo to, že tady žije. Což by znamenalo... Kde jsou rodiče?

„Ondráši. Ty ses vrátil! Bože, jak už je to dlouho?“ vydechla.

„Tu u nás bydlíš?“ zeptal se.

„Ty nic nevíš?“ podivila se.

Neodpovídal. Co asi tak mohl vědět? A co si asi tak celou tu dobu myslel? Že jeho rodiče v klidu a v pohodě přežili řádění nacistů, kteří vraždili v Beskydech každého, kdo měl něco společného s partyzány? Že právě jeho blízkých si Němci nevyšimlil, nechali je na pokoji?

Mezi jeho spoluvězni bylo několik chlapů z Valašska, někteří byli zatčeni o něco později než on, tak vyprávěli, každý trochu něco jiného, byly to kusé informace, ale v podstatě se z nich dal vytvořit obrázek o tom, jak se Němci mstili obyvatelům Beskyd za pomáhání partyzánům. Nejen těsně po akci, při které byl zatčen, ale i později, na různých místech na Valašsku nacisté vypálili několik usedlostí na samotách, některé prý dokonce ještě pouhých pár dnů před koncem války. A kolik prý tam bylo konfidentů, zrádců, udavačů, nikdo z lidí už pak nevěděl, komu věřit, kdo donáščí, kdo je nacisty nasazený a kdo naopak poctivý vlastenec, který nikdy nezradí. To všechno vyslechl. Přesto si stále namlouval, že jeho rodičů se nic z toho nedotklo. Bylo to tak pohodlnější, snesitelnější. Sám sobě poskytoval milosrdenství.

Z posledního dne, který v Beskydech prožil, si mnoho nepamatoval. Jen rány, výkřiky, zmatek, chaos, který panoval všude kolem, když se snažil utéct z bunkru a ukrýt se v lese před německými kulkami. Objevila se před ním psí tlama, někdo něco německy křičel. Cítil, jak se mu čokl zakousl do ramene. A pak už si nepamatoval nic.

Probral se ve věznici, ale při vědomí byl jen chvílemi, protože jeho tělo zachvátila vysoká horečka způsobená zářením ze špinavých psích zubů.

Pak poznal při výsleších mnohem větší bolest. Nevěděl, kde je, ve které věznici, ve kterém městě, dokud mu jeden ze spoluvězňů neřekl, že v Brně.

„Ty, co zabijou, spálí a jejich popel pak používají brněnští Němci na zahradách jako hnojivo. A ty popravy jsou něco jako divadlo. Prodávají na ně vstupenky a chodí se na ně dívat spousta ženských. Nedávno jsem po jedné pomáhal uklízet a zaslechl jsem, jak si divačka stěžovala druhé, že dnes těch českých bestií popravili nějak málo,“ vyprávěl mu.

Ondráš měl štěstí. Byl vybrán mezi vězně, kteří byli z Brna vlakem přesunuti do Německa. Tam se ocitl v lágru a stal se členem hundkomanda.

Tuto skupinu tvořili dozorcí, kteří měli za úkol cvičit psy k chytání lidí, a vězni, kteří při tom cvičení sloužili jako figuranti. Výhodou bylo, že člen hundkomanda dostával více jídla než ostatní vězni, protože bylo třeba, aby byl schopen aspoň trochu se hýbat, utíkat. Polomrtví, ležící vězni nebyli k výcviku vhodní, bylo třeba je udržovat aspoň částečně životaschopné.

A tak byl Ondráš mnohokrát pokousán, zle potrhán, ale protože nikdy žádné zranění nebylo tak vážné, aby nemohl být při výcviku dál platný, dostával stále jíst a jeho rány byly vždy trochu ošetřeny, tak, aby přežíval. A protože mu stále zbývalo dost síly, byl využíván i při úklidu těl spoluvězňů, kteří výcvik nepřežili. Zpočátku si pamatoval jejich tváře, později si je přestal prohlížet a přestal i počítat, kolik jich který den bylo.

Jednoho dne dozorcí vězně z hundkomanda přiřadili k ostatním a vydali se s nimi na pochod. Všichni si mezi sebou šeptali, že válka končí. Ondráš přestal vnímat, kolik dnů šli, přestal počítat, kolikrát se celá karavana uložila na

noc k spánku v nějakém lesíku. Pak jednoho dne nad jejich procesím nezvykle nízko proletěla letadla. Dozorci se ihned rozutekli. Vězni se rozdělili do skupin, každá zvolila jiný směr, žádná si nebyla jistá, že ten její je správný.

Ondráš se s pětici dalších mužů několik dní potuloval v místních lesích a pak narazili na skupinku mladíků a dívek oblečených ve stejných vězeňských hadrech, jako byly ty jejich. Jedno z děvčat mluvilo směšnou češtinou, tak legrační, že jí téměř nerozuměl a zpočátku ani nepoznal, že se s ním pokouší komunikovat jeho jazykem. Vysvětlila mu, že je Francouzka, že její matka pochází z Československa, do Francie se vdala a v dětství se jí snažila naučit svůj jazyk. „Jmenuju se Christine, takže u vás je to Kristyna, že?“ představila se.

Pamatoval, že se společně s ní a tou partou mladých lidí ukryl v jakési prázdné budově, kolem níž vedla železniční trať. Tím jeho vzpomínky končily.

Christininu tvář pak viděl pokaždé, když na chvíli otevřel oči a snažil se pochopit, kde je, co se s ním stalo, proč nemůže mluvit, proč ho tak strašně bolí krk, proč nemůže zvednout ruku, aby si ho prohmatal, proč se není schopen posadit, co znamená to neustálé kodrcání, které pochopil až ve chvíli, kdy zaostřil na okno, uviděl ubíhající krajinu a došlo mu, že je ve vlaku. Nikdy předtím vlakem nejel, viděl ho jen, když výjimečně z hor sestoupil do městečka a míjel tamní nádraží.

Když poprvé vydržel mít oči déle otevřené, rozhlížet se, registrovat věci okolo sebe, už byl v nemocnici. Všechno bylo bílé, jen oči Christine, která se nad ním skláněla, mu barvou připomněly zralé borůvky, ta nekonečná pole borůvků, které lemovalo lesní pěšiny, po nichž v dětství každý den chodíval.

Christine mu svou úsměvnou češtinou, jejíž mnohá slova zněla tak, že vůbec nechápal jejich smysl, vysvětlila, že mu v krku zůstala střepina po výbuchu. Budova, ve které se skrývali, vyletěla do povětří, ale měli štěstí, protože už byli v místě, které ovládali Spojenci, a ti je vzali do svého lazaretu a teď jsou ve Francii, dojeli sem vlakem.

Nechápal smysl toho sdělení: Francie? Co dělám ve Francii?

Mluvení mu dělalo velké obtíže a Christine neustále opakovala, že má mlčet, nenamáhat se, že to lékař nařídil a ona na to má dohlédnout. Jakýsi muž ho v kolečkovém křesle vyvážel každý den na zahradu plnou růží a jemu se vybavovaly podobné zahrady, jaké vídal, když se s mámou výjimečně vydal z hor dolů, do města a kráčeli podél Bečvy, po nábřeží lemovaném nádhernými velkými domy.

Sedával v té zahradě a zpočátku ho vůbec nenapadlo, že modrou plochu, která se rozprostírala v dálce mezi stromy, tvořilo nebe jen z poloviny, ta druhá byla moře. Moře si nikdy nedokázal představit, takže netušil, že se na ně už několik dnů dívá, až po čase mu začalo být divné, že obloha je tak nízko, že má různé barvy, že se pohybuje. Christine se tomu pak dlouho smála, když se jí pokusil své překvapení popsat.

Když přišel lékař, Christine mu překládala jeho slova o tom, že měl velké štěstí a že zase začne mluvit, že už by to mohl začít zkoušet, nepřepínat se, ale zkoušet ano. A že chodit také bude, že se brzy vzbudí, zesílí, je mladý, uzdraví se. Christine mu říkala ta slova, dotýkala se jeho ruky a on viděl, že se přitom na ně z okna vily dívala její máma a v jejích očích četl, že se jí to, co viděla, nelíbilo. Komu by se líbilo, kdyby si jeho dcera domů přivedla kripila, válečného invalidu?

Jenže Christine od malička nosila domů zatoulaná kotata, poraněné ptáčky, přála si být zdravotnicí, a tak se celým svým horkým mladým srdcem ponořila do péče o mladíka, se kterým se náhodou ocitla na stejném místě, a když na ně při výbuchu padala zeď, on ji přikryl svým tělem. Vybavovala si to velmi dobře a považovala tak trochu za svou povinnost se o něj postarat, protože to těžké zranění vlastně utrpěl proto, že ji chránil. Proto namluvila americkým vojákům, kteří je našli a odvezli do lazaretu, že jde o jejího příbuzného, že je také Francouz. Když se tedy z nucených prací v německé říši dostala domů, její máma sice nebyla nadšená z toho, že spolu s ní přijel i nějaký cizí kluk, ale hlavní bylo, že holka přežila a je doma. Časem jí Ondráš začal být docela sympatický, mimo jiné proto, že pocházel ze stejné země jako ona, a když zase začal mluvit, bylo příjemné slyšet mateřštinu. A protože po válce ve své velké vile poskytovala azyl několika dalším příbuzným a lidem, kteří přišli o domov, Ondráš se stal součástí této malé komunity.

Napsal tři dopisy rodičům. Ani jednou na francouzskou adresu, kterou uvedl, nepřišla odpověď. Naučil se pomáhat místním rybářům kuchtat a čistit jejich úlovky, aby byl aspoň něco málo platný a přispěl Christine a její mámě na stravu. Začal trochu mluvit francouzsky a znělo to stejně směšně, jako když Christine mluvila česky.

S tím, jak se válka stávala minulostí, se čím dál více ukazovalo, že jediné, co měl s Christine společné, bylo to, že oba byli odvečeni do Německa, on jako vězeň, ona za trest, že doma ve Francii občas nosila zprávy místním partyzánům, tak se náhodou ocitli ve stejnou chvíli na stejném místě a shodou náhod společně unikli smrti. A to bylo všechno, co je spojovalo. Christinininy oči barvy borůvek se

časem dívaly častěji na jiného mladíka z okolí a Ondrášovo prvotní okouzlení mořskou hladinou nahradilo znechucení z práce v rybárně a stesk po Beskydech a vůni jejich lesů.

Rozhodl se, že se vrátí, omluví se mámě a tátovi za všechny ty starosti, které jim způsobil, a poprosí mámu, aby mu upekla trnkový vdolek.

Tak teď byl konečně doma. Nebyla tam ale ani máma, ani táta, ani vdolky. Jen sestřenice Anka.

„Pojď, dám ti něco k jídlu. Řeknu sousedce, ať pohlídá děcka, a zajdeme na hřbitov, ať víš, kde vaši mají hrob,“ nabídla se.

Když se pak na ni Ondráš díval, na její pohyby po světlici, na to, jak brala talíř a nalévala mu do něj řídkou kvakovou polévku, nahrnuly se mu slzy do očí.

Anka se tvářila rozpačitě, byla dost citlivá a chytrá na to, aby vycítila, na co bratranec myslí, co ho napadá, když vidí, jak se chová jako doma tam, kde bývalo jeho doma. Vlastně pořád je, vždyť my chalupu postavili znovu na místě, které patří jemu. Co budeme dělat? Uvědomila si, že teď, když se Ondráš vrátil, bude se muset stěhovat. To mu necháme tenhle náš barák, bože, vždyť jsme ho teď dostavěli, co jsme se nadřeli. Jak byla ráda, když se rodina po válce dohodla, že s děčkama a mužem smí obnovit chalupu, kterou nacisté vypálili. No co, než nechat ladem pozemek a základy, lepší tam něco postavit. Však jsou příbuzní, Ančina máma byla Ondrášova teta z otcovy strany a teta Amálie z matčiny strany souhlasila s tím, ať si pozemek nechají. Těťe a strýcovi by to určitě nevadilo, Anku měli rádi, a když jejich jediný syn Ondráš zmizel, tak či onak by jí beztak chaloupku nakonec odkázali.

Ale co teď, když je Ondráš zpátky? Představa, že se s děčkama a manželem vrátí do stavení, v němž pevně vládla tchyně, ji děsila. Strávila tam několik měsíců po svatbě a co se naplakala. Naštěstí její muž viděl, že žít s jeho matkou pod jednou střechou není jednoduché, a nakonec byl sám rád, když se rodina po válce rozhodla, že mohou na spáleništi Ondrášovy chalupy vybudovat novou.

Anka se sice zpočátku bála, že se na místě nebude cítit dobře, že jí budou v noci budit hrozné sny, a dodnes se cítila divně pokaždé, když si vybavila, jak teta a strýc viseli na stromech dole ve vsi, hned u školy, několik dní, na výstrahu, aby všichni viděli, jak končí lidé, kteří pomáhali partyzánům. A na stromech byly připíchnuté papíry s oznámením, že byli potrestáni za zločin napomáhání osobám říší nepřátelským, nedovolené ozbrojování a nenahlášení policii. To byl ten strašný podzim a zima, kdy se lidé ztráceli a někteří se pak objevili oběšeni na stromech. Raději nevzpomínat, řekla si vždy, když jí myšlenky utekly do nedávné minulosti.

Tehdy se říkalo, že to Ondráš přivedl mámu a tátu do neštěstí, stejně jako spoustu dalších lidí z okolí. Nejen Ondráš, takové mínění panovalo o všech partyzánech. Lidé si mezi sebou šeptali, že jen kvůli partyzánům přijelo tolik vojáků se psy. A pak lovili každého, kdo se jim připletl do cesty, partyzán nepartyzán.

Do té doby se dalo žít, pokud si člověk dával pozor a nevyjadřoval se nijak proti okupantům. Ale od chvíle, kdy se z městečka a z hor začal ozývat psí štěkot, se všechno změnilo k horšímu.

Anka si hřbetem ruky otřela čelo. Cítila se unavená, bezmocná, provinilá. Asi bych si s Ondrášem měla promluvit, zeptat se, co zamýšlí, jestli se vrátil, protože tu

chce žít. Možná by pozemek prodal levně. Nesmím na něj být hrrr. Ale co když bude trvat na tom, že má na něj právo? Ach bože, to je nadělení, vždyt my jsme se nastěhovali na jeho pozemek bez jeho dovolení, ale kdo mohl tušit, že žije, že se vrátí, přemítala.

„Tak povídej, kde jsi celou tu dobu byl, co jsi dělal?“ zeptala se potichu a sedla si ke stolu naproti němu.

Mlčel. Přemýšlel, zda je vůbec schopen na takovou otázku odpovědět. Dokáže popsat, co všechno má za sebou? A má smysl se o to pokoušet? To má tady teď nad polévkou začít sestřenicí líčit, jak odklízal těla spoluvězňů, které roztrhali zuřiví psi, jak trhali jeho, jak cítil, že ho dozorcí odnášejí ze dvora, a nevěděl, zda se dožije dalšího dne? Dne, ve kterém ho zase další pes pokouše, potrhá? Tohle měl vyprávět?

Do dveří v tu chvíli vstoupil Ančin muž Zdeněk a zahlaholil: „Tak ty žiješ. Vrátil ses. Po tom všem, co jste tu nadělali, máš odvalu se tu jen tak objevit?“

Ondráš vstal a odsunul talíř s polévkou tak rychle, až vyšpláchla na stůl. Napadlo ho ještě, že to není žádná škoda, protože stejně byla hnusná a vůbec se nedala srovnat s tou, kterou vařivala jeho máma. Udělal několik kroků směrem ke dveřím.

„Co tím myslíš?“

„To, co si tady myslí všichni.“

„Co si myslí?“

„Že to tu za vás partyzány odneslo hodně nevinných lidí.“

„Tak ty se tu roztahuješ a ještě si na mě budeš dovolovat? Já jsem přišel domů. Co tu děláš ty?“

„Chlapi, pro Boha živého, nechte toho!“ vykřikla Anka a pokusila se postavit mezi ně. Stalo se přesně to, čeho se

obávala. Co když se teď Ondráš naštvě a přikáže jim, ať se okamžitě vystěhují?

„Víš, kolik lidí Němci zabili? Kolik jich tu pověsili? Nevinné ženské, staříčky. Kvůli vám to bylo!“

„Kvůli komu? Kvůli mně?“

„Kvůli vám partyzánům, protože jste se tu producírovali, kradli a chlastali.“

V tu chvíli už do světnice přišli chlapi ze sousedních chalup, které Anka mezitím přivolala, a odtrhli je od sebe. Bylo to v pravý čas, Ondráš se Zdeňkem se už váleli na podlaze.

14.

Ludmila si tentokrát přihnula slivovice už v sedm hodin ráno. Slávek byl pryč. Nebyla si jistá, že vůbec v noci přišel domů, vedle ní rozhodně neulehl a v poslední době se stávalo, že čím dál častěji spával ve vedlejšímu pokoji. Sundala si natáčku, podívala se do zrcadla a s uspokojením konstatovala, že se jí tentokrát ofina zvlnila moc pěkně, takže jí účes připadal stejný jako ten, který nosila Živa. Málokdy se stávalo, že by si v zrcadle připadala hezká, tak byla ráda, že zrovna dnes se cítí lépe než obvykle. Jen aby vlna udržela tvar, obvykle se po chvíli zkroutila úplně jinak, přesně tak, jak si Ludmila nepřála.

Byl to důležitý den. Několik týdnů přemýšlela, jestli to, co se chystala udělat, je dobrý nebo hloupý nápad, ale nakonec si vzpomněla na maminku, která říkávala: co můžeš udělat dnes, neodkládej na zítřek. A tak si oblékla tmavě modré šaty s bílým límečkem, které jí Živa ušila na míru, a vzala si hnědou kabelku. Tu jí také dala Živa s tím, že patřila její mámě a že už ji nemá kam nosit, když pořád jen tahá na břichu přivázanou Margaretu: „Ty si ji, Lidunko, užiješ víc, když chodíš se Slávkem pořád na nějaké oslavy.“ Ludmila si kabelku často okouzleně prohlížela, fascinovalo ji malé kovové zapínání, které legračně cvaka-

lo, a tak si s ním často jen tak hrála, dělala donekonečna cvak, cvak. Takže poslední cvak, ještě jeden panák slivovice na to, aby ji cestou nepřešla odvaha, a pak už odešla z vily rychlým krokem na autobusovou zastávku.

Cítila, jak jí vzadu na krku vyrazil pot, když se její oči střetly s očima bestií ležících ve velké drátěné ohradě, kolem které bylo nutno projít, pokud se chtěla dostat k branice. Měla pocit, že ji sledují, a jako pokaždé přemítala, jestli by byly schopné pletivo nějakým způsobem překonat, pokud by se k tomu rozhodly. Byla přesvědčená, že ano. To místo proto mýjela nejrychleji, jak to jen šlo, v podstatě běžela, což psy pokaždé probralo a rozštěkalo.

„Kdyby chodila normálně, tak si jí ani nevšimnou,“ podotkla Živa vždy, když to sledovala. A Karel na to zpravidla reagoval slovy: „Tak se nediv, že se jich bojí, vždyť víš, co má chudinka za sebou.“

Když Ludmila vystoupila z autobusu a dorazila do budovy okresního národního výboru, vlna nad jejím čelem už měla podobu nevzhledného zacuchaného chuchvalce, její tváře byly zarudlé a pod pažemi jí pot vytvořil skvrny tak velké, že se rozprostřely do stran a zasahovaly částečně až na její mohutná ňadra.

Soudruh předseda Malěj jí přijal s překvapeným výrazem, ale posadil ji a přikázal sekretářce, aby jí donesla sklenici vody. „To je štěstí, soudružko Pavlicová, že jsem zrovna tady, lepší příště bude, když se předem ohlásíte, to víte, že na vás si čas udělám vždycky rád, jak se daří manželovi?“ Ludmile se soudruh Malěj líbil, protože byl vysoký, pevně stavěný, měl hluboký hlas a trošku jí připomínal tátu. Zнала ho, účastnil se mnoha odhalování památníků a vždy, když recitovala, díval se na ni s úsměvem a začínal tleskat jako první. Proto k němu měla důvěru,

a když k ní přidala důležitost jeho funkce, došla k závěru, že on je ten, kdo jí pomůže.

„Slávek něco má s tou sekretářkou od nich z výboru. Tahá se s ní. Nechodí domů. Všichni to vědí. Lidi se mi kvůli tomu posmívají. Hledí na mě a šeptají si o tom. Tak se přece správný soudruh chovat nemůže. Je to ostuda pro celou stranu. Když se nechová podle Božího přikázání doma, znamená to, že ho nectí ani v práci pro stranu,“ vyhrkla Ludmila.

Soudruh Malěř vstal a vytáhl ze skříně lahev slivovice a dvě skleničky. Nic jiného, co by mohl udělat, ho v tu chvíli nenapadlo.

To je situace. Taková hodná holka, tolik zlého si už prožila, a teď ještě tohle. Tak to je opravdu nadělení. Proč s tím přišla za ním? Proč si to nevyřídí mezi sebou v tom jejich baráku? Proč leze sem? Je tak prostá, až to bolí, nebo vychytralá a sleduje tím něco víc? Je to nějaká zkuška? Někdo ji za mnou poslal? Hlavně bude třeba dohlédnout na to, aby se na nějaké schůzi nebo při odhalování památníku nezačala dovolávat Pána Boha, to by mohlo být hodně špatné. Je tak hloupá, nebo to hraje?

Soudruh Malěř byl v tu chvíli zpocený stejně jako Ludmila. Rozhodně se mu nechtělo pouštět se do nějakého kázání mladému Pavlicovi. Sice by mohl být jeho synkem, je to ještě mladý soudruh, takže by si ho sem klidně mohl předvolat a vše s ním probrat, ale měl z něho divný pocit a vůbec se mu s ním nechtělo vídat více, než bylo nezbytně nutné. Velmi dobře vnímal, jak si Slávek od konce války dokázal vybudovat silný vliv v okolí, jak neustále jezdil na schůze do Olomouce, do Ostravy. Kdo ví, kdo všechno za ním stojí a jaké s ním soudruzi mají plány do budoucna? Hlavní teď bude neudělat nějakou chybu a nezkom-

plikovat si život proto, že téhle upoceně husičce zahýbá manžel.

Soudruh Malěř při těch úvahách došel k závěru, že se vlastně mladému Pavlicovi ani moc nediví. Ludmila je asi hodná, ale trochu prostoduchá. Ach, kdyby už mlčela, ale ona zase začala mlít: „Měl byste mu přikázat, aby se s ní už nestýkal. Měl byste zařídit, aby pracovala jinde. Jinak to všechno řeknu, až sem zase přijedou reportéři od novin.“ Poslední písmena toho slova už zanikla v hysterických vzlycích, které přešly v pláč.

Tak to je to poslední, co ještě scházelo. Malěř si představil, jak soudružka Pavlicová líčí redaktorovi *Rudého práva*, že jí předseda národního výboru soudruh Pavlica zahýbá, a dovolává se přitom Pána Boha. Nevěděl, zda se má smát, nebo se bát příštích dnů. Nalil další dvě sklenky slivovice. Sekretářka pootevřela dveře a z jejího výrazu se dala vyčíst otázka, zda je vše v pořádku. Pokynul rukou, že ano, tak zmizela.

Když asi po hodině z jeho kanceláře zmizela i Ludmila, nalil si panáka dalšího, ale stále vzrůstající neklid se tím zastavit nepodařilo. Jako by po ní v místnosti zůstal oblak něčeho nepříjemného, slibující do budoucna potíže.

Ludmila měla během cesty autobusem pocit, že už to nevydrží a počurá se. Když konečně vystoupila, dřepala si za první keř, který byl při cestě. Bohužel ho z druhé strany právě v tu chvíli míjeli dva muži. Hlasitě se rozesmáli. Poté zaslechla slovo Pavlica. Pomyslela si, že si určitě říkají, že se Pavlicovi nediví, že si našel místo ní tu hezkou úřednici. A došlo jí, že určitě viděli její zadek. Jen

díky tomu, že slivovice zatím nepřestávala účinkovat, byla schopná i přes tu ostudu projít městečkem až do vily.

„Jé, Lidunko, počkej, já nevěděla, že už jsi tady, nezlob se, hned je zavřu,“ volala Živa, když ji uviděla stát u branky. Na zahradě pobíhaly volně obě bestie. Uprostřed trávníku ležela deka, na ní se vyvalovala malá Margareta. Ludmila si představila, jak psi to dětské tělíčko vláčejí a trhají na kusy. Živa pískla, zavolala Dito a Hunde, postavila se k ohradě a psi do ní zvesela zaběhli. Pak Živa ohradu pečlivě zavřela a zakřičela s úsměvem: „Tak už, Lidunko, můžeš!“

Zpočátku když se sem Ludmila nastěhovala, Slávek často mluvil o tom, že tady psi dlouho nebudou. Říkal, že to vyřeší, že nemá mít obavy. Zapomněl? Bylo mu jedno, že ji psi děsí? Nestála mu za to, aby se jí pokusil vytvořit domov, místo, kde se nemusí bát, nemusí stát potupně za brankou, protože zahrada patří čoklům, a ne jí? Teď už jí bylo jasné, že to tak je. Že Slávkovi je úplně jedno, co cítí, co si myslí, že je pro něj dobrá akorát k tomu, aby recitovala básničky na akcích, na kterých se on naparuje a nechává fotografovat.

Kdyby se už raději konečně rozhodl, co udělají s tím, co zbylo z jejího rodného domu. Co na tom, že dole ve vsi je velká žulová pamětní deska se jmény jejích rodičů, když se sestry pořád ptají, co bude s tím spáleništěm. Prodáme ho a rozdělíme se o peníze? Chtěl by si někdo na tom prokletém místě postavit novou chalupu? Třeba by to někomu nevadilo, někomu odjinud, však je to krásné údolí, políčko u domu bylo za léta, co tam rodiče hospodařili, už tak zpracované, že se z něj i uživit dalo. Mnohokrát si představovala, jaké by to bylo, kdyby si tam se Slávkem postavili novou dřevěnici a nastěhovali se tam.

Mohla by tam žít přes to všechno, co tam viděla? Nebyla si jistá. Ale každé ráno a každý večer si uvědomovala, že jí čím dál více chybí ticho a vůně lesů. Klidně by se obešla bez krásné zahrady, koupelny a kuchyně ve vile. Však co z toho má, když se pokaždé, když chce vyjít z domu, musí rozhlížet, jestli jsou čokli zavřeni, jestli ji odněkud nepozorují krvežíznivýma očima a nechystají se na ni skočit? Vždyť se pořád jen bojí, rozhlíží, ohlíží. Co to je za život? Co to je za domov? Co to je za manželství? Nežilo by se jí lépe, kdyby kolem domova místo psů chodily veverky, občas zajíc nebo liška a místo zbytečných pivonek a růží by měla pod oknem pohanku a kmín?

15.

Ondráš se rozhodl, že sestřenici Anku a toho jejího pitomce nechá na svém pozemku dál bydlet. Co mu zbývalo? To je má vystěhovat z baráku, který si postavili? Vyplatit je a nastěhovat se do něj? Z čeho? Vždyť nemá ani korunu, je žebrák, nemá nic. A oni mají děti, musejí někde bydlet.

Tak to zdůvodnil, když sestřence oznámil, že může zůstat, že on by na tom místě stejně žít nedokázal. Děkovala mu, Zdeněk se mu přišel omluvit. Řekl, že to tak nemyslel, že samozřejmě ví, jak byli partyzáni důležití a kolik dobrých skutků vykonali.

Ondráš na to nic neřekl. Nechtělo se mu vlastně vůbec mluvit. Řeči o minulosti, o rodičích znamenaly vzpomínky. A těch se bál. Neustále se mu totiž vracela slova Ančína manžela: „Kvůli vám to bylo.“

Snad tisíckrát si tu větu vybavil, několikrát ji sám pro sebe vyslovil nahlas, když se šel projít do hor, podívat se na místa, kde se dříve skrýval. A ačkoli mu zpočátku připadala urážlivá a nespravedlivá, postupně si čím dál silněji uvědomoval její závažnost.

Kdybych se do ničeho nepletl, tak by...? Rodiče by žili? Co když ne? Třeba by Němci řádili čím dál víc. Tak

i tak by je zabili. Třeba by časem vyvraždili všechny Čechy, vždyť totéž dělali s Židy, s Poláky. Co by bylo dál? Jak by to celé skončilo, kdyby nikdo neměl odvalu proti nim něco zkusit udělat? To, že bojoval za svobodu, mu teď budou vyčítat ti, kteří makali pro Němce ve fabrikách, vyráběli pro ně zbraně?

Vybavilo se mu, jak během války nenáviděl chlapy, kteří pracovali v papírně. Chodili do ní klidně jako dříve, tvářili se jakoby nic, byli mezi nimi kluci, které znal od dětství. Říkalo se, že se tam vyráběly nějaké lepenkové podložky, cosi do nábojnic, nikdo přesně nevěděl co, ale Ondráš měl úplně jasně před očima německou majitelku továrny, která se promenádovala po parku s gestapáky, dodnes slyšel její jasný smích, úsečnou řeč, která mu spíše než jazyk sloužící k dorozumívání připomínala štěkot. Tak strašně němčinu nenáviděl. Nenáviděl všechno, co bylo německé.

Ještě více však nenáviděl Čechy, kteří se během války chovali stejně jako před ní. Pracovali, vdávali se, ženili, přiváděli na svět děti, chodili do kina a tam před začátkem filmu sledovali zprávy popisující, jak se německým vojákům daří, jak postupují, jak skvěle bojují. Nikdy by do kina za protektorátu nešel. Ti lidé opravdu chtěli slyšet, že Němci vítězí? Pokud ano, znamená to, že jim fandili? Nebo to poslouchali jen proto, že se pak mohli podívat na nějaký pitomý film? To mu připadalo ještě horší.

Během války se v Beskydech natáčel film. Přijeli herci a filmaři z Prahy, ubytovali se v městečku, místní lidé jim půjčovali kroje, protože šlo o příběh holky z chudé valašské chalupy a bylo třeba, aby herci měli tradiční oblečení. Hloupý milostný příběh to byl. Lidé se chodili na natáčecí dívat, celé dny stáli a pozorovali, jak takový film vzniká. Bylo to pro ně něco neznámého, nového, vzrušujícího.

Mnozí se mihli v komparsu, celý folklórní kroužek tam tancoval. A pak se všichni těšili, až se na sebe půjdou podívat do kina a budou říkat: „Jé, to je moje jupka, moje sukně, podívej, ty jsem na natáčení půjčila. A támhle jsem já!“

Ondráš ještě nyní cítil, jak ponižující, nepochopitelné a odporné mu to tehdy připadalo. Vojáci mnoha národností umírali na frontě, aby nás zbavili Hitlera, lidé mizeli neznámo kde, v horách hladověli a mrzli chlapi, kteří utekli z nucených prací v Německu, a místní mezitím tancovali v krojích ve filmu, který Němci dovolili natočit, aby se lid zabavil. Fuj, s tím se nedokázal smířit.

Pamatoval si, že v té době cosi vezl do hor s Jurou Tkačkem. Mluvili o tom filmování a Jura mu vysvětlil, že nacistům jde o to, aby v protektorátu lidi drželi hubu a krok, tak proto povolují natáčení snímků, které prý mají rozesmát, pobavit, vzbudit dojem, že přece není tak zle, že obyčejný život se dá v pohodě žít pod vládou kohokoli, v jakémkoli režimu. Prostý člověk potřebuje jen jídlo a zábavu, chléb a hry, že tak to přece bylo odedávna.

Ted' se to všechno Ondrášovi vracelo. Mělo vůbec smysl bojovat a umírat?

Až se zalekl, jakým směrem se jeho myšlenky rozběhly, co ho napadalo. Kdyby mu někdo takovou otázku položil v čtyřiačtyřicátém roce, zřejmě by ho chytil pod krkem. Tehdy měl naprosto jasno v tom, že je nutné udělat vše pro to, aby Němci odtáhli. Vše, to znamenalo položit život. Vždyť přísahal, že dá svůj život, když bude potřeba. Opravdu s tím tehdy počítal. Byl připravený, že něco takového udělá.

Ale ted'? Přestával si myslet, že by to k něčemu bylo.

Na nový život v místech, která bývala jeho domovem, si zvykal těžce. Seznamoval se s novou podobou městečka i vztahů mezi jeho obyvateli a mezi lidmi na horských samotách.

Nastěhoval se k tetě Amálii. Ta jediná neměla potomky, žila sama ve staré chalupě na samotě, dříve občas zmínila, že ji stejně jednou Ondráš zdědí, že mu ji napíše.

Když se u ní teď objevil, rozplakala se tak, až dostal strach. Připadala mu mnohem drobnější a starší, než jak si ji pamatoval. Rozrušením z toho, že se objevil na jejím zápraží, se celá roztřásla. Ona vůbec netušila, že je zpátky, do její samoty se nedoneslo, že se vrátil.

Nechala ho bydlet v jedné světnici. Často sedávali venku na lavičce a povídali si. Jí jediné vyprávěl, co prožil. Popsal tetě úplně všechno a stařence přitom po vrásčitých tvářích tekly slzy tak nezadržitelně, že se ani nevpijely do těch hlubokých rýh, ale spojovaly se na bradě a z ní pomalu kapaly dolů.

Mluvil pomalu, ztěžka, jako starý chlap. Zranění na krku se nikdy úplně nezhojilo, rána ho bolela. Někdy měl dojem, jako by se mu uvnitř krku něco rozpálilo a pak zase pohaslo. Někdy cítil bolest řezavou, někdy tupou. Původní síla se mu stále nevracela. Uvědomoval si to v různých situacích, například když štípal dříví. Párkrát máchl sekýrkou a byl unavený jako stará bába. Se studem pozoroval tetu a měl pocit, že je silnější, přestože byla tak malinká a hubená. Její obličej byl vrásčitý, ošlehaný sluncem a větrem, a čím byla starší, tím výrazněji z něj vystupoval její velký ostrý nos. Napadlo ho, že začala vypadat jako pták.

Řekla mu, ať zajde do sousední vsi za Štěpánem, řezníkovým synem. Že prý se po válce taky vrátil z nějakého lágru v Německu, že by si možná měli o čem povídat.

Udělal to. Mladý muž ho pozval do chalupy a vyprávěl mu, že měl štěstí a dostal se domů hned v létě ve čtyřicátém pátém. Líčil mu, že po vsi šly řeči typu: Kdo ví, kde byl, co provedl, za co ho zavřeli. Však byl v kriminále, ne? Že to byl nějaký jiný kriminál? Ale prosím vás, však měl vždycky sklony k lumpačení, nepamatujete? Kdo ví, co za tím jeho vězněním bylo?

„Lidé tady vždycky žili uzavřeně. Oni netušili, že Němci mají koncentráky. Ani dlouho po válce to nevěděli. A nevím, zda to vůbec vědí, zda to chtějí vědět. Nezajímá je to. Pro ně svět končí tam, kde končí jejich pole. Vrátil jsem se tehdy ve vězeňských hadrech a hned se začalo říkat, že jsem někoho zabil nebo oloupil. Žili tu stejně jako ovce v horách, bez novin, bez rozhlasu. Až když se objevili první partyzáni, někteří se prý vzpamatovali a začali jim pomáhat. Ale další čekali, jak se to vyvine. A právě ti jsou teď na koni. Dostali se k moci. Dej si pozor na ty, kteří se tváří, jako by Němce vyhnali oni a připisují si partyzánské zásluhy. Je to teď celé zamotané, nikdo nikomu nevěří, každý na každého něco ví. Ale je dobré s nimi vycházet. Mně na výboru pomohli, když jsem potřeboval potvrzení, že jsem byl v lágru a v odboji. I když jsem v žádném odboji nebyl.“

„Jak to? Tak proč tě zavřeli?“

„Jo ty to nevíš? No já jsem vyšel večer ven z chalupy, když byl výjimečný stav. Už se vycházet nesmělo. Šel jsem za svou Věrkou. Chtěli jsme se brát. Jenže jsme svatbu odsunuli, měla být v té době, když přišli náckové se psy a pročešávali s nimi hory. No a já blbec jsem vyšel ven. Ušel jsem pár kroků, přede mnou hlídka. Sebrali mě hned, šoupli mě do vězení ve Frenštátě, pak mě odvezli do Brna, pak do Německa...“

„Já byl taky v Brně. A pak taky v Německu. A co ta tvoje Věrka? Čekala na tebe?“

„Ne, vzala si mého bratra. Toho nezavřeli, protože Němčouři potřebovali žrát. Převzal naše řeznictví, řezníci byli vždycky třeba.“

Když se Ondráš vypravil na národní výbor, byl nervózní. Nerad se seznamoval s novými lidmi a stejně nerad se potkával s těmi, kteří ho znali dříve. Prohlíželi si ho. Dívali se na jeho ošklivou jizvu vedoucí přes krk až k uchu, z něhož mu zůstala jen malá část.

Ti, kteří ho neznali, přemýšleli, jestli je postižený odjakživa, nebo zda jeho přerývanou pomalou řeč způsobilo zranění. Ti, kteří ho znali, si vybavovali, jak před válkou býval pěkný, jaká byla radost pohledět na jeho statnou postavu, husté vlasy a pěkný úsměv. Někteří ho na první pohled ani nepoznali, neboť byl hubený, vlasů měl méně, protože mu jich část psi vyškubali, a jeho úsměv už nebyl pěkný, protože v lágru přišel o několik zubů. I když už od války uplynulo několik let, jeho někdejší zdatnost a síla se mu nevrátily a on se pomalu smířoval s tím, že ani nevrátí.

Ale nejen kvůli tomu všemu se necítil dobře, když měl s někým mluvit. Nejvíce ho štvaly výpadky paměti. Zvláštní stavy, kdy se mu v hlavě něco vybavilo a vmžiku to zase zmizelo. Nevěděl, co to bylo, a přitom měl pocit, že šlo o něco důležitého. Jako by něco chtěl říct a vzápětí zapomněl co. Některá období posledních let si nepamatoval vůbec. Z jiných mu něco občas problesklo v hlavě a za vteřinu nevěděl, co to bylo a proč.

Lékař, kterého k němu Christine ve Francii přivedla, mu vysvětlil, že se to stává lidem, kteří prožili něco hodně

zlého. Jako by mysl bojovala sama se sebou, nemohla se rozhodnout, co vymaže, co naopak obnoví. Někdy se mu vybavovala místa, tváře, situace, vzápětí všechno zmizelo a pak se detaily znovu objevily, a když už měl pocit, že ten obraz je z nějakého důvodu důležitý, zase mu v hlavě bliklo a byl zpátky v lese, na zápraží tetiny chaloupky, v její temné světnici.

Takže když přišel na národní výbor, cítil se nejistý, přemítal, zda vůbec bude schopen vysvětlit, proč je tam a zda ho nebudou považovat za idiota. Budova radnice vypadala jinak, než jak si ji pamatoval. Byl na ní nápis *národní výbor* a vedle československé vlajky vlála sovětská. V přízemí visel na zdi výrazný obraz. Byl na něm rudoarmějec, partyzán a dívka, za nimi byly vyobrazeny oblé tvary beskydských vrchů.

Ach bože, teď ne, ať to teď nepřichází, pomyslel si, když mu právě v tu chvíli začaly před očima skákat obrazy nějaké krajiny, balvanů, dalších lidí. Měnily se neuvěřitelnou rychlostí. Jako by si jeho hlava chtěla na něco vzpomenout, spojit ty záblesky do něčeho, co bude dávat smysl, ale nešlo to. Zachytil se zábradlí a pevně sevřel víčka. V tu chvíli se mu před zavřenýma očima objevil les, na něm tvář z obrazu, na který se před chvílí díval. A pak němečtí vojáci. A psi.

„Je ti něco, soudruhu?“

Zatímco se pevně držel zábradlí, někdo se k němu blížil. Vnímal stín, který už byl přímo u něj. Bolest rychle přecházela. Vždy to tak bylo. Jako by ho utrpení na okamžik přeneslo do jiného světa a vzápětí si nepamatoval, jaký byl, co se mu v něm zjevilo. Podíval se na člověka, který stál těsně vedle něj. Vždyť to je...

„Lidunko,“ řekl.

„Ondráši...“

Viděl v jejích očích překvapení. Překvapení ze setkání po letech, nebo překvapení z jeho ošklivosti? Cítil se trapně. Měl dojem, že zčervenal. Ludmila Tkačiková. To přece není možné. Právě před ním stála dívka, která v něm kdysi vzbudila první erotické fantazie, díky níž poprvé poznal pocit vzrušení, touhu po ženě, přestože se jí nikdy nedotkl a ani se jí nikdy pořádně nepodíval do očí. Vlastně to nebylo kdysi, to se jen svět tak změnil, že měl pocit, že vše, co bylo před tím, než do hor přišli psi, je dávno historie.

Každopádně se nyní těsně před ním, přesněji několik centimetrů před jeho hrudí, dmula ňadra Ludmily Tkačikové. ňadra, která se mu léta zjevovala, když usínal a když se probouzel.

Jednou, když čekal na jejího tátu, ukrytý v křovinách nedaleko jejich domu, viděl, jak Ludmila vyšla ven jen ve spodní košilce, přesněji v kousku téměř průsvitného plátka držícího na tenkých šňůrkách, v ruce nesla kbelík s vodou, a když jej vylévala na políčko, naklonila se. Dodnes si úplně přesně vybavoval, jak mu bylo, když krátce poté něco s jejím otcem dojednával. Ten se ho dokonce tehdy zeptal: „Není ti něco? Jsi nějaký divný...“

Jednou se popral s nějakým Estoncem, jedním z partyzánů, který sprostě komentoval Ludmiliny tvary, to bylo tehdy, když jim donesla na smlouvené místo zprávu, měla ji zapletenou v copu. Zírali na ni, když se tam objevila, usmála se na ně, zvedla ruce a začala si rozpouštět vlasy. Koukali na ni jako omámení, ale ten hulvát začal dělat neslušné poznámky, tak se začervenala, podala jim papírek a utekla.

Nikdy se mu žádná dívka tolik nelíbila a několikrát se mu o ní zdálo, když byl v Německu v lágru, zle potrhaný,

krvácející, čekající, jestli dožije rána. Vzpomínky na ni ho vraceły do jeho kraje, do hor.

Tak teď stála před ním. Byla statnější, vlasy už nenosila spletené do copů, nýbrž upravené po městském způsobu do směšné ruličky nad čelem. S copy se mu líbila víc. Zdála se být posmutnělá, její oči byly matné, bez jiskry. Ale to podstatné bylo pořád stejné, ba lepší, větší. Dával si pozor, aby se tam ještě jednou nepodíval.

Proboha, snad si nevšimla, že mi pohled zaletěl na její ňadra. Jak to, že si pamatuje moje jméno, jak to, že mě poznala?

Nemohl tušit, že právě jeho si Ludmila pamatovala nejvíc ze všech mladíků, se kterými přišla za války v horách do kontaktu. Tolik se jí líbil. Vždycky když něco nesla pro partyzány na smluvené místo, doufala, že tam přijde právě on. A pokaždé když se tak stalo, vyčítala si, že se lépe neučesala, že se na něj neusmála, že nemá žádné pěkné oblečení, že je pro něj jen ušmudlanou děvčicou, dobrou akorát k tomu, aby někde něco zahrabala.

A tak si ve stejnou chvíli jako on pomyslela: Jak to, že si pamatuje moje jméno, jak to, že mě poznal?

Řekl jí, že si potřebuje vyřídit papíry, dokumenty, že byl dlouho pryč.

„Manžel ti pomůže všechno vyřídit. On je tady na výboru předseda. Teď tu není, úřaduje v pondělky, to za ním rozhodně zajdi, stačí říct, že jdeš za Slávkem Pavlicou, já mu řeknu, že za ním přijdeš.“

Ondráš pak celou dlouhou cestu, než se dostal do tetiny chaloupky, přemýšlel, kde jméno Slávek Pavlica slyšel. Jako by si ho chtěl s něčím spojit... Ale s čím?

16.

Slávek se nikdy nedozvěděl, že se Ludmila vypravila na okresní národní výbor stěžovat si, že ji podvádí. Soudruzi se totiž shodli, že bude lepší se do tak delikátní situace neplést. Už tak měli starostí dost. Vztahy mezi obyvateli městečka, okolních osad i osamoceně stojících chaloupek vysoko v horách nabraly jinou podobu, než měly před válkou. V době, která měla přinést všem rovnost, stejné příležitosti a smazat rozdíly mezi majiteli vil, obchodů, malých firmiček i továren a horaly obhospodařujícími malá neúrodná políčka, se tady odehrávaly jevy přesně opačné.

Lidé z hor chtěli žít stejně jako před válkou a odmítali návrhy, aby místo plahočení se na malých hospodářstvích nastoupili do nové textilky. Lidé z městečka, kteří před válkou bohatli z turistického ruchu spojeného s provozem vyhlášených klimatických lázní, teď neměli z čeho žít a rovněž odmítali návrhy, aby místo snění o starých časech nastoupili do nové velké textilky. Stále doufali, že se slávu lázní podaří obnovit, že znovu budou pronajímat chalupy a domy, vařit pro hosty a vymýšlet, jak na nich vydělat co nejvíce peněz. Přistěhovalci, kteří byli ochotni nastoupit do nové velké textilky, připadali místním divní.

Přišli bůhvíodkud. Nikdo o nich nic nevěděl. Byli cizí. A kdo je cizí, je podezřelý – to v horách platilo odedávna.

Středobodem této rozdělené společnosti se stala různá vila.

Zatímco Slávek budoval nový svět, za Živou chodily na návštěvy dámy symbolizující svět starý. Majitelka obchodu se smíšeným zbožím, který jí už nepatřil, protože ho převzalo nově vytvořené družstvo a ona v něm nyní pracovala jako skladnice. Paní lékárníková, v jejímž domě na náměstí bydleli cizí lidé s hordou nevychovaných dětí, jí zůstal jen jeden pokoj, a když chtěla na toaletu, musela potupně čekat, až na ni přijde řada. Manželka správce lázeňského domu, který nyní pracoval na stavbě přehrady kdesi na Slovensku, protože v městečku nesehnal práci poté, co byl propuštěn a v budově lázní byla zřízena ubytovna pro svobodné dělnice. Ona v ní dělala uklízečku. Občas zašla i dcera bývalého majitele zájezdního hostince, která si vzala za manžela dědice pivovaru týden předtím, než mu byl pivovar znárodněn. Měla dcerku v podobném věku, jako byla Margaretka, tak se s Živou spřátelily.

Sedávaly v altánu obrostlém záplavou drobných bílých růží, obdivovaly jejich vůni, cinkaly porcelánem, mazlily se s holčičkami a se smíchem pozorovaly, jak spolu skotačí Dita a Hund. Karel psům vybudoval velký výběh, který zabíral téměř čtvrtinu zahrady, takže se nemuseli tísnit v kotci a zároveň nehrozilo, že se při běhání po zahradě setkají s Ludmilou a se Slávkem. Ale ten byl v poslední době tak zaneprázdňen, až se zdálo, že v podstatě na psy zapomněl. Když s nimi nepřicházel do kontaktu, nevnímal je, přestali mu vadit. A že vadili Ludmile? I na to asi zapomněl. Živa někdy měla pocit, že bratr zapomněl

úplně na všechny kolem sebe, že vůbec nevnímal její přítomnost, Karla, Ludmilu, malou Margaretku.

Mýlila se. Slávek si velmi všímal jejích návštěv. Rozčilovaly ho. Proč se v jeho domě scházejí tyhle paničky? Když se jednou vracel domů, zaslechl jejich řeči. Nestál se divit. Jedna z těch ženských mluvila o tom, že se bývalý majitel textilky choval k zaměstnancům hezky. Pořád opakovala, jak byl hodný a vstřícný. Slávek měl v tu chvíli chuť přijít k nim, převrhnout ten titěrný proutěný stoleček, u kterého hřadovaly jako slepice, rozšlapat všechny hrnečky, talířky a další nesmysly, které tam Živa vždycy naskládala. Takže ony si povídají o kapitalistovi, pro kterého tady lidi dřeli, jako by dělal něco záslužného. Na něco byli Němci dobří, aspoň to tady vyčistili od Židů, pomyslel si, protože věděl, že bývalý majitel továrny i jeho rodina zahynuli v koncentračním táboře.

Nejvíce mu ovšem vadilo, že v očích těch ženských necítil respekt, obdiv, úctu. Vždy po něm jen tak sklouzly pohledem, nikdy se na něj neusmály, nepozdravily ho.

„Neumějí zdravit?“ zeptal se jednou Živy.

„Jako že ony mají zdravit tebe? Slávo, neblbni, vždyť Běla si tě pamatuje jako kluka, který k ní do lékárny chodil na mentolky.“

Čím dál více sestru nesnášel. Měl by si promluvit s Karlem, ať si doma udělá pořádek. Jenže on je takové tupé nemehlo, kam ho postavíš, tam ho najdeš. Měl pro Živu vybrat jiného ženicha. Myslel si, že bude od švagra více užítku. Ano, v Karlovi se šeredně spletl. Vlastně vůbec nevěděl, co si má o něm myslet, co od něj může čekat. A takoví nevyzpytatelní lidé mohou být nebezpeční.

Slávek dělil lidi na dvě skupiny. Jednu tvořili ti, kteří dělali vše, co jim řekl, byli vděční, že jim přiděluje úkoly, a obdivovali ho. Druhá skupina zahrnovala ty významnější, mocnější, důležitější než on. Dělal, co mu řekli, byl jim vděčný, že mu přidělovali úkoly, a obdivoval je.

Že existují lidé, které nejde zařadit ani do jedné z těchto skupin, které nejde zařadit nikam, si nepřipouštěl, takže když se s někým takovým setkal, znejistěl, znervózněl. Neuměl si poradit v situacích, kdy bylo něco jinak, než naplánoval nebo než to naplánovali mocnější.

Moc byla to, co obdivoval, co chtěl mít. Právě z toho důvodu se během války tolik toužil seznámit s partyzány, získat jejich důvěru, stát se jedním z nich. Měli zbraně. Šel z nich strach. To se mu líbilo.

Úplně stejně se mu ale líbili němečtí vojáci. Také měli zbraně, také z nich šel strach. Když se Němci v městečku poprvé objevili, zíral na ně stejně jako ostatní obyvatelé a cítil nejistotu, obavy z budoucnosti. Zanedlouho chodil pozorovat oficíry, kteří se procházeli po parku a po náměstí v perfektně padnoucích uniformách se sebevědomým výrazem, jako by jim tady všechno patřilo odedávna. Představoval si, jaké by to bylo, kdyby taky takovou uniformu měl, vykročoval by si v ní a lidé by před ním uhýbali pohledem, ustupovali mu z cesty.

Kdyby to vypadalo, že partyzáni zvítězí, bylo by všechno jinak. Zpočátku si myslel, že zvítězí. Jenže pak z nich začal být zklamaný. Připadali mu jiní, než si představoval. Takoví obyčejní. Páchli. Jednou se přihnali do hájovny, byli tři a hned, že chtějí jíst a pít. Manželka hajného jim nahřála vodu, nalila ji do necek, vyprala jejich hadry, natáhla po světnici šňůry a rozvěsila je na ně. V celém domě to páchlo, protože špína byla silnější než její snaha se jí

zbavit. Z oblečení šla v teplé místnosti v blízkosti kamen pára a hájovnu zahalil nesnesitelný puch. Ti chlapi seděli na zemi polonazí, zabaleni v dekách, obloženi zbraněmi, granáty, a dokonce s sebou měli i na kusy rozložený kulomet. „Neznáte někoho, kdo s ním umí zacházet? Je špatný. Potřebujeme někoho, kdo ho spraví,“ říkali.

Hajný na to, že se zeptá, že dole ve vsi je jeden chlap, bývalý voják, v osmatřicátém byl mobilizován, ten by to se zbraněmi mohl umět.

Slávek tu scénu pozoroval a byl překvapený. Necítil z nich respekt, strach, ti mladí kluci mu připadali zmatení. Copak oni ani neumějí zacházet s kulometem a nechají si ho spravovat, jako by to byl poškozený bicykl? V ten moment by si na ně nevsadil. V jeho očích neměli šanci na vítězství. Pobyli dva dny, pořád měli hlad a opakovali: Maso máš? Kde máš maso? Schováváš maso?

Hajný Slávka poslal, ať se dole ve vsi co nejrychleji poptá po chlapíkovi, který by snad mohl tu patálii s kulometem vyřešit, protože už mu také šlo jen o jedno jediné – dostat ty tři i s jejich smradlavými gatěmi co nejrychleji z hájovny, než bude průšvih.

Slávek muže našel, stačilo se zeptat na četnické stanici, kdo se vrátil z neúspěšné mobilizace. Zašel za ním, vysvětlil mu situaci, dotyčný zmizel v chalupě, po chvíli se začal ozývat křik jeho ženské, pak vyšel a řekl: „Tý, já tam nemůžu, mě stará nepustí. Bojí se, máme děcka, však chápeš.“

Slávek chtěl partyzány obdivovat. Představoval si, že od nich uslyší příběhy o tom, jak vyhodili do vzduchu železniční trať, jak uloupili dodávku zbraní pro německou posádku, jimi pak na tu posádku zaútočili a všechny pobili... Takové řeči o nich v okolí šly.

Místo toho poslouchal kluka, kterému se říkalo malý Miško, jak si stěžoval, že ho tlačí boty, a ostatní se mu smáli, protože si nevšiml, že ukradl ženské holínky. Sledoval, jak se tři mladíci poprali o jedinou poslední cigaretu. Viděl, jak velitel zpráskal opaskem chlapce, na kterého přímo do hor přišla žalovat majitelka koloniálu ze vsi, že jí pokradl kdeco. „Je to on, však mu prohledejte kapsy,“ řekla, a když to udělali, z kapes vypadly bonbony a ten kluk se rozbřečel.

Slávek byl rozladěný. Tohle že jsou hrdinní bojovníci, o kterých se po chalupách šeptá, že nás už brzy zachrání, že vyženou Němce, že z nich má strach sám Hitler, protože kvůli nim poslal do Beskyd stovky psů? Vždyť to jsou obyčejní zloději, kteří se chovají jako malá děcka. Z některých by respekt měl, jenže ty pořádně neznal, jen je zahlédl z dálky, prý se ukrývali mnohem výše v horách a tam, kam chodíval on, sestupovali málokdy.

Říkalo se, že jejich velitel nedávno zastřelil jednoho z členů své skupiny poté, co se dozvěděl, že si vyšel do hospody. Mladý chlap to byl, zakoukal se do dcerky hospodského, chtěl udělat dojem, a tak tam prý jednou přišel s dalšími dvěma, objednal celé hospodě pití a vykřikoval, ať si dají na zdraví partyzánů. Velitel si zavolal všechny tři a zeptal se, jestli je to pravda. Když jeden z nich řekl, že ne, střelil ho do čela. Ti dva zbývající pak potvrdili, že to tak bylo, tak je nechal naživu.

O tom Slávek věděl jen z doslechu, zpočátku si nebyl jistý, zda má historce věřit, ale časem došel k závěru, že by partyzánem být nechtěl. Jak se může stát, že velitel takhle někoho zastřelí bez soudu, bez rozsudku? Za nic, za klukovinu. Vždyť každý člověk v životě dělá chyby, jedná někdy nerozumně a pak se sám lekne toho, co způsobil.

Něco o tom věděl. Moc dobře si pamatoval, jaké to bylo, když se mu zatemnilo v mozku a udělal něco, o čem nikdo nemá tušení. A tak nakonec mezi partyzány nenašel žádný vzor, nikoho, koho by chtěl obdivovat. A než se to mohlo změnit, sebrali ho Němci, což ho utvrdilo v jeho podezření, že jsou zkrátka mocnější, a tudíž bude lepší vycházet s nimi dobře.

Jak mohl tušit, že vsadil na špatnou kartu? Kdo tehdy mohl vědět, jak válka skončí, že Němci neuvítězí? Vždyť to tehdy vypadalo, že tady budou navždy.

Slávek byl sice zbrklý, vznětlivý a trpěl pocitem méněcennosti, ale měl jednu obdivuhodnou vlastnost. Dokázal si přesně spočítat, co je výhodné, co je riskantní, co je zbytečné, rozplánovat jednotlivé kroky, ke každému si udělat seznam možných následků, označit ty prospěšné a ty nebezpečné. Možná by z něho byl dobrý šachista. A tak své analytické schopnosti využil a přemýšlení skončilo závěrem, že se přece nikdo nedozví, když gestapu občas něco řekne.

Když válka skončila, byl přesvědčen, že o jeho kontaktu s Němci nikdo nevěděl. Jak by to někdo mohl vědět? Věděli to přece pouze gestapáci. A ti stačili utéct. Lidé z hor ho občas zahlédli s Tkačikem. To je dobře, to znamená, že spolupracoval s partyzány, že byl jeden z místních zapojených do odboje, tedy že si teď po válce zaslouží sklízet obdiv a díky za statečnost, za odvahu. Nikdo z partyzánů už tady nebyl. Někteří se přidali po osvobození městečka k Rudé armádě a táhli s ní dál. Mnozí se z hor ztratili dříve, už koncem roku čtyřiačtyřicátého, když utekli před psy. No a část jich nepřežila, když tehdy... No, zkrátka tehdy. Zase zaháněl vzpomínku na den, na který si vzpomínat zakázal.

Lidé z městečka nevěděli, co za války dělal, jen to, že byl v horách. A být v horách v očích většiny z nich znamenalo být více či méně zapojený v odboji. Neexistoval jeden jediný důvod, proč by někdo měl zpochybnit, že Slávek Pavlica je hrdina. To je přece jasné. Dvojnásobně jasné, když se vzali s Liduškou Tkačíkovou. Ta nejlépe ví, jak za války pomáhal jejímu statečnému tátovi, co všechno pro partyzány dělal, jak ji zachránil, ta by si jen tak někoho nevzala, děvčica statečná, však široko daleko žádná ženská nemá tolik vyznamenání za odbojovou činnost jako ona.

V té matematické úloze bylo několik možností řešení a Slávek tehdy dle svého mínění zvolil to nejlepší. Stále však, i několik let poté, byl připraven k promýšlení dalších kroků, pokud by jich bylo potřeba. Občas totiž znervózňel. Například když se dozvěděl o překérní situaci, k níž došlo při odhalování památníku partyzánům kdesi na jižní Moravě. Na slavnost byl pozván soudruh ze Sovětského svazu, který v té oblasti za války jako partyzán působil. Dotyčný dorazil, uniforma se mu na hrudi prověšovala pod tíhou spousty vyznamenání, byl přivítán pionýry, zástupci svazu mládeže a místními soudruhy a pak s úsměvem sledoval slavnostní odhalení, ale protože se přitom drobátko nudil, prohlížel si tváře stovek přihlízejících občanů. Mezi nimi uviděl chlápka, o kterém stoprocentně věděl, že před koncem války jeho jednotku naprášil Němcům. Byl si jistý, nebylo o tom pochyb. Partyzán měl stále ještě slušnou formu, tak se vymrštil, doběhl k davu, dotyčného z něj vytáhl, srazil ho k zemi a zmlátil ho. Ukázalo se, že šlo o předsedu komunistické organizace ze sousední vesnice a předsedu místní pobočky Sdružení českých partyzánů.

Slávkovi se od té doby několikrát zdálo, že se totéž přihodilo jemu. Ty sny byly tak živé, že se probudil celý zpotený, posadil se na posteli a zíral do tmy. Ty sny z jeho života vytlačovaly klid, spokojenost a sebejistotu. Nahrazovala je opatrnost a nedůvěra. Ale co bylo horší, opatrnost a nedůvěra se měnily v podezíravost. A ta časem prostoupila jeho mysl, usadila se v každém póru jeho těla, drala se ven prostřednictvím jeho očí.

17.

Jmenovala se Amálie a všichni říkali, že zná v horách každý kámen a každý strom. Válka ji zastihla v době, kdy už byla stará. Padesát osm let jí bylo. Měla pocit, že to je věk, kdy už na světě nemá žádný úkol. Nikdo od ní nic nečekal, nikomu nebyla prospěšná. Přemítala někdy, jestli podobně smýšlejí jen ženy, kterým osud nenadělil děti, nebo i ty, které potomky mají. Někdy se vydala navštívit svou sestru a to si pak vždycky spolu dlouho povídaly přesně o tom, co se jí honilo hlavou.

„Nemáš děti, nemáš starosti. Teď vidíš, že je to tak lepší,“ řekla jí kdysi sestra. Na své jediné děcko, synka Ondráše, dlouho čekala a další jí už pak Bůh nenadělil. Někdy přemýšlely, čím to je, že jsou tak neplodné, když v okolí bylo běžné, že ženské měly pět a více dětí. Ondráš tak byl od dětství hýčkaný oběma ženami najednou – maminkou a také tetou, která nikdy neokusila, jaké to je, být matkou.

Často slýchal, jak mu máma říkávala: „Měl bys zajít k tetě.“

„A proč?“ ptal se.

„Protože je sama a bude mít radost.“

Stal se z toho rituál, šel dvě hodiny přes les vysoko do hor, pak poseděl u tety na její samotě, někdy přespal, ně-

kdy se večer vrátil domů. Chodil k ní rád. Brala ho na dlouhé procházky, ukazovala mu, která stopa v lese komu patří, čeho si všimat, aby nikdy nezabloudil, když jde krajinou, kterou nezná, jak se ukrýt, když získá pocit, že to bude třeba, tak aby ho nikdo nenašel. Tátínek na něj neměl moc času, pracoval jako zedník, takže často býval několik dnů v kuse tam, kde měl zrovna práci, a když přišel domů, zpravidla jen spal. Teta Ondráše učila vše, co obvykle kluky z hor učí jejich tátové.

Když začal pomáhat partyzánům, vytušila to. Všichni lidé z okolních osad a samot to dělali. Čím výše v horách člověk žil, tím přirozenější to bylo. V horách odjakživa platilo, že si lidé musejí být navzájem oporou, jinak nepřežijí.

Amálie neměla rozhlasový přijímač, nečetla noviny – jak by se k ní na samotu asi tak dostaly? V posledních letech už ani nescházela dolů do městečka – nebyl důvod a nohy ji bolely čím dál víc. Na rozdíl od lidí, kteří žili níže a viděli, jak se nacisté mstí, v ní proto nevyvolávaly hrůzu letáky s nápisem: *Pomoc partyzánům se trestá smrtí*, které visely na úředních deskách nebo byly připíchnuté na kmenech stromů. Prostě o nich nevěděla, a proto neměla strach. Tak vysoko, jak bydlela, se strach nedostal. Zůstal usazený v údolích, ve vesničkách, v městečku. Ale pak se jednoho dne vznesl jako temný mrak, vystoupal až k její chaloupce a tam se rozprostřel tak nízko nad zemí, až Amálii zachvátil pocit, že se jím udusí.

Začalo to tehdy, když viděla běžet kolem lesa malého kluka. Tak deset mu mohlo být, víc ne. Utíkal jako zajíc, kousek od ní se zastavil, opřel si dlaně o kolena a zhluboka dýchal. „Kam tak letíš?“ zavolala na něho a on se tak vyděsil, až něco vyjekl. Rozhlížel se kolem a Amálie

si s pobavením uvědomila, že ji nevidí. Udělala pár kroků do míst, kde končily nízké smrčky, takže se objevila jen pár metrů od něj. „Co se ti stalo?“ zeptala se, ale chlapec se znovu dal do běhu. Vypadá vystrašeně a já ho vyděsila ještě víc, pomyslela si a vzápětí viděla, jak kluk upadl. Zakopl, rozplácl se na zem, pak se obrátil na bok, přitáhl si koleno a prohlížel si vleže ošklivou ránu. Rozbrečel se tak, až se celý třásl.

„Počkej, pomůžu ti!“ zavolala a vydala se okamžitě směrem k němu.

Viděla, že koleno bylo dost rozbité. Na to bude třeba přiložit něco hojivého. Nechám ho u sebe odpočinout, rozhodla se.

„Kam jsi tak spěchal?“

„Já musím. Já tam musím,“ vzlykl.

„Kam? Odkud jsi? Jak se jmenuješ?“

„Táta mě poslal. Musím tam být co nejrychleji. Musím jim něco říct,“ vysvětloval celý ubrečený.

Ach bože. To je nadělení. Amálie pochopila, že ogárek byl určitě vyslán, aby něco důležitého řekl partyzánům. Co když je má varovat? Co když se teď děje něco, v čem ona teď může sehrát nějakou roli? Co si jen počít?

Kluk se s kulháním dal znovu na cestu. Marně ho přesvědčovala, ať s ní jde do chalupy, že mu koleno ošetří a pak může zase pokračovat v cestě.

„Já tam musím rychle,“ zakňoural a odskákal jako zraněný koloušek.

Ach bože, kéž bych teď byla mladá a mohla se rozběhnout místo něho, jak ráda bych to udělala, místo toho tady sedím, čumím, jsem k ničemu. Vybavila si, jak bývala silná, jak ji její muž obdivoval, když v zimě sama sebe zapřahala do saní a jako kůň na nich z kopců stahovala k chalupu.

pě dřevo. Ale to bylo dávno, už nemá ani sílu, ani manžela, jen se tu motá kolem domu a nic užitečného už nedělá.

Pak se horami zase začal nést ten strašný zvuk. V minulých dnech ho bylo slyšet často. Znělo to, jako by se okolní kopce proměnily v jednu velkou štěkající bestii. Kvílení, vytí, štěkot a úsečné německé povely, které vlastně byly štěkotu značně podobné, slyšela Amálie někdy z velké dálky, někdy i nepříjemně blízko, a protože hory znala jako málokdo, ač seděla na lavičce u své chaloupky, přesně si dokázala vybavit, kudy právě vojáci se psy procházejí, kam míří, odkud se vracejí. Nikdo jí nevysvětlil, co tady dělají, jaký je jejich úkol, přesto z toho, jak se zvuky nesly, pochopila, že pokaždé obstoupí nějaký kopec a pak jeden vedle druhého, chlap vedle chlapa, pes vedle psa, stoupají do svahu tak, aby narazili na každého, kdo se na hoře případně právě vyskytoval. Čím častěji to dělali, tím vzteklejší a urvanější byli.

Našli totiž jen pár chlapů, většině partyzánů se vždy podařilo předem zmizet. A mnozí se už stáhli do úplně jiných částí Beskyd či na Slovensko.

Tentokrát byli psi slyšet hodně zblízka. Amálie se rychle pomodlila za ogárka s rozbitým kolenem. Snad už doběhl tam, kam měl, a stačil se vrátit jinou stezkou. Ale tušila, že to, co si přála, není pravda. Vojáci procházeli kolem ní, což naznačovalo, že asi před hodinou obestoupili horu na jejím úpatí a teď míří na vrchol v ani ne metrových rozstupech. Nikdo, kdo byl právě v lese, neměl šanci uniknout, pokud by se s nimi nedal do boje, neprostrílel se.

Prohledali Amáliinu chaloupku, jí samotné v podstatě nevěnovali ani pohled a pak stoupali dál, výš. Znamenalo to, že hora je omotaná šňůrou tvořenou vojáky a psy, přes kterou nikdo nemá žádnou naději utéct.

Za necelou hodinu se ke štěkotu přidala střelba. Rozléhala se tak, že byla slyšet ve všech samotách, osadách i v údolích. Amálie se zaposlouchala a ihned odhadla, ze kterých míst se ozývá.

Později, k večeru, skupina vojáků se psy opět procházela kolem ní zpět dolů. A znovu, stejně jako když šli nahoru, s nimi byl mladík, kterého často v lesích vídala, protože pomáhal v hájovně. Když šli tam, držel se v pozadí, těsně vedle nízkého porostu, kterým začínal les, jako by nechtěl, aby si ho všimla. Teď byl taky daleko od ní a táhl společně s četníkem jakousi plachtu. Něco v ní bylo zabalené. Amálie zaostřila pohled na to, co z ní vyčnívalo. Oči se jí zalily slzami. Poznala nohavici, kterou si klučina roztrhal, když upadl.

Až po několika dnech se rozhodla, že zajde za sestrou na besedu. Dříve k tomu nenašla sílu, ale nešlo o to, že by jí chyběla jen síla fyzická, tentokrát neměla sílu se zvednout z postele, obléknout se, udělat krok. Jako by tušila, že se dozví něco hodně zlého. Když se přiblížila k osadě, v níž její sestra, švagr a Ondráš žili, místo jejich dřevěnice viděla jen ohořelé trámy. Nešla už dál. Sedla si na louku. Nevěděla, jak dlouho tam byla, najednou se u ní objevili lidé, pomohli jí vstát a odvedli ji do jedné z chalup.

Divili se, že nic nevěděla, vždyť se v horách o ničem jiném nemluvilo. A tak poslouchala vyprávění o tom, jak Němci pozabýjeli několik partyzánů. Prý se to stalo krátce poté, co vypálili samotu u Tkačků. I tentokrát šli na jistotu, jako by jim kdosi řekl, že si partyzáni vybudovali skrýš mezi balvany. Někteří utekli, někteří padli, nějaké zraněné Němci odvěkli, říká se, že mezi nimi je Ondráš, jeho

tělo nenašli a kdosi viděl, jak ho zraněného vlečou a dole ve vsi házejí na nákladák. Zastřelili synka od starosty ze sousední obce, kluk se tam zrovna motal po lese, Němci křičeli, ať se zastaví, asi se polekal, tak běžel dál. A oni ho střelili. Představte si to, desetiletého ogárka zastřelili. A pak za několik dnů přišli sem. Jako vždycky to probíhalo. Nejdříve poslali do každé chalupy četníky a nějaké lidi z údolí, které si přivedli s sebou. Jistili se tak, vždycky posílali do chalup nejdříve místní, někdy i děcka. Když na ně nikdo nestřílel a ujistili se tak, že uvnitř nejsou partyzáni, odvážili se tam pak Němčouři. Vyvlekli ven, na koho uvnitř narazili, ženské, staříčky, každého, kdo byl zrovna doma. Ale nakonec tady byli milosrdní, nechali všechny žít, to bylo velké štěstí, že vzali s sebou jenom Ondrášovy rodiče.

To všechno ti lidé Amálii vyprávěli a pak se zarazili a mlčeli. Věděla, že se jí bojí říct, co Němci s její sestrou a švagrem udělali. No co asi. Pochopila, že jsou mrtví. Nebo vlastně doufala, že už jsou mrtví, že už je nemučí.

„Kde jsou? Musím je pochovat.“

„Zeptejte se faráře, jestli to už půjde. Oni to Němci vždycky dovolí až za několik dnů. Nechávají mrtvé viset na stromech na místech, kde chodí hodně lidí. Tentokrát nařídili, aby tam učitelka zavedla všechny děcka ze školy. Malé děti se musejí dívat na oběšence. Říkala mi jedna známá, že její dcerka už má z toho noční můry, že spání křičí, nařiká, že se bojí, že pro ni přijde smrt. Kdy už to skončí? Skončí to někdy? Amálko, neplette se do toho. Neupozorňujte na to, že jste s Ondrášem příbuzná. Však on se farář o mrtvé postará a vy běžte domů. Nechodte vůbec do vsi, do údolí. Nechodte nikam. Už jim nepomůžete.“

Amálie usoudila, že to, co říkají, je rozumné, a pomalým krokem, opírajíc se o těžkou sukovitou hůl, se vypravila směrem ke své chaloupce.

Po válce začala více chodit mezi lidi, což v jejím způsobu života znamenalo, že zašla jednou za měsíc do nějaké chalupy a dozvídala se tak, kolik lidí z Beskyd zmizelo v německých vězeních, mučírňách, nějakých lágrech, kde prý lidi pálili na popel. Ovšem tyhle řeči jí připadaly poněkud přehnané, něco takového snad není vůbec možné, lidi vždycky přehánějí. O některých zmizelých se příbuzným podařilo zjistit, jaké měli osudy, o některých netušil nikdo nic.

A tak si řekla, že je na tom vlastně dobře, protože je lepší vědět, že blízcí, které měla ráda, už jsou po smrti, než se trápit nejistotou a netušit, co se s nimi stalo. Ondráš byl jediný, o jehož osudu nic nevěděla, ale po čase sama sebe přesvědčila, že ani on už není mezi živými. Přece by se ozval, kdyby žil, ne? To dá rozum, že by se hned po válce vrátil domů.

Amálie byla žena realistická, praktická, skromná, zvyklá starat se sama o sebe, a tak se její myšlenky začaly ubírat pouze jedním jediným směrem – co s ní bude, až zestárne tak, že se nebude schopna o sebe postarat. Už teď měla prsty zkroucené tak, že jí dělalo čím dál větší problém něco pevně uchopit, udržet, například nalámat větvičky, máchnout sekyrkou, nedávno se jí dokonce stalo, že jí dvakrát vypadlo z ruky vajíčko, když ho vybírala u slepic. Sestra byla mladší, a tak jí slibovala, že ji jednou nastěhuje níž, k sobě do chalupy, že se tam nějak vměstnají: „Až budeš stará a nemocná, tak tam vysoko sama být nemůžeš, co si počneš v zimě, prosím tě.“

Amálie jí vždy odpovídala: „Ale ne, však Ondráš mi sem pokaždé něco přinese, dříví mi připraví a co jiného potřebuju?“

Bylo třeba smířit se s tím, že už nemá ani sestru, ani švagra, ani Ondráše, jen jednu neteř Anku ze švagrovny strany, ale ta má rodinu, děti, má se co ohánět, kde by měla čas starat se o starou tetku.

Jestli to půjde dobře, jednou ji tady možná v chalupě najde mrtvou někdo, kdo půjde okolo, třeba hajný nebo chlapi, co stahují dříví a občas se se napijí vody z její studny. Horší, jestli to půjde pomalu... Tak tím směrem se její myšlenky ubíraly i ve chvíli, kdy někdo zaklepal na okno. Celá se roztřásla. Takhle přece kdysi vždycky klepal...

A Ondráš už otevíral dveře, už byl uvnitř. Ach bože, co to s ním udělali?! Jak to jen vypadá? Tak se ho polekala, až se celá roztřásla a pak neudržela slzy. Takovou radost měla, že se vrátil, ale to ještě netušila, že jde o začátek nejsložitějšího období jejího života.

Do té doby si myslela, že už je na světě zbytečná, nicotná, že tu nemá žádný úkol, ale hlavně že to, co ví, nikoho nezajímá a je zbytečné o tom někomu vyprávět. Z toho, co se občas doslechla, pochopila, že svět se mění. Ten její byl stále stejný, ale jinde prý lidem úřady zabavovaly domy, pole, lesy, přivlastňovala si je lůza, která přicházela bůhvíodkud, lidé si nevěřili, báli se jeden druhého stejně jako za války. Ne, horší to bylo, tehdy se báli Němců a udavačů, to byli jasní nepřátelé, ale pak, po válce, nikdo nevěděl, co jeden na druhého ví, tak se bál každý každého, soused souseďa, příbuzný příbuzného.

Jak v této době měla Amálie naložit se svým stoprocentním přesvědčením, že mladík, který za války dělal v hájovně, pomáhal nacistům, udával? Věděla, že s nimi

byl, když zaútočili na partyzánský bunkr. Jak jinak si vysvětlit, že s nimi tím směrem šel? Proč se tam v tu dobu vyskytoval? A proč pak s nimi šel zpátky? Vždyť ho viděla. Jeho tvář měla uloženou v paměti, poznala by ho kdykoli, dokonce si zjistila jeho jméno a pamatovala si ho. Jakýsi Slávek Pavlica. A předtím se tu potuloval s partyzány, jednou dokonce byl u její chalupy, chtěl jídlo.

Tak a co teď s tím? Má před Ondrášem tajit, co ví? Nebo mu má vyprávět o svém podezření či spíše jistotě, že tenhle Pavlica šel s Němci a jejich psisky v osudný den v rojnici do hor? Ten den, kdy tam Němci partyzány pobili a ty, co přežili jako Ondráš, odvěkli.

Nebyla zvyklá řešit takové věci, dělat důležitá rozhodnutí. Její život byl prostý, jednoduchý. Ale co teď? Co bude lepší pro Ondráše? Když bude vědět, kdo může za to, že ho zranili, zavřeli, mučili? Co když se bude chtít pomstít a rozběhne se tak řetězec nedobrých událostí? Touha po pomstě nikdy nepřináší nic dobrého. Měly by se vyřizovat účty, vynášet soudy a tresty, nebo je lepší se do ničeho neplést, nechat minulost, jak je?

Amálie neměla tušení o poválečných procesech s kolaboranty, o kolaborantech, ze kterých se po válce stali hrdinové, o hrdinech, kteří byli zapomenuti, nebo dokonce začali být trestáni, protože neprojevovali nadšení ze sílící moci komunistů. Vypytávala se na toho divného mladíka z hájovny všude, kde to šlo, to znamená v jejím mikrosvětě tvořeném obyvateli několika nejbližších horských chalup na podobných samotách, jako byla ta její.

„Pavlica? Proč se ptáš?“ zbystřil manžel Lojzky, se kterou se znala od dětství a teď se občas navštěvovaly.

„Ale jen tak, pamatuju si ho, jak za války často chodil kolem mě dál do hor. Co je zač?“

„Slyšel jsem, že kvůli němu na začátku války skončili ve vězení dva ogaři. Taková nepěkná věc to byla, lepší nevzpomínat.“

Ale Amálie naléhala, a tak se dozvěděla, že ještě dávno předtím, než přišli psi – obyvatelé rozdělovali válku na dvě období, na to, než přišli psi, a na to následující –, ten mladík poslal Němce na své dva bývalé spolužáky. Takoví dva obyčejní ogaři to byli, jezdili do školy do městečka, ale pak lumpačili, učení je přestalo bavit, tak začali pomáhat tátovi při stahování dříví. Pořád jen nějaké hlouposti a legrácky vymýšleli, byli rádi středem pozornosti, uměli pobavit. Jednou přišli do hospody, a když čekali, až majitelka načepuje pro jejich tátu pivo do džbánku, zeptali se hostů, jestli chtějí slyšet básničku. Chlapi u stolů přikývli a kluci začali recitovat:

*Držel Hitler svini v hrsti
a hladil ji proti srsti
Svině byla tuze ráda,
že si našla kamaráda.*

Lidi se smáli, ale hospodská mladíky vyhodila s tím, že nechce mít žádný malér: „Dávejte si pozor na pusy, blbečci, a už mi sem nelezte.“

Zanedlouho kluky sebralo gestapo. Jejich táta prosil starostu i velitele četníků, ať proboha Němcům, vysvětlí, že to jsou nerozvážní pitomci, že jejich rodina proti říši nic nemá, naopak, že jejich příbuzný je Němec, bojuje ve wehrmachtu, celá rodina je na něho pyšná. Dokonce přišel na německou stanici s fotkou nějakých německých vojáků a ukazoval na jednoho z nich, že to je on, příbuzný, rodina. Bůh ví, kde se mu podařilo fotku získat, kdo na ní

byl, co kdo věděl, žádný Němec se nikdy v jejich rodině nevysskytoval, ale v tak zoufalé situaci, kdy děckám hrozí nebezpečí, je člověk schopen udělat cokoli, to všichni chápali.

Nepomohlo nic. Chlapci museli na nucené práce do Německa. Rodiče pak dostali zprávu, že jeden umřel krátce po příjezdu, když na něho na stavbě spadla zeď, a druhý mnohem později při bombardování Drážďan. Hodně se tehdy o nich po horách mluvilo. Chlapi vzpomínali na osudný večer v hospodě, na tu pitomou básničku. A podezírali jeden druhého, kdo kluky tehdy udal.

Amálie vyslechla vyprávění a zeptala se: „A ví se, kdo je udal?“

„No já jsem v hospodě ten večer byl. A vím, že tam v té době byl s chlapy z hájovny Slávek Pavlica. Za všechny ostatní, kteří tam tehdy pili, bych dodnes ruku do ohně položil, nikdo z nich by něco takového neudělal. Ale nech si to pro sebe. Mohly by z toho být těžkosti, když on je teď na tom výboru.“

A tak se Amálie dozvěděla, že muž, který ji tolik zajímal, je předseda národního výboru v městečku. Měřeno pohledem ženy z horské samoty, muž mocný, významný, nedotknutelný.

„Je to velký komunista. Však ten obrovský pomník partyzánům, který postavili, za tím je taky on. Viděla jsi ho? A všimla sis, že ten partyzán má jeho ksicht? Udělali tu sochu podle něho, prý u toho stál modelem. Jo, to je teď důležitý člověk.“

Amálie nemohla spát. Opustila ji chuť k jídlu. Přestala si chodit povídat s kozou i se slepicemi, čímž dříve zahajovala každý nový den. Najednou ji v noci začaly lekat běžné zvuky, hučení lesa, spadlá šiška na střechu, sýček, kuna.

Několikrát se dokonce v noci dívala z okna, jestli se kolem chalupy někdo nepotuluje. Nikdy dříve by ji něco takového nenapadlo, samota byla její celoživotní společnicí, bylo jí s ní příjemně, nebála se v horách ani během války, když se lesy potulovali partyzáni a Němci. A teď když sama nebyla, když by měla být klidná, protože ve vedlejší světnici začal spávat Ondráš, děsil ji každý běžný lesní zvuk.

Nebyla schopná rozpoznat, co vyvolávalo její nezvyklý neklid, lekavost hraničící se strachem. Nevěděla, co ji začalo děsit, když válka dávno skončila, Němci byli pryč a život by měl být dobrý. Tak moc byla ráda, když se Ondráš vrátil, když se k ní přistěhoval, když si večer povídali. Říkala mu, že by si měl najít ženu, začít nový život, zapomenout na všechno. Zapomenout. To bylo to, co všichni chtěli. Ale je to správné, snažit se zapomínat, tvářit se, že se nic nestalo? Najednou si tím přestávala být jistá.

Nemůže přece být s Ondrášem pod jednou střechou, dívat se na to, jak ho Němci dodělali, a tajit mu, že ví, kdo za to může. Pomine ten její dříve nepoznaný neklid, když přestane být zbabělá a něco udělá? Co když je to znamení, že něco udělat má?

Musí něco udělat. Nejen kvůli Ondrášovi, sestře, švagrovi, ale i kvůli chlapečkovi s rozbitým kolenem. Přece neumřel proto, aby se z nějakého pazgrívce stal papaláš, a ještě si připisoval zásluhy jako partyzán, kterým nebyl.

18.

Jmenovala se Marta a všichni o ní říkali, že je fiflena.

Doma poslouchala výtky a nářky, že si kazí pověst, protože pořád někde schůzuje, jezdí někam s předsedou. A už kvůli tomu kolují řeči, protože na těch cestách s ním zůstává i přes noc. Kdo to kdy u svobodné dívky viděl?

„Děvče si dobrou pověst rychle zkazí, ale zpátky už ji snadno nezíská. Máš se ohlížet po hodném ogarovi, který chce založit rodinu, a ne pořád někam jezdit s těma tvýma mládežníkama. Svobodná děvčica nemůže jezdit kdesi na noc s chlapama. Takovou si pak nikdo vzít nechce,“ lamentovala matka.

„Jezdíme společně, děvčata i chlapi. To, že jezdí na představení do jiných měst děcka z tanečního kroužku, to ti nevadí? To je normální, že tancují, přitom jeden po druhým sahají a pak kdesi společně přespávají? Ale když jezdím se svazem mládeže a se soudruhem starostou, to je něco jiného?“

„Já to myslím dobře. Nezapomínej, že ti bude dvacet jedna a že i ta nejkrásnější růže jednou začne uvadat, zatímco stále nové a nové růžičky vykvétají.“

„My teď máme hodně práce, dnes není život takový jak kdysi, kdy jste si hleděli jenom svého, jen toho svého

políčka, a každý se staral jen o to, aby měl pro sebe pár blbých zemáků. My budujeme nový, lepší svět pro všechny,“ bránila se Marta.

Ve skutečnosti si slečna Marta ovšem hleděla výhradně jenom svého. Její maminka by se hodně divila, kdyby tušila, jak shodné jejich představy o tom, co je pro dívku v životě výhodné, byly. Jen o tom každá mluvila jinými slovy.

Marta se chtěla vdát. Chtěla založit rodinu. A také už přesně věděla s kým. Takže dělala vše pro to, aby se to stalo. Měla i jasno v tom, kde bude bydlet. V růžové vile na nábřeží. Až tam mámu poprvé pozve na návštěvu a posadí se s ní na tu krásnou rozkvetlou zahradu do modrého altánku, ta se z toho pomine.

Marta od dětství obdivovala lidi, kteří nežili v dřevěnicích, ale ve vilách. Silně vnímala tyto dvě podoby malého města pod horami, které bylo unikátní tím, že tvořily jak prosté dřevěné chaloupky s chlévy, tak honosné vily s okázalými zahradami. Stály blízko sebe, na některých místech těsně vedle sebe. Tyto dvě tváře městečka byly sice odlišné, ale zároveň propojené, srostlé jedna s druhou, vzájemně se doplňovaly a obohacovaly svou rozdílností.

Marta se od dětství kolem krásných domů na nábřeží ráda procházela, okukovala, co mají jejich obyvatelky na sobě, jak mají upravené vlasy. Vdechovala vůně jejich zahrad. Máma svého času chodívala do jedné z vil pomáhat s úklidem, vždy když byla v plném proudu lázeňská sezona a přijížděla spousta přátel a příbuzných jejich majitelů. Vyprávěla Martě, že ti lidé popíjeli dlouho do noci, neustále se u toho smáli, zpívali a tančili bosí na zahradě. Marta si to pokoušela představit a došla k závěru, že tak nějak by se jí líbilo žít.

U nich doma se nepopíjelo, nezpívalo, netančilo. Máma byla věčně unavená a ubručená. Unavená proto, že kromě práce v textilce chodívala posluhovat. Ubručená proto, že měla strach o tátu, neustále mu to opakovala a pak se kvůli tomu hádali.

Táta byl četník. Jeden z mála četníků, který mohl ve službě zůstat po příchodu Němců. Několik jeho kolegů z místní četnické stanice vyhodili, několik nových tam sami dodali. Musel složit jakési zkoušky, o nichž nikdy nemluvil, ale po jejich absolvování se brutálně opil. Také musel začít mluvit německy, což uměl, protože už dříve coby četník musel občas komunikovat s německy hovořícími lázeňskými hosty. Dostal jinou uniformu. A pak doma každý večer říkal mámě: „Nedovedeš si představit, jak to teď mám těžké. Co je horší než být četník? Být četník v protektorátu. No jen řekni, umíš si to představit? Neumíš. Vůbec netušíš. Naši lidi se na mě dívají, jako bych sloužil Němcům, Němci se na mě dívají, jako bych stranil našim lidem. Já to nevydržím, říkám ti, že to dlouho nevydržím. A ať to skončí jakkoli, pro mě to stejně dopadne špatně, ať budu dělat cokoli.“

„Hlavně se do ničeho neplet,“ stále opakovala máma.

„Tobě se to mluví, ty nic nevíš,“ drmolil táta.

Marta těm řečem nerozuměla, nezajímal ji. Doma nebyla ráda, tísnivá rodinná atmosféra ji vyháněla ven a její největší radostí se stal taneční kroužek. V něm se necítila být obyčejná holka z dřevěné chalupy, která nemá pěkné šaty. Do kroužku chodily chudé děvčice jako ona stejně jako dcerky sedláků i slečinky z vil. V kroužku se rozdílly mezi nimi mazaly, všechny tanečnice měly stejné kroje, tudíž stejné podmínky ukázat, jaké jsou a co umějí. A tak se právě tam nejlépe projevilo, která dívka je opravdu pů-

vabná, hbitá, šikovná, dobře stavěná, jak pěkné má nohy, protože ty byly vidět, když se modré sukně roztočily kolem dokola tak rychle, až se nadzvedávaly hodně vysoko. Líbilo se jí, že se setkávala s chlapci, dostávala se k nim blízko, bylo jí to příjemné a mnozí kluci jasně dávali najevo, že je to příjemné i jim. V kroužku vznikala kamarádství, přátelství, lásky i manželství.

Marta byla hrdá na to, že její láskou se stal Karel. Nejlepší a nejhezčí ze všech tanečníků. I její máma ho ohodnotila jako spolehlivého, a to je co říct. Zatímco mnozí kluci z městečka a z hor za války dělali všemožné hlouposti, vyprávěli vtipy o Hitlerovi, dokonce se šeptalo, že někteří se zapojovali do akcí proti Němcům, Karel spořádaně pracoval v papírně a vždy říkal, že by si obyčejný člověk měl hledět hlavně svého a neplést se do politiky.

Byl nejen pohledný a vysoký, ale i zábavný, výřečný, a tak Marta ani trošku nelitovala, že s ním strávila několik horkých letních večerů na louce, kde došlo k tomu, k čemu má žena svolit výhradně až po svatbě. Ale nebrala to tak, věděla, že mnoho děvčat z kroužku už to v té době mělo taky za sebou. Hlavně měla obavy, aby si Karel její odmítavé chování nevyložil tak, že o něj ztratila zájem, a příště by třeba na to krásné místo přivedl jinou tanečnici. Měla jasno, že to se nikdy nesmí stát.

Když válka skončila, kluci a holky každý den tancovali na náměstí, den co den, týden co týden, střídali se, ale vždy se jich sešlo dost na to, aby se jejich výskot a údery nohou rozléhaly široko daleko. Všichni byli šťastní a veselí a dávali to najevo. Marta v té době prožívala první zklamání svého života. Zradu nečekanou a podlou, která dokáže mladou důvěřivou dívku snící o lásce proměnit v zapšklou ublíženou ženu snící o odvetě.

Vedoucí oznámil, že valašský kroužek bude v létě tančit na svatbě dvou jeho členů. Že půjde o velkou slavnost, dvojnásobnou svatbu, oslavu osvobození, poděkování rudarmějcům. Karel si bude brát Živu a Slávek si bude brát Ludmilu.

Marta na té svatbě netančila. Vymluvila se, že si bodla trn do palce a pořád jí to hnisá tak, že nemůže našlápnout.

Kdyby jí v té době někdo řekl, že zanedlouho se v jejím životě objeví příležitost, která jí přinese mnohem více radosti než muchlování s Karlem na louce, při kterém ji akorát tak píchala sláma do zadku, nevěnovala by tomu pozornost. V té době neměla chuť věnovat pozornost vůbec ničemu. Pochopila, že pro Karla byla jen jedna z mnoha, obyčejná kolegyně z kroužku, ochotná nechat se pomilovat na louce, stejně jako k tomu byly ochotné ostatní tanečnice. Jinak by se s ní přece aspoň rozešel, ne? Řekl by jí, že má jinou. Tak se to přece dělá. Ale ona mu nestála ani za to.

O několik měsíců později přišel táta s tím, že má pro ni dobré zaměstnání. Na národním výboru hledají sekretářku, tedy někoho, kdo umí zapisovat a zařizovat nejrůznější věci, dobré místo, hodně dobré, za odměnu.

„Jak to myslíš, za odměnu?“ zeptala se.

„No že ho nedostane jen tak někdo.“

„A proč ho mám dostat já?“

„Protože mi to slíbil Slávek Pavlica, on tam teď má slovo, prý brzy bude předseda, však ho znáš, jeho sestra s tebou chodila do kroužku a on tam prý taky jednu dobu tancoval. No Pavlica, z té růžové vily na nábřeží, jak se tam stalo to neštěstí v rodině, však víš. Říkal jsem mu, že jsi chodila do hospodářské školy, to místo na sekretariátu je pro tebe jako dělané.“

Martin otec si už ovšem nechal pro sebe, že jde o odměnu za to, že tomu Pavlicovi coby bývalý protektorátní četník potvrdil, že byl zapojen do odbojové činnosti. A Pavlica mu za to vydal potvrzení, že coby protektorátní četník byl vždy vlastencem a s Němci spolupracoval jen naoko, aby díky této pozici mohl pomáhat lidem zapojeným do odboje. Takové potvrzení bylo po válce víc než zlato, než peníze, než kus pole.

Marta nevěděla nic o protislužbách, které se po válce v mezilidských vztazích staly nejdůležitějším platidlem, a tak si pomyslela: Aha, takže já mám dělat poskoka bratrovi té nafoukané krávy, v jejichž baráku si teď Karel válí šunky? Ani za nic.

Jenže v té době byla podobně jako většina mladých lidí ve stavu, kterému se říkalo plonkový. Všechno bylo rozbité, firmy nefungovaly, sedláci neměli peníze na zaměstnávání lidí, lidé neměli práci, ale všichni měli chuť něco dělat, žít tak, jak žili před válkou, nebo pokud možno lépe. A táta jí jasně několikrát řekl, že je dost stará na to, aby už něčím přispívala na domácnost. Prodej se nebo si sežeň práci, jak dlouho tě ještě máme živit?

Možnosti, které se jí v okolí nabízely? Pomoc na statku u sedláka, to znamená vstávání ve tři ráno a pak úklid u krav.

Nástup do papírny, která prý znovu obnoví výrobu, to znamená vstávání v pět ráno a šichta u nějakého stroje.

Práce v pletárně, která začala přijímat spoustu dělnic, takže opět hodiny u stroje ve společnosti stovek ukleветěných ženských.

No pěkně děkuju, říkala si.

V městečku jiná práce nebyla, turistický byznys spojený s lázeňstvím během války skončil a nevypadalo to, že se

zase rozběhne. To, že Marta uměla pěkně psát, slušně počítat a tukaní do psacího stroje jí šlo rychle, jí bylo v podstatě k ničemu. Pak si ale vzpomněla, jak jí babička říkávala, že všechno zlé je k něčemu dobré, a tak si oblékla svou nejhezčí blůzku, nechala na ní rozepnuté dva knoflíčky, vlasy si rozpustila a nakadeřila tak, že by nikoho nenapadlo, že je děvče z chalupy, ne z vily, a vydala se na radnici. Ihned po příchodu bylo jasné, že zatímco ji Slávek Pavlica nikdy nezajímal, ona zajímá jeho. Prohlížel si ji, usmíval se na ni, nabídl jí cigaretu. To se jí líbilo. Odmítla, protože se bála, že se ztrapní tím, že kouřit neumí, ale umínila si, že se to naučí.

„Nazdar, jak se máš? Proč jsi přestal chodit tancovat?“ vyhrkla na Slávka.

„Už nemám čas na hlouposti. I za války jsem měl na práci důležitější věci.“

„Však já vím. Vždycky jsem tě za to obdivovala.“

Slávek se zamyslel, proč si v kroužku Marty více ne všiml, proč se díval na jiná děvčata. Asi to bylo tím, že v krojích a s vlasy zapletenými do copů vypadaly všechny stejně. Ale když je takhle pěkně upravená, načesaná, to je něco jiného, to je vidět, jak je ve skutečnosti jiná, výjimečná. Škoda že Ludmila o sebe takhle nedbá, stále vypadá, jako by se právě vynořila z lesa.

Poprvé se Marta se Slávkem vyspala, když byli na služební cestě v Praze. Bylo to poprvé, co viděla hlavní město. Slávek tam měl spoustu jednání v obrovských budovách, jejichž chodby byly chladné, temné, tak trochu jí naháněly strach. To, jak se po nich sebevědomě a jistě pohyboval, ji ujistilo, že jeho pozice je významná. Chodila těsně za ním

ve svých jediných pěkných botkách, v přiléhavých tmavě modrých šatech s bílým límečkem, které si nechala ušít, když nastoupila na národní výbor, a s pusou namalovanou tmavě rudou rtěnkou, kterou jí kdysi přivezla kamarádka z Ostravy. Neznala v městečku žádnou ženu, která by se líčila, samozřejmě kromě paniček z vil a těch, které tam dříve přijížděly do lázní. Ale ty, které žily v dřevěných chalupách, se nemalovaly, její máma taky ne.

Ráda si prohlížela fotky hereček v několika málo časopisech, které se k ní dostaly ještě před válkou. Pamatovala si, že jimi listovaly nějaké městské paničky v kavárně v lázeňském parku, a když viděly, jak jim s děvčaty nenápadně nahlížela přes rameno, věnovaly jí je. Od té doby už byly celé ohmatané, ušpiněné, protože si je s děvčaty z tanečního kroužku půjčovaly a prohlížely stále dokola. Takže až v Praze se poprvé odvážila vyjít ven se rty nalíčenými přesně podle snímku herečky Evy Gerové, na který se v jednom z časopisů dívala tolikrát, že by si takové rty dokázala vykroužit i potmě a poslepu. Však si to taky doma tajně trénovala, vždy když měla jistotu, že máma ani táta nepřijdou, že se to nikdo nedozví, a pak jí bylo líto, že si musí tu krásu smýt. Proboha, kdyby jí máma viděla nalíčenou, zešilela by, ta ani nevěděla, že Marta nějakou rtěnku má.

Měla dobrý pocit z toho, že se po ní v Praze lidé dívali. Nenapadlo ji, že by si jí v tak velkém městě někdo všiml, vždyť byla obyčejná holka z Beskyd, ale pohledy mužů ji ujistily v tom, že výrazná rudá pusa ve tvaru ostře ohraničeného srdíčka je naprosto v pořádku, a umínila si, že ji začne nosit doma i v práci. Ať si máma říká, co chce, a báby ať drbou, až se jim od hub bude prašit.

„Sluší ti to,“ zalichotil jí Slávek, když je po posledním jednání v jedné z velkých budov odvezlo černé auto do

hotelu. Marta byla poprvé v hotelu, a když se na ní recepční usmála a dala jí do ruky klíč, cítila se šťastná. Jak málo chybělo a skončila by v kravíně. A teď je v Praze, v hotelu a lidé se k ní chovají uctivě. Na pokoji si upravila vlasy, opláchla si obličej, ze rtů si smyla červenou barvu, jejíž obrysy už nebyly ostré, a namalovala si je znovu. Srdíčko bylo opět dokonalé.

Pak si se Slávkem vyšli na vycházku. U stánku si koupili klobásku, šli centrem města, přešli Karlův most, zamířili k Hradu, v hospůdce, která ji fascinovala tím, že vlastně šlo o temné sklepení s klenutými stropy, si dali džbánek vína. Když se vraceli k hotelu, byla už Praha ponořená do tmy. Obrovské stavby na Martu působily téměř děsivě, nikdy dříve neviděla několikapatrové rozlehlé domy tvořící celé bloky a ulice. Dosud si myslela, že největší budovy, jaké vůbec existují, jsou vily na nábřeží v jejím rodném městečku. Uvědomila si, že vůbec netuší, kterým směrem by se do hotelu měla vrátit, a že by ve velkém městě snadno zabloudila. Chytila se Slávka za ruku, lehce se k němu přitiskla a řekla: „Já bych se tady úplně ztratila. Ještě štěstí, že jsi se mnou. Sama bych tady byla úplně nemožná.“

Noc strávila ve Slávkově pokoji a byla ráda, že se ráno vzbudila dříve než on a potichoučku se přesunula do pokoje svého. Nebylo by dobré, kdyby ji viděl po ránu bez pěkně červené pusy a s rozčuchanými vlasy. Takto měla dost času vyrobit si ráno znovu úhledné, přesně seřazené vlnky a nalíčit se tak, že u snídaně v hotelové jídelně působila svěží a sebejistá. Však se taky po ní muži hned dívali, když tam sama vešla, usadila se a začala popíjet kávu.

Slávek vypadal lehce rozpačitě, když do jídelny vešel. Usmála se na něj a zvedla ruku, aby si jí ve velké místnosti

všiml. Jeho výraz se v tu chvíli okamžitě změnil. Jako by se celý napřimil a jeho oči prolétly místnost. Tahle kůstka patří ke mně, jen se, pánové, dívejte, jak se usmívá a mává.

Marta netušila, že Slávek po probuzení chvíli koukal do stropu a přemýšlel, jestli v noci neudělal kolosální hloupost. Předseda by asi se svou sekretářkou spát neměl a ženatý předseda už vůbec ne. Co když se to někdo dozví? Kdo by se to dozvěděl? Všimla si recepční, když si v noci od ní brali každý svůj klíč, že se do něj Marta před výtáhem důvěrně zavěsila? Nebo je to jedno, protože je tady v Praze nikdo nezná? Jenže noclehy platila strana, jsou tady pracovně, co když někdo dává pozor, jak se soudruzi na služebních cestách v hotelu chovají?

Nejistota a opatrnost byly Slávkovy neodmyslitelné vlastnosti a události, o kterých slýchal, je jen zdůrazňovaly. Poslední měsíce prožíval v přesvědčení, že je třeba mít se neustále na pozoru, protože nepřátelé číhají všude a nikdo neví, kdo je ve skutečnosti imperialistický přísluhovač, který má za cíl zpochybňovat všechno dobré, co strana dělá.

Vždy, když tyto věty Slávek poslouchal, což bylo prakticky na každé schůzi, napadlo ho, že se vlastně nic moc nezměnilo, i za války bylo třeba mít se na pozoru, nepřátelé číhali všude a nikdo nevěděl, kdo je nacistický udavač.

Po probuzení si říkal, že Marta byla v noci přítulná až moc, byl tím zaskočený, něco takového nikdy nezažil. Mnoho zkušeností s děvčaty neměl a noci s Ludmilou... Vlastně ho moc nebavily. Zpočátku, několik měsíců po svatbě, mu její přítomnost v jeho posteli připadala jako něco nového a zajímavého, ale časem mu začala spíše vadit. Musel si přiznat, že ho brzy přestala přitahovat, což bylo to trapné, protože si to pravděpodobně začala

uvědomovat. Jejich soužití se dostalo do podivného stavu, ve kterém ani jeden z nich nevěděl, co dělat, jak se chovat, jak to neudělat ještě horší.

Ovšem příjemnější večer, než byl ten v Praze s Martou, dosud nikdy nezažil. Nebyl zvyklý pít víno, cítit ženskou vůni, okoušet chuť rtěnky a poslouchat klapot podpatků. Ludmila nevoněla, její rty byly bledé, téměř splývající s pletí, a místo střevíců nosila krpce. To mu snad na ní vadilo ze všeho nejvíc. Několikrát jí řekl, že když teď žije ve vile, ne v dřevěnici v horách, chodí s ním na různé společenské akce a je jeho manželkou, mohla by snad nosit normální boty, ale ona se vždy smála a říkala, že nic lepšího než krpce přece není.

Slávek taky měl krpce, Živa také, to je jasné, všichni lidé, které znal, měli doma krpce, ovšem například oni dva se Živou je nosili jen na tancování nebo si je obouvali kdysi, když chodívali s mámou na procházky do kopců. Ludmila je však nosila nejen ke kroji, ale i k šatům, a to bylo směšné. Ženská noha v obuvi tvořené jedním kusem hovězí kůže, držící pomocí kožených šňůrek omotaných kolem kotníku, mu nepřipadala pranic přitažlivá. Napadlo ho, že Ludmila by byla schopná vzít si krpce, i kdyby měla jet do Prahy. Ovšem s ní by do Prahy nikdy nejel.

Klapání Martiných podpatků se ozývalo chodbami a kanceláři národního výboru čím dál silněji. Bylo stejně razantní jako její chování, stejně důrazné, jako byla ona. Slávek sice měl pověst muže, se kterým bylo dobré vycházet, málokdo ovšem tušil, že nastaly časy, kdy bude mnohem důležitější vycházet s Martou. Otevírala jemu adresované dopisy, určovala, který se k němu dostane co nejdříve,

který může počkat, dokonce i to, který je tak bezvýznamný, že jediným jeho smyslem je ihned skončit v odpadkovém koši.

Od chvíle, kdy vstoupila do komunistické strany, uplynulo několik měsíců, ale už byla předsedkyní její základní organizace na národním výboru a zástupkyní předsedy Československého svazu mládeže v městečku. Už nemusela poslouchat káravé řeči své mámy, protože jí bytová komise národního výboru přidělila velký dvoupokojový byt s obrovskou terasou v domě na náměstí, který dříve patřil německým majitelům, po válce v něm žila rodina, která přišla při ostřelování městečka o chalupu, ale pak komise rozhodla, že pro ni bude dostačující byt mnohem menší, skromnější, zkrátka že se musí hned vystěhovat.

Samozřejmě že se o tom začalo mluvit. Tak oni vystěhovali rodinu se třemi dětmi, aby se tam mohla roztahovat ta zmalovaná fiffena. To se v různých obměnách ozývalo v místních ulicích, obchodech a domácnostech.

„Ta si to uměla zařídit.“

„No však víte, za co to má.“

„Ale nedělejte klepy.“

„Tož to nejsou klepy, to ví každý, jenom Lidunka Pavlicová ne.“

„Ale beztak ví, ale co má dělat, chudák ženská.“

„Je to pořád stejné, je jedno, jestli jsou u vlády Němci nebo naši, jak nemáte známosti, dobrou práci neseženete.“

„Známosti si Martička dělat umí, to zas jo.“

„Že jí není hanba s ženatým.“

Martě nic z toho nevadilo. O řečech věděla, ale téměř se jí nedotýkaly, což způsobovalo její mládí, sebejistota, radost z toho, že unikla osudu kamarádek, které v temných horských chaloupkách rodily jedno děcko za

druhým, dojily krávy, sklízely seno a ujišťovaly samy sebe, že tak je to dobré, že měly štěstí, protože jejich chlap není tak špatný jako sused, však pije méně, nebije je tak často jako sused susedku. Marta už okusila příjemnější podobu života a byla si stoprocentně jistá, že okusí podoby ještě výrazně příjemnější.

19.

Ondráš měl pocit, jako by se místnost zmenšovala. Zdálo se mu, že se stěny naklánějí směrem k němu, pomalu se na něj položí a postupně ho budou tlačit k zemi tak, až ho zadusí a rozmáčknou. Přesně tak se cítil, když ho vyslyšeli na gestapu. I vzduch v kanceláři národního výboru byl najednou podobný tomu na gestapu, stejně jako tam byl prostoupený zvláštním pachem. Pachem beznaděje. Nebyl to pach strachu. Když člověk cítí strach, má chuť se mu vzepřít, bojovat, zachránit se. Ale beznaděj je mnohem horší, ta paralyzuje, vyvolá dojem, že stavět se na jakýkoli odpor, něco vysvětlovat nebo se pokusit dohodnout je stejně naprosto zbytečné.

Už dříve si ten pocit takto pojmenoval a teď ho poznal, jen se nadechl. Od chvíle, kdy se ocitl ve Francii, a pak když po návratu domů zase každé ráno u tety v horách cítil vůni Beskyd, na ten pach zapomněl, ale teď tady zase byl. Dral se mu do nosu, do úst, do očí, páčil ho, dusil ho.

Seděl na konci dlouhého stolu v místnosti obložené dřevem. Na druhém konci byl předseda národního výboru, po jeho boku nějaký další muž, nad nimi visely československá a sovětská vlajka a velká papírová rudá pěticípá hvězda. Do místnosti vešla dívka se stejně rudou pusou

tak divného tvaru, že od ní nemohl odtrhnout zrak. Uvědomil, si že na ni nevhodně zírá, tak sklopil oči, ale stihl zaregistrovat, že se na něj podívala s neskrývaným opovržením. Položila před každého z nich kávu, popelníky a odcupitala.

„Když jste nepřinesl žádné dokumenty, jak můžete doložit, že jste byl v odboji?“ zeptal se jeden z mužů.

Ondráš mlčky vyhrnul rukáv košile, vstal, došel k nim a ukázal jim číslo vězně koncentračního tábora, které měl vytetované na ruce.

„Tož víme i o lidech, kteří si to udělali sami, aby teď měli výhody,“ řekl ten v čele stolu.

Druhý pokýval hlavou.

Ondráš v tu chvíli ucítil, že se mu vrací síla. Možná by je zvládl praštit. Zkusil stisknout ruku v pěst, ale sebekriticky vyhodnotil, že rána by nebyla dost pořádná, že ti chlapi jsou dva a v dalších místnostech budou určitě další, které by ta blondatá husa přivolala. Ale i tak to byl dobrý pocit, možná že když se přestane litovat, začne víc dělat kolem chalupy, trochu svalů zase přece jen nabyde, i když už nebudou takové jako dřív, ale kriplem nezůstane.

„Jaké dokumenty chcete?“ zeptal se.

„No každý má nějaké potvrzení, kdo byl v odboji.“

„Ale jaké potvrzení? Kde ho mám vzít?“

„No to musíš vědět ty, soudruhu, kdo ti to může potvrdit.“

Ondráš mlčel, díval se na ně a zkoušel znovu zatnout ruku v pěst. Nešlo to. Cítil, jak jsou jeho prsty slabé, vůbec je nedokázal ohnout.

„Někomu rovnou napsali potvrzení partyzáni. Potvrdili mu, že jim pomáhal, ještě než odešli. Někteří lidé mají potvrzení spoluvězňů nebo doklad o propuštění z vězení.“

Nevím, co máš, soudruhu. Někaké dokumenty mít musíš, ne?“

Ondráš se zamyslel. Mlčel. Potvrzení spoluvězňů? To si měli s chlapy vzájemně vydávat potvrzení, že společně byli v koncentráku, když je dozorcí někam v noci hnali a nad hlavami jim hučela letadla? To si tady ti pitomci myslí, že snad s sebou tehdy vězni nosili papíry a tužky? To, co slyšel, mu připadalo tak absurdní, že vůbec nebyl schopen reagovat. Chtěl něco odpovědět, vysvětlit, ale nenapadalo ho co.

Vyndal z kapsy několikrát přeložený papír, který byl ve zlomech už prodřený. Dala mu ho Christine, když se rozhodl od ní odjet a vrátit se domů. Byl to dokument, který jim kdysi vystavili američtí vojáci, když je naložili do vlaku na cestu do Francie. Jenže tehdy nic takového nevěděl, nevnímal, neměl tušení, co se kolem něj děje, to bylo ještě v době, kdy se teprve dostával z nejhoršího, všechno tehdy vyřizovala Christine. Problém byl v tom, že v dokumentu sice bylo uvedeno, že Ondřej Vašek je zachráněný vězeň z německého koncentračního tábora, ale u jeho jména stálo, že je francouzské národnosti, protože ho tímto způsobem Christine chtěla dostat do Francie.

Ti dva muži v kanceláři na papír zírali. Ondráš se jim pokusil vysvětlit celou svou složitou životní anabází.

„Samozřejmě že jsem odsud, z Beskyd, tady jsem se narodil, tady na faře mají můj křestní list. Lidí mě tu znají. Však mě tu na pasekách každý zná. Mám tady tetu. Němci vypálili naši chalupu, zabili moje rodiče. To vám potvrdí kdekdo, co se stalo Vaškovým, každý to ví,“ vysvětloval. Jeho hlas už nebyl pevný jako před chvílí, protože když mluvil o rodičích, stačilo, aby si na ně jen vzpomněl, měl co dělat, aby se ovládl, aby se nerozbrečel jako baba. Po každé se mu vybavila věta: „Kvůli vám to bylo.“

Panebože, co se to děje? To se tady rozbřečím? Copak to nikdy neskončí? Nezaplatil jsem už dost? Proč tady teď stojím a cizím chlápům vysvětluju, kdo jsem, co mám za sebou, jako bych byl nějaký prosebník, žebrák? Dívají se, jako by mi nevěřili. Co to tady sakra dělám?

„Co vlastně chceš, soudruhu?“ zeptal se ho ten, který seděl v čele stolu.

„Vrátil jsem se domů. Chci tady žít. Naši chalupu Němci vypálili. Bydlím u tety. Chci... Lidi říkali, že mám zajít na úřad, že se musím nahlásit. Nevím... Potřebuju... Nic nepotřebuju... Myslel jsem...“

Co vlastně potřebuje, co chce? Začít žít nový život, jak mu pořád říká teta Amálie? Ale co si pod tím představit? To, že bude tady na výboru žebrat, ať mu přidělí někde nějaký pokojík v městečku, nějakou podřadnou robotu a jakési přidělové lístky, za které tady prý lidi dostávají cosi k jídlu? Co asi tak mrzák jako on může dělat? Jakou práci? Uklízet? Házet lopatou? Zvládne to vůbec?

„Takže bydlet máš kde,“ řekl jeden z chlapů.

„Žiju u tety, naši chalupu vypálili Němci, jak jsem už říkal. Slyšel jsem, že kdo byl v odboji nebo v koncentráku, má nárok na určité výhody. Teda, nechci výhody... Možná bych si časem postavil chalupu, ale nemám pozemek, ten jsem nechal sestřenicí. A potřebuju taky doklad, nový průkaz, abych se nemusel pořád prokazovat jen tím papírem.“

„Ty jsi tedy případ, soudruhu. To jsme tady ještě neměli. Proč jsi nepřišel dříve, hned po válce?“

„No však jsem vám to vysvětloval, byl jsem zraněný, nemohl jsem mluvit, starala se o mě přítelkyně ve Francii, která taky byla v koncentráku.“

„Hm, ve Francii. To je ten problém. No musíme si to celé pořádně prověřit. Je to velký problém...“

„Jaký problém?“

„Zastav se tak za dva týdny. Objednej se u soudružky sekretářky, ona tě zapíše do pořádku.“

Ondráš si sedl k řece. Dlouho se do ní díval, tak dlouho, až se mu zase začaly v hlavě míhat obrazy, jejichž význam si nedovedl vysvětlit. Jako by je pohled na proudící vodu udělal ještě rychlejší, než obvykle bývaly. Cítil se zase slabý. Ten příjemný okamžik, kdy v návalu zlosti získal sílu, byl pryč. Přemýšlel, jak zvládne cestu do hor, tak vysoko, až do Amáliiny chaloupky. V tu chvíli měl pocit, že se nedokáže ani postavit, natož udělat krok, stoupat do příkrých svahů, jít přes všechny ty paseky, úvozy a další paseky a pak zdolat poslední výstup téměř až k vrcholu.

O čem ti dva idioti mluvili? Jaký problém? Co si potřebují prověřit? Byl z těch jejich řečí tak zblblý, že se jich ani nezeptal. Znovu si uvědomil, jak tísnivý pocit na úřadě měl, jakou paralyzující beznadějí a bezmocí cítil. Stál jsem tam jak tupý baran, nic pořádného jsem neřekl, obviňoval se. Ale co to ti dva pořád mleli o nějakém problému?

Zvedl se, a když cestou míjel hospodu, zašel do ní. Jestli je nějaký problém, tak jedině ten, že nemám peníze, pomyslel si. Bylo mu trapně, že měl v kapse pár korun, které mu vnutila Amálie. Ta mu neustále nějaké peníze podstrokovala, vysvětlila mu, že má našetřeno z doby, kdy chodila na borůvky a prodávala je výkupcům, kteří je pak vozili prodávat do větších měst. A taky prý její úroda kmínu teď bývá tak obrovská, že ho prodává na pálení kmínky. Ale styděl se je vzít, přece nemůže žít z toho, co mu dává stará teta. Nutně si musí najít práci. A kde jinde se ptát než v hospodě.

Chlapi ho přátelsky usadili mezi sebe. Po chvíli si nadoával, že byl blbec, že tam nezašel už dříve.

„Ondráš. Ondráš Vašek. Bože. Já slyšela, že ses vrátil, tož proč ses tu už neobjevil?“ řekla hostinská, objala ho a na účet podniků mu přinesla skopový guláš. Byl tak dobrý, silný, že když ho dojedl, měl pocit, že teď by dal těm panákům na úradě ránu, až by se oba rozplácli o zeď jako mouchy.

Opil se ten den tak jako ještě nikdy v životě.

„Odvylk, už nic nevydrží,“ konstatovala suše hospodská a s pomocí chlapů ho uložila v místnosti pro takové případy určené. Nešlo o nic, co by se tady nestávalo, naopak, nedávno se tady účastníci smutečního průvodu před pohřbem zřídili tak, že zapomněli na nebožtíka, nechali rakev s ním ležet u zadního vchodu do hospody a vzpomněli si, až když se po nich po městečku sháněl pan farář a napadlo ho podívat se do krčmy.

Další den ráno hostinská přinesla Ondrášovi dva silné krajíce chleba namazané sádlem a sedla si s ním do zahrady za hostincem. Nebyl si jistý, co všechno večer napovídal, když se díky kořalce po dlouhé době cítil uvolněný a bezstarostný. Ale hospodská věděla víc, než si on sám dovedl představit. Měla v záloze tolik potvrzení o tom, že pomáhala partyzánům, že by si s nimi celou zeď mohla polepit. Však taky díky ní chlapi v horách za války přežívali, sháněla pro ně nejen jídlo, ale i teplé oblečení, léky, obvazy, s majitelkou lékárny byly sehraná dvojka, zajistily společně všechno, co Jura Tkačik a jeho spojky považovali za potřebné. Všichni to věděli a nikdo by si nedovolil její úlohu při podpoře partyzánů zpochybnit.

„Napíšu ti potvrzení, že jsi u partyzánů byl, ostatně to stejně všichni víme, tak ať si ti pazgřivci na výboru nevy-

skakují. Jsou teď na koni, už tady taky byli a zkoušeli mi vyhrožovat. Říkali, že se časem bude znárodnovat, že mi podnik vezmou, ale hned toho nechali, na mě si netroufnou, však oni vědí proč. Tady každý na každého něco ví. Je to tu malé, každý ví, co kdo za války dělal, i když teď všichni předstírají, že byli v odboji. Lidunka ti to potvrzení taky napíše. To její bude mít váhu, uvidíš, ona je teď slavná, v novinách se o ní píše a až z Prahy sem za ní lidi jezdí. No Lidunka, pamatuješ si na Lidunku Tkačikovou, ne? Však jejího otce jsi musel znát. Tak vidíš, zbytečné starosti to byly. Počkej, Pavlica bude hledět, kolik potvrzení přineseš. A ještě ti to podepíše bývalý velitel četníků, který tu sloužil za protektorátu, ten je mi taky zavázaný, ten to napíše moc rád.“

„A nebude mít z toho Lidunka potíže?“

„Ta má hlavní potíž z toho, že si toho smrada vzala, to tu ví každý.“

Když se Ondráš za několik dnů vrátil do městečka, hospodská už na něj mávala. Předala mu několik listů, na nichž různí lidé potvrzovali, že za války nejen pomáhal partyzánům, ale že byl jedním z nich. Jména většiny z nich neznal.

„Na to nehleď, tím se nezabývej. Podívej, to je od Lidunky. A tohle je taky důležité, to je od Malěrů, však je znáš, jeden z nich teď dělá předsedu na okrese. A tu ti to potvrzuje ten četník, ten potvrdí cokoli, je rád, že je rád a že jeho dcera dostala práci na národním výboru. Tu taky znáš, taková frajle zmalovaná je to, nosí se po náměstí, jak by jí patřilo.“

Ondráš měl pocit, že hospodská mluvila řečí, které nerozuměl. Co se vrátil domů, připadalo mu to tak u více

lidí. Všichni se znali, všichni si vzájemně prokazovali jakési protislužby, udržovali spiklenectví. Jako by k nim nepatřil, protože není součástí složitě propleteného systému vztahů v městečku a v jeho okolí, který začal ve válce, končil v současnosti a byl tak rozvětvený, že zasahoval až do okolních kopců, do tamních osad i do těch nejbližších samot vysoko, vysoko v horách.

S tímto vědomím a s obálkou plnou papírů se vydal na radnici v den, na který ho objednala ta ženská se směšně červenou pusou. Tentokrát měl předseda národního výboru sedící v čele stolu u sebe poskoky dva, jednoho napravo, druhého nalevo. Ondráš se nadechl. Pach bezmoci byl tu. Kancelář jím zřejmě byla prostoupena natrvalo, podobně jako gestapácké výslechové místnosti a mučírny, a už se z ní nikdy nevytrátí, protože si bere sílu z každého gesta, z každého slova, které tu zazní.

Položil obálku na stůl, předseda se začal papíry v ní pomalu probírat. Po chvíli ji odsunul.

„Víš, soudruhu, problém je v tom, že nám stále není jasné, proč ses nevrátil hned po válce. Ty jsi pobýval na Západě a my zkrátka zatím pořád nevíme, co jsi tam v té době dělal.“

„Ležel jsem tam jak zdechlina a učil jsem se znovu mluvit, protože jsem měl díru v krku, v noze a urvané ucho. A to proto, že mě od listopadu čtyřiačtyřicátého do května pětačtyřicátého mučili gestapáci, nejdříve v kriminále a pak v koncentráku. To jsem tam dělal.“

Muži se na sebe podívali.

„No, stejně si to ještě prověříme.“

Ondráš mlčel a zkusil si představovat něco hezkého, jenže na rozdíl od podobných chvil v lágru, tady mu to nešlo. Tam si tehdy stačilo vzpomenout na domov, na rodi-

če, na lesy, na hory, na tenkou Lidunčinu košilku. Měl to tam už natrénované tak, že se snadno dokázal přenést do jiných světů, ale teď se od pocitu bezmoci a vzteku oprostít nedokázal, najednou byla jejich přítomnost tak silná, až se mu zdálo, že ho svou tíhou znovu začala zatlačovat do podlahy.

Naštěstí další z mužů v tu chvíli řekl: „Budeš si muset ty doklady zajet vyřídit až na okres, soudruhu. Soudružka vedle ti řekne, kam přesně, co a jak.“

Na okresním výboru se k němu chovali o poznání lépe. Dokonce za ním přišel předseda, stiskl mu ruku a řekl, že je mu líto, co se stalo jeho rodičům.

„Kdybys kdykoli cokoli potřeboval, synku, přijď rovnou za mnou, ano?“

Ale Ondráš už byl rozhodnutý, že nic od nikoho potřebovat nebude. Setkání s mladými soudruhy z národního výboru v něm zanechalo pocit takového hnusu, že si umínil, že opraví Amáliinu chaloupku a bude tam žít natrvalo. Poptá se, jestli by nebyla nějaká práce v lese, v hájovně nebo tak něco. Z hor už dolů scházet nebude. Nepotřebuje vidět žádné lidi. Nechce se zapojovat do té jejich pokrytecké hry na to, kdo má nejvíce papírů potvrzujících, že za války stál na správné straně. Ale především se bál, že kdyby ještě jednou třeba jen prošel kolem budovy radnice, pozvracel by se. Nebo by se stalo něco horšího. Skončil by znovu v kriminále, kdyby ty zmetky ještě jednou potkal, protože by je nejspíš zmlátil.

20.

Amálie sestoupila z hor. Byla to událost, mluvilo se o ní ve všech chalupách v okolí. Mnohokrát jí Lojzka a její příbuzní říkali, ať s nimi jede do městečka, jen tak, podívat se, jak se od války změnilo, nebo se trochu pobavit, až bude nějaká slavnost. Amálie si už nepamatovala, kdy tam naposledy byla, rozhodně to bylo dávno.

A bylo to tak dobře. Nechtěla vidět, jak se svět změnil. Tušila, že bude lepší, když si vše bude pamatovat z doby, kdy byla holka a občas ji dolů do městečka brával tatínek. Ten kdysi vyrážel několikrát do týdne pěšky z hor už po půlnoci s velkou nádobou syrovátky na zádech, aby ji stačil donést do lázní a hoteliéři ji stihli ohřát a podávat hostům, hned jak se probudili. Někdy chodívala s ním a on si ji dobíral, že skáče po horských stezkách jako srnka. Vůbec jí nevadilo, že nesvítil měsíc, ani v té nejtemnější tmě nikdy nezakopla, neupadla, jako by přesně věděla, ve kterém místě se z kterého stromu dere ze země na povrch kořen, kde leží kámen, kterým směrem stezka zase bude pokračovat, i když se zdálo, že končila v husté hradbě nízkých smrčků, že už nikam nevedla.

Když se rozednělo, táta prodal v lázních žinčicu, slíbil, že za tři dny přinese další, koupil Amálii v hostinci

preclíky a dal se do řeči s hospodskou. Amálie si s prec-
líky sedla na schod před hospodou na náměstí a pozorova-
vala, jak neuvěřitelně různé oblečení lidé nosili. Tehdy
chodilo po náměstí tolik lidí, až do sebe naráželi lokty,
vyhýbali se těsně jeden druhému, mnozí měli valašské
kroje, stejné, jako byl ten její, který si oblékala, když šla
s tatínkem do města, ale jiní měli divné šaty, z jejího po-
hledu nehezké, nezdobené, jednoduché. Mužské obleky
byly tmavé, smutné. Jak pěkné jí proti nim připadaly kro-
je chlapců, které znala. A ženské, které sem přijely z vel-
kých měst? Vůbec se jí jejich šaty nelíbily. Jako by na sobě
měly jen jakési jednoduché košilky, ty šaty nebyly nijak
vyztužené, vypasované, takové haděrky to byly. A na hla-
vách jim seděly směšné předměty, ani klobouky, ani šátky,
jakési divné hučky. Táta jí vysvětlil, že takové oblečení je
ve městech moderní, že to jsou lidé, kteří sem přijíždějí
i z dalekých zemí, že jsou bohatí, to že pro ně tu žinčicu
přinášejí. Bohatí? Tak proč nemají pěkně vyšivaný kroj,
nadýchané široké sukně, bělostné, pořádně naškrobené
halenky? Nechápala, proč někdo, pokud je bohatý, nosí
takové jednoduché šaty.

Vyptávala se na to tatínka a ten jednou se spikleneckým
úsměvem řekl, že jí něco ukáže. Zavedl ji do lázeňského
parku, až na jeho konec, a tam uviděla dlouhou řadu kadi-
budek. Rozesmála se. Tož to přece ví každý, že žinčica
prohání, zvláště takhle na hlad, po ránu. Takže ti bohatí
lidé se sem sjíždějí z dalekých měst, a dokonce i dalekých
zemí, aby se tady ráno napili a pak se tady...?

Smála se tomu ještě dlouho, už stoupali s tátou do prud-
kého svahu před jejich chaloupkou a pořád se ještě chvíle-
mi rozesmála, když si vzpomněla na dlouhou řadu dřevě-
ných domečků s vyřezanými srdíčky ve dveřích.

Chtěla si městečko pamatovat tak, z doby, kdy se tam smála. Slyšela o tom, jak bylo při osvobození zničené, i o tom, jak tam všechno nyní vypadá jinak, když tam lázeňští hosté nejezdí.

Až dosud neviděla jediný důvod, proč by se tam měla vracet. Nic nakupovat nepotřebovala, všechno měla. Jadernička, jakubinka a bílá trnečka, které kdysi vysadil táta, stále rodily, takže jablek, hrušek a švestek měla tolik, že jí nasušené přes celou zimu vydržely. Od dětství slýchala větu „zemáky a zelé živobyty celé“ a teď už velmi dobře věděla, co tím předkové mínili. Brambor i zelí měla vždy dobrou úrodu, což znamenalo, že jí nescházelo opravdu nic. A protože byla jednou z nejzdatnějších sběraček jalovčinek široko daleko a úrodu kmínu měla taky výstavní, sousedé jí z nich vždycky vypálily tolik kořalky, že ta jí také na rok vystačila, i když si dávala denně minimálně dvě skleničky.

Ten den, kdy se rozhodla sejít po dlouhé době z hor, si nalila kmínku, jakmile vstala, a pak další těsně před tím, než vyšla z chalupy. Kmín přece ochraňuje před zlými duchy a kouzly.

Když povoz, na kterém s Lojzkou seděla, projížděl městečkem, připadalo jí, že se ocitla někde, kde ještě nikdy nebyla, ne v místech, které dříve znala.

Tam, kde zastavili, to vůbec nepoznávala. Lidí tam bylo hodně, muži v šedých oblecích převažovali nad těmi v krojích. Uvědomila si, že móda se asi opět proměnila, protože ženské neměly takové lehké necudné šatičky, v jakých je vídala, když byla mladá holka. Teď nosily tmavé sukně a nevýrazné halenky. Oč jsou naše valašské kroje hezčí, veselejší, pomyslela si zase a s radostí se zahleděla na

skupinu děvčat, která se chystala k tanečnímu vystoupení. Krpce nedočkavě podupávaly o zem, modro-bílé široké sukně se vlnily, protože boky pod nimi se už pohybovaly ze strany na stranu, dívky celé natěšené čekaly na moment, kdy se ozve zavýsknutí a ony vyběhnou na pódium.

Na tom zatím stálo několik mužů, jeden z nich cosi předčítal z papíru. Za nimi byla rozprostřená rudá látka, na ní visela československá a sovětská vlajka. Na řečnickém pultíku byla připevněná velká rudá pěticípá hvězda.

„Komunisti jsou stejní, jako byli ti němečtí psi. Hladová smečka, která sežere všechno, k čemu přijde. Všechno si přivlastní. Tohle bývala vždycky lidová slavnost a oni si tu řeční, jako by šlo o jejich schůzi. Dokonce i taneční kroužek si už na každé vystoupení věší na jeviště tu jejich hvězdu. I ty naše lidové písničky už vydávají za svoje,“ řekl Lojzčinu manželovi muž, který stál vedle nich.

„Na jejich schůzi by jim tolik lidí nikdy nepřišlo, tak proto chodí agitovat na všechny možné akce. Jak se někde něco slaví, hned přilezou a začnou tam řečnit. Jednou přišli i na sokolskou slavnost. No tam je ogaři hnali,“ vyprávěl další.

„Tak proč je teď neženou zas?“

„No to bylo těsně po válce, to ještě nebyli u moci. Teď už to nejde. Tihle psi nám už zdivočeli. Už se nebojí trhat, ničit. Už z nich lidi mají strach.“

Amálie se začala cítit unavená. Potila se a špatně se jí dýchalo.

Nic nevydržím. Jsem utahaná stará bába. A to jsem se celou cestu vezla, kde jsou ty časy, kdy jsem běžela z hor až sem a pak zpátky.

„Kdy bude mluvit ten Pavlica?“ zeptala se.

Slávek Pavlica přišel k řečnickému pultíku. Amálie už nějakou dobu podřimovala. Seděla na zemi opřená o kmen buku a vypadalo to, že vůbec nevnímá, kde je.

Lojzka si poté dlouho vyčítala, že do ní v tu chvíli strčila a vzbudila ji, možná kdyby to neudělala, Amálie by celý jeho proslov proklímala a nic by se nestalo. Jenže Amálie sebou šklubla a upřela své pichlavé oči na pódium.

Vše, co se událo v následujících vteřinách, bylo tak rychlé, že pak lidi ještě dlouho přemýšleli, zda se to opravdu stalo. Ale mluvilo se o tom ještě dlouho, kdekdo to líčil jinak, každý něco přidal, až se z toho stala legenda. Vypadalo to, jako by vzlétl velký černý pták, když se Amálie několika skoky dostala těsně pod řečnický pultík. Kdo by to do ní řekl, jak je pořád mrštná a rychlá, říkalo se pak. I její hlas připomínal skřehotání velkého dravce. Zvedla ruku, namířila zkroucený ukazováček na Slávka a začala křičet: „To on přivedl Němce k Čertovu stavení! On jim řekl, že tam jsou partyzáni. Kvůli němu je pobili. Kvůli němu chalupy pálili a lidi vraždili. Pomáhal Němcům táhnout mrtvé z hor. I to děcko umřelo kvůli němu. Proklínám tě! Budeš se za to smažit v pekle! Už brzy tam budeš!“

A pak se sesunula k zemi.

Lidi pomohli Lojzce a jejímu muži odnést ji na povoz. Když s ní přijeli k doktorovi, už se probírala. Poslechl si ji, změřil jí tep, prohmatal jí hlavu, párkrát jí přejel prstem před očima a žádal, at jeho pohyb sleduje.

„Tož teta, já myslím, že jste se rozčílila nebo tak něco, protože jinak vypadáte v pořádku, jen budete mít bouli na hlavě, jak jste spadla. Stalo se to jen tak, bez příčiny, nebo vás něco rozrušilo?“

„Ani se neptejte, pane doktore, radši se neptejte, taková ostuda,“ řekla Lojzka.

Pan doktor ani nechtěl nic zaplatit, však žádné ošetření nebylo třeba, říkal. Jen navrhl, že není vhodné, aby se teď Amálie drkotala na povoze až vysoko do hor. „Nemáte tady někoho, u koho by mohla aspoň den zůstat, odpočnout si, pro jistotu, kdyby se jí udělalo znovu zle, ať se na ni můžu rychle podívat?“

Krčili rameny, že ne, že nemají, že musejí jet. A tak doktor vyšel ven ze svého domu, zašel o pár domů dál a zakřičel: „Živo, neubytovala bys na jeden, dva dny nemocnou tetu z hor?“

Věděl, že Živa nikdy neodmítá pomoc někomu, kdo je v nouzi. Vila, v níž kdysi její matka provozovala vyhlášený penzion pro lázeňské hosty, měla několik nevyužívaných pokojů, které si občas pronajal někdo, kdo do městečka přijel, ale šlo většinou o úředníky na služebních cestách, kteří potřebovali jen přespat jednu noc, protože jim ve vhodnou dobu nejel vlak. Hosty, kteří by se zdrželi déle, už Živa dlouho neměla. Ale vlastnila stále spoustu povlečení, peřin, polštářů, volných postelí, takže prakticky vzato byla schopna kdykoli někoho ubytovat a doktor už u ní takto několikrát uložil nějaké lidi, kterým se v městečku a okolí něco přihodilo. Nemocnice tam široko daleko žádná nebyla, to by se muselo desítky kilometrů do Ostravy nebo do Olomouce.

„Samozřejmě,“ ozvalo se zvesela a ze dveří vyšla Živa s dcerkou v náručí. Doktor si jako vždy, když ji uviděl, pomyslel, jak je podobná své mámě. Krásná, stále usměvavá, plná života. A ta její malá je totéž. Margareta by z vnučky měla radost, řekl si už asi postě.

Amálie se vzpouzela. Přece si nepůjde lehnout cizím lidem do baráku, vždyť jí nic není. Udělala, co musela, a teď chce zpátky do hor, chce domů, hned teď.

Co jí to jen Lojzka provedla, že ji tu nechala? Naskočila s chlapem na povoz a zmizeli s příslibem, že se objeví za dva dny. Co tady dva dny bude dělat? Ležet jako pytel v cizí posteli? A ještě v takovém nóbl baráku? Co je to vůbec za ženskou, co ji tady obskakuje, proč to dělá?

Doktor s použitím mírného násilí přivedl Amálii do pokoje a zatlačil ji do postele. Ležela se sveřepým výrazem ve svých černých šatech a s černým šátkem na hlavě na bělostných nadýchaných peřinách, vdechovala jejich vůni a cítila se trapně jako ještě nikdy v životě. Odmítla se svléknout a vzít si nabízenou noční košili. Ještě to tak. Odmítla i nabízenou polévku a čaj. Bylo jí tak stydno, že jen odvracela hlavu ke stěně. Pravda byla, že ji vzadu hodně bolela, a když se pokusila posadit, měla pocit, že jí obíhá kolem těla. Po chvíli sebekriticky usoudila, že by cestu domů pěšky sama nezvládla, i když ještě před chvílí byla přesvědčena, že až v noci všichni v tomto podivuhodném domě usnou, vykrade se potichu ven a zamíří do hor. Jenže už by jí na to asi nestačily síly, už opravdu není mladá srnka, která viděla, i když nesvítel měsíc, a stačilo jí řídit se podle hvězd. A tak nakonec usnula a vzbudilo ji až nespělé klepání na dveře. Bylo ráno, do pokoje svítilo slunce a ta hodná mladá paní jí donesla snídani. To se jí ještě nikdy v životě nestalo, že by jí někdo do postele donesl snídani. Taková ostuda.

„Nemějte o mě starost, však mi nic není, to je poprasku kvůli tomu, že stará ženská spadla a trochu se bouchla. Kdyby mě rovnou vzali domů, všichni by si ušetřili starostí.“

„Ale pan doktor říkal, že to takhle bude lepší. A mně to opravdu nevadí. Kdysi jsme tady měli hosty pořád, teď je

dům smutný, prázdný. My jsme s maminkou byly zvyklé tady mít lidi, starat se o ně, chystat jim jídlo.“

Nakonec se Amálie v prostředí, které jí připadalo tak cizí, vůbec necítila špatně. Den strávila na zahradě. Seděla v pěkném altánku, obdivovala růže různých barev a květiny podivných tvarů, jaké ještě nikdy neviděla, ale i bohatou úrodu majoránky, kmínu, kopru. Ta mladá nebude fiffena, je vidět, že má zahradu pěkně rozvrženou, upravenou, záhonky okopané, nakypřené, proto jí to tu tak roste. Je tu hodně zeleniny a bylin, s tím člověk vyžije na celou zimu, pokud vše umí zpracovat. A ta její malá děvčička, jak je roztomilá, dobře vychovaná, pěkně potichu si hraje. Musím jim nasbírat borůvky a maliny a po někom, kdo pojede do městečka, poslat, tolik tu se mnou nadělají a já se jim nemám jak odvděčit.

Když se další den konečně objevil Lojzčín muž s povozem, seděl vedle něj Ondráš. Seskočil a hned k Amálii běžel. „Teta, co jste to dělala?“

„Co by? Však se nic nestalo, kdybyste tak nevyváděli, už jsem dávno byla doma. Tak honem, jedeme, ať už mě má tady paní Živa z krku.“

Jenže Ondráš najednou vypadal, že nic z toho, co mu teta povídá, nevnímá. Díval se k vile, z níž právě vyšla nějaká další mladá žena.

Amálie si uvědomila, že se oba chovají divně. Hleděli na sebe, začali se usmívat, vydali se jeden druhému naproti. Jako by pro ně najednou nic jiného neexistovalo. Byla to zvláštní, výjimečná chvíle, takových člověk v životě nevidí mnoho. Tak vypadá láska. A tahle její podoba zpravidla ostatní zaskočí, okouzlí, protože většina lidí nic takového nezažije a myslí si, že všechny ty řeči o lásce jsou jen povídačky.

Stejně překvapeně se na ty dva dívala Živa. Bylo to tak zvláštní, psi ztichli, malá Margaretka si přestala pobrukovat, snad i mouchy přestaly bzučet. V tom tichu se k sobě Ondráš a ta světlovlasá žena pomalu blížili, nespustili jeden z druhého oči, až najednou stáli naproti sobě tak blízko, jak u sebe cizí lidé nikdy nestávají. Něco si řekli, pak se bok po boku vydali zpět.

Amálie upřela na tu ženu svůj pichlavý pohled. Byla jí povědomá, odněkud ji znala.

„Teta, to je Lidunka Tkačíková, dcera od Jury, víte? Teda, teď se jmenuje Pavlicová,“ pravil Lojzčin muž.

„Pamatujete si na mě, teto Amálko? Chodívala jsem s tátou kolem vaší chalupy.“

Amálie měla pocit, že sebou znovu práskne o zem. Tkačíková. No jistě, že si tu dívenku pamatuje. Taková pěkná děvčica to byla a pořád je, i když je teď oblečená jako paníčka z města. Pěkná je opravdu moc, urostlá, no nedivím se, že na ni Ondráš tak vejrá, táhlo Amálii hlavou. Ale co se to tu vlastně děje? Pavlicová? Takže je vdaná? Za koho? To snad bude shoda jmen, Pavliců je v okolí hodně, přece nemůže mít něco společného právě s tím Pavlicou, snad je to jen jakési vzdálené příbuzenstvo. No ale i tak je to špatné, jestli ho má v rodině.

„Jedeme domů,“ zavelela Amálie a vyrazila směrem k povozu.

Živa, Ludmila a Ondráš se na sebe podívali. Pak Ondráš Živě zašeptal, že se omlouvá, že teta je už taková. „Není zvyklá na lidi, dlouho žije sama. Je jí trapné, že jste se tu o ni starali, nezná takové věci. Moc za všechno děkuju.“

„Však není za co. Hezky jsme si povídaly. A domluvily jsme se, že za ní s Margaretkou vyrazíme do hor, přijdeme

k ní domů na besedu. Hlavně že je jí dobře, že to nebylo nic vážného,“ řekla Živa.

Ludmila neříkala nic. Jen se na Ondráše dívala. Usmívala se. Usmívala se, ještě když stála před domem a dívala se za mizejícím povozem.

21.

Slávek přišel domů. Přesněji, přišel do vily, protože už pár měsíců byl jeho domovem spíše byt na náměstí. Však do něj zašel i krátce po tom, co se stalo při projevu na slavnosti. Byl tak rozčilený, že si nedovedl představit, že by šel jinam než k Martičce. Ale pak si uvědomil, že tam chodit neměl. V poslední době už ani tam necítil klid. Martička se chovala jinak než dříve. Byla taková... Jak to jen nazvat? Panovačná? Nespokojená? Hašteřivá? Kdo se má v těch ženských vyznat, pořád se jim něco nelíbí, neřeknou co, jen se tváří, jako by jim někdo ubližoval.

Občas nad ní přemýšlel. Co když ve skutečnosti nebyla oddanou zamilovanou dívenkou vděčnou za vše, co díky němu získala – byt, postavení, práci, respekt? Jak se vlastně stala jeho sekretářkou? Nebylo to všechno nahrané? Nenastrčil mu ji tam někdo s cílem, aby získala jeho důvěru, dozvěděla se o něm co nejvíce? Nebyla to zkouška? Ale ne, to není možné, vždyť se ho přece její táta ptal, jestli neví o nějaké práci pro dcerku, ano, tak to bylo. No jo, jenže co když právě to byla léčka? Ten chlap to přece vždycky hrál na dvě strany, být velitelem četníků za protektorátu vyžadovalo hodně obratnosti a žaludek, který je schopný strávit leccos. Kdo ví, s kým spolupracuje teď.

Slávek byl víc a víc paranoidní a poté, co se jeho noční můra, jeho nejhorší sen stal realitou, došel k závěru, že se dosud choval povážlivě lehkomylně. Neodhadl hrozící nebezpečí, nebyl ho schopen včas rozpoznat, identifikovat nepřátele a zbavit se jich. Selhal. Věřil, že si ho lidé váží, že jsou mu vděční za všechno, co pro ně dělá. Jenže nepřátelé mezitím cíhali na jeho první chybný krok. A tím bylo, že se zavčas nevypořádal s chlapem, který svým příchodem ohrozil vše, co on od války vybudoval.

Jistěže si ho pamatoval, že ho poznal. I když byl vyhublý a měl to zranění zasahující od krku do tváře, poznal ho hned. Měl toho chlapa spojeného se dnem, na který si zakazoval vzpomínat, a přesto mu dodnes před očima vystávala každá jeho vteřina. Den, kdy mu Němci oznámili, že k Čertovu stavení půjde s nimi. Myslel si, že když jim vyzradil, kde partyzáni jsou a že jim pomáhá Tkačík, bude to stačit, propustí ho a bude mít klid. Jenže oni ho zavřeli do nějaké tmavé místnosti a nechali ho tam několik dnů. Pak ho vyvlekli ven, naložili na nákladák, seděl tam mezi smradlavými čokly s otevřenými tlamami a vyplazenými jazyky. Přivezli ho na úpatí hory, postavili mezi sebe do řady, která olemovala celý kopec jako pevná tkaná stužka, a pak s nimi musel postupovat nahoru. Samozřejmě si pamatoval, že míjeli chalupu té babizny, sice šel od ní dost daleko, podél lesa, ale seděla tam na lavičce, čuměla.

Nechápal, proč ho Němci donutili jít s nimi. S tím nepočítal. Nebyl jim k ničemu platný, však sami dobře znali cestu, měli mapy. Možná s ním měli nějaké úmysly, třeba ho chtěli použít jako volavku, aby partyzány vylákal z úkrytů. Celou cestu přemítal, co ho čeká, ale pak na ně někdo začal zezadu střílet, najednou nastal zmatek, to už byli blízko toho zvláštního místa tvořeného seskupením

obrovských balvanů nalepených na srázu, různých jeskynek, skalních průrev, strží, místa ideálního na to, aby v něm mohly nerušeně týdny a měsíce přežívat desítky lidí.

Vybavoval si dodnes ten strašný hluk, opakující se výstřely, řev psů. Vojáci si ho v tom zmatku přestali všimnat, tak zalezl mezi kameny a v tu chvíli se na stejné místo pokusil vmáčknot i jeden z partyzánů. Byla to vteřina. Nebo méně? Dívali se jeden druhému do očí. Kdyby se posunul o něco dál, ten chlap by se tam vešel. Ale Slávek to neudělal. Vymrštil nohu, kopl chlapa do hrudníku, sledoval ho, jak se nárazem vzdálil od skalní štěrbiny, a pak viděl, jak se za ním objevil pes, vypadalo to, jako by ten chlap letěl vzduchem, pes na něj zezadu skočil, srazil ho na zem, zakousl se mu do krku a smýkl jím, jako když kočka zakousne myš. Mnohokrát se mu ten výjev znovu a znovu odehrával před očima.

Stejně si pamatoval i tvář malého kluka, kterého Němci zastřelili cestou, nechali ho ležet na kraji stezky, a když se pak vraceli, dali mu za úkol odvléct mrtvolku dolů do vsi. Tehdy tam zase u chalupy, kterou míjeli, stála ta stará černá čarodějnice a zírala.

Usilovně se na ten den snažil zapomenout, ale on se mu v mysli stále vracel. Doufal, že časem to pomine, že čím více času uběhne, zaberou místo v jeho hlavě jiné, hezčí obrazy. Tolik se tehdy o té události u Čertova stavení mluvilo, všichni chlapi v hájovně ji rozebírali pořád dokola a on vždy seděl, mlčel a doufal, že Němci po něm už nikdy nic nebudou chtít.

A najednou se tu ten chlap objevil. Ten, kterého vykopl, když se k němu snažil nacpat do skalní průrvy. Živý. S báhorkou o tom, že byl ve Francii, hrdě ukazující číslo vězně z koncentráku, tu značku, proti které se nedá

nic namítat, která zázračně otevírá dveře, před kterou se všichni sklánějí a platí víc než tucet potvrzení o účasti v odboji. To není dobré. To je nebezpečné.

Slávek nevěděl, jestli ho dotyčný poznal stejně jako on jeho. Proč by ne, vždyť se tam tehdy na sebe dívali, už dříve se vídali v horách, znali se. A teď že by ho nepoznával? To je divné. Takže to asi jen předstírá. Hraje to. Byl sem vyslán, aby ho usvědčil, dostal ho před soud za kolaboraci? A ta černá kráčající vrána byla součástí hry, součástí začátku jeho konce?

To všechno se Slávkovi cestou k domovu honilo hlavou, takže když bral za kliku branky, vůbec nevnímal, že psi nejsou ve výběhu. Vyřítili se k němu každý z jiné strany, tak tak stačil couvnout, branku rychle zavřít a uskočit. Narazili do ní s takovou silou, až měl pocit, že ji porazí a dostanou se k němu. Tohle musí skončit, přece se nebude bát jít domů, potupně tady čekat, až někdo ty svině zavře. Už toho všeho bylo tak akorát.

Když mu chlapi na výboru hlásili, že černá babizna skončila u doktora, doufal, že ji z toho rozčilení trefil šlak. Ale další den mu řekli, že je prý u nich ve vile. Nechápal obsah toho sdělení. U nich ve vile? To přece není možné.

Pak mu to došlo. Živa už několikrát uložila v hostinském pokoji někoho, koho ošetřoval doktor. V městečku nebyla nemocnice, lidi se po ošetření léčili doma, ale když se přihodilo něco někomu z hor, z daleka, stávalo se, že dotyčný ležel u nich v baráku. Slávkovi to bylo jedno, nezajímal se o nic, co se ve vile dělo.

Uvědomil si, že v poslední době trávil více času než doma v bytě na náměstí s Martičkou. To se změní. Teď doma udělá pořádek. On bude rozhodovat, kdo se v baráku roztahuje. Živa s Karlem si neuvědomují nebezpečí,

klidně si pustí do domu příbuznou západního agenta, vždyť to je celé úplně jasné, ten chlap se tu objevil a hned začaly potíže.

„Už můžeš!“ zavolala Živa, když zavřela psy do výběhu.

„Můžu? Můžu jít domů? Do svého baráku? Ty mi to jako milostivě dovolíš?!“

Slávkova zlost nabrala nebezpečnou podobu a on sám si to uvědomoval, protože už věděl, jak to může skončit, když se takhle cítí.

„Ty zase máš náladu,“ reagovala Živa, obrátila se k němu zády a vracela se do domu.

Zrychlil krok. Došel k ní. Sáhl na ni a prudce ji obrátil k sobě. Lekla se a silně vyjekla. Jeho ruce spočívaly na jejích ramenou. Třásl s ní, obličej měl těsně vedle její tváře, takže cítil její dech a křičel: „Ty si myslíš, že mi budeš říkat, kdy můžu jít domů? To si opravdu myslíš...?“

Ve dveřích vily se v tu chvíli objevil Karel.

Slávek byl překvapený jeho silou a razancí, s jakou ho chytil a odhodil. Ani si ještě dostatečně nestačil uvědomit své ponížení, když ležel na chodníku vedoucím přes zahradu, ale Karlovi jako by to nestačilo, ještě ho zaklekl. Slávek cítil, jak se mu drobné kamínky z cestičky bolestivě zarývají do zad. Vymrštil ruku a udeřil Karla do obličeje. Pak sám ucítil ve tváři silnou bolest.

Horší ale byly zvuky. Svět kolem něj jako by se proměnil v jednu řvoucí bestii. Psi štěkali a tak naráželi do ohrazení svého výběhu, že byl stoprocentně přesvědčený, že to drátěné pletivo nemůže vydržet. Ten hnusný německý ovčák rval dráty, drtil pletivo v hubě, snažil se je rozkousnout, nic nedbal na to, že se odřel, že už mu z tlamy teče

krev, jeho touha dostat se ven byla silnější než bolest. Psi oči hypnotizovaly ty Slávkovy. Do toho všeho vřískala malá Margareta. Slávek si předtím ani nevšiml, že jeho útok na Živu ze zahrady sleduje. Holčička teď pobíhala kolem něj a Karla, a jak se tak váleli na zemi, pokoušela se do Slávka kopnout svou baculatou nožičkou.

Uvědomil si, že za plotem se už shromáždilo několik sousedů, kupříkladu doktor vše pozoroval se zájmem, Slávek i v tom zmatku stačil v jeho tváři zaznamenat něco, co by se dalo nazvat úsměvem.

Pak už jen viděl, jak se od něj Karel vzdaluje, protože ho Živa táhla domů. Karla držela jednou rukou, v druhé táhla malou rozrušenou Margaretu. Krev z tlamy německé bestie tekla čím dál víc, drátěné pletivo výběhu od ní bylo celé potřísněné a její oči svítily ještě strašlivěji než obvykle.

Slávek se zvedl a vešel do domu. Přišel do prvního patra, do svého bytu, Ludmila seděla za kuchyňským stolem, na kterém stála otevřená lahev slivovice.

„Naleješ mi taky?“ zeptal se.

Zvedla se, postavila na stůl další sklenku a naplnila ji.

Jak je to dlouho, co jsme si spolu sedli ke stolu? Nevybavoval si. Nechovám se k ní moc dobře, napadlo ho. Vždyť vůbec není špatná manželka. Naopak.

Zadíval se na ni a s překvapením si uvědomil, že mu dnes připadá hezká. Rozhodně vypadá lépe než před časem. Čím to je? Jak to, že zapomněl, jak pěkné jsou její vlasy barvy zralého obilí, dvojnásobně teď, když je má rozpuštěné, zastřižené po ramena, hezky zvlněné? I šaty má pěkné, červené s bílými puntíky a stažené v pase širokým bílým opaskem, zvýrazňujícím její prsa, která teď vypadají přitažlivá a pevná.

Překvapilo ho, že nic neříkala. Musela přece tu rvačku slyšet, musela všechno vidět, když byla doma a celé drama se odehrávalo na cestičce ke vchodu, přímo pod oknem kuchyně, ve které seděla.

Ludmila se zvedla, namočila utěrku, přistoupila ke Slávkovi a začala mu otírat krev z rozbitého rtu.

„Děkuju,“ řekl a pohladil ji po druhé ruce, kterou se opírala o stůl. Překvapeně se na něho podívala. Pak jim oběma nalila další dva panáky a přinesla mu talíř kyselice. Moc mu chutnala. Když dojedl, poděkoval, sám odnesl talíř do dřezu a řekl, že tak dobrou polévku už dlouho nejedl. A právě v tu chvíli se rozhodl, že udělá to, nad čím už nějakou dobu přemýšlel. Skoncuje to s Martičkou. Čas, který s ní trávil mimo práci, mu už stejně nepřinášel radost. A ještě by to někdo mohl použít proti němu. Teď je třeba být opatrný a neudělat žádnou další chybu.

Doma má takovou pohodu, měl by si jí víc vážit. Ludmila udělá, co mu na očích vidí, stačí jí jen projevit trochu vděku a dát jí směr. Říct jí, co má dělat, však ona to tak má ráda, je taková ovečka, vyhovuje jí, když jí pastevec řekne, kudy se ubírat. Teď ji bude zase více potřebovat, tak se k ní musí chovat lépe. Bude nutné, aby stála po jeho boku, aby se spolu začali více ukazovat mezi lidmi a dali tak všem najevo, že přece nikdo nemůže brát vážně skřehotání nějaké staré báby, které se to v hlavě všechno nějak pomotalo a teď mele nesmysly. Zejména když jde o tetu chlápka, který po válce pobýval na Západě. A vše nasvědčuje tomu, že teď sem byl imperialisty vyslán jako špion. Takových lidí je, co předstírali, že za války byli partyzáni, ale pak se ukázalo, že ve skutečnosti spolupracovali s nepřitelem. Pořád je potřeba je odhalovat, trestat, a hlavně

o nich informovat veřejnost. Aby lidé věděli, jak jsou tihle podvodníci vychytralí a zákešní.

Jak jinak vysvětlit, že si ten chlap dovolil předložit mu potvrzení o zapojení v partyzánském odboji podepsané Ludmilou, jeho vlastní ženou. Jasná provokace. Ludmila, husička, by podepsala cokoli. Stejně je to zvláštní, že měl ten chlap na potvrzení zrovna její podpis. Slávek si umínil, že ze své ženy musí vytáhnout, jak se k tomu připletla.

Zítřka se jí na všechno pořádně vyptá. Vysvětlí jí, jakou udělala chybu, když se připletla do takových složitých záležitostí a potvrdila, že dotyčný byl partyzán. Kdo ji o to požádal? Ten chlap sám? Někdo jiný? Znamená to, že ten agent tady má spolupracovníky? Ludmila se vídá s nějakými lidmi, aniž to on ví? Musí si přiznat, že vlastně vůbec netuší, co jeho žena dělá. Však se to změní, teď bude doma víc, bude si jí víc všimát. Všechno se teď změní.

Slávek byl nesmírně unavený. Tak naléhavě si potřeboval odpočinout, ujistit sám sebe, že to, co se odehrálo, vůbec není důležité. Musí se uklidnit. To je teď prvořadá. Mezi lidmi se sice mluví o tom, co ta ženská vykřikovala pod pódiem, ale kdo jejímu nařčení doopravdy věří? Vždyť každý ví, že Slávek Pavlica je hrdina, dobrý člověk, komunista, který tady pro lidi dělá hodně. Zejména když se k tomu veřejně vyjádří jeho manželka, podpoří ho, připomene, jak ji za války zachránil. Kdo by si dovolil zpochybnit, co říká Ludmila Tkačiková Pavlicová, hrdinka odbojářka a partyzána?

Slávek se rozhodl, že hned zítra přesně naplánuje, jakým způsobem manželku zapojí do akce proti tomu zmetkovi Ondrášovi a jeho pomatené tetce, která si ke všemu ještě dovolila vlézt až do jeho baráku. To Živě nezapomene, že ji sem vzala. I kdyby nevěděla, co ta ženská krátce

předtím udělala – nejspíš to opravdu nevěděla –, tak je to jedno, prostě žádné cizí babizny v jeho domě nebudou. Tahat si domů nepřátele, kdo to kdy viděl?

Usmál se na Ludmilu, která umývala nádobí, a odešel do ložnice. Když ulehl do čistých peřin, ujistil se, že jeho rozhodnutí skončit s návštěvami v bytě na náměstí je opravdu správné. Zhluboka vdechl vůně proudící otevřeným oknem ze zahrady. V bytě na náměstí slyším jenom hluk a Martu, která pořád mluví, zatímco tady v růžové vile je klid, ticho, svěžest, čistota, uvědomil si. Opojen překvapením z toho, že je mu doma dobře, usnul, aniž se podivil, že jeho žena k němu do postele nepřilehla. Zaspal to. Ani ráno nepřemýšlel nad tím, kde Ludmila je, zřejmě si myslel, že spí ve vedlejším pokoji. Vstal časně, aby nepotkal Živu a Karla, a odešel do své kanceláře na národním výboru. Odcházel za úsvitu, potichouнку a pomalu, aby ho psi nezaznamenali. Vypadali, že tvrdě spí, ale pak, když už zavíral branku, stejně jako vždy, když ho zdálky ucítili, začali šílet.

22.

Karel nevěděl, co má dělat. Nevěděl ani, s kým se poradit, co by bylo správné dělat. Byla to zatraceně nepříjemná situace, která narušila jeho urputnou snahu, aby život byl výhradně příjemný.

Věděl, že by měl být Slávkovi zavázán. Nebýt jeho, nikdy by si nepomyslel, že by se Živa mohla stát jeho ženou. A přitom to bylo tak snadné. Teď věděl, že se jí líbil už mnohem dříve, že se klidně mohl odvážit. Byl pitomec, že ztrácel čas s děvčaty, která jí nesahala ani po kotníky. Kdyby dostal šanci žít celý život od začátku, už by věděl, že chlap se nikdy nesmí podceňovat a klást si malé cíle, když jde o ženské. Nic ale opakovat nechtěl, protože doba, než poznal Živu, mu připadala naprosto zbytečná, nudná a promarněná. Až když si ji vzal, začal být spokojený. Tak spokojený, jak si nikdy nedokázal představit.

Karel měl totiž jednu vynikající vlastnost. Dokázal svou ženu obdivovat za to, že se chovala tak, jak se obvykle chovali muži. Necítil se být ohrožen její chytrostí a schopností vydělat peníze dokonce i v poválečné době, kdy komunisté den ode dne utužovali svou moc a společnost byla čím dál více nakloněná názoru, že vydělávání peněz je cosi hanebného. Nepotřeboval si dokazovat, že má v rodině

hlavní slovo, že je chytřejší a schopnější, jak to dělala většina mužů, které znal, vlastně všichni.

Občas přemýšlel, jak je možné, že Živa a Slávek jsou sourozenci. Neznal sourozence, kteří by byli rozdílnější. Slávek mu připadal jako neohrabaný, ale krvežíznivý medvěd, který každým svým pohybem a slovem dává lidem najevo, že by se ho měli bát a zároveň ho hladit po srsti. Živa mu připomínala malou chytrou lištičku, která si ve sele a bezstarostně poskakuje a přitom, aniž to kdo tušil, nepřemýšlí nad ničím jiným, než co by pro ni mohlo být prospěšné, přičemž je jí úplně jedno, co si o ní kdo myslí.

„Ta tvoja roba žije ve špatné době. Kdyby se tu nezačínali roztahovat komunisti a bylo to jako dřív, už byste byli bohatí, té to pálí,“ řekla mu jednou máma a Karel na ni civěl s otevřenou pusou. Že by matka někoho pochválila? Nevídané. Ovšem věděl proč. Zatímco máma od konce války žila v domě své sestry a Karel se tvářil, že ho rozpadlé rodné stavení, zničené při ostřelování městečka, nezajímá, Živa vymyslela, že zahradu a pole, které k němu patřilo, pronajmou jednomu z místních hospodářů. Taková možnost Karla vůbec nenapadla. Stejně pronajímala i pole a domek, které původně patřilo jejímu tátovi, než si vzal její mámu a přiženil se do vily. Mluvit o jejím otci sice bylo v rodině tabu, nicméně příjem z pronájmu toho, co po něm zůstalo, Živě nevadil. No a k tomu ty její sny, že se do města vrátí lázeňství. Co tu všechno napadalo. Pořád mluvila o nějakých stánkách na promenádě, o fotoateliérech, bože, ta měla nápadů.

Karel dělal mistra v papírně, práce to nebyla těžká, peníze byly jisté. Když se k tomu přičetly příjmy z pronájmu polí a domku, moc dobře si se Živou žili. A utrácet nebylo za co. Však stejně v krámech pořád nic nebylo. Nejnutnější oblečení Živa ušila. Pořád něco šila, šatečky pro malou, pa-

rádu pro sebe a pro Ludmilu i hadrové panenky pro Ditu, ale ta je vždycky hned roztrhala, tak jí zase šila další a další.

„Proč jí to šiješ? Však je hned zničí,“ ptal se jí jednou Karel.

„Mám radost, když vidím, že je šťastná,“ odpověděla.

Karel nikdy dříve nepřemýšlel nad významem slova *milovat*, nedovedl si představit co znamená, jaký stav myslí ten výraz popisuje. Vlastně se ho v jeho okolí nikdo nepoužíval, lidé si neříkali: miluji tě. Ale teď si byl stoprocentně jasný, že Živu miluje. A co víc si může chlap přát než milovat svou ženu?

Jenom kdyby Slávek pořád cosi nevymýšlel. „Furt papuluje, gengela jeden,“ řekla Karlova máma, když ho poslouchala při jednom z jeho projevů při odhalování nějakého dalšího partyzánského památníčku. A bylo to výstižné. Karel měl pocit, že Slávek stále jen cosi odhaluje a mluví u toho, jako by někoho káral nebo před něčím varoval či vyvolával neklid. Obvykle všechno dohromady. Snažil se mu vyhýbat. Přestože obývali jeden dům, docela to šlo, protože vila byla obrovská a Slávek se v ní vyskytoval čím dál méně.

Samozřejmě že i ke Karlovi se donesly řeči o tom, že dochází do domu na náměstí za Martičkou. Někdy přemýšlel nad tím, jestli to Ludmila ví. Pokud ne, byla by asi jediná v celém městečku, která o tom neměla tušení. Ale i kdyby to věděla, co by asi tak měla dělat? Je to prašivý chlap, ten Slávek, to je jasná věc. Hlavní ale je se do toho neplést, dělat, že člověk nic neví, a pokud možno se mu dál vyhýbat. A navíc, když šlo o Martičku, Karel vůbec neměl čistě svědomí, moc dobře si uvědomoval, že se k ní nezachoval dobře, vždyt on jí vlastně tehdy vůbec neřekl, že se bude

ženit, brát si Živu. Tak nějak to nechal vyšumět, prostě už nepřišel tam, kde se scházeli, a pak jednou když ji viděl na náměstí, uskočil mezi domy, aby ji nepotkal, tož snad ho neviděla. Nebylo to dobré, věděl, že ne, ale beztak jí to bylo jedno, děvče to bylo vždycky veselé, bezstarostné, určitě se s ním jen tak chtěla pobavit, nebrala to vážně a podobných nezávazných známostí si pak jistě našla až dost.

Párkrát se viděli na nějaké slavnosti, na schůzi, při setkání občanů u odhalování dalších památníků, pořád se něco odhalovalo, Karel už ani nevěděl co, ale vždy šel, ať je klid, ať se na něho Slávek káravě nedívá. Marta tam pokaždé byla. Tvářila se, jako by ho neviděla, tak asi je to mezi námi všechno v pořádku, přesvědčoval sám sebe.

A tak jediným narušením jeho poklidného života byla rvačka se Slávkem, která ho sice mrzela, ale na druhé straně bylo přece jasné, že musel Živu bránit. I když uznával, že Živa někdy umí být pořádně drzá a dovede člověka vytočit. Mělo ho těšit, když mu poté několik sousedů vyjádřilo pochvalu: „Dobře jsi mu dal, pěkně jsi ho položil, však si o to už dlouho říkal.“

O tom, jak švagra zpacifikoval, se mluvilo v hospodě i v práci. Ale neměl z toho radost. Karel opravdu nepotřeboval uznání a pozornost. Karel potřeboval svůj klid.

Když mu do práce zatelefonovala Martička, že si soudruh předseda národního výboru přeje, aby se k němu v pondělí ráno dostavil, bylo mu jasné, že následující dny v klidu nepoplynou.

„Nazdar, Marto,“ řekl jí do telefonu, když se představila.

„Čest práci, soudruhu,“ odpověděla.

Hm, to nebylo dobré. Ještě horší bylo, že si ho Slávek takto oficiálně zval na úřad. Tož zbláznil se, nebo co? To si to nemohli všechno vyříkat doma, na zahradě, v altánku?

23.

Marta už byla opět nespokojená. Život přestal být zábavný, vzrušující, vrátil se do stejných kolejí, v jakých byl, než poznala Slávka a začala pracovat na národním výboru. Běh času se zasekl, dny byly všechny stejné jako kdysi, když se nebylo na co těšit. Takhle už žít nechtěla. Čím to, že se její plány a představy o budoucnosti nenaplnily? Co se pokazilo? Udělala něco špatně?

Bylo jasné, že Slávkův zájem o ni upadá. Dříve viděla v jeho očích obdiv. Stačilo se k němu přiblížit, usmát se, někdy ani to nebylo třeba a postačilo říct něco pochvalného. Hodně se jí osvědčila věta: „Jak to, že vždycky víš, co máš udělat?“ Hodila se pro nejrůznější situace. Když ji Slávek slyšel, vždycky se napřímil a vypadal lépe než obvykle.

Rozhodně se nedalo říct, že Slávek byl typem muže, který by upoutal Martinu pozornost, kdyby se s ním seznámila za jiné situace. Kdyby nebyl předseda národního výboru. Ne že by se jí nelíbil, že by nebyl pohledný, to vůbec ne, ale kdyby vedle sebe stálo deset chlapů, jako by mezi nimi nebyl. Nevšimla by si ho, nebyl ani nejvyšší, ani nejmenší, ani nejhubenější, ani nejsilnější, jeho vlasy nebyly ani tmavé, ani světlé, jeho tvář ani hezká, ani nehezká.

Marta měla ve skříni několik pěkných šatů, které si dala ušít na míru, některé si koupila ve velkém obchodním domě v Praze. Přivezla si odtud i dva páry botek, takové široko daleko nikdo neměl. Pokaždé když v nich vyrazila, ženské nespouštěly oči z jejích nohou. Uvědomovala si, že ji najednou v městečku každý zná, lidé se za ní otáčeli, obraceli se na ni s různými prosbami, žádostmi, už nebyla jednou z mnoha téměř stejných tanečnic valašského kroužku, jednou z mnoha téměř stejných žákyň hospodářské školy, jednou z mnoha téměř stejných děvčat z Beskyd, které nosily téměř stejné oblečení.

„Neměla bys to tak přehánět, nepůsobí to dobře,“ řekl jí Slávek, když spolu jeli na jednání do Ostravy.

Dost ji to tehdy rozladilo. Kam jinam než do velkého města by se měla pěkně obléknout? Měla služební cesty ráda, na každou se těšila a vždy byla smutná, když se dozvěděla, že se Slávek na některou chystá sám, bez ní. Což se v poslední době stávalo čím dál častěji.

V neděli si vždy sedla na velký balkon svého bytu, dívala se na náměstí, po němž téměř nikdo nechodil, popíjela kávu, prohlížela si časopisy, které si přivezla z Prahy, a přemýšlela nad nápadem, že by přehodnotila své plány a místo toho, aby nahradila Ludmilu ve vile na nábřeží, mohli by se se Slávkem odstěhovat do Ostravy nebo třeba až do Prahy a žít tam v nějakém podobně pěkném velkém bytě v centru města. Však Slávek má známosti, určitě by nebyl problém najít si tam místo na nějakém úřadu, výboru nebo tak něco. Možná by to bylo lepší, tady lidé pořád očumují, šíří klepy, ty je tady budou provázet po celý život. Nebylo by vhodnější začít nový život úplně někde jinde, daleko? Občas se nechala unášet představou, že je krásný slunečný den a oni se Slávkem tlačí kočárek přes Karlův most.

Jenže v poslední době si začínala uvědomovat, že už takto sní a plánuje nějak moc dlouho. Neděle, které trávil sama na svém balkoně, ubíhaly jedna za druhou. Domů k rodičům chodila málo, neměla sílu snášet matčiny kárávé pohledy a významné mlčení. To, že máma mlčela, bylo mnohem horší, než když ji dříve pořád poučovala.

Umínila si, že tentokrát se s rodiči nepohádá, v zárodku zašlápne každý náznak konfliktu, takže si ani nenamalovala pusy, obula si nízké ošklivé staré boty, přes hlavu přehodila šátek a uvázala si ho pod krkem tak, jak ho nosily vesnické babky a ženské spěchající každé ráno do textilky.

„Takhle ti to sluší víc,“ okomentoval její vzhled táta, jen co vešla do dveří.

„Nejvyšší čas, že přicházíš k rozumu, jen aby nebylo pozdě,“ řekla máma.

Jak má člověk přežít nedělní návštěvu rodičů, když ho přivítají takovými slovy? Marta měla chuť obrátit se, prásknout za sebou dveřmi a vydat se zpět do ticha svého bytu. Jenže to ticho bylo v poslední době výraznější než dříve, tak výrazné, že jí začínalo vadit. Věděla, že tuto neděli chce být tam, kde bývala doma, popovídat si s mladšími sestrami, které jí v poslední době vůbec nestály za to, aby s nimi ztratila slovo, jít mámě na zahradu pomoci sesbírat hrušky, společně je nakrájet, udělat kompot. Měla chuť dělat věci, které jí donedávna lezly na nervy, o kterých byla přesvědčená, že už je nikdy dělat nebude muset. Ale hlavně, chtěla se na něco zeptat táty. Dlouho přemýšlela, koho by se zeptat mohla, a pak jí to došlo. Koho jiného než táty?

Táta už nebyl protektorátní četník, nýbrž člen Sboru národní bezpečnosti. Když byla doma naposledy, slyšela od něj ale stále totéž co v době války: „Jo, holky, vy se

máte, vy nevíte, co to jsou starosti. Nedovedete si představit, jak to mám těžké.“

Usmála se při té vzpomínce. Tátu vlastně měla spojeného výhradně s hořekováním, jak to má v práci těžké.

Není to tak dávno, co vydechl úlevou, že přežil válku bez úhony, to znamená, že se zvládl coby protektorátní četník tvářit tak, aby Němcům nevadil, a přitom mohl občas varovat lidi zapojené do odboje, když se proti nim něco chystalo. Vůbec nevěřil, že to zvládne, že to přežije. A když skončilo i poválečné vyřizování účtů, byl pevně odhodlán být ten nejpoctivější a nejspravedlivější policajt, protože si značně vážil toho, že mohl v uniformě zůstat, i když šlo o uniformu úplně jinou, teď nosil stejnokroj příslušníka nově vzniklého Sboru národní bezpečnosti. Rozhodně ho ale nenapadlo, že místo toho, aby zasahoval při hospodských rvačkách – žádný závažnější druh trestné činnosti se široko daleko neodehrával –, bude jezdit z jednoho školení na druhé a dostávat pokyny, jak postupovat proti imperialistickým západním agentům, kteří mají za úkol rozvrátit nově budovanou poválečnou vlast. Bral ty řeči asi tak, jako když manželka doma lamentovala, že Martička nemá dobrou pověst. Vyslechl je, zařadil si je v mysli do škatulky „s tím já nic nenadělám“ a vzápětí na ně zapomněl.

Jenže teď byl malér tady. Babka z hor si pustila pusu na špacír a řvala na předsedu nějaké věci. Každý je slyšel, každý o nich mluvil. Ne každý věděl, že jsou pravdivé, mnozí říkali, že to je nějaká pomatená stará tetka. Jenže on věděl, že pravdivé jsou. Už jako četník věděl, že mladý Pavlica donáší Němcům. Však takové věci se věděly. Tož on je věděl. Četník nesmí být blbý, i když si mnozí lidé myslí opak, a v době války to platilo dvojnásobně.

Teď mu telefonoval velitel z okresu, že mu telefonoval velitel z kraje, že s tou věcí kolem soudruha Pavlici je třeba něco udělat. Že to tak nejde, aby tam nějaká ženská veřejně urážela poctivého komunistu. Že je třeba ji usvědčit z nekalých úmyslů a potrestat.

No a aby toho ještě nebylo málo, v neděli si to domů přijde dcera a úplně klidně se zeptá: „Táto, co si myslíte o tom, co říkala o Slávkovi ta ženská?“

„Odkdy tě zajímá, co si myslím? Když jsem ti říkal, ať se chováš jako slušné děvče, tak jsi mě poslouchala? Všichni mluví o tom, že s ním cosi máš.“

„Však vy jste mi to místo zařídil.“

„Já jsem ti zařídil místo. Ale do postele jsi mu vlezla sama.“

„Do čí postele jsi vlezla?“ ožila patnáctiletá sestra.

„Ty spíš s někým v posteli?“ zeptala se druhá, mladší.

„Mlčte. Všichni mlčte. Panebože, zač mě trestáš? Vidíš to? Vidíš? Už i sestry kazíš,“ okřikovala je máma.

Martě došlo, že její předsevzetí, že návštěva doma bude příjemná, není realizovatelné. Později si ale s tátou sedla na lavičku v zahradě. Oba kousali do hrušky a zpočátku mlčeli. Pak si začali povídat. Lichotilo jí, že s ní mluvil jako se sobě rovnou, jako s dospělou. Což ostatně byla, jen ten pocit doma nikdy neměla.

„Dávej si pozor. Aby ses do něčeho nenamočila. Pohybješ se mezi nebezpečnými lidmi,“ nabádal ji táta.

„Jak to myslíte, táto? Kdo je nebezpečný?“

„Věř mi. Dávej pozor, ať se do něčeho nezamotáš. Pavlica není dobrý člověk.“

„Já vím, že vám vadí, že je ženatý. Mně taky. Ale máme se rádi, chceme se vzít, však on se rozvede. Vůbec s ní nežije. Už by byli dávno od sebe, ale tenkrát, jak měli tu

velkou svatbu, to představení pro lidi, oddávali je kromě radnice i v kostele, bylo to jen takové divadlo, ale teď je to problém, farář je rozvést nemůže. Slávek lituje, že tehdy ten cirkus v kostele podstoupil, je proti tomu pánbíčkáření, však každý normální člověk je proti tomu, ale tož musí se to nějak vyřešit, jen to trochu trvá. Ale s Ludmilou ne- žije, však víš, že ani děcko nemají.“

„Nejde teď o to, že je ženatý. Nevím, jestli ti to mám říkat. Ale povím ti to. To, co tvrdila ta tetka, je pravda.“

„Co je pravda? Chcete říct, že Slávek za války...“

„Je to tak. A říkám ti to proto, abys byla opatrná. Takoví lidé jsou schopni čehokoli.“

Cítila, že si ji otec pozorně prohlíží. Nevěděla, že jako zkušený četník dovedl poznat, jak různá slova na lidi působí, zda jim věří, zda ne, zda je rozruší, rozčílí nebo je pustí jedním uchem tam a druhým ven. Marta nebyla natolik citlivá a zkušená, aby v očích svého táty dokázala vyčíst strach.

Řekla jen: „Tatínku, opatrný byste měl být vy, když si necháváte motat hlavu takovými řečmi. Vždyť za nimi jsou lidé, kteří nám chtějí ublížit, kteří nechtějí komunismus a vyhovovalo by jim, kdyby zase byla válka.“

Nakonec ta návštěva doma nebyla až tak úplně k ničemu. Všimla si, že táta měl na stole jakýsi leták. Nazýval se *Osvěta SNB*. Bezmyšlenkovitě v něm listovala, zatímco máma cosi vyprávěla, sestry se stále na něco vypyτάvaly a táta se natáhl na postel a začal pochrupávat.

No vida, taková pěkná báseň, až se táta probere, zeptám se, jestli si ten časopis můžu vzít s sebou, umínila si. Jedním z jejích úkolů totiž bylo vybírat stále nové básně, které pak Slávkova manželka recitovala na různých akcích. Ta ovce si není schopna ani sehnat básničku, říkala si Marta, když v novinách, časopisech či v knihovně pátrala po další a další

poezii. Slávek trval na tom, že se básně musí nějakým způsobem týkat partyzánů, ale Marta měla pocit, že už našla snad všechny, které na toto téma existovaly. Kde má pořád brát další a další? Už se byla zeptat i učitelky ve škole, která s ní pracovala ve svazu mládeže a byla také komunistka, ta jí nadšeně přinesla jakýsi sborník. Marta ale zjistila, že většinu tam otištěných veršů už Ludmila Pavlicová stejně odříkala.

Vlastně nedělá nic jiného, než recituje a přitom předvádí chlapům ty svoje cecky, říká si Marta. V tu chvíli však byla spokojená, věděla, že za tuto báseň ji Slávek pochválí. Sama ji ještě nikde nečetla ani neslyšela. To je dobře, musí se teď snažit, je potřeba, aby Slávkovi došlo, jak moc ji potřebuje, co všechno pro něho dělá. Že by se bez ní neobešel.

*Vhloubili se partyzáni v lesní rýzeň.
Hoj, země milovaná, svoje přece nevydáš.
Až stíny přejdou, připravíme sklizeň
těm, co našim dětem seli smrt a jenom pláč.
Stíny prosakují v tmou. Hů, za krví plíží se
esesácké hyeny. Lezou do pasti.
Kdo lační po krvi, padni do vlastní.
První už padá přes smrčí.
Výstřel ty další k smrti postrčí.
Ra – ta – ta ratata – esesáky odčítá
automat dávku po dávce.
Přidáme kletbu, krev a slzy k nadávce.*

Marta vyndala dvě kopie přepsané básně, vytáhla průklepový papír, který byl vložený mezi nimi, a klapání psacího stroje vystřídalo klapání jejích podpatků. Když vešla do Slávkovy kanceláře, ani nezvedl hlavu.

„Máš hodně práce?“ zeptala se.

„Mám.“

„Donesla jsem ty nové verše. Na to páteční setkání před školou. Telefonovali, že přijedou z okresu, a dokonce i z kraje.“

„To pořádně my?“

„Ne, organizuje si to škola.“

„O co vlastně jde?“

„Výročí umučení manželů Vaškových, děcka položí věnec. A Ludmila jako obvykle přečte básničku, předpokládám. Takže ti ji nechám tady, v té modré složce.“

Lekla se, když se Slávek postavil a praštil rukou do stolu.

„Vaškovi?“

„No to je ten pomníček u školy. Vaškovy tam Němci pověsili pro výstrahu a děcka se tehdy na ně musela chodit dívat, pamatuješ? Proto tam škola pořádá setkání, bude je tam dělat každý rok.“

Marta byla hrdá na to, že je schopná Slávkovi vždy přesně předem popsat, o co půjde na akci, které se měl účastnit. Při tom, jak byl vytížený, kolik toho musel neustále řešit, kolik do jeho kanceláře chodilo lidí s nějakými prosbami, požadavky a stížnostmi, to pro něj byla velká pomoc. A taky jí to říkal. Dříve jí to říkal často, teď už to od něj dlouho neslyšela. Bral jako samozřejmost, že Marta přesně ví, kdy má chuť na kávu a kdy raději na čaj, kdy mu má přinést na talířku rozkrojený rohlík proložený kolečky šunkového salámu, jak mu položit papíry na stůl, aby bylo na první pohled jasné, který si má přečíst hned, který později a který vůbec číst nemusí. Marta přesně věděla, kdy má Slávek náladu na to, aby si mu sedla na klín a hladila ho, a kdy je naopak tak unavený, že je lepší na něj nemluvit, nepřibližovat se k němu. To všechno Marta vypořá-

vala, uměla, dodržovala. Velmi dobře věděla, jak prchlivý Slávek dokáže být. Ale na ni nikdy neřval. Když byli spolu sami, nikdy nebouchal rukou do stolu.

Tak proč se teď takhle pitomě chová? Proč právě smetl hromadu papírů na zem, hledí na ni se zlobou v očích a říká jí, že je blbá?

Marta ale nebyla bojácná, naopak, takové situace v ní vyvolávaly spíše bojovnost, zvláště když si byla jistá, že žádnou chybu neudělala.

„Proč bych měla být blbá? Tu akci máš napsanou v plánech už dva měsíce. Však jsi chtěl novou básničku, aby ji tam mohla tvoje Liduna odříkat. Sama si ani žádné verše najít neumí, jak je tupá. Nebýt mě, opakovala by pořád dokola jedny a ty samé.“

Martu nikdy žádný muž neuhodil. Tatínek ji ani sestry nikdy nemlátil, když už bylo nejhůř, tak ji máma plácla vařečkou přes zadek. Takže byla naprosto konsternovaná, když se Slávek najednou objevil těsně u ní, vrazil jí facu a zařval: „O mé ženě takhle mluvit nebudeš. Omluv se mi hned teď.“

„Omlouvám se,“ řekla, protože jí vůbec nenapadlo říct něco jiného.

„A teď vypadni.“

Hlava se jí točila tak, že si v kanceláři šla hned sednout. Nepomohlo, ani když vykouřila cigaretu. To ji jindy vždy uklidnilo.

Co ho tak rozčílilo, přemítala. Že jsem řekla, že Liduna je tupá? Vždyť to sám mnohokrát zmínil, klidně o ní přede mnou takhle mluvil, tak co mu to najednou vadí? Ti Vaškovi? V jaké souvislosti v poslední době slyšela jméno Vašek? Tady v okolí se Vašek jmenuje kdekdo, stejně jako třeba Pavlica, Kramoliš nebo Malěj. Nebo to

souvisí s něčím jiným? Nebo prostě jen Slávek nemá dobrou náladu?

Vašek. Ondráš Vašek. Vždyt to je ten chlapík, který sem nedávno přišel kvůli nějakým papírům, cosi vyřizoval, takový divný byl, vysvětlovala mu, kam má jít, a on na ni zíral, jako by nechápal, co mu říkala.

Vytáhla ze zásuvky složky s dopisy, které na úřad přišly v posledních týdnech. Věděla, co hledá. Ano, sem to založila. Je to ono. Kopie žádosti, které výbor posílal na okresní správu Sboru národní bezpečnosti a na okresní výbor strany. Žádosti o pomoc při prověřování podezření, že občan Ondřej Vašek je agent imperialistických mocností. Podepsané předsedou národního výboru Slavomilem Pavlicou. A tady jsou odpovědi, které přišly, jistě, ty přece už Slávkovi dávala číst a pak je sem zakládala. Tož to je zapeklitá situace.

Měla by zavolat do školy, ať to kladení věnců zruší, když jde o pomník rodičů podivného chlapa? Nebo má zařídit, aby se zrušil celý pomník? Ať ten šutr prostě někdo odveze někam pryč? Ne, raději se do toho nebude plést, počká, až jí Slávek vydá pokyn, co dál. Zajde za tátou. Ne, nepůjde za ním. Nebude zase přece pořád dokola poslouchat řeči, že má být opatrná, že se do ničeho nemá plést, že ženská se vůbec do politiky nemá míchat. Kdyby se řídila názory rodičů, tak už by dnes byla provdaná za prvního synka, který by si s ní na zábavě přišel zatancovat, počítala by každý zemák na políčku u chalupy, každý rok by porodila další děcko a nosila by na hlavě šátek jako stará babka.

Nejlepší bude nedělat nic. Počkat. Však on Slávek večer přijde.

Jenže Slávkovy klíče ve dveřích Martina bytu večer nezašramotily. Ani další večer. Celý týden se neukázal.

Marta se na něj vždy při odchodu z práce pěkně usmála, ale neptala se, zda dorazí, neříkala, že je jí smutno, neptala se, jestli má nachystat večeři. Nechtěla se vnucovat. Jen čekala.

Po týdnu vstala brzy ráno, ještě za tmy, stoupla si za jeden ze stromů na nábřeží a čekala, jestli Slávek vyjde z vily. Vyšel. Ve vchodových dveřích se těsně za ním objevila Ludmila. Otočil se k ní a políbil ji na tvář. Pak rychlým krokem s aktovkou v ruce mířil přes řeku na náměstí, a i když ho už nebylo vidět, psiska v kotci na konci zahrady pořád štěkala jako šílená.

Ten den nestál za nic, jedním z lidí pozvaných na úřad byl Karel. Marta mu musela uvařit kafe a postavit před něho popelník. Nejraději by ho tím těžkým sklem vzala po hlavě. A Slávka taky, protože když jim šálky s kávou přinesla, řekl: „No to to trvalo, to jsi to kafe šla někam vypěstovat, soudružko?“

Měla pocit, že v Karlově kradmém pohledu viděla něco jako soucit.

Jestli máma nakonec nemá pravdu, když říká, že se děvče má dívat raději po obyčejných mužských než po těch, kteří jsou výrazně hezcí, výrazně mocní, výrazně bohatí. Karel byl aspoň výrazně hezký, ale Slávek jí ve světle událostí uplynulých dnů připadal už jen výrazně odporný.

Tak on žije zároveň se mnou a zároveň s tou svojí Ludmilou, já pro ni sháním básničky a on jí líbá ve dveřích, kdekdo to může vidět. Jak jsem byla pitomá, když jsem mu věřila, že s ní nespí.

Při rozhovoru s Karlem se z kanceláře ozýval křik. Marta přitiskla ucho na dveře, koukala dovnitř klíčovou dírkou.

Křičeli na sebe střídavě oba dva. Pak se Karel zvedl a zamířil ke dveřím, tak tak stačila uskočit.

Další den přišel na výbor táta. Neřekl jí, co chce, jen si to rovnou rázoval za Slávkem.

„Nemůžu tě k soudruhu předsedovi pustit, když nejsi ohlášený,“ volala na něj, ale nic to nepomohlo.

Měla už velmi dobře vyzkoušené, ve kterém místě přesně na dveře přiložit ucho, aby slyšela co nejlépe, o čem se u Slávka mluví. Byla tak mezi prvními, kteří věděli to, o čem se za pár dnů šeptalo v celém městečku, v osadách i na samotách.

To, že starou tetku, bláznivou ženskou, která vykřikovala na slavnosti a pak tam sebou sekla, našli v horách mrtvou. Spadla ze srázu. Našel ji její synovec s dalšími chlapy ze samot. Začali po ní pátrat, když zjistili, že není ve své chalupě. Asi špatně našlápla, sjela jí noha nebo se jí zatočila hlava, však tehdy na té schůzi také omdlela a vezli ji k doktorovi, tak asi nebyla v pořádku. Zároveň se říkalo, že znala v horách každou stezku, každý kámen, každý kořen a že na tom vůbec nebyla špatně a že lidi v horách viděli dva divné cizí chlapy, kteří šli směrem k její dřevnici, a to den předtím, než její synovec zjistil, že zmizela. A na hlavě měla zvláštní ránu, takovou by si pádem nezpůsobila, říkali prý to ogaři, kteří ji mrtvou vyťahovali ze srázu.

Problém byl, že Marta uchem nalepeným na dveřích slyšela něco víc. Něco, co řekl její táta Slávkovi. Zaslechla sice jen útržky, zpočátku vůbec nechápala, jak má těm větám rozumět, pak si odmítala připustit, že jim rozumí. Týkaly se případu z války, kdy nacisté vypálili Tkačkovu samotu. Vzpomínala si na tu hrůzu, jednu dobu se snad o ničem jiném nemluvalo. A její otec teď tvrdil, že ví,

kdo tehdy Němcům Tkačíka udal. Říkal to Slávkovi. Marta se roztrásla. V tu chvíli jí došlo, že poslouchat za dveřmi se opravdu nemá.

Podívala se do Slávkova programu. Ve středu a ve čtvrtek bude na služební cestě v Ostravě, to znamená, že tam přespí, večer nebude doma.

Marta se nejdříve bála do zahrady růžové vily vstoupit, protože ti dva obrovští psi běhali venku. Stála za brankou, rozhlížela se a nevěděla, co má dělat. Pak si všimla, že se pohnula záclona u okna v přízemí. Z domu vyšla Živa. Marta, která si vždy zakládala na tom, jak je pěkně oblečená, si najednou připadala obyčejná. O Živě se odjakživa říkalo, že je zvláště krásná, a teď, když ji viděla, jak sestupuje do té své kvetoucí zahrady, uvědomila si, že od doby, kdy spolu tancovaly v kroužku, ještě zkrásněla.

Měla sice jednoduché tmavé šaty, vlasy sčesané dozadu do uzlu, ale její zelené oči mimořádně vynikaly, protože se jí na krku blýskal náhrdelník se zelenými kamínky. A stejné měla i v uších. Ty náušnice vypadaly jako sedmičrasky. Marta by se jí tak ráda zeptala, kde se dá tak pěkná bižuterie koupit, ale bylo jí to trapné. Celá ta situace byla trapná.

Jestlipak Živa ví, že jsem se scházela s Karlem krátce před tím, než se vzali?

Co si myslí o tom, že se scházím se Slávkem? To tedy Živa ví určitě, to vědí všichni.

„Co chceš?“ zeptala se jí Živa. Neznělo to moc příjemně.

„Chtěla bych mluvit s Ludmilou.“

„Neseš jí novou básničku?“

Jak posměšně to znělo. Takže dámy ze mě mají leg-raci, jsem pro ně dobrá tak akorát na hledání pitomých veršovánek. Ještě před pár týdny by si v té chvíli pomyslela něco ve smyslu: však ty uvidíš, až tady budu v tomhle baráku paní já, až tady zavedu nové pořádky.

Jenže teď už věděla, že její sny byly naivní. Jediné řešení, jak přežít potupu, je pomsta.

Když se na zahradě objevila Ludmila, Marta si jako vždy s uspokojením řekla, že je nemožná. Nemožná. To je to slovo, které jí k Ludmile sedělo nejvíc. Byla pravý opak štíhlé a drobné Živy, která působila upraveně a úhledně, i když vyšla z kuchyně.

Ludmiliny vlasy sice měly pěknou zlatou barvu, a když byly pečlivě natočené a složené do vlnek, dalo se na ně dívat, ale v tuto chvíli připomínaly chuchvalec staré špinavé ovčí vlny. Na halence měla na prsou flek, další se skvěl na zástěře, kterou byla opásaná. Na nohou měla hrubé vlněné ponožky a jakési nevzhledné sandály. Kontrast mezi ní a Živou byl až neuvěřitelný.

Marta se při hodnocení obou žen stihla i rozhlížet okolo sebe. Z tohoto pohledu vilu a zahradu neznala, vždy se jen krčila kdesi za stromem a dívala se na ni zdálky. Nebyla na takové prostředí zvyklá. Nač mají v zahradě tolik květin, kvetoucích keřů, laviček, jezírko s fontánkou? Živa ji zavedla do modrého altánku zdobeného deskami natřenými na bílo, na nichž byly vymalovány různé folklórní motivy. Martě celá ta podivuhodná stavba připomínala vzor sukně, ve které tančila při vystoupeních. Jak krásný musí být život, když si člověk může kdykoli sednout do takového altánku, dát si za záda jeden z modrých vyšívaných polštářků, napít se z modrých, zlatem zdobených šálků s talířky se zakroucenými okraji.

Tak tady se Ludmila rozvaluje. Soudružka Pavlicová. Komunistka. Manželka soudruha Pavlici, komunisty, který řeční na schůzích o tom, že všichni jsou si rovni a že časem budou mít všichni všechno dohromady.

Marta si vybavila scénu, jak nedávno Slávek propustil z národního výboru advokáta, který úřadu poskytoval právní služby. Zdůvodnil to tím, že v budoucí společnosti budou všichni spokojeni, všichni budou mít uspokojené všechny své potřeby, nebude tudíž žádných sporů, a proto právníků vůbec nebude potřeba.

Pokrytec. Sám si žije tady v luxusu, obklopen krásou, zbytečnostmi. Marta věděla, že správné je tím vším opovrhovat, ale zároveň po životě v takovém prostředí toužila. Jen už věděla, že se jí sen, že bude paní tohoto domu, nesplní. Pochopila to, vyrovnala se s tím, jen chtěla celou tu záležitost uzavřít tak, aby z ní vyvázla aspoň se zbytkem důstojnosti. Aby se sama za sebe nemusela jen stydět.

Nejdříve řekla, že chce mluvit o samotě s Ludmilou. Ludmila trvala na tom, aby u rozhovoru byla Živa. Živa řekla, že ji nezajímá, co mezi sebou mají, že musí uložit malou. Marta pak pověděla Ludmile vše, co vyslechla za dveřmi do Slávkovy kanceláře.

Při loučení si podaly ruce a Ludmila jí poděkovala.

Marta se před odchodem zeptala Živy, kde sehnala tak pěkný náhrdelník. Připadalo jí, že ji tím zaskočila, téměř polekala, protože si překvapeně sáhla na krk, jako by zapomněla, že ho tam má.

24.

Jmenoval se Otto a říkalo se o něm, že je jeden z nejlepších.

Už téměř zapomněl, že když slyšel to slovo, věděl, že ihned musí přiběhnout. Už ho dlouho neslyšel. Zapomínal už i na to, co bylo jeho úkolem. Kdysi v tom měl naprosto jasno.

Jakmile povolil tlak na krku a on se mohl rozběhnout, musel běžet co nejrychleji za člověkem, který se právě pohyboval, dosáhnout ho, strhnout ho na zem, kousnout do něj, ale ne tak, aby přestal dýchat, jen docílit toho, aby nehybně ležel. A pak čekat. Na pochvalu, na odměnu, pohlazení. Na uznání za to, že udělal to, co udělat měl.

Jeho svět tvořila jedna jediná jistota – když uslyší určitý povel, musí udělat určitou věc. Těch slov nebylo mnoho a variant, co musí udělat, také ne. Stačilo přijít, sednout, lehnout, nehýbat se.

Jenže pochval bylo čím dál méně. Cítil, že není tak dobrý, jak býval. Zpravidla si na něj jiní psi nikdy nic nedovolili, ale už bylo kolem něj mnoho mladších, silnějších, drzejších. Někteří se po něm dokonce občas ohnali, zkusili po něm chňapnout zuby.

Lidé, které musel poslouchat, se měnili. Člověk, se kterým byl, ho měl rád méně než ten předešlý. Pořád jen křiči-

čel, tahal ho. Někdy s ním škulbl tak, až měl pocit, že se mu v krku něco pohnulo a bolest byla až nesnesitelná.

Nesnesitelná byla i doba, kdy se ocitl v temném prostoru, slyšel hluk, stále se opakující zvuk, který neznal, a k tomu to s ním házelo ze strany na stranu. Když se pak za dlouho objevilo světlo, zeleň, to, co znal, a zase mohl vyjít z temnoty pryč, byl zmatený, ale šťastný. Zase nastaly časy, kdy bylo vše jasně dané, srozumitelné, dobré.

Byl s dalším člověkem. Chodívali do lesů, na louky, většinou s dalšími muži, s dalšími psy. Měl hodně jídla, dobré jídlo. Spával sice přivázaný, ale u velkého domu s velkou zahradou, takže celé noci cítil vůně, pachy, život.

Pak se jednoho dne svět změnil. Všude byl zase hluk, strašný hluk, kouř a zápach. Ten, koho musel poslouchat, se ztratil. Někdo jiný ho odvázal, táhl ho za sebou, ale pak se všechno otrásl, cítil, že musí utíkat co nejrychleji a co nejdál, protože hrozí nebezpečí, tak se mu vyškubl a utíkal.

Pak ucítil bolest. Strašnou bolest.

Pamatoval si, že se snažil schovávat. Byl slabý, bezmocný, nedokázal by se bránit, bojovat, tak se musel ukrývat. Vždy nějakou dobu šel, pak zase zalezl do tmy, do ticha, odpočíval, pak zase šel, ale neměl směr, cíl, protože ho nikdo nevolal, neslyšel slova, která znal.

Ale pak zaslechl štěkot, ucítil vůni. Všemi smysly vnímal, že tím směrem by se měl pokusit jít, že tam to bude dobré. Ale nešlo to, tak se plazil.

Svět zase začal být hezký. Všechno v něm vonělo. A bylo jídlo. Ta, kterou teď musel poslouchat, mu dávala plné misky. Proto chtěl být v její blízkosti. Díval se na ni a představoval si, jaké by to bylo, kdyby se k němu chovala stejně jako k feně, která jí kladla hlavu na kolena, olizovala jí tvář, ležela u jejích nohou s břichem zcela odhaleným,

vydaná jí napospas, dávající jasně najevo, že tady žádné nebezpečí nehrozí, že není nutné mít se na pozoru. Nikdy nic takového neviděl a zatoužil zkusit, jaké to je.

Celý život věděl, že když slyší určité slovo, má přijít, protože dostane jíst. Jenže teď slyšel slova, která neznal. Brzy pochopil, že jiná slova znamenají totéž, co stará slova, a naučil se, které je to nejdůležitější, to, po němž následuje jídlo.

Jeho svět se změnil, začali ho tvořit jiní lidé. Místo spousty psů, kteří ho dosud obklopovali, se nyní v jeho blízkosti vyskytovala pouze jedna jediná fena.

Lidi si rozdělil na bezvýznamné, od nichž nehrozí nebezpečí, zlé, před kterými je třeba mít se na pozoru, a důležité, které je třeba poslouchat, protože dávají jídlo. Jedna z nových lidských bytostí v jeho okolí mu silně připomínala ty, ze kterých kdysi cítil pach děsu, když se k nim přiblížil. Byli určeni k tomu, aby je chytil, kousal, tahal po zemi. Měli z něho hrůzu a on je podle ní vždy poznal, na dálku ji z nich cítil. Jedna zdejší osoba patřila mezi ně. Její strach byl cítit tak silně, že mu zaměstnával smysly, rozrušoval ho. Vždy, když kolem něj ta osoba procházela, šla rychle, dokonce téměř běžela, klopila zrak a její strach se za ní vinul, zůstával ve vzduchu a dráždil ho ještě dlouho poté, co zmizela. Byl proto hodně překvapený, když se tentokrát pomalu blížila k němu. To ještě nikdy neudělala. Šla pomalu, váhavě, nedívala se mu do očí a pach jejího strachu byl tentokrát slabší než obvykle. Přišla úplně blízko, tak jako chodila jen ta, která dávala jídlo. Tak blízko takhle ještě nikdy nebyla.

Pak otevřela otvor, kterým vždy vybíhal do zahrady. Ustoupila a pomalu couvala pryč. Byla obrácená tváří k němu, šla dozadu a dívala se do země.

Mohl ihned vyběhnout, kdyby chtěl. Ale to, co ta bytost udělala, ho tak překvapilo, že nevěděl, co si s tím počít. Takže dál ležel a přemýšlel, co ta neobvyklá chvíle znamená.

Pak uviděl zlého. Toho, kterého si už dávno zařadil mezi zlé lidi, protože se ho jednou snažil udeřit holí, nikdy od něj nedostal jídlo, a kdykoli se na něj podíval, viděl v jeho očích, že až jednou přijde ta správná chvíle, bude s ním muset bojovat o svůj život. Věděl, že zlý ho je schopen zabít, že nad tím přemýšlí, že vyčkává. Vybavil si tu strašlivou scénu, když zlý udeřil tu, která dává jídlo. Viděl to tehdy, ale nemohl jí pomoci, tak sebou škubal, řval, ale opravdu nebylo v jeho silách vyběhnout a zasáhnout, protože drátěný plot byl pevný a branka zavřená.

Ale teď pochopil, že může udělat to, co tehdy nedokázal. Prostor před ním byl volný. Mezi ním a zlým nebyla překážka, žádná branka, žádné drátěné pletivo. Vzpomněl si na dobu, kdy strhával lidi na zem, zakusoval se do nich a dostával za to pochvaly a odměny.

Tak to po dlouhé době zase zkusil udělat, sám byl zvědavý, zda to ještě dokáže, zda si ještě někdy vyslechne pochvalu.

Rozběhl se, skočil a zakousl se do zlého. Přesně do toho místa, jak ho to kdysi lidé naučili. Zlý se ještě hýbal, tak o něco pevněji sevřel jeho krk a smýkl s ním několikrát ze strany na stranu.

Pak už slyšel jen hluk, křik, ránu, pak druhou. Ucítil bolest, horko, chlad. Zahlédl ještě fenu, jak zmateně pobíhá kolem. Ozvala se další rána. Pak fena ležela vedle něj. Třásla se. Posunul se co nejvíc k ní, i když to bolestí téměř nešlo. Dívali se ještě chvíli jeden druhému do očí, hlavy měli těsně u sebe, tak jak vždycky rádi lehávali. A pak už nic neviděl ani nic necítil.

25.

Karel pozoroval Živu, jak šla nakrmit štěňata. Každé políbila na hlavičku, pomazlila se s nimi. Stavěla do řady mis-ky a otírala si přitom slzy.

Jaké to bylo štěstí, že je Dita stačila dva měsíce kojit, že tu pro ně byla, dokud ji nejvíce potřebovaly.

„Jestli chceš, budu je krmit já,“ řekl za jejími zády a pohladil ji po vlasech.

„Já to zvládnu. Jen jsem si říkala, že bychom si mohli nechat dvě, ne jen jedno.“

„To víš, že můžeme, jak chceš.“

Původně byli rozhodnutí, že si nechají jen jedno štěně a zbývající prodají. Zájem o ně byl. Mezi lidmi ze samot v horách byli velcí psi vždy žádaní. Všichni tušili, že potomci Dity a Hunda budou na hlídání ideální, budou vzbuzovat hrůzu a odeženou každého, kdo v okolí domu nemá co dělat, ať už půjde o cizího člověka, vlka nebo medvěda.

Zatím sice štěňata spíše připomínala chlupaté hračky, ale velikost jejich tlapek jasně naznačovala, že z nich vyrostou psi obři.

Karla bolela záda. Kopání hrobu pro Ditu a Hunda mu dalo zabrat, musel ho udělat hluboký a obrovský, aby se

do něj oba vešli. Živa mu chtěla pomáhat, ale odehnal ji, nemohl se dívat na to, jak byla zničená, uplakaná. Snažil se na ni co nejméně mluvit, být co nejohleduplnější, protože si byl vědom toho, že Dita a koneckonců i Hund pro ni hodně znamenali. Sám byl zaskočený poznáním, jak silně i jeho smrt psů zasáhla. Zvykl si na ně, neodmyslitelně patřili k Živě, k tomuhle domu. Bez nich tady bylo divně, smutno, prázdno.

Pomyslel si, že vila, celá tahle rodina je snad prokletá. Chudák Živa, co už si všechno vytrpěla. Nejdříve tady přišla o mámu a tátu, pak tady prožila téměř sama válku a teď tady její psi roztrhali jejího bratra. Není to moc na jedno místo, na jednu mladou ženskou?

V rodině se nikdy nemluvilo o tom, co se jejím rodičům stalo, sám nikdy nenašel odvalu se Živy zeptat, co za tím vlastně přesně bylo, vše znal jen z doslechu, z toho, co se tehdy v městečku povídalo. A jak už to bývá, lidé časem vyprávěli různé verze, každý si něco přimyslel, přibarvil, protože taková rodinná tragédie se neodehrává často a bez- tak se o ní bude mluvit ještě v dalších generacích.

Co když Živa už nebude mít sílu vyrovnat se s tím, co se stalo teď? Co když se jí pokaždé, když se podívá z kuchyňského okna, vybaví, jak soused myslivec vyběhl ze svého baráku a střílel na Hunda, který vláčel po zahradě Slávka? A pak střílel i Ditu, která zběsile běhala kolem a cenila zuby, ale vůbec ji střílet nemusel, nikoho neohrožovala a Slávkovi už stejně nebylo pomoci.

Je snadné takhle mluvit, když je po všem. Karel to neviděl, nebyl tehdy doma, obraz té události si skládal jen z toho, co mu lidé vyprávěli.

Nejdříve tedy střílel myslivec, pak přiběhli další chlapi a doktor. Ale Slávek už v té chvíli téměř vykrvácel, měl

prokousnutou krční tepnu a krev z ní doslova stříkala, takže by ho stejně už nikdo nezachránil.

Karel neměl odvalu zeptat se Živy, co z toho viděla. Lidé říkali, že to musela vidět, aspoň konec toho hrůzného divadla sledovala rozhodně, protože když se seběhli, stála na schodech do domu. Později se rozběhla k mrtvé Dítě, objímala ji, až ji od ní museli odtáhnout.

A chudák Ludmila. Ta nebožačka to měla na očích také. Stála na druhém konci zahrady. To přece není možné, jak někomu osud naloží. Za války viděla, jak němečtí ovčáci trhají její mámu a teď jak německý ovčák zakousl jejího manžela. Karel si tu tragédii představoval a vůbec mu nebylo dobře.

Svědci říkali, že Ludmila nekřičela, neplakala. Prý tam stála, dívala se, pak se otočila a zašla do domu. Vypadalo to, jako by se jí to netýkalo, jako by jí to bylo jedno, prostě byla v šoku.

Karla napadlo, že to, co se Slávkovi stalo, je samozřejmě strašné, nicméně... Ne, nic, je to prostě strašné a všechny úvahy navíc jsou zbytečné a nevhodné. Ale přesto, v nejzazším koutku mysli se mu objevila myšlenka, že jestli si někdo tak ošklivou smrt zaslouží, tak kdo jiný než člověk, který nadělal tolik zla.

Ovšem jak se psi dostali ven z výběhu, to je záhada. Obrovská záhada. Živa tvrdila, že když jim naposledy dávala žrádlo, zavřela pořádně, na petlici. Že by si sami dokázali otevřít? Karel nad tím pořádkem přemýšlel, vždyť měl celý výběh pořádně zabezpečený, petlice seděla, jak měla, nikdy se nestalo, že by si ji psi sami otevřeli.

Možná je lepší nic nemít, říkal si. Tahle vila způsobovala v rodině jen zlo a soužití dvou rodin v ní bylo divné, plné kompromisů, opatrnosti, nedůvěry. Za jiných okol-

ností by tak rozdílní lidé nežili pospolu, ale protože měli společný dům, nic jiného nezbývalo. Je lepší být jedináček jako já a nic nemít než být sourozenci svázaní majetkem, pomyslel si. Byl si vědom toho, že Živa se Slávkem si nerozuměli, vyhýbali se jeden druhému, stali se z nich cizí lidé odsouzení žít ve společném velkém domě.

Živa na Slávkově pohřbu vůbec neplakala. Neplakala ani Ludmila. Od jeho smrti neuronila slzu. Všiml si toho nejen Karel, ale i většina lidí. Aspoň zase městečko mělo o čem tlachat.

No bodejt, už je toho na ni moc, ta už nemá slzy, říkalo se.

Taková hrůza a zrovna teď, když čeká maličké, po tolika letech, vždyť to vypadalo, že děti mít nemůžou. Bude to pohrobek, tatíčka nepozná.

Ludmila byla těhotná a už to bylo vidět. V poslední době zhubla, takže nebylo pochyb, že její břicho se zvětšilo z jiných příčin než z přemíry jídla a pití.

Ne že by to Karla nějak extrémně zajímalo, ale bylo mu to divné, a tak se jednou Živy zeptal, jestli jí to není divné taky.

„Proč? Vždyť Lidunka vždycky chtěla miminko.“

„Ale že za tak dlouho, tak najednou. Vůbec mě nenapadlo, že Slávek s ní... No to, však víš.“

„Nevím. Ty jsi jim k tomu chodil svítit?“

„Vždyť na ni jen řval. Sama víš, že se k ní choval hnusně. A měl přece svoji Martičku.“

„Každopádně teď musíme Lidunce pomáhat, když bude sama s malým.“

„No to je jasné, budeme.“

Za Ludmilou přijela redaktorka z časopisu *Vlasta*. S fotografem podnikla cestu až z Prahy. Cíl byl jasný – připravit článek o soudružce Pavlicové, partyzánce, mimořádně statečné ženě, která v životě čelila řadě útrap a teď jí osud připravil další zkoušku – je těhotná a nešťastnou náhodou jí zemřel manžel, oblíbený soudruh, bývalý partyzán, který udělal pro lidi na Valašsku tolik dobrého jako nikdo jiný.

Když šéfredaktorka dostala tip na tento příběh, byla nadšená a vyslala do Beskyd svou nejschopnější přispěvatelku. „To je přesně to, co potřebujeme. V tom je všechno. Soudružka Pavlicová má spoustu ocenění za protifašistický odboj, teď statečně čelí další tragédii, přesně takové soudružky mohou být příkladem, napiš to dobře, zdůrazni tam, že se jí teď v její těžké situaci rozhodla pomáhat strana, no však víš.“

Mladá novinářka byla poněkud překvapená, když Ludmilu navštívila. Očekávala životem zkroušenou, udřenou ženu z hor, ideálně oblečenou do valašského kroje, místo toho ji přivítala usměvavá, zdravím kypící a bujnými vnady pohazující dáma v šatech barevných stejně jako rozkvetlá zahrada honosné vily na nábřeží lemovaném podobně krásnými domy. Usadila ji v altánu porostlém růžemi. Další žena jim donesla na podnose čaj ve zlacené konvici, která vypadala jako z nějakého zámku. Postavila před ně titěrné hrníčky zdobené zlatem a modrým kobaltem.

Fotograf správně podotkl, že takhle by asi soudružku fotit neměli, že toto prostředí není úplně vhodné.

„Jestli chcete, švagr nás může odvézt na místo, kde stávala moje rodná chalupa, kterou vypálili nacisté. Je tam pamětní deska se jmény rodičů, můžete mě vyfotit tam,“ navrhla soudružka Pavlicová.

„To by bylo vynikající,“ zalkla se soudružka redaktorka blahem.

„A chcete, ať si obléknu prosté venkovské šaty? To se k tomu prostředí asi bude hodit lépe, že? Nebo chcete náš valašský kroj? Jen se obávám, že ho teď nedopnu,“ řekla a spokojeně si hladila břicho.

Cestou zpět si novinářka s fotografem povídali o tom, že na truchlící vdovu s těžkým životním osudem vypadala ta ženská podezřele spokojeně. Ale fotky budou vynikající. Je vidět, že je zvyklá mluvit na veřejnosti, na schůzích, ví, jak se postavit při focení. Celkové vyznění je skvělé – těhotná soudružka vdova u památníku padlých odbojářů, symbol naděje, že život nikdy nekončí, že se narodí generace nových statečných soudruhů. Za tenhle článek budou pochváleni, v tom měli jasno.

Když pak Karel večer Živě popisoval, jak vezl Ludmilu na samotu ke Tkačikům a tam u pamětní desky pózovala těm pražským pitomcům, smáli se tak, že raději vstal a zavřel okno. Bylo to nevhodné, aby se tak krátce po Slávkově smrti z vily ozýval smích.

„Lidunka je teď úplně jiná, než bývala. Vypadá to, že se od Slávka hodně naučila a umí teď ve všem chodit lépe než on. To bych do ní nikdy neřekl,“ podivoval se Karel.

Že je Ludmila ještě několikrát překvapí, si uvědomili zanedlouho. Jednoho rána přišla do jejich přízemního bytu.

„Chtěla bych s vámi něco probrat.“

„Dáš si kávu nebo čaj, Lidunko? A jak se cítíš? Všechno v pořádku?“ zajímala se Živa.

„Dám si čaj, děkuju, myslím, že je všechno, jak má být.“

„Tak co potřebuješ?“ zeptali se Karel a Živa jednohlasně.

„Říkala jsem si, že když máme tak velký barák a jsme tu teď jenom tři, mohli bychom si vzít nájemníka. Na výboru jdou řeči, že by se ve městě měla zřídit ještě jedna mateřská školka pro děcka dělnic z textilky, že je pořád nedostatek bytů pro dělníky, kteří přicházejí. Tak pozor, aby nám sem nechtěli někoho nastěhovat nebo z části vily udělat tu školku, hledají objekt, u kterého je velká zahrada. Je fakt, že dříve si to nikdo Slávkovi nedovolil navrhnout, ale teď je barák mnoha lidem trnem v oku. Byla jsem na schůzi strany na okrese a všichni, kteří Slávka nesnášeli, jsou teď na koni. Tak jsem si říkala, že by se k nám mohl nastěhovat Ondráš.“

„Ondráš Vašek?“ ujišťoval se Karel.

„Máte proti němu něco?“

„Ne, vůbec ne,“ odpověděla Živa pohotově.

„Je třeba, aby nás tady bydlelo co nejvíc, pak se nám sem už nikdo nepokusí nikoho nastěhovat. Když budu mít malé, bude nás tady zase ještě o jednoho víc, takže vy tři dole, my tři nahoře, to už je šest lidí v baráku, to už by nám mohli dát pokoj.“

„My jsme ti vlastně ještě neřekli, že budeme mít taky další miminko,“ vyšla ven s pravdou Živa.

„Živo, to mám radost, blahopřeju. To je skvělé, tak to nás tady bude sedm. A taky jsem si říkala, že bych dala na výboru návrh, ať nám na vilu dají pamětní desku. Ono to je pak výhodné, když jde o partyzánský objekt, budeme mít nárok na příspěvky na opravy fasády a tak.“

„Jaký partyzánský objekt?“ podivil se Karel.

„No vila by mohla být prohlášena za partyzánský objekt.“

„A proč? Co to je?“

„Jsou partyzánská města, partyzánské obce, památníky partyzánům na domech, kde žili, kde se skrývali, kde jim

lidé pomáhali. Vždyť tady bydlím já. Kvůli mně to sem dají rádi. Čím více má obec či město pamětních desek a pomníčků, tím lépe, národní výbory za to dostávají pochvaly a finanční příspěvky. No a ty jsi, Karle, přece při osvobozování přišel o barák, tak jsi taky obět války. A ty jsi, Živo, pomohla partyzánce. Byla jsi zapojená v odboji,“ vysvětlovala Ludmila.

„Já? Jaké partyzánce?“

„No mně přece. Dali jste mi tady se Slávkem domov. Chovala ses ke mně vždycky hezky. Přijala jsi mě, když jsem přišla o chalupu, o rodiče. Ale mohli byste se někdy ukázat na nějaké schůzi nebo nějaké akci. Bylo by to vhodné, ať máme všichni klid.“

Ondráš se za několik dnů nastěhoval do prvního patra vily. Zabydlel se v jednom z nevyužívaných hostinských pokojů. Byl to pokoj, který sousedil s Ludmilinou ložnicí. A sdílel s ní kuchyň i sociální zařízení.

„Není to divné? Vždyť oni tam spolu žijí, jako by byli pár,“ ptala se Živa Karla.

„Co je nám do toho? Však ty jsi říkala, že se nemám starat, co se děje nahoře, ne?“ odpověděl.

Když se Ludmile narodil syn a přišli se na něj poprvé podívat, Ondráš seděl u jeho kolébky a houpal ji. Ogárek měl tmavé vlasy a tmavé oči jako on. Ludmila i Slávek měli vlasy světlé a oči modré.

26.

Když další léto zahrada u růžové vily rozkvetla, po městečku se říkalo, že tak krásná nikdy nebyla, ani za dob, kdy v ní paní Margareta kdysi provozovala penzion a vyhlášený fotoateliér.

Rostliny jako by se ten rok zbláznily, nebyla mezi nimi jediná, která by nepředváděla nádherné květy, i ty, které v minulých letech chřadly, nyní ožily, povyroستly a zbarvily se do bílé, růžové, fialové, rudé, modré, žluté a všech možných odstínů stvořených kombinací těchto barev. Medová vůně bílých floxů se táhla až na ulici, jejich záhon byl tak hustý, že to vypadalo, jako by podél chodníčku někdo rozprostřel vysokou vrstvu bílé našlehané smetany. Zdálo se, že motýli, včely a čmeláci z celých Beskyd se slétli právě sem a rozhodli se nemarnit život nikde jinde než v této štavnaté a životodárné záplavě bělostné nádhery, která se u žádného domu široko daleko nevyškytovala.

Květiny, keře a stromy nasály klid, lásku a radost, které zahradu prostoupily.

Je klišé říkat o někom, že rozkvetl, ale obyvatelé vily ten rok působili stejně jako rostliny v jejich zahradě. Rozkvetli.

Každý skrýval své velké tajemství a nikdo z nich to o druhém nevěděl.

Žádný z nich to nikdy nikomu nevyzradil. Všichni se báli, že by tím pokazili to, co právě bylo.

Karel nikdy nikomu nevyprávěl, o co ho Slávek požádal krátce před svou smrtí. Nemohl přece Živě říct, že si ho její bratr zavolal do kanceláře a tam mu oznámil, že by od něj potřeboval umlčet tu ženskou, která na něj křičela na schůzi, že byl konfident gestapa.

At jí *umlčí*. Přesně to slovo Slávek použil. A pak začal říkat něco o tom, že by mu měl být zavázán, že mu stále ještě nesplatil dluh...

„Jaký dluh?“ zeptal se Karel.

„Zařídil jsem ti dobrou práci, žiješ v naší vile, dohodil jsem ti Živu. Myslel jsem, že jsi s ní spokojený...“

Karlovi to, co slyšel, připadalo tak neuvěřitelné, že nějakou dobu mlčel. Nevěděl, co má odpovědět, co má udělat. Měl by se zvednout, prásknout dveřmi? Ano, odejít, to bylo jediné správné řešení. Jenže měl pocit, že neovládá svaly, že jeho nohy se nedokážou pohybovat.

Bratr mé ženy mě právě požádal, abych zabil starou ženskou, opakoval si v duchu, jako by mu to mělo pomoci pochopit, co právě slyšel.

Nebo jsem se zbláznil, že si jeho slova takto vysvětluju? Možná si pod *umlčel* představuje něco jiného, třeba že bych jí měl domluvit, at ho nepomlouvá, a já blázním, když hledám takové nesmyslné souvislosti.

Karel se rozhodl, že Živě nikdy o návštěvě u Slávka neřekne. Navždy se však bude trápit tím, že tehdy nešel vše ohlásit. Ta tetka mohla žít. Pak ji našli mrtvou, takže ji

zřejmě umlčel někdo jiný. Kdybych nebyl srab, šel jsem to oznámit a ona si mohla užívat stáří, přemítal. Jenže komu? Na Sbor národní bezpečnosti? Vždyť ti jsou s komunisty jedna ruka, copak by uvěřili, že soudruh předseda nabádá obyčejného mistra z fabriky k vraždě? Nesmysl. Kdo ví, jaké potíže by z toho ještě byly? Navíc u esenbáků je přece Martin táta. Tomu se tak dá věřit, když všichni víme, že býval četníkem za protektorátu. Dříve pekl s Němci, teď peče s komunisty, to je jasná věc.

Ale kdykoli se Karel podíval na Ondráše, napadlo ho, že kdyby nebyl zbabělec, jeho teta k nim teď mohla chodit na návštěvy.

Ondráš nikdy nikomu neřekl, že se mu už blikající a rychle se střídající obrazy v hlavě konečně spojily do souvislého filmu. Nemohl přece Ludmile ani Živě říct, že už ví, proč mu bylo tak zvláště, když poprvé viděl ten obrovský památník partyzánskému odboji, proč ho tak upoutala tvář té sochy, proč měl pocit, že ji zná. Když mu Amálie začala vyprávět o svém přesvědčení, že Slávek doprovázel německé vojáky k Čertovu stavení, pochopil, jak si vše vysvětlit. Poznal Slávka. Jistěže ho poznal. Vždyť tehdy, když mu Slávek nedovolil, aby se schoval před německými psy do škvíry mezi skalami, byl si jistý, že na jeho ksicht nikdy nezapomene. Navždy mu zůstane v paměti vypálena podoba zrádce, který se vetřel mezi partyzány a pak k nim přivedl gestapáky. Jenže nezůstala.

Až když mu jeden esenbák přišel říct, že si je stoprocentně jistý, že Slávek udal Němcům nejen partyzány, ale i Tkačíka, Ondráš sám sobě přísahal, že udělá vše pro to, aby se o tom Ludmila nikdy nedozvěděla. Proboha, jak by

mohla žít s vědomím, že její manžel zavinil hroznou smrt jejích rodičů? A jak by se Živa vypořádala s vědomím, jaký hajzl její bratr za války byl? Ta si přece taky nic takového nezaslouží. Ondráš věděl, že je jen na něm, aby vymyslel, jak to udělat, aby Slávek za všechno zaplatil. Aby se pomstil.

Jak byl rád, když to za něj udělal ten pes. Vždycky se až otrásl úlevou, když na to pomyslel. Je to vůbec možné, že život přináší tak neuvěřitelné zvraty, náhody, že osud zasahuje v pravou chvíli? Tak moc byl tomu psovi vděčný.

Ludmila nikdy nikomu neřekla, že jí Marta přišla tlumočit tajně vyslechnutý rozhovor svého táty a Slávka. Nemohla přece říct Živě nebo Karlovi, že se dozvěděla, že její rodiče zemřeli kvůli tomu, že je Němcům udal její vlastní manžel. Nemohla to říct nikomu, hlavně ne Ondrášovi. Co kdyby se rozhodl pomstít? Za sebe, za ni, za své rodiče, její rodiče, za všechny lidi, kterým Slávek zničil životy. Nemohla dopustit, aby Ondráš udělal nějakou hloupost. Stal se středobodem jejího života, věděla, že nebýt jeho, dávno by se její mysl i tělo rozpustily ve slivovici a v borovičce, ve všech těch tekutinách, které ji zpočátku dokázaly příjemně otupit, ale později v ní vyvolávaly ještě větší neklid, nespokojenost a zlobu.

Až s Ondrášem pochopila, co je láska mezi mužem a ženou, a začala si připadat krásná, protože jí často říkal, že krásná je. Když za ním v posledních měsících odcházela o nocích z vily, kráčela svižným tempem ve tmě za město, do kopců a pak tam s ním lehávala na dece pod hvězdami, měla pocit, že její dosavadní život byl jen jakási příprava, zkouška, co vydrží a zda si zaslouží život lepší.

Věděla, že chlapečka počali o srpnové noci, kdy se hvězdy zbláznily a křížovaly temnou oblohu neuvěřitelnou rychlostí jako vypálené střely. Ondraš jí říkal, že tak to v srpnu bývá, vždy kolem jeho poloviny, že to jsou padající hvězdy a že si má něco přát.

Tehdy už nebyla vylekaná, bojácná, nejistá, škemrající o pomoc u cizích lidí. Tehdy už věděla, že musí svůj život změnit, že život za to stojí.

Když pak za ní přišla Marta a pověděla jí všechny ty hrozné věci, cítila se silná. Mělo by ji to šokovat, zdrtit, dovést k šílenství. Ale jako by ji to naopak povzbudilo. Zkusila, zda její slovo má stejně velkou váhu jako Slávkovo. Zjistila, že ano, že může být stejně mocná jako on.

Marta od ní za to, co jí sdělila, chtěla protislužbu. Zeptala se, zda by jí pomohla zařídit nové zaměstnání v Praze. V kanceláři, na úřadě, pěknou práci, ideálně i s nějakým pokojem na ubytovně. Že v městečku už nemůže dál žít, už nesnese, jak ji tady lidé pomlouvají, okukují a nenávidí.

Stačilo zatelefonovat soudruhu Maléřovi, ten za pár dnů zatelefonoval zpátky, dal Ludmile číslo, zavolala na něj a výsledkem bylo, že se Marta mohla za měsíc hlásit v redakci *Rudého práva* v Praze, kde právě hledali šikovnou soudružku sekretářku a byli moc rádi, že přijde soudružka z Beskyd, slušná mladá členka komunistické strany se zkušeností z národního výboru, se skvělým doporučením. Však je dobře, když v Praze dostávají příležitost mladí soudruzi z venkova, to je správné, tak to má být.

V Ludmilině životě byla ještě jedna věc, o které nemohla nikomu říct. Věc tak hrozná, že si myslela, že se z ní časem zblázní. Byla překvapená, že zanedlouho v její

mysli vybledla, začala se z ní vytrácet. Občas si na ni vzpomněla, když pozorovala, jak si na zahradě hrají ti dva malí noví psi. Kupodivu jí štěňata nevadila. Byla roztomilá. Dokonce je pohladila. Už se psů tolik nebála, věděla, že mohou být i užiteční.

Živa nikdy nikomu neřekla, že je zlodějka. Nemohla přece Karlovi, Ludmile nebo Ondrášovi přiznat, že v nejhorších chvílích osvobození města, kdy lidé bojovali o životy a v ulicích sténali zranění, ji nezajímalo nic jiného než balíček pod tělem mrtvého souseda. Něco se blýsklo a ona se zachovala jako straka, jako prachsprostá zlodějka, která nepatří jinam než do kriminálu.

Beztek tím přivolala všechna ta neštěstí, která se na ně pak nahnula. Jistě, je to Boží trest. Jediný, komu to řekla, byl farář, když byla u zpovědi.

Jednou k ní potom přišel, když s Margaretkou pokládaly květiny k mámině hrobu. Jednu kytičku položila i na Slávkův hrob.

„Víš, že Slávek sem chodíval?“

Živu to překvapilo. Nikdy by ji nenapadlo, že by bratr chodil k hrobu jejich maminky.

„Opravdu?“

„Někdy tady plakal.“

Plakal? Slávek že projevil nějaký cit? Živa pak nad tím, co jí farář řekl, dlouho přemýšlela. Hm, tak bratříček, který nikdy nedal ani náznakem najevo, že mu rodiče chybí, chodil na hřbitov. Třeba nebyl tak špatný, jak si teď všichni myslí.

Živa netušila, že pan farář má taky tajemství. Tak hrozné, že poté, co ho vyslechl, poprvé v životě ho napadla

otázka, zda je správné, že zpovědní tajemství nikdy nesmí být vyraženo. Protože Slávek byl také u zpovědi. A to, co se od něj dozvěděl, mu sebralo klidný spánek.

Bylo dobře, že se o tom Živa nikdy nedozvěděla. Že jí tížilo jen jedno tajemství, to její. A tak považovala za trest, za zásah shůry, že za několik dnů po smrti Hunda a Dity zmizel psí pelech. Ten ošklivý, smrdutý, rozkousaný pelech, který Dita tak milovala a lehávala v něm s hlavou položenou na místě, kde byl všitý balíček se šperky. Hledala ho po celé vile, ale nikde nebyl.

Když Karel zjistil, že ho hledá, vysvětlil jí, že ho uložil ke psům do hrobu.

„Cože? Proč?“

„Když jsem tam dal Ditiny hračky, deky, tož jsem tam dal i ten pelech, ať tam mají všechno, co měli rádi,“ odpověděl Karel.

Živa se tomu potají ještě dlouho smála. Trest. Je to jasný trest. Dobře jí tak, zlodějce marnivé.

Byla však příliš praktická na to, aby trest beze zbytku přijala, a tak pro jistotu napsala dopis Margaretce a uložila ho mezi různé rodinné dokumenty. Popsala v něm, kde přesně na zahradě je hrob psů a co je v něm ukryto. Až si to Margaretka jednou, za mnoho let přečte, až bude dospělá, budou už z Dity a Hunda jen kostry a třeba nebude tak odporné pokusit se balíček se šperky z jejich hrobu vytáhnout. Třeba budou mít ty cetky jednou větší cenu, možná Margaretce zpříjemní život.

Nebo o nich měla navždy pomlčet, protože přinášejí jenom smůlu?

Ne. Smůly už v této rodině bylo dost.

Každý konec má nějaký začátek.

Začátek tohoto konce se datuje o čtyřicet let dříve, okolo roku 1907, kdy v Ostravě v dělnické kolonii žila jedna dívka, tehdy jí bylo šestnáct...

Jmenovala se Margareta a všichni o ní říkali, že je nejhezčí číšnice v Ostravě.

Zpočátku byla přesvědčená, že vždy bude jen číšnicí, že bude do smrti hostům roznášet lahve vína a nikdy se nestane jedním z děvčat, která je pak s nimi chodí pít do pokojů. Ne, neodsuzovala je, na to byla příliš pragmatická a věděla, že tak to prostě v modrých podnicích chodí. Každý v Ostravě přece věděl, co modrá barva znamená, s jakým druhem zábavy je spojená. Modrá myš, Modrá lucerna, Modrá hvězda... To byly názvy těch, ve kterých už pracovala. Přes svůj nízký věk jich už vystřídala několik, protože v žádném nepobyla dlouho, vždycky šla brzy do lepšího, za vyšším platem. Často se objevil někdo s nabídkou: „Slečno, vás je tady škoda, u mě to budete mít lepší.“

Margareta byla opravdu krásná. A mít mimořádně krásnou mladinkou číšnicí bylo dobré. Muži si pak tak nějak samozřejmě mysleli, že všechny dámy v podniku jsou také krásné, případně brali jako nikdy nekončící výzvu docílit toho, aby číšnice přestala být jen číšnicí a nechala se zmámit jejich milými slovy, vyzývavými pohledy, okázale předváděnými plnými peněženkami.

Nakonec Margareta číšnicí být přestala. Nebylo to však proto, že by jí některý z hostů opravdu zmámil, ale proto, že jí táta řekl, že je kurva. Stalo se tak při jedné z častých domácích hádek způsobených máminým pláčem nad tím, že nemá za co koupit děckám chleba.

„Vždyť jsem ti dala všechny peníze. Tak kde jsou? Kde jsou?“ ptala se Margareta a vzdorně se přitom dívala na otce, který se právě připotácel z hospody.

„Nerozčiluj ho teď,“ šeptala máma, nervózně si utírala ruce do špinavé zástěry a pak jimi poplácávala Margaretu po zádech, což zřejmě považovala za gesto, které povede k jejímu uklidnění, leč vedlo k přesnému opaku.

Tehdy, těžko říct, proč právě tehdy, když šlo o situaci, kterou prožila mnohokrát, se Margaretě zhoupł žaludek.

Tak tohle je můj život. Takový bude už navždy? Bude se pořád odehrávat tady, v zatuchlém bytě s plesnivými stěnami, mezi nimiž jsou rozvěšené špinavé deky, aby bylo v místnosti vytvořena aspoň trošku iluze soukromí, mezi těmi dekami spí její malí hubení a vynervovaní bratři, kteří každý večer čekají, jestli se otec po příchodu domů rozhodne bít je nebo bít mámu. V podstatě šlo o totéž, rozdíl byl jen v tom, na které straně místnosti rozdělené smradlavou dekou se to odehrávalo. Tentokrát došlo v představení ke změně scénáře, protože vrávorající muž se obrátil na Margaretu. Ta udělala krok směrem k němu a zopakovala: „Kde jsou peníze, které jsem dala na jídlo?“

Nikdy dříve ji neudeřil. Nepřemýšlela proč, prostě to tak doma odjakživa bylo, táta mlátil mámu, kluky, ale ji ne. Možná že i on byl zaskočen její krásou, která v prostředí dělnické kolonie působila nepatřičně, vzbuzovala pozornost až úžas, a tím i jakýsi respekt. Ale tentokrát ji praštil tak, až se zapotácela a narazila hlavou do zdi.

„Myslíš peníze, které vyděláváš jako kurva?“ zařval.

Následující chvíle si později mnohokrát snažila vybatvit, ale nikdy si už nebyla jistá, co se odehrálo ve skutečnosti a co se jí jen zdálo. Pamatovala si, že se za ní lidé otáčeli, když běžela mezi domy, pak pořád dál, dlouho, až

do centra města, že jí paní Heřma omývala hlavu a pan Adolf neustále opakoval větu: „Ještě štěstí, že jí nezničil obličej.“

A tak se ocitla v jednom z pokojíků, do kterých nikdy nechtěla vkročit, nešla tam ale pít víno, nýbrž ji tam majitelé modrého podniku uložili do postele jako uplakané malé děcko. Následující den za ní poslali doktora, který všechny přítomné ujistil, že bude v pořádku. „Sice jde o otřes mozku, ale je mladinká, silná, vyliže se z toho,“ prohlásil, spočívaje na ní zálibným pohledem.

Byl pak její zdravotní stav zkontrolovat ještě mnohokrát, což Margaretě začalo být divné, protože se už cítila být zcela fit. V těch dnech si povídala s děvčaty z podniku více než jindy. Vyptávala se, kolik si vydělají, a představovala si, co všechno by si mohla koupit, kdyby si měsíčně přišla na tři tisíce korun, což byla naprosto ohromující částka, ale Luisa tvrdila, že když si tolik vydělá Róza, je naprosto jasné, že Margareta si může vydělat ještě víc: „Nebud' blbá, podívej se na sebe a na ni.“

„Měla už jsi vůbec někdy chlapa?“ zeptala se pragmaticky paní Heřma, když se jí Margareta přišla zeptat, zda by bylo možné, aby už nebyla jen číšnicí roznášející víno v lokále, ale i číšnicí nosící víno do pokojů. Ta otázka ji zaskočila. Co říct? Pravdu, že ne, že její jediný zážitek ve věcech lásky je ten, že se jí Pepík od sousedů pokoušel v prádelně sáhnout do výstřihu, ona mu dala facku a on utekl? Že se jí zvedá žaludek při představě, že jí nějaký muž bude dělat to, co táta dělá mámě a ona to s bratry vidí a slyší, protože se vše odehrává za závěsem, který tvoří deka tak děravá, že je v podstatě úplně zbytečná?

Neřekla nic a bylo to tak dobře, protože paní Heřma se tím jen ujistila v tom, co tušila už dávno.

A tak se postarala o to, aby prvním zákazníkem slečny Margarety byl pan doktor, muž slušný, čistý, zaopatřený, dobrého vychování. Ten se po zjištění, že je opravdu prvním zákazníkem slečny Margarety, což mu sice paní Heřma řekla, ale jaksi tomu nevěřil, rozhodl, že na nějaký čas zůstane i zákazníkem jediným. Margaretě zařídil malý útulný byt, dával jí dostatek peněz, aby si čas od času mohla koupit pěkné šaty a zajít si do kavárny, a jednou si s ní vyjel do krásného beskydského lázeňského města, kde s ní týden pyšně chodil po promenádě, popíjeli žinčicu a dýchali vzduch vonící jehličím a pryskyřicí.

Ten týden se Margaretě vryl do paměti tak, že se zasněně usmívala pokaždé, když se podívala na pohlednici, kterou si v tom nádherném místě koupila a teď ji měla zasunutou za rám zrcadla. Pokaždé při pohledu na ni cítila vůni borovic, majoránky a teplého másla rozplývajícího se na makových vdolcích. Nic tak krásného do té doby necítila, neviděla, neprožila.

Zanedlouho po návratu jí pan doktor oznámil, že si má najít nějaké bydlení, protože už si nebude moci dovolit platit jí byt. Bude se ženit a při té příležitosti bude mít více vydání než dosud.

Margaretu nenapadl nikdo jiný, kdo by jí v takové situaci mohl poradit, než opět paní Heřma, a tak se znovu ocitla v modrém podniku.

Měla tam hodně práce. Každý měsíc si ukládala do banky další a další tisíce korun. Uložila v ní i soupravu šperků – náhrdelník a náušnice tvořené zelenými a bílými kamínky usazenými ve zlatě do tvarů kytiček, které připomínaly sedmikrásky. Na to, jak šperky získala, nevzpomínala ráda. Ukradla je. Byla obyčejnou sprostou zlodějkou, protože si je strčila do kabelky v jednom bytě, do kterého byla po-

zvána na večírek spolu se dvěma kolegyněmi. Říkaly, že už tam byly vícekrát, že jde o moc nóbl pány, kteří je zvou na večerní dýchánek. Nakonec na něj přišlo pět opilých mladých mužů, kteří Margaretě silně připomínali jejího tátu, rozdíl byl jen v tom, že měli drahé obleky a páchli kvalitnější kořalkou. Když se na ní vystřídali dva a třetí se marně snažil sundat si kalhoty, ale nešlo mu to, protože v opilosti nebyl schopen udržet rovnováhu, omluvila se, že musí na toaletu. Prošla obrovským krásným bytem v centru Ostravy, zvědavě otevřela jedny ze zavřených dveří a ocitla se v dámské ložnici. Tak mladí pánové si udělali večírek v bytě rodičů, tady určitě spává paní matinka, napadlo ji, když viděla velké zrcadlo v dřevěném vyřezávaném rámu, noční stolek, na něm hřebeny, spony, šperkovnici. Prohrabala ji, vzala si z ní soupravu se zelenými kamínky, schovala ji do kabelky a vrátila se k rozjařeným pánům.

Když v roce 1914 začala válka, výdělky se zmenšily. V dalších letech ubylo stálých zákazníků, zábavy bylo méně, a tak Margaretu kolegyně zlákala k výletu do podhorského lázeňského městečka.

Řekla, že je to tam hezké, že tam jezdí nóbl lidé a teď, když je válka, je tam všechno levnější. Margareta se znovu ocitla v místě, které ji před lety tak okouzlo. Tamní chaloupky jí připadaly jako obydlí pohádkových postavíček, v jedné takové si pronajaly pokoj. Procházely se po parku, užívaly si obdivných pohledů mužů a nevraživých pohledů žen, nechávaly si do hrnků nalévat žinčicu, kterou prodejci nahřívají nad ohýnky přímo u promenády, a dohadovaly se, čím tam vzduch tak voní. V jednom z mnoha fotoateliérů, které tam fungovaly v zahradách některých

domů, si nechaly udělat snímek. Mladý fešný fotograf jim vyprávěl, že pochází z Brna, ale každý rok si od jara do podzimu zřizuje ateliér tady v městečku, vyplatí se mu sem na celou sezonu přijet, má tu skvělé kšefty, protože jde o místo, kam se sjíždí smetánka z Ostravy, ze Zlína, z Prahy, ale také z Vídně, dokonce i Angličany už fotil. Vyprávěl, že omamná vůně vzduchu je tvořená jalovcem, jehličím, pryskyřicí, ale i hnojem a půdou.

„Proto sem všichni ti zazobanci jezdí. Mají pocit, že když chvíli budou žít stejně jako zdejší prostí lidi, stanou se taky lepšími, zdravějšími jako oni, a jsou ochotni za to vysolit tisíce, za cokoli, za fotografie, na které je nastrojím do lidových krojů, za kozí mléko, za sýry, za právě nashírané čerstvé borůvky. Tady se dá vydělat víc než ve městech, s minimálním úsilím, jde jen o to, vytvořit boháčům iluzi, že na venkově je všechno lepší. Však se, dámy, podívejte, kolik je tu turistů, dvojnásobně víc než místních obyvatel, a nemají se kde ubytovat, je tu málo hotelů, málo hostinců, tak jim místní lidi přenechávají na léto cimry ve svých chalupách a sami spí ve stodolách,“ vyprávěl ten brněnský fotograf.

Vysvětloval, že má štěstí, protože je nemocný a nemusel narukovat, a těší se, až válka skončí, že zase bude více příležitostí k podnikání.

Margareta se zájmem poslouchala, a když pak viděla na jedné z vil na nábřeží ceduli s nápisem, že je na prodej, našla ve městě adresu, která na ní byla uvedena. Tam byla kancelář, ve které ji přijal pán, jenž jí sdělil, kolik by dům stál. A protože jeden z jejích stálých zákazníků byl vysoce postavený postarší bankéř, zašla se s ním hned po návratu do Ostravy poradit, zda je, či není nesmysl pořídit takový dům na půjčku. Bankéř ji za ten nápad pochválil,

dohodl se s ní, že dům pořídí spolu s ní i na své jméno, protože ona by sama žádnou půjčku od banky nedostala, přestože hotovost, kterou Margareta disponovala, ho mile překvapila.

A tak se nejhezčí ostravská číšnice odstěhovala do podhorského lázeňského městečka. Najala partu místních mladíků, kteří ve vile vybudovali šest samostatných pokojů, začala je pronajímat lázeňským hostům, půjčku poctivě splácela, bankéři posílala podíl ze zisku a později, po letech, bankéř dodržel slovo a celý dům přepsal na její jméno.

V městečku to byla velká událost, když si mladá ženská bůhvíodkud koupila vilu na nábřeží. To bylo řečí. Kdo kdy viděl, aby si samotná mladá ženská koupila dům. A taková pěkná. Kdo ví, co je zač? Jednu dobu místní ženské neklepaly o ničem jiném. A klepaly ještě víc, když vyšlo najevo, že do vily dochází František. Plížil se tam vždycky v noci, myslel si, hlupák jeden, že ho nikdo nevidí. Každý už věděl, že si s tou slečinkou něco začal, a po městečku i okolních kopcích zaznívalo:

„Tak vidíte, Franta nakonec udělal štěstí, taková pěkná a s tak velkým barákem.“

„No jen aby to bylo štěstí, vždyť o ní nikdo neví, odkud přišla. Aby Franta nenaletěl.“

„A který Franta?“

„No Franta Pavlica, co se dřevem dělá. On jí ten barák opravoval, tak to mezi nimi začalo.“

„To nemůže dělat dobrotu, ogar z chalupy a ženská z města.“

„A není ona starší než on?“

„To víte, že je, ale pěkná je, to se musí nechat.“

Margareta se vdávala v jednoduchých světle šedých šatech, tak obyčejných, až se po městečku říkalo, že to je divné, že takhle nevěsta přece vypadat nemá. Ovšem Františka dotáhla až do Olomouce a tam mu koupila oblek, protože žádný neměl. Vzpíral se, nechtěl, ale nakonec uznal, že mu to v něm moc sluší, a konečně si poprvé připadal, že do té krásné vily patří.

František byl o pět let mladší, vysoký, silný a hodný. Pracoval jako tesař, právě měl rozdělanou práci na stavbách dvou dřevěnic souběžně, přitom budoval v zahradě růžové vily velký altán pro fotografa, který zvětšoval lázeňské hosty, pomáhal při všem, co provoz penzionu obnášel, od vynášení odpadků přes úklid pokojů po hostech až po zahradnické práce.

„Jestli si ho nevezala jenom proto, aby jí tam měl kdo dřít. Však by na to sama nestačila, beztak za práci vzít neumí,“ říkalo se.

Margareta si byla vědoma, že vzbuzuje pozornost, a protože to bylo přesně to, co nechtěla, rozhodla se dát místním najevo, že chce být jednou z nich. Nechala si na míru zhotovit valašský kroj a vypravila se v něm na bál, který byl vždycky největší společenskou událostí. Až tehdy ji obyvatelé městečka opravdu konečně přestali zkoumavě pozorovat a rozhodli se, že jí dají šanci. Říkalo se: „Viděli jste, jak jí ten kroj slušel? Radost podívat se na ni bylo, když to s Františkem roztáčeli.“

„Není nafrněná, není, však si s ogarama dávala po štamprli a tancovala s každým, kdo pro ni přišel.“

„A Franta je zamilovaný, však to je vidět, jen si všimněte, jak se na ni dívá.“

Margareta nikdy nekontaktovala svou utrápenou mámu, své vystrašené bratry, svého věčně opilého otce, paní

Heřmu ani nikoho jiného, kdo měl něco společného s jejím minulým životem. Hra na ženu, která nemá minulost, ji bavila a těšila. Když se jí narodila dcerka, které dala jméno Živa, a rok poté chlapec, kterého pojmenovala Slavomil, umínila si ještě pevněji než dříve, že nic z jejího předešlého života nesmí vyjít najevo. Dříve ji nenapadlo, že by třeba někdy měla děti, a když teď přišly, považovala to za zázrak, však už nebyla nejmladší.

Dokud byla na světě jen Živa, Margareta měla čas na provoz penzionu, na dohlížení na to, aby hosté měli vše, po čem zatoužili. Dcerka většinu času pospávala, a když začala knourat, ubytované dámy se s nadšením vrhaly ke kočárku, houpaly ji a prohlašovaly, že je rozkošná.

Ale když přibyl Slávek, pohoda byla pryč. Jako by měl schopnost spotřebovávat Margaretě veškerý čas a energii. Jako malinký neustále plakal. Pak křičel, rychle běhal, rozbíjel nádoby, narážel do dam, které posedávaly na zahradě. Několikrát se do jejich skupinky vrátil tak nešikovně, že se stolečky otrásly, převrhly a potřísnily jejich šaty limonádami a likéry, které popíjely. Margareta synkovi donekonečna trpělivě vysvětlovala, že nemá trhat květiny, jenže on utrl vždy tu nejkrásnější růži, která se ráno teprve rozvinula. Uškubl ji, hodil ji na zem a pevnýma silnýma nožičkami po ní dupal, až se její lístky rozlétaly do stran.

„Dělá to schválně? Proč to dělá?“ ptala se Františka, ten krčil rameny, a když byl něčeho takového svědkem, vzal vařečku, naplácal malému na zadek, že řval ještě víc, až se hosté pohoršeně rozhlíželi. „Takhle to nejde, vždyť k nám přestanou jezdit, ti lidé chtějí klid,“ lamentovala Margareta.

Margareta si opravdu myslela, že když se odstěhovala z Ostravy do nedalekých Beskyd, může žít život, v němž už nikdy nepotká nikoho ze svého života minulého. Byla hloupá? Naivní? Opravdu ji nenapadlo, že muži, kteří chodili do modrých podniků, měli své rodiny a s těmi jezdili na výlety do míst, která zrovna byla v jejich společenské vrstvě oblíbená a módní? Například do klimatických lázní, kde si zkoušeli, jaké by to bylo, stát se na pár dnů prostým venkovanem, pili tam žinčicu, chodili na vycházky, zhluboka dýchali a jejich manželky si pak navzájem říkaly:

„Mně se vám tam tak spravila pleť.“

„Naše Bertička má po té jejich žinčici tak krásné vlasy.“

„Ty jejich lidové kroje jsou rozkošné, uvažuji, že si nechám ušít šaty s nějakým folklórním motivem.“

„Až přijdete na návštěvu, ukážeme vám snímek, nechali jsme se tam vyfotografovat. Však uvidíte, je tam náramná legrace.“

Ne, Margareta takto opravdu neuvažovala. Prožívala nejhezčí období svého života. Penzion prosperoval, půjčku už měla splacenou, mimo jiné i díky tomu, že pro hosty vařila, takže neutráceli jinde a její příjem tím zase o něco vzrostl. František se vždy usmíval, když ji pozoroval, jak se pozdě v noci skláněla nad papíry a počítala, kolik ten den vydělali, rozdělovala peníze na hromádky, plánovala, co za ně koupí, co hostům uvaří.

„Proč to nepočítáš jednou týdně, proč každý den? Pojď už si lehnout, je pozdě, musíš být unavená,“ říkával. Ale věděl, že tyto noční počty byly Margaretinou nejoblíbenější činností, po nich přicházela do postele spokojená, klidná, šťastná.

Uvědomoval si, že díky Margaretině mimořádné schopnosti spočítat si, co je v jejím podnikání výhodné, se má

dobře. Nevadilo mu, že na něm neleží povinnost živit ji i malou, netrpěl kvůli tomu pocitem méněcennosti a snažil se Margaretě pomáhat tak, jak bylo v jeho silách, tím, co uměl, to znamená manuální prací, praktickou pomocí, ať už sekáním trávy, stříháním keřů nebo odvážením hostů a jejich zavazadel.

Františka těšilo, když viděl, že je Margareta spokojená, a to ona byla. Z jejích holčičky Živy vyrostla krásná, chytrá slečna, která studovala hospodářskou školu. Jiná škola v okolí stejně nebyla, ale zároveň by se žádná pro Živu nehodila lépe. Na školu chodila převážně děvčata, jejichž rodiny vlastnily statky, velká hospodářství, hostince, hotely, a dívky se tu učily správně hospodařit. To se přece Živě bude hodit, až po nich jednou převezme penzion, říkali si Margareta s Františkem spokojeně.

No a Slávek? Toho rodinné podnikání nezajímalo. Kdo ví, co ho bude bavit? No však se uvidí. Až bude starší, uklidní se, utěšovali se.

Ubíhal rok za rokem a Slávek se neuklidňoval. A nebavilo ho nic. František byl rozladěný, když pochopil, že Slávek nechce studovat. Jako obyčejný ogar z dřevěnice, který se celý život živil manuální prací, měl tajný sen, že jeho synek půjde na školy. Nakonec se s Margaretou dohodli, že ho nebudou do studia nutit, když se k němu sám nemá. To by nedělalo dobrotu. František domluvil s hajným, že se u něj Slávek začne zaučovat, pomáhat chlapům se dřevem a pak se uvidí. Však pořád chodí do lesa, říká, že je mu tam dobře, tak ať si zkusí, co obnáší těžká dřina venku, v mrazu, v dešti.

Začala další válka.

V městečku se usadili němečtí vojáci, vytvořili tam posádku, stálé hosty v penzionu nahradili němečtí hosté.

Margareta nic neříkala, pokoje jim zpočátku pronajímala, ale postupně jich nabízela čím dál méně, což zdůvodňovala různými haváriemi a dalšími technickými potížemi všeho druhu. Začala nosit nenápadné tmavé šaty a husté, kudrnaté tmavé vlasy skryla pod šátek zavázaný po způsobu žen z horských samot. František se jí sice smál, ale ona se tak cítila lépe, protože nepřitahovala pohledy německých vojáků. Sice stárla, ale její nezvyklý půvab neumenšovaly ani přibývající roky, ani její úporná snaha ho maskovat.

První rok války do života lidí v městečku nijak drasticky nezasáhl, a tak si ani nedokázali představit, jak strašná může být. Ani Margareta s Františkem netušili, co příští válečné roky do Beskyd přinesou.

A osud jim nedopřál, aby se to dozvěděli.

„Slávku, takhle to dál nejde. Jen ležíš, nic neděláš,“ spílala jednoho rána Margareta synovi.

„Nic mi neodpovíš? Mluvím s tebou. Tak poslouchej, doba je zlá, teď nebudeme mít peníze od hostů jako dříve. Takže zryješ tuhle část zahrady. Poprosila jsem tě o to už třikrát. Zryješ ji, abychom měli kam nasadit více zeleniny. Jestli ji teď nezasadíme, nebudeme mít co jíst. Kdo ví, co nás ještě čeká, bude hlad. Máš se tu jako prase v žitě, tak taky někdy budeš muset přiložit ruku k dílu...“

„Byl jsem v lese, odpočívám.“

„Slávku, podívej se na mě. Doteď jsem tě o to prosila. Teď ti to nařizuju,“ trvala na svém Margareta.

„Kurva mi nebude nic nařizovat.“

Jsou chvíle, kdy člověk ztratí schopnost mluvit, konat, reagovat. Margareta se dívala na svého syna ležícího na

pohovce, ještě nebyl muž a už nebyl dítě, v jeho očích viděla zpupnost a nejistotu zároveň, jako by byl tím, co právě zaznělo, překvapenější ještě více než ona.

„Dělala jsi v Ostravě kurvu, vím to,“ řekl a posadil se.

A pak Margareta sledovala, kam zamířily jeho pichlavé oči. Zpupnost v nich se jí najednou zdála být menší, převážilo cosi jako strach. Za ní, v kuchyňském dveřích stál František.

„Co? Co se to tady...? Co jsi to matce říkal?“ breptal a sjížděl pohledem z jednoho na druhého.

Slávek vstal. Margareta k němu v tu chvíli udělala několik kroků a vši silou, kterou v tu chvíli byla schopna soustředit do své ruky, ho udeřila do tváře.

Nikdy v životě necítila takový strach. Nikdy. Ani když ji kdysi jeden chlap škrtil, ani když šla na vyšetření k doktorovi, protože jeden ze stálých zákazníků měl syfilis, ani když se proti ní hnal její opilý zuřivý táta. Ani když do městečka přitáhli Němci a dva oficíři stáli před jejím domem, říkali, že je moc pěkný a vyptávali se, komu patří, kolik lidí v něm žije, k čemu slouží. Teď ale poprvé v životě prožívala strach, který ochromuje, který člověka zpomalí, takže není schopen ani mluvit, ani myslet, ani konat. Ten strach nezpůsobilo ani tak to, co její syn vyslovil, ale výraz, který u toho měl. V jeho očích totiž viděla nenávist. Tak se přece synové na mámy nedívají.

Ach bože, co jsem udělala špatně? Jak dlouho to ví? Kdy mu to kdo řekl? Kdo? Ví to dlouho, a proto se už léta chová divně, je tak uzavřený a zároveň výbušný? Kdo všechno to ví? Říká se to o mně tady už léta, jen já jediná to nevím?

Zatímco se Margaretě točily v hlavě stovky otázek, opírala se o stůl a snažila se udržet rovnováhu, uvědomila

si, že František stojí už těsně před Slávkem. Tvář měl rudou, ruce zaťaté v pěst. Slávek v tu chvíli natahoval ruku, dotkl se prsty nože, který ležel u dřezu, už ho v ruce svíral namířený špičkou dopředu...

Margareta se co nejrychleji vzpamatovala a hbitě vletěla mezi ně. Pak už ucítila jen bolest. Chytila se za břicho, zkroutila se do předklonu, na ruce ucítila vlhko. Sama sebe slyšela, jak křičí. A vzápětí zaslechla další křik. Byl to Slávkův hlas. Utíkal z kuchyně, už byl na zahradě a volal: „Pomoc, pomoc, táta zabil mámu!“

František klečel vedle Margarety a na břicho jí tiskl utěrku.

„Vezmi čistou z prádelníku, tahle je špinavá,“ zašeptala.

Točila se jí hlava, chvílemi měla před očima temnotu, ale pak zase viděla úplně ostře. Nůž ležel na zemi, kousek od Františka, tam, kde ho Slávek odhodil poté, co ji bodl.

„Margaretko, drž si to, já poběžím pro doktora, hlavně si to tam tlač,“ opakoval František pořád dokola a Margaretě se zdálo, že má úplně jiný hlas než obvykle. Vůbec neměla sílu si na břicho tlačit, vždyt nebyla ani schopná zvednout ruku.

Pak ještě viděla, jak se ve dveřích objevil soused Hošek, soused Kramoliš a Slávek, který pořád opakoval: „Táta ji bodl, oni ji bodl, já jsem to viděl.“

Nemohla mluvit. Nebyla schopná nic říct, ale tak moc se o to snažila, až jí z pusy vytryskla krev.

Jen ještě zaslechla, jak vešel doktor, sklonil se k ní a řekl, že je to špatné. Viděla obrysy dalších lidí. Nerozpoznávala, kdo to je. Slyšela, jak nějaký muž říká: „Pane Pavlico, bodl jste svou ženu? Pane Pavlico, odpovězte.“

A pak František řekl: „Ano, bodl jsem ji já.“

Tak strašně moc chtěla říct, že to není pravda, že jí bodl Slávek, ale že to byla nešťastná náhoda, že měl nůž právě v ruce, jen tak, asi chtěl zrovna uklízet nádobí nebo si ukrojít chleba a ona udělala nečekaný, zbytečný, prudký pohyb, protože je nešikovná. Musí to přece dokázat říct. Panebože, co se to tady děje? Proč kluk volal, že jí bodl táta? A proč František říká, že je to pravda? Proč jen něco takového říká, copak se pomátl? Co se to děje?

Kdo by asi tak měl důvod pouštět se do detailního vyšetřování domácí zabijačky mezi valašskými venkovany? Chlap se přiznal, že bodl ženskou, jeho syn to viděl, případ byl naprosto jednoduchý, jasný, nebylo co vyšetřovat. Nikdo nezkoumal, zda se to mohlo stát tak, jak kluk říká, jaké jsou na místě činu stopy, co naznačují, co vylučují. Vždyť to bylo jedno, byla válka, protektorát, to, co fungovalo dříve, teď fungovat přestalo, řešily se důležitější věci a většina lidí měla strach řešit cokoli.

František dostal dvacet pět let vězení. Na proces s ním se nikdo z městečka nejel podívat. Soudilo se v Olomouci a to bylo daleko. Slávek byl předvolaný jako svědek. Zeptal se Živy, jestli nechce jet s ním. Odmítla. Nedovedla si představit, že by se na tátu měla dívat, že by měla poslouchat líčení toho, co udělal.

Vždy si myslela, že její rodiče se měli rádi, vlastně vůbec nad jejich vztahem nepřemýšlela, prostě to byli rodiče, krásná laskavá maminka, veselý hodný tatínek. Vybovovala si, že když se hádali, tak jenom kvůli tomu, že táta nechal v předsíni zabahněné boty, a máma láteřila, že právě vytřela. Věděla, že měli neshody kvůli Slávkovi, že byli smutní, že nechtěl studovat, a že táta mámu přesvědčoval,

ať ho nenutí, ať ho nechá dělat v lese. Kvůli takovým maličkostem se ale přece lidé nebodají nožem.

Asi dva měsíce chodívala každý den na mámin hrob, později aspoň jednou týdně. Každý týden od té doby tam minimálně jednou zašla. Nosila jí tam květiny, co zrovna kvetly na jejich zahradě. Všechny ty květiny, o kterých jí máma vyprávěla, jakou péči potřebují, jestli mají rády slunce nebo stín, jestli je třeba je zalévat hodně nebo málo. Právě rozkvetly pivoňky, tak máma měla nejkrásnější hrob z celého hřbitova. Živa na něj postavila všechny vázy, které ve vile našla, do každé dala obrovskou kyticí, všechny pivoňky na zahradě otrhala, bílé, růžové, temně rudé, přinesla jich tolik, že pak byly i okolní hroby poseté stovkami plátků jejich květů, které opadávaly a rozfoukával je vítr. Postavila si k hrobu malou dřevěnou židličku, kterou s mámou nosily, když chodívaly do hor na borůvky, takže byla celá posetá temně fialovými flíčky, a na ní hodiny sedávala.

Později se Slávka mnohokrát ptala, co se vlastně stalo, co viděl, co slyšel tehdy, když vkročil do kuchyně, protože když v ten osudný den přišla domů, na zahradě v altánu seděli dva četníci. Jeden vstal, udělal k ní několik kroků, ale ona se rozběhla dovnitř, protože v tu chvíli pochopila, že se něco stalo. V kuchyni byla na zemi kaluž krve.

„Pojď k nám, Živo, tady teď nemůžeš zůstat. My to uklidíme,“ chlácholily ji sousedky, které se rychle zjevily na zahradě také.

Četníci jí vysvětlili, že tatínek je na stanici a maminka... Maminka už není.

S pohřbem jí hodně pomohli soused Hošek a pan farář, Slávek se tvářil, že se ho to netýká, a Živa nevěděla, jak se pohřby zařizují.

Vlastně si nikdy nevybavovala, kdo jí přesně řekl, co se stalo. Kdo vyřkl větu: Tvůj táta zavraždil tvou mámu. Měla ty dny zahalené v mlze, ani si nevzpomínala, která z ženských ji vzala k sobě domů, jak dlouho tam byla, co tam dělala. Když se po několika dnech vrátila do vily, bylo uklizeno, vyvětráno, na stole stála konvice s čajem, u ní seděl pan farář a řekl jí, že kdykoli bude něco potřebovat, má za ním přijít.

Když táta zabije mámu, je to hrozné, ale mnohem hroznější je vnímat pak to, co se o tom povídá, neustálý šepot za zády, pohledy sousedů, útrpné i zkoumavé. Ale netrvalo to dlouho. Byla válka, městečkem se producovali Němci, lidé začali poznávat, co to je nedostatek jídla a strach z budoucnosti. Na malér se zapomnělo, a když už na něj čas od času přišla řeč, zaznívalo: „Tož kdo ví, co za tím opravdu bylo, co Františka tak rozčílilo, však víte, že se říká, že ji tu jakýsi chlap poznal, že si ji pamatoval, jak za mlada v Ostravě dělala...“

„Pavlicová? Vždyť to byla slušná ženská.“

„Pamatuješ, jak se tu objevila? Nikdo ji neznal. A kolik měla peněz, když si koupila vilu. Z čeho asi tak?“

„Však byla pěkná, ještě pořád se po ní chlapi dívali.“

„Chudák František.“

Chudák František se pak říkalo i za rok, když na místní úřad i Živě a Slávkovi domů přišlo oznámení, že odsouzený František Pavlica ve výkonu trestu zemřel. Příčina smrti v oznámení nebyla uvedena a Živa se o ni nikdy nezajímala. Nač by jí bylo, kdyby to věděla? I kdyby to chtěla zjistit, v době války by těžko někdo z vedení čím dál přeplněnějších kriminálů plýtvat časem a energií na

úřadování s rodinou bezvýznamného hrubiána z jakési horské dědiny, o níž panovala představa, že se tam chlapi běžně opíjejí tak, že pak zabíjejí své manželky.

Živa se nikdy nedozvěděla, že její otec ve vězení přestal jíst, pít, mluvit a za několik měsíců se mu podařilo opustit tento svět tak, jak si to naplánoval, protože sám se sebou už nedokázal být. Protože až ve vězení mu došlo, že jeho rozhodnutí nebránit se proti synovu nařčení bylo ztraceně špatné.

V první chvíli ohromení nad tím, co se stalo, si myslel, že bude lepší, když vše vezme na sebe a ušetří synka kriminálu. Až později ho napadlo: Bože, jestliže je ten kluk něčeho takového schopný, jaký život s ním teď Živa bude mít? Co když jí od něj hrozí nebezpečí? Já jsem v tom svoji dcerušku nechal. Bez pomoci, úplně samotná teď bude žít v blízkosti vraha a nikdy se to nedozví. Jaký jsem zbabělý pitomec!

A tak František zemřel, aniž se dozvěděl, že ta hrozná věta, kterou před Margaretou syn vyslovil, byla pravdivá. Stejně by tomu nevěřil. Byl totiž asi jediný z městečka, ke komu se klepy o minulosti jeho ženy nedonesly. František se o drby nikdy nezajímal, do hospody nechodil, lidé ho měli rádi pro jeho dobrosrdečnost, pracovitost a ochotu komukoli kdykoli pomoci, takže mu nikdo nikdy nic nenaznačil. Byl to vlastně zázrak, že se k němu nikdy nic nedoneslo.

Začalo to tehdy, když do lázní těsně před začátkem války přijel nějaký lékař z Ostravy. Jeho žena a tři dcery si Beskydy oblíbily. Úplně se zbláznily do tamní módy nechat se fotografovat v různých směšných převlecích a stále ho

otravovaly, ať si vyjede s nimi, že si nechají udělat společný portrét: „Nastrojíme se jako venkované, to bude leg-race, oče, budeš mít kroj, my také, to bude báječné,“ štěbetaly jedna přes druhou. Byl zvyklý plnit jejich přání, už dávno pochopil, že mu nic jiného nezbývá, protože s jiným přístupem přežít fakt, že se stal otcem tří dcer, nešlo. Nechal se navléct do hadrů, v nichž vypadal jako valašský pantáta, snažil se nevnímat, že jeho žena a dcery vypadají v krojích jako almary, a zapózoval fotografovi, který je proháněl po zahradě plné květin. Kdosi k nim dokonce dovlékl i kozu a jeho dcery ji nadšeně hladily. Když se pak převlékl zpět do svého obleku, zaujala ho žena, která na druhém konci zahrady něco servírovala hostům čekajícím na další fotografování. Ani vteřinu nezapochoyboval, že to je ona. Sladká Margaretka. Co ta tady dělá? Vybalvil si, jak se tehdy tvářila, když jí oznámil, že se má odstěhovat z bytu, který jí pronajímal. Ona si snad opravdu myslela, že spolu mají vztah? Zapomněla, že je zákazník? Ostatně, právě tím byla výjimečná. Nezkažená, nezkušená, začínající v řemesle, naprostá amatérka, i když bylo jasné, že se svým vzhledem se velmi brzy dostane na profesionální úroveň.

Kolik je to let? Snažil se počítat. Pořád byla krásná, i když měla nenápadné tmavé šaty a vlasy svázané do uzlu, z něhož se draly neposedné kudrnaté pramínky. Neměla šperky, nebyla nalíčená, přesto přitahovala pozornost více než všechny ostatní dámy v drahých šatech pohybující se na zahradě. Schoval se za keřem, aby ho neviděla. Přemýšlel, jestli by ho poznala, a uvědomoval si, že k němu byl čas mnohem méně milosrdný než k ní. Přibral, jeho rysy povadly, neustálé manželčino handrkování s dcerami a setrvalá nutnost vydělávání peněz na jejich

cetky, parádu, cestování a další rozmary vrylo do jeho tváře odevzdaný otupělý výraz.

Zeptal se pak manželky, kdo je ta žena, která při fotografování roznáší obcerstvení, a dozvěděl se, že to je majitelka penzionu a té nádherné zahrady, nejvyhlášenějšího přírodního fotoateliéru ve městě. „Je moc milá, umí poradit, co komu při fotografování sluší. Naše děvčata si původně chtěla obléknout jiné venkovské šaty, ale ona řekla, že jim více bude sedět klasický valašský kroj s modrou sukní, protože má slušivý střih, zvýrazní jim pas. No uvidíš, že měla pravdu, za týden si sem můžeme přijít snímky vyzvednout,“ vysvětlovala mu žena.

Pan doktor patřil mezi muže, kteří neshledávají nic špatného na existenci prostitutek, natož na tom, že k nim pánové docházejí, ale zároveň byl přesvědčen, že tyto ženy se přece nemohou jen tak klidně stýkat se slušnými ženami, natož se slušnými děvčaty, jako jsou jeho dcery. Jeho dcery se přece nemůžou radit s bývalou prostitutkou, co jim bude nejvíce slušet, a platit jí za to, že se mohou nechat vyfotit na její zahradě. To je nemyšlitelné. Ve slušné společnosti přece musí platit určitá pravidla.

Přemýšlel, jestli zahrada a vila jsou skutečně její. Kde by na to vzala? Umínil si, že se přeptá, však do pánského lázeňského klubu docházel i místní starosta a několik radních. Tak se zeptal. Dozvěděl se, že paní Pavlicová se do městečka přistěhovala už dávno, před mnoha lety, však její děti už jsou téměř dospělé. Ano, je velice podnikavá, šikovná. Je snad nějaký problém, proč se milostivý pán na ni ptá?

Vysvětlil, že ho jen překvapilo, že bývalá animírka je teď tady takovou váženou osobou. Ne snad že by vadila její minulost, to ne, jen je to úsměvné. Však pan starosta

by to měl vědět, protože v takových malých městech se přece všichni znají, a tak je lepší vědět, jestli někdo nekáží mládež a tak. Samozřejmě že za normálních okolností by ženu takového typu pan doktor vůbec neznal, ale kdysi v Ostravě působil v komisi pro potírání prostituce, proto si ji pamatuje.

Starosta byl překvapený. To, co se dozvěděl, bylo tak vzrušující, že si to nemohl nechat pro sebe. Vyklopil to kolegům na radnici, ti to vyprávěli doma ženám, jejich ženy to řekly dalším ženám, ty to řekly svým mužům, ti to řekli svým synům, ti to řekli svým kamarádům...

Slávek si přesně vybavoval, že mu to donesli dva kluci, se kterými dříve chodil do školy. Takoví dva vypatlanci, kteří stahovali dřevo z lesa a pořád někomu vyprávěli nějaké pitomé anekdoty. Však se jim pak za to pomstil, jen si říkal, že je škoda, že se nedozvěděli, že za jejich zatčením za hloupou básničku o Hitlerovi, kterou odříkali v hospodě, stál on. Kdyby věděli, že je naprášil Němcům, těšila by ho pomsta víc.

Časem klepy o Margaretě utichly. Lidé v městečku nebyli zlí, naopak, jak už to v horách bývá, byli zvyklí si pomáhat, a tak převážilo všeobecné mínění: teď jde o to, aby to všechno nějak zvládli Živa a Slávek, když zůstali sami. Není to legrace, zůstat během války bez rodičů. A tak se za Živou občas někdo zastavil, přeptal se, zda něco nepotřebuje, přinesl jí vajíčka nebo sušená jablka.

Zlatník Vilém Hošek měl starosti kvůli tomu, že se do celého toho smutného příběhu zamotal. Ještě aby tak z toho měl nějaké potíže. Přemýšlel, zda to byla neuvěřitelná náhoda, že za ním Margareta Pavlicová krátce před svou

smrtí přišla. Nebo to s tím, co se blížilo, nějak souviselo? Tušila, že se jí něco stane? Bylo už u nich doma delší dobu zle, a proto si chtěla nechat šperky ocenit, prodat je a pak třeba s penězi zmizet? Kdo ví?

Vilém Hošek se sousedkou vždy vycházel dobře, a když se k němu dostaly klepy o její údajné minulosti, v podstatě ho to jen pobavilo. Bral to tak, že ti, kteří žili nudné životy a tvářili se bůhvíjak morálně, kritizovali ženskou, která za sebou jistě neměla lehkou minulost a spíše by zasloužila obdiv, že se sama dokázala zvednout ze dna.

Byl starý mládenec, společenského života v městečku se neúčastnil, spíše o něj jen úspěšně předstíral zájem, protože jeho živnost vyžadovala mít kontakty s bohatými lázeňskými hosty, kteří neváhali manželkám či milenkám nějaký ten více či méně cenný šperk zakoupit. Každá dáma, která bloumala městečkem, zpravidla zavítala do jeho obchodu, pokochala se, poklábosila se sympatickým zlatníkem a pak manželovi vyprávěla: „Ten ti tam má tak rozkošné kousky, sám je vyrábí, zvláštní práce, jsou v tom určité folklórní motivy, ale vkusné, zítra se tam půjdeme podívat, ano?“

Vilém Hošek byl ve svém oboru poměrně uznávaný, zakládal si na kvalitě, byl schopen zhotovit pěkné kousky na zakázku a velmi si vážil zákazníků, kteří se vraceli. Od začátku války jich sice ubylo, nicméně němečtí důstojníci pár jeho věcí zakoupili, a protože je zlatníková služnost a perfektní němčina uspokojily, začali se vracet i oni.

Když na něj Margareta zavolala přes plot, že by se ráda o něčem poradila, řekl, ať přijde kdykoli. Další den ráno stála v jeho dílně, rozpačitě se rozhlížela, takže pochopil, že půjde o něco delikátního, a pověsil na dveře cedulku *zavřeno*.

Margareta vytáhla z kapsy rudý sametový pytlíček a vydala z něj různé šperky, mezi nimiž byla souprava tak nádherná, až Vilém Hošek zcela trapně vydal zajímavý zvuk, jak hlasitě polkl. Takovou práci dlouho neviděl. Náhrdelník byl tvořen řadou žlutých citrínů. Každý z nich byl dokola lemován malými bílými diamanty a další kruh okolo tvořily smaragdy mimořádně jasně zelené barvy. Stejně byly sestaveny náušnice, jen kameny v nich byly výrazně větší. Na první pohled bylo jasné, že cena diamantů a smaragdů bude ohromující. Ten šperk byl na jedné straně honosný, na druhé straně vyvolával dojem nezvyklé jemnosti až prostoty. Jako by napodoboval věneček z obyčejných sedmikrásek. Žlutá, bílá a zelená byla u šperků tak zvláštní kombinace, unikátní mistrovské dílo.

Vilémovou zásadou bylo nikdy se neptat, jak kdo ke šperkům přišel. Ctil pravidlo, že mu do toho nic není, protože za vlastnictvím klenotů se často skrývaly lásky, zločiny, neštěstí, tedy příběhy, které je lepší neznat. Ale aniž si to uvědomoval, zřejmě vypadal překvapeně a Margareta, jako by tušila, co se mu honí v hlavě, v tu chvíli řekla: „Je to dědictví.“

Jistě, tu větu slýchal často.

Podíval se jí do očí a usmál se. Jeho přímý pohled vydržela, neuhnula.

Vždycky mu připadala zajímavá. Už dříve, než se začalo mluvit o její minulosti, přemýšlel, co ji sem přivedlo, co má za sebou, jaké je její manželství s tím jednoduchým chlápkiem, který pořád něco dělá kolem domu a na zahradě, takže lidé říkají, jak je šikovný a pracovitý, což v očích místních potvrzuje kvalitu muže. Tohle jí stačilo? Nebo právě to chtěla? Skutečně si vážila tohoto prostého, zdánlivě nudného života, nebo za tím bylo nějaké

tajemství? Vilémovi Hoškovi bylo naprosto jasné, že Margareta Pavlicová je žena, která by mohla mít manžela nejen pohledného, ale i bohatého, vlivného, zábavného. Tak proč se, ksakru, před lety objevila v téhle díře a vzala si místního úplně obyčejného mladíka?

Teď už tušil. Jestliže kdysi někdo její služby ocenil takovými šperky, tak musela být ve svém oboru setsakramentsky dobrá, pomyslel si.

Margareta řekla, že by chtěla znát hodnotu svých šperků. Případně je prodat. Zajímala se, jestli by jí byl Vilém schopen poradit. Dříve prý nad tím nepřemýšlela, má je už dlouho, ale teď, když začala válka a nikdo neví, co bude, ráda by měla jasno.

Vilém vystavil potvrzení, že od ní soupravu převzal. Slíbil jí, že se poradí s kolegou zlatníkem, který je specialist na cenové odhady. Ale že je třeba postupovat opatrně, nenápadně, v této době není radno někde mávat šperky, ještě se to dozvědí Němci a bezostyšně je zabaví. V jiné době by vše bylo snazší, ale na válečném trhu je spousta cenností, lidé nenakupují, ale prodávají.

„Právě proto. Nejraději bych byla, kdyby to zůstalo jako dědictví pro Živu, ale však víte, člověk teď neví, co se bude dít, možná je lepší mít hotovost. Nebo ne? Co myslíte?“

Vilém navrhl, že šperky uloží do svého trezoru.

„Vlastně to tak bude lepší, než je teď mít doma, že?“ svolila Margareta.

Beztak ty skvosty až dosud měla v nějaké plechovce v kuchyni a ten její moula o nich určitě nemá ani tušení, napadlo Viléma.

Když pak zanedlouho Vilém slyšel, jak mladý Pavlica řval na zahradě, že táta bodl mámu, běžel k nim do vily. Přiběhl i soused Kramoliš, objevovali se další lidé, kteří zaslechli volání. Mladý stál pořád venku a pořád křičel, kdosi volal četníky, přišli hodně rychle, jejich stanice nebyla daleko.

Pořád měl v paměti obraz, jak Margareta ležela na zemi, z břicha jí vytékala tmavá krev a její manžel jí na ránu tiskl jakýsi hadr. Vedle něho ležel nůž.

Když byl Pavlica v base a Pavlicová na hřbitově, několikrát zašel za jejich dcerkou Živou, ptal se, jestli něco nepotřebuje, jestli jí a bratrovi nemůže nějak pomoci. Přemýšlel, kde Margareta asi tak mohla ukrýt smlouvu o tom, že u něj uschovala šperky. Jestli ji mladí najdou, může to být problém. Měl by jim šperky přinést? Co když vědí, že je máma měla, že mu je dala? Nebo vůbec nikdo netuší, že Pavlicová byla majitelkou takového pokladu? Když se po nich časem začnou shánět, nic se dít nebude, prostě jim je vydá, však je má jen v úschově. Kdyby šlo o nějakých pár prstýnků, udělal by to hned, ale toto je souprava mimořádné hodnoty. Sám sebe ujišťoval, že by to udělal, není přece žádný zloděj, jen doba je mimořádná, kdo ví, co bude, každý se musí starat hlavně sám o sebe. Však se mladí nebudou mít špatně, můžou prodat vilu. Zajdu se zeptat, co s ní plánují. Samozřejmě počkám až po době smutku. Ale kdyby byla dobrá cena, uvažoval bych o koupi. Třeba bych ji pak ještě výhodně, se ziskem prodal dál. Tak si to usmyslel.

Upokojilo ho, že mladá Živa působila důvěřivě. Když ji poprosil, zda by mu neukázala dokumenty související s vilou, například údaje o rozměrech pozemku, kupní smlouvu a tak, tušil, že v takových složkách s dokumenty rodiny

shromažďují vše důležité, takže by tam mohlo být i potvrzení o úschově šperků. Beztak o tom Margareta nikomu nic neřekla. Všichni věděli, že vedení penzionu, účty, obchody a dokumenty drží pevně v rukou jen ona sama. Potvrzení bylo tam, přesně jak předpokládal.

Když se mladá nedívala, šikovně se mu podařilo si ho ze složky vzít a zasunout do saka.

Margaretiny šperky měl schované ještě s dalšími cennostmi v úhledném nenápadném balíčku celou válku. Přežil ji jen s ekonomickými ztrátami, ale jinak mu do života nijak výrazně nezasáhla. Přestože jako všichni majitelé rádia musel mít na rozhlasovém přijímači nálepku s nápisem *Poslech cizího rozhlasu se trestá smrtí*, poslouchal téměř každý večer právě zahraniční stanice, takže když se válka chýlila ke konci a bylo jasné, že Němci jsou v háji, věděl to. Bedlivě sledoval, kudy jde fronta, a vyhodnocoval míru pravděpodobnosti, že by se přiblížila k městečku nebo jím, nedej bože, prošla.

Chtěl být připraven na všechny možnosti. Balíček proto uložil do plátěného pytlíčku spolu s doklady a v poslední době ho nosil zavěšený na šňůrce kolem krku a schovaný pod košilí. Kdyby se něco stalo a bylo by třeba utíkat, nepoběží s prázdnou.

Ten den, kdy se začaly ozývat rány, se nejdříve jen vyšel podívat na zahradu, co se děje. Do té doby sice pozoroval, že se němečtí a maďarští vojáci chystají konečně vypadnout, horečně se balili, nakládali na auta, projížděli městečkem. Ale nikdo nemluvil o tom, že by se snad rudarmějci měli objevit přímo tady. V okolí byla důležitější města, co by je vedlo sem do hor?

Uviděl na kopcích kouř a dým. Uvědomil si, že pohyb Němců nakládajících cosi na nákladní auta se zrych-

lil. Velitelé začali rvát, vypadali nervózní. Rozhodl se, že se zajde podívat na náměstí, zeptá se na radnici, jaká jsou doporučení pro občany, jaká je situace, co se děje, co se změnilo. Jen si tam rychle zajde a hned se vrátí. Když zašel o pár ulic dál, země se otřásla, uslyšel ránu a ucítil, že se mu něco bolestivě zarylo do zad. Upadl dopředu, na břicho a na ústa. Nemohl se hýbat. Jako by najednou neměl nohy. Pokusil se plazit, ale nešlo to, jen si odíral o zem své tlusté břicho. Uvědomil si, že to, co polyká, je krev. Kolem něj leželi vojáci. Někteří sténali, křičeli.

Jediné, na co v tu chvíli myslel, bylo, že Dita zůstala zavřená v kotci na zahradě. Nedostane se ven. Určitě mě volá, nechápe, proč nejsem s ní. Ty rány a dým ji musí děsit. Co jsem to udělal? Proč jsem ji tam nechal? Co s ní bude?

Umíral nesmírně rozrušený, zoufalý, bojující o každou další sekundu života, kterou chtěl využít k tomu, aby někoho požádal, ať zachrání Ditu. Proboha, ať se o ní nějak hodný člověk postará.

To bylo poslední, na co Vilém Hošek myslel. To, že kdosi zpod jeho břicha několik minut poté vytahoval balíček se šperky, už necítil.

scarlett wilková když přišli psi

Vydalo nakladatelství Motto v Praze roku 2024
ve společnosti Albatros Media a. s.
se sídlem 5. května 22, Praha 4
Číslo publikace 44 268

Grafická úprava obálky Diana Delevová
Grafická úprava a sazba Lubomír Kuba
Odpovědná redaktorka Helena Varšavská
Výtvarná redaktorka Linda Čížková
Technický redaktor Jakub Záruba

1. vydání

www.motto.cz
e-shop: www.albatrosmedia.cz

Cena uvedená výrobcem představuje nezávaznou
doporučenou spotřebitelskou cenu.

motto

Kompletní nabídku titulů naleznete na
www.albatrosmedia.cz